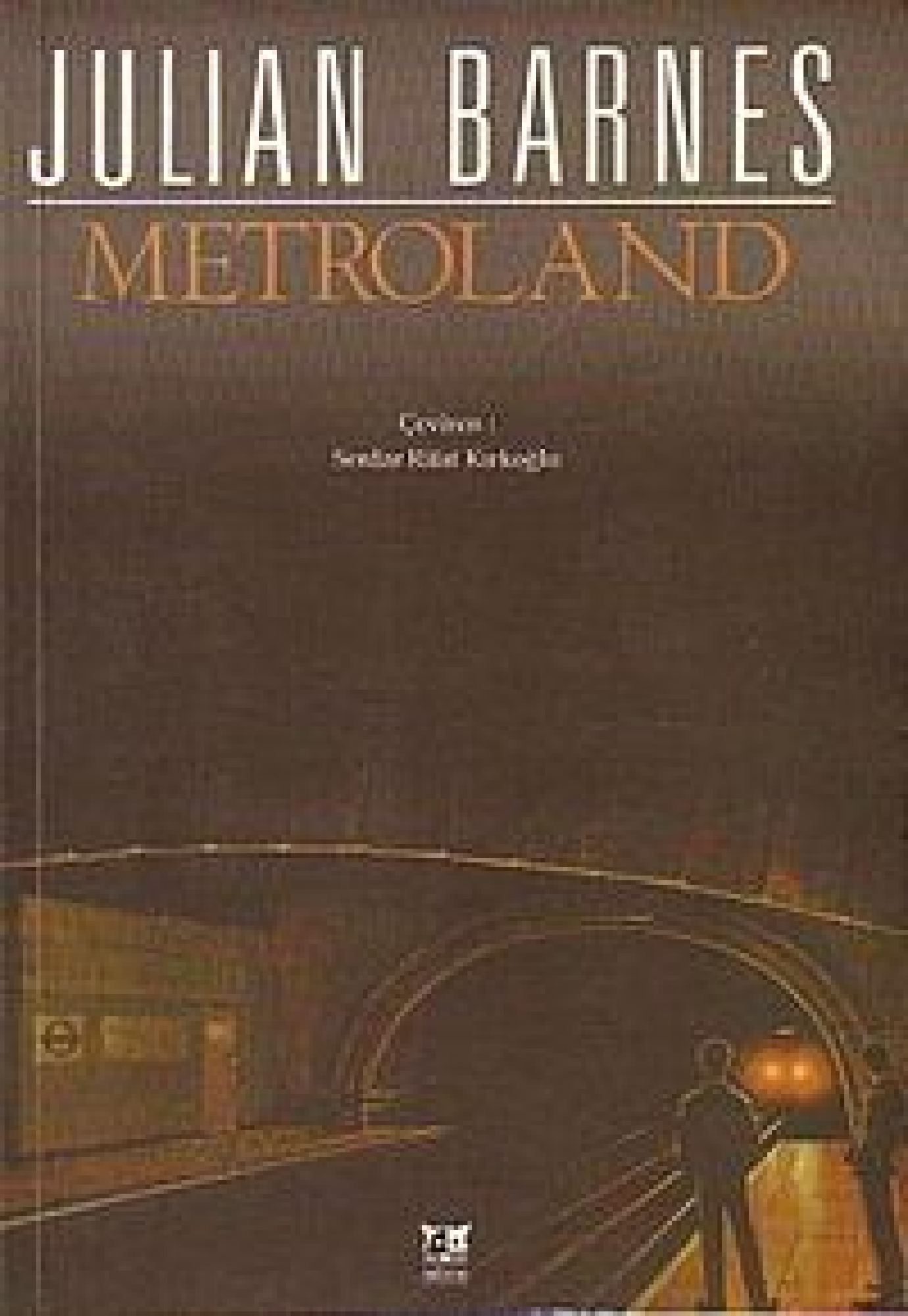
JULIAN BARNES

METROLAND

Çeviren |
Serdar Kütük Korkoğlu

MİTOS ÇAĞDAŞ: 5
Julian Barnes
METROLAND

Metroland
Barnes'ın ilk romanı. Yazara, *Somerset Maugham Ödülünü* kazandırdı. 68 kuşağından iki gencin – Chris ile Toni'nin – gelişme süreçlerini derinlikli bir eleştiri ve eğlenceli bir üslupla ortaya koyar. Dönemin darkafalılığına göndermede bulunurken, yazarın Kıta Avrupası düşünselliğine açılan temasının ilk adımını da atar. Roman içerdiği keskin ironiye, hatta yoğun argo kullanımına karşın salt eleştirellikle sınırlı kalmaz; yaşama ilişkin bir şeyler söylemeyi de fazlasıyla başarır. Her ilk roman, *Metroland* kadar komik, ironik, düşünceli, *Metroland* kadar iyi kurulmuş olsaydı; romanın ölümünden bahsedilmezdi.

Julian Barnes
(1946) İngiliz yazar, sözlükbilimci. İngiltere'nin saygın sözlüklerinde çalıştı. Siyasi romandan, polisiye aşk romanlarına kadar değişik tarz ve teknikte ürünler verdi. Prix Médicis Ödülüne layık görülen ilk İngiliz oldu. Bunun dışında İngiltere, İtalya ve Fransa'da çeşitli ödüller aldı. *Flaubert'in Papağanı* ve *10 1/2 Bölümde Dünya Tarihi* adlı kitapları Türkçeye de çevrildi. *Letters From London*'da denemelerini, *Cross Channel*'da hikâyelerini biraraya topladı.

Serdar Rifat Kırkoğlu
(1956) Mitos'un Julian Barnes çevirmeni. Sartre, Maupassant, Fowles ve daha birçok yazardan yayınlanmış çevirileri var. Geçtiğimiz yıl, *Parodi Yaşamlar* adlı romanı yayınlandı.

MİTOS

Metroland © Julian Barnes 1980

Metroland, © Mitos 1996

1. Baskı: Nisan 1996

Yayın Yönetmeni: Mustafa Küpüşoğlu
Grafik Uygulama: Altuğ Güzey (Figür)
Ofset Hazırlık: Mitos Yayıncılık Ltd. Şti.
Baskı: Mart Matbaası

Latince terimlerin çevrilmesine yardımcı olan
Evren Erem'e teşekkür ederiz.

ISBN 975-8023-30-6

MİTOS YAYINCILIK LTD. ŞTİ.
Yeni Çarşı Cad. Gür Han 28/22 Galatasaray 80 050 İstanbul
Tel: (0212) 249 61 90 Faks: (0212) 245 00 26
e-mail: mitos@levi.com.tr

JULIAN BARNES

METROLAND

Çeviren: Serdar Rifat Kırkoğlu

Laurien'e

İçindekiler

BÖLÜM BİR *Metroland* (1963) 7
1. Turuncu Artı Kırmızı 11
2. İki Ufak Oğlan 16
3. Tavşan, İnsan 21
4. Yapıcı Aylaklık 28
5. J'habite Metroland 34
6. Yanıp Yıkılmış Yeryüzü 44
7. Yalancılık Eğrileri 50
8. Seks, Sadelik, Savaş, Sadelik 59
9. Büyük Ö 62
10. Tüneller, Köprüler 69
11. RIM 74
12. Sert ve Alçaktan 79
13. Eşya İlişkileri 85

BÖLÜM İKİ *Paris* (1968) 89
1. Karezza 94
2. Demandez Nuts 100
3. Redon, Oxford 130
4. Mutluluk Saçan Çiftler 139
5. Je t'aime bien 149
6. Eşya İlişkileri 160

BÖLÜM ÜÇ *Metroland II* (1977) 165
1. Çıplak, Dev Kızlar 170
2. İşletme Maliyetleri 179
3. Kolalı Kombinezon 192
4. Seks Yolculuk mu? 199
5. İftihar Listesi 207
6. Eşya İlişkileri 220

BÖLÜM BİR
Metroland (1963)

A noir, E blanc, I rouge, U vert, O bleu
Rimbaud

National Gallery'de dürbün taşımaya karşı hiçbir kural yoktur.

1963 yazının bu özel çarşamba öğle sonrasında, Toni'nin defteri ve benim de dürbünüm vardı. O ana değin verimli bir ziyaret olmuştu. Arnolfini'nin Düğünü'ne bakıp duygusal duygusal gülümseyen ve birkaç saniye sonra da kaşlarını çatıp tasvip etmeyen bir gıdaklama sesi çıkaran şu erkek gözlüklü genç rahibe vardı. Sonra anorak giymiş otostopçu kız vardı; mihrabın üstündeki Crivelli önünde öylesine kendinden geçmişti ki, her bir yanında dikildik ve dudaklarının en ince ayrılma noktalarına, yanaklarının ve alnının üzerindeki derinin en küçük gerilişine kadar aklımıza yazdık ('Senden yanda şakağının üzerinde herhangi bir şey dikkatini çekti mi?' 'Sıfır' — Ve Toni defterine şunu kaydetti: *Şakak seğirmesi; yalnızca sol yan*). Ve bir de, saçı tam tamına sağ kulağının ikibuçuk santim yukarısından ayrılmış, kalın beyaz çizgili bir takım elbise giymiş, küçük bir Monet manzara resminin önünde hızlı hızlı eğilip kalkan adam vardı. Yanaklarını şişiriyor, topukları üzerinde ağır ağır arkaya doğru kaykılıyor ve gazı kaçan bir balon gibi soluğunu dışarı veriyordu.

Derken en gözde salonlarımızdan ve en yararlı resimlerimizden birine geldik: I. Charles'ın Van Dyck tarafından yapılmış at üstünde portresi. Önünde, kırmızı yağmurluklu orta yaşlı bir hanım oturuyordu. Toni ile ben salonun öteki ucundaki içi kıtık doldurulmuş sıraya doğru sessiz sessiz yürüdük ve basmakalıplık derecesinde şen şakrak bir Franz Hals tablosuyla ilgilenirmiş gibi yaptık. Derken, Toni beni perdelerken, ben birazcık öne doğru kaydım ve dürbünü kadının üzerine odakladım. Tamamen güven içinde Toni'nin kulağına notlar fısıldayabileceğim

kadar uzakta duruyorduk ondan; şayet kadın herhangi bir şey işitecek olsa, bunun her zamanki hayranlık ve onaylama mırıltılarına verecekti.

O öğle sonrası galeri bayağı boştu ve kadıncağız kendisini tamamen portreye kaptırmıştı. Toni'ye spekülatif birkaç biyografik ayrıntıyı iletebilme fırsatını bulabildim.

'Dorking'li? Bagshot'lı? Kırkbeş, elli yaşlarında. İndirimli ev kadını bileti alıyor. Evli, iki çocuklu, artık kocasına kendisini düzdürmüyor. Görünüşte mutlu, kalbinin derinliklerinde ise hoşnutsuz.'

Bunlar onu açıklamaya yetiyor gibiydi. Şimdi resmi ikona tapan biri gibi hayranlıkla seyrediyordu. Gözleri resmi yukarıdan aşağıya hızlı hızlı tarıyordu, derken bir noktada durdu ve yavaş yavaş yüzeyinde dolaşmaya başladı. Bazen başı yana eğiliyor ve boynu öne uzanıyordu; resimde yeni duyumların kokusunu almış gibi burun delikleri genişlemiş gözüküyordu; elleri kalçalarının üzerinde küçük birer kanat gibi hareket ediyordu. Yavaş yavaş hareketleri sakinleşti.

'Bir çeşit dinsel huzur,' diye mırıldandım Toni'ye. 'Yani, dinsel huzurumsu bir şey; öyle diyelim.'

Dürbünü yeniden ellerine odakladım; şimdi bir koro çocuğunun elleri gibi birbirine kenetlenmişti. Derken dürbünü tekrar yüzüne doğrulttum. Gözlerini kapamıştı. Şöyle dedim.

'Önündeki şeyin güzelliğini yeniden yaratıyormuş gibi görünüyor; ya da imge sonrasının tadını çıkarıyormuş gibi; tam olarak bilemeyeceğim.'

Toni, tükenmez kalemini kaldırmış, bundan sonraki yorumumu beklerken, dürbünü tam iki dakika boyunca üzerinden ayırmadım.

Sahneyi yorumlamanın iki yolu vardı: kadın ya gözlemlenebilir haz noktasının ötesindeydi; ya da uyuyakalmıştı.

I. Turuncu Artı Kırmızı

Kesilmiş kurtbağrı hâlâ ekşi elma kokuyor, tıpkı onaltı yaşımdaykenki gibi; ama bu, ender, kaybolmamakta direnen bir istisna. O yaşlarda her şey, analojiye, eğretilemeye şimdikinden daha açık görünüyordu. Daha fazla anlam, daha fazla yorum ve daha büyük bir ulaşılabilir gerçek çeşitliliği vardı. Daha fazla simgecilik vardı. Şeyler daha fazla anlam doluydu.

Sözgelimi, annemin mantosunu alalım. Kendisi yapmıştı bu mantoyu, yeri merdivenaltı olan ve size kadın vücudu hakkında hem her şeyi söyleyen, hem de hiçbir şey söylemeyen (bilmem ne demek istediğimi anlıyor musunuz?) bir terzi mankenini kullanarak. Manto tersinden de giyilebiliyordu, bir yüzü posta kutusu kırmızısı, öteki yüzü ise büyük siyah beyaz kareliydi; klapalar içteki kumaştan yapıldıklarından, modelin 'boyunda birazcık kontrast' denen şeyi sağlıyor ve geniş kare ceplere uygun düşüyordu. Şimdi anlıyorum ki, bir hayli göz nuru dökülmüş olan bir giysiydi bu; ama o zamanlar, annemin çıkarı için taraf değiştirebilen biri olduğunu kanıtlıyordu bana.

Aile Manş Denizi Adaları'na tatile gittiği bir yıl bu ikiyüzlülük kanıtı doğrulanmış oldu. Mantonun ceplerinin büyüklüğünün tam tamına 100'lük bir sigara kartonu kadar olduğu ortaya çıktı; öyle ki annem gümrükten 400 adet kaçak Senior Service'la geçti. Bu kişi annem olduğundan, suçlulukla karışık bir heyecan hissettim; ama aynı zamanda da, ruhumun derinliklerinde haklı olduğumu gösteren mahrem bir duygu.

Ne var ki bu basit mantodan çıkarılacak daha çok şey vardı. Yapılışı kadar rengi de gizler taşıyordu. Bir akşam

annemle birlikte istasyondan eve yürürken, bu kez kırmızı yüzü çevrilip giyilmiş olan mantosuna baktım ve kahverengiye dönüşmüş olduğunu fark ettim. Annemin dudaklarına baktım, onlar da kahverengiydiler. Beyaz eldivenlerini (şimdi oldukça soluk duruyorlardı) çıkarmış olsaydı, biliyordum ki tırnakları da kahverengiydi. Günümüzde sıradan bir olay sayılabilir; gelgelelim turuncu sodyum aydınlatmanın ilk aylarında son derece alt üst edici bir şeydi bu. Kırmızı üzerine turuncu, koyu kahverengi verir. Böyle bir şeyin yalnızca banliyölerde olabileceğini düşünüyordum.

Ertesi sabah okulda Toni'yi top başından çekip aldım ve ona bundan söz ettim. Bütün nefretlerimi ve coşkularımın çoğunu paylaştığım sırdaşımdı Toni.

'Güneş tayfını bile berbat ediyor onlar,' dedim bu yeni rezalet karşısında neredeyse usanmış bir halde.

'Ne diyorsun sen alla haşkına?'

Bu 'onlar' sözcüğünde hiçbir iki anlamlılık yoktu. Bu sözcüğü kullandığımda, kimlikleri bilinmeyen yasa yapıcılar, ahlakçılar, toplumun önde gelenleri ve dış banliyölerde yaşayan ana babalar anlamına geliyordu. Toni kullandığında ise, onların Londra içinde yaşayan benzerleri anlamına geliyordu. Onların tam tamına aynı insanlar olduğundan hiç kuşkumuz yoktu.

'Renkler. Sokak lambaları. Karanlık bastıktan sonra renkleri mahvediyorlar. Her şey kahverengi ya da turuncu oluyor. İnsanı aydan gelen biri gibi gösteriyor.'

O zamanlar renkler konusunda çok duyarlıydık. Her şey bir yaz tatilinde, plajda okumak üzere yanıma Baudelaire aldığımda başlamıştı. Eğer gökyüzüne bir kamışın içinden bakacak olursanız, diyordu Baudelaire, onun daha büyük bir parçasına baktığınız zamandakinden çok daha zengin bir mavilikte gözükür gözünüze. Bu keşfimi bir kartpostalda Toni'ye açtım. Bundan sonra renkler konusunda

endişelenmeye başladık; onlar – bunu yadsıyamazdınız – nihai hedeflerdi, bozguncuların gözlerinde paha biçilmez bir değer taşıyan saf varlıklardı. Bürokratların onların içlerine etmesini istemiyorduk. Daha önceden

'... dilin ...'

'... etiğin ...'

'... öncelikler duyusunun ...'

içine etmişlerdi. Ama son çözümlemede bunları görmezden gelebilirdiniz. Kendi yolunuzdan afra tafrayla gidebilirdiniz. Ama ya renklere de el atacak olurlarsa? Kendimiz olmaya bile bel bağlayamıyorduk artık. Toni'nin yağız, kalın dudaklı Orta Avrupalılara özgü yüz çizgileri sodyum ışığında tümüyle zencileştirilmiş olacaktı. Benim kendi basık burunlu, belirginlikten uzak İngiliz yüzüm (hâlâ heyecanla yetişkinliğe yapacağı büyük hamleyi bekliyordu) daha az tehdit altındaydı, ama kuşkusuz 'onlar' bunun için de satirik bir tuzak icat ederlerdi.

Gördüğünüz gibi, o günlerde önemli şeyler için endişeleniyorduk. Niye etmeyelim ki? İnsan başka ne zaman bu şeyler için endişelenebilir? Bizi gelecek kariyerlerimiz konusunda tasalanırken asla yakalayamazdınız, çünkü çok iyi biliyorduk ki, yetişkin birer kişi olduğumuzda devlet bizim gibi insanlara sadece varolmamız için, iyi yaşam reklamı yapan sandviç-adamlar gibi sadece ortalıkta dolaşmamız için para ödeyecekti. Ama dilin saflığı, insan nefsinin yetkinleştirilmesi, sanatın işlevi ve bunlara ek olarak da Sevgi, Gerçek, Otantiklik gibi büyük harfle yazılan bir yığın elle tutulamayan şey... doğrusu, bunlar farklı bir meseleydi.

Kıvılcımlar saçan idealizmimiz doğal olarak kendisini rahatsız edici bir sinizmin eşlik ettiği kamusal bir kisve içinde ortaya koyuyordu. Ancak güçlü bir saflaştırıcı güdü Toni ile benim başkalarıyla dalga geçmeye ne denli insafsızca ve ne denli canı gönülden kapılmış olduğumuza bir açıklama getirebilir. Davamıza en çok uygun düştüğünü

düşündüğümüz düsturlar *ecraser l'infame*[i] ve *épater la bourgeosie*'ydi.[ii] Gautier'nin *gilet rouge*'una,[iii] Nerval'in ıstakozuna hayranlık duyuyorduk; bizim İspanyol İç Savaşı'mız *bataille d'Hernani*'ydi.[iv] Birlikte şu dizeleri terennüm ediyorduk:

Le Belge est tres civilise;
Il est voleur, il est ruse;
Il est parfois syphilise;
Il est donc tres civilise.

Son uyak çok hoşumuza gidiyordu ve her fırsatta o bulanık eşsesliyi yapmacıklı Fransızca konuşma derslerimizde kullanıp duruyorduk. Önce, ortaya basit bir dille ifade edilmiş son derece hınzırca küçümseyici bir laf atarak lafı ağzında evleyip geveleyen birini bulurdunuz; lafı ağzında eveleyip geveleyen o zaman kem-küm ederdi:

'Je ne suis pas, er, d'accord avec ce qui, ce que? (hocaya kaş çatarak bir bakış) *'Barbarowski a,* hımm, *juste dit...'*

Ve derken, kıs kıs gülüp duran fesat ortaklarımızdan biri, daha hoca, lafı ağzında geveleyen kalın kafalının onu içine soktuğu sıkıntıdan kendini kurtaracak zamanı bulamadan, hemen araya girer ve şöyle derdi:

'Carrément, M'sieur, je crois pas que Phillips soit assez syphilisé pour bien comprendre ce que Barbarowski vient de proposer ...'

–ve her seferinde makaralar koyuverilirdi.

Tahmin etmiş olabileceğiniz gibi, özellikle Fransızca'yla ilgileniyorduk. Sesleri patlayıcı ve kesin olduğundan bu dili

---

i (Fr.) Alçağı ezmek.
ii (Fr.) Burjuvaziyi afallatmak.
iii (Fr.) Kırmızı yelek.
iv (Fr.) Victor Hugo'nun piyesine gönderme.

seviyorduk; ve büyük ölçüde savaşçı karakterinden ötürü edebiyatını da seviyorduk. Fransız yazarları hep birbirleriyle dövüşüyorlardı – dili savunuyorlar ve özleştiriyorlar, argo sözcükler uyduruyorlar, yasa gücü taşıyan sözlükler yazıyorlar, tutuklanıyorlar, müstehcenlikten ötürü kovuşturmaya uğruyorlar, saldırgan biçimde Parnasçı oluyorlar, Académie'de koltuk kavgası yapıyorlar, edebiyat ödülleri için entrikalara kalkışıyorlar, sürgüne gidiyorlardı. İnceliklere sahip sert adam fikri bizi fena halde çekiyordu. Montherlant ile Camus'nün her ikisi de kalecilik yapmışlardı; *Paris-Match*'da çıkan bir fotoğrafta Henri de yüksek bir topu almak için havaya sıçrarken görülüyordu, bu fotoğrafı seloteyple dolabımın içine yapıştırmıştım ve bu benim için, Geoff Glass'ın *A Kind of Loving*'teki imzalı June Ritchie portresi kadar değerliydi.

İngiliz edebiyatı dersimizde incelikli sert adam hiç yok gibiydi. Kesinlikle hiç kaleci yoktu. Johnson sert biri adamdı, ama bize göre incelikten yoksundu: her şey bir yana, tiridi çıkana dek Manş'ı bile geçmemişti. Gerçi, Yeats gibi tipler bunun tam tersiydi: inceliğe sahiptiler, ama hep perilerden ve bu tür şeylerden söz ederek zırvalayıp duruyorlardı. Eğer dünyadaki bütün kırmızılar kahverengiye dönüşseydi nasıl tepki verirlerdi acaba her ikisi de? Biri bunun olduğunu hiç fark etmezdi; ötekiyse şoktan kör olurdu.

2. *İki Ufak Oğlan*

Toni ile ben, *flâneur*[i] gibi görünmeye çalışarak Oxford Street boyunca dolaşıyorduk. Göründüğü kadar kolay bir şey değildi bu. Bir kere, genellikle bir *quai*'ye[ii] ya da en azından bir *boulevard*'a ihtiyacı vardı insanın; bir de, *flânerie*'nin amaçsızlığını ne denli taklit edebilirsek edelim, gezinti yerlerimizin her bir noktasında neler olup bittiğine pek hakim olamadığımızı hissediyorduk. Paris'te, bir *chambre particuliére*'de,[iii] darmadağınık bir yatağı ardınızda bırakırdınız; oysa burada arkamızda sadece Tottenham Court Road Metro istasyonunu bırakmış Bond Street'e doğru ilerliyorduk.

'Birini écrase[iv] etmeye ne dersin?' diye öneride bulundum şemsiyemi çevirerek.

'Pek içimden gelmiyor. Dün Dewhurst'ü yaptım.' Dewhurst papaz olmayı hedefleyen bir sınıf başkanıydı ve Toni onu – bu konuda aynı görüşteydik – dehşetengiz bir metafizik tartışma sırasında fena halde pestile çevirmişti. 'Ama bir épate[v] etmeye hayır demem.'

'Altı pens olsun mu?'

'Tamam.'

Toni kurbanlar ararken yolumuza devam ettik. Dondurma satıcıları? Önemsiz küçük adamlar ve yeterince burjuva da değiller. Şu polis memuru? Çok tehlikeli. Hamile

---

i (Fr.) 'Aylak.' Metinde, 'gezgin-düşünür' kavramı çerçevesinde Baudelaire'e gönderme yapılıyor.
ii (Fr.) Rıhtım.
iii (Fr.) Özel oda.
iv (Fr.) Ezmek
v (Fr.) Afallatmak.

kadınlar ve rahibelerle aynı kategoriye giriyordu onlar. Toni birdenbire başını bana doğru çevirdi ve okul kravatını çekip çıkarmaya başladı. Ben de öyle yaptım, dört parmağımın etrafına doladım ve cebime soktum. Şimdi beyaz gömlekli, gri pantolonlu ve hafiften kepek dökülmüş siyah ceketli iki adsız sansız oğlandık sadece. Toni'yi izleyerek yolun karşısına geçtim ve yeni bir butiğe (şu ithal edilen yabancı sözcüklere nasıl da kötü gözle bakıyorduk!) doğru yöneldik; kapısında büyük sarı harflerle ERKEK DÜKKÂNI yazılıydı. Siz daha pantolonunuzu yukarıya çekemeden ırzınıza geçme niyetiyle prova odasına dalan şu adamların olduğu yeni ve tehlikeli yerlerden biri olduğundan kuşkulanıyorduk burasının. Toni çevresindeki tezgâhtarlara bakındı ve en saygıdeğer görünenini seçti: oldukça yaşlı, saçları kırlaşmış, yakalık takmış, manşetleri, hatta kravat iğnesi olan biriydi. Besbelli ki buraya eski sahibinden miras kalmıştı.

'Evet efendim, ne arzu etmiştiniz?'

Toni gözlerini yaşlı adamın arkasındaki Banlon çoraplarının durduğu önü açık tahta çekmecelere dikmişti.

'Ben bir erkek ve iki ufak oğlan istiyorum, lütfen.'

'Anlayamadım efendim?' dedi kravat iğnesi.

'Bir erkek ve iki ufak oğlan, lütfen,' diye yineledi Toni inatçı bir müşteri sesiyle. Épate etmenin kuralları kıs kıs gülmeyi de, gerilemeyi de yasaklıyordu. 'Boy fark etmez.'

'Anlayamıyorum, efendim.' Şu *efendim*, bulunduğumuz durumda bana bayağı kıyak geldi. Demek istiyorum ki, herifçioğlu çatlamak üzere olmalıydı, tamam mı?

'Tanrı aşkına,' dedi Toni bir hayli sertçe, 'siz kendinize bir Erkek Dükkânı mı diyorsunuz? Galiba başka bir yere gitmek zorunda kalacağım.'

'Ben de size bunu tavsiye ederim efendim. Hangi okuldansınız siz bakayım?'

Tabanları yağladık.

'Moruk,' dedim Toni'ye son hızla flâneur'lüğümüze devam ederken.

'Evvet. Onu fena halde épate ettiğimi düşünüyor musun?'

'Etmiş olmalısın. Etmiş olmalısın.' Gerçekten etkilenmiştim, özellikle de Toni'nin kapıya en yakın olan tezgâhtarı değil de, en doğru olanını seçmiş olmasından. 'Her neyse, altı peniyi kazandın.'

'*Bundan* kuşkum yok. Sadece onu épate edip etmediğimi bilmek istiyorum'

'Elbette ettin. Elbette ettin. Yoksa okulumuzu sormazdı. Peki, şu *efendim*'e dikkat ettin mi?'

Toni, ağzı adeta gözlerine sadık kalırcasına yanlara doğru genişleyerek, kocaman sırıttı.

'Evvet.'

Kendimize efendim dedirtmenin paha biçilmez derecede önem taşıdığı bir dönemiydi yaşamın; gerçek değeriyle hiçbir orantıya vurulamayacak, yanıp tutuşulan bir gösterge. Okulda ön basamakları kullanmaya izin verilmesinden daha iyiydi; kep giymek zorunda olmamaktan daha iyiydi; teneffüslerde son sınıfların balkonunda oturmaktan daha iyiydi; hatta bir şemsiye taşımaktan bile daha iyiydi. Ve bu da az şey değildi. Bir seferinde hiç yağmurun yağmadığı bir yaz yarıyılında üç ay boyunca şemsiyemi okula götürüp getirmiştim. İşlev değil statüydü önemli olan. Okulun içinde sergiliyordunuz onu – akranlarınızla kılıç oynayarak, keskin yüksüğüyle kendinizden daha küçük oğlanların ayakkabılarını yere çiviliyerek; ama dışarıda, sizi bir erkek yapıyordu o. Boyunuz henüz 160 cm, sivilcelerden bir savaş alanına dönmüş yüzünüz yeniyetmeliğin güçlü ayva tüyüyle gölgelenmiş olsa bile; hatta kirli paslı ragbi formaları ve partal çizmelerle dolu iğrenç bir kriket çantasının ağırlığı altında iki büklüm, sarsak sarsak yürüseniz bile; şemsiyeniz olduğunuz sürece dışarıda birisinden her zaman bir *efendim*

koparma şansınız vardı, bu ani ve derin hazzı duymanın küçük şansı.

Pazartesi sabahları Toni ile ben birbirimize aynı soruları sorardık.

'Birini ecrase edebildin mi?'

'Korkarım edemedim.'

'Epate?'

'Şey, tam sayılmaz ...'

'Efendim dedirtebildin mi?'

Evet diyen muzip bir gülümseme bütün hafta sonunu kurtarırdı.

Kendimize kaç kez efendim dedirttiğimizi sayıyorduk; en hoş olayları anımsıyor ve geçmişteki gönül fetihlerini yadeden yaşlı çapkınlar gibi ayrıntılarıyla birbirimize anlatıyorduk. Ve, elbette, ilk seferi hiçbir zaman unutmuyorduk.

Hâlâ mutlulukla anımsadığım benim kendi ilk seferim, ilk uzun pantolonum için ölçü alındığında oldu. Harrow'da, koridor benzeri küçük bir dükkândı, duvarları baştan aşağı giysi kutularıyla kaplıydı; kamuflaj türü rüzgârlık ve mukavva kadar sert fitilli kadife pantolon yığınları engelli bir yarış pistine çevirmiş gibiydi. Dükkâna girdiğinizde ne renk giymiş olursanız olun, dışarıya hep gri ve şişe yeşili renginde çıkıyordunuz. Kahverengi de satıyorlardı orada – ama hiç kimse, diye bana garanti veriyordu annem, emekli olana değin kahverengi giymiyordu. O gün, dışarıya griler içinde çıkmam uygun görüldü.

Annem aile ve sosyal yaşamında çekingen biri olmasına karşın, dükkânlarda her zaman kesin tavırlı ve otoriter görünürdü. Ruhunun derinlerinde yatan bir içgüdü ona burada hiçbir şeyin bozamayacağı bir hiyerarşi olduğunu söylerdi.

'Bir pantolon lütfen, Mr Foster,' diye isteğini belirtti annem, alışılmadık biçimde kendinden emin bir sesle. 'Gri. Uzun.'

'Tabii, ham'fendi,' diye tatlı bir sesle yanıt verdi Mr Foster. Sonra, bana doğru dönerek, 'Uzun. Kesinlikle, efendim.'

O an bayılabilirdim; en azından sırıtabilirdim. Bunu yapmak yerine, Mr Foster ayaklarımın dibine çömelmiş övgü üzerine övgü yağdırırken, ben, mutluluktan çaresizleşmiş halde, öyle dikilip duruyordum orada.

'Sadece ölçünüzü almak için, efendim. Dosdoğru önünüze bakın. Omuzlar geride. Bacaklar ayrık, lütfen. Tamam, efendim.'

Boynunun etrafından bir mezura çekip çıkardı, mezuranın uçlarındaki onbeş santimlik bölümü pirinçten bir metalle sağlamlaştırılmıştı. Onu 12 santimde tutarak (herhalde takılmasını engellemek için), kasığımdan üç kez keskince bıçakladı beni.

'Kımıldamayın efendim,' diye dalkavukça bir sesle uyardı, ama daha çok da annem niye bu kadar oyalandığını merak etmesin diye. Ama zaten hiç kımıldama şansım yoktu. Eşeysel organlar için korkmak, hatta bir prova odasına itilip orada dehşetengiz bir biçimde ırza geçilme korkusu bile bir erkek olarak tanınmanın yanında hiçbir şey ifade etmiyordu. Öylesine alt üst edici bir hazdı ki bu, kaygım içinde bir çeşit avuntu bulmak amacıyla, okulun 'Mahvolduk!' savaş çığlığını mırıldanmak bile aklımdan geçmedi hiç.

3. *Tavşan, İnsan*

'Maaahvooooooooldduuuuuk...'

Okulun savaş çığlığıydı bu, sırtlanların uluduğunu hayal ettiğimiz tarzda, sözcüğü ağzımızda uzatarak ve dalgalandırarak attığımız bir çığlık. En tiz ve en korkutucu olanını Gilchrist yapıyordu; Leigh sesli harfin ortasında titrek bir hıçkırma sesi çıkarıyordu; ama hepimiz de bunu en azından gerektiği gibi yapıyorduk. Oyuncul bir yan taşımakla birlikte, bakir oğlanların saplantılı iğdiş edilme korkusunu dile getiriyordu bu çığlık. Uygun bütün fırsatlarda onu ağzımızdan eksik etmiyorduk: bir sandalye mi devrildi, birinin ayağına mı basıldı, bir kalem kutusu mu kayboldu. Hatta kavga başlatma parodilerimize bile girmişti bu çığlık: sol el bir kriket korumalığı gibi kasık üzerinde sıkılmış, sağ el avuç içi yukarıya doğru gelecek tarzda ileriye uzatılmış, parmaklar pençe gibi havayı yoğururlarken, birbirlerinin üzerine yürüyordu hasımlar; tabii bu arada seyirciler de, onlarla özdeşleşerek, minyatür 'Maahvooooolduuuuuuk' çığlıkları atıyorlardı.

Ancak parodinin ürpertici bir yanı vardı. Hepimiz de Nazilerin insanları X ışınlarıyla iğdiş ettiklerini okumuştuk, birbirimizi böyle bir olasılıkla korkutuyorduk. Böyle bir şeyin olması durumunda işiniz bitik demekti: edebiyat size kilo aldığınızı ve sonunda da figüran rolüne düştüğünüzü kanıtlıyordu, çünkü artık tek işleviniz öteki insanların kendilerini iyi hissetmelerini sağlamaktı. Ya bu ya da ekonomik koşullar sizi İtalya'da bir opera şarkıcısı olmaya zorluyordu. Bütün bu korkunç sürecin nasıl başladığından tamamen emin değildik: ama bunun prova kabinleriyle, umumi tuvaletlerle ve Metro'da geç vakitlerde yolculuk yapmayla bir ilgisi vardı.

Eğer şans eseri – ve çok küçük bir olasılık gibi görünüyordu bu – el değmeden ayakta kalmışsanız, açıkçası güzel bir şeyler olmuş olmalıydı, yoksa haber sansüre uğramazdı. Ama tam olarak neydi bu? Ve nasıl bilebilirdiniz bunu?

Ana babalara kesinlikle güvenilmezdi: size kasten bazı yanlış bilgiler vermeye çalışırken foyaları erken ortaya çıkan çift taraflı ajanlardı onlar. Benimkilere yeterince kolay bir soru sormuştum – doğal olarak yanıtını zaten bildiğim bir soru – ve onlar yanıtlarında çuvallamışlardı. Ödevlerimi hazırlamak için bir akşam İncil'i okurken, annemin aklını okuduğu *She* kadın dergisinin yarışma sayfasından çelmiş ve ona:

'Anneciğim, kadın ne demektir?' diye sormuştum.

'Ah, pek emin değilim, şekerim, gerçekten,' diye yanıt vermişti bana annem sakin bir sesle. (Gerçekten de emin olmayabilirdi.) 'Babana soralım. Jack, Christopher hadımın ne demek olduğunu merak ediyor ...' (İyi oyundu doğrusu! Telaffuz düzeltiliyor ama hakikat gizli tutuluyordu.) Babam muhasebe dergisinden gözlerini kaldırdı (işinde bu dergilerden yeterince okumuyor muydu?), durakladı, elini kel kafasında gezdirdi, gözlüklerini çıkardı, durakladı. Bütün bu zaman boyunca anneme bakmıştı (Büyük An gelmiş miydi?); bütün bunlar olup biterken ben, sanki metnin içeriğini sıkı bir incelemeden geçirmek soruma bir açıklama getirebilirmiş gibi, İncil'imi merakla okuyormuş numarası yapıyordum. Babam tam ağzını açmıştı ki, annem dükkânlarda takındığı ses tonuyla, şöyle dedi:

'... bir çeşit Habeş hizmetkârı, sanırım, öyle değil mi sevgilim?' Birbirlerine anlamlı bakışlar attıklarını sezinledim. Kuşkularım doğrulanmıştı, mümkün olabildiğince çabuk birkaç onay sözcüğü çıktı ağzımdan:

'Ah, evet, anlıyorum, metnin bağlamına uyuyor bu ... teşekkürler.'

Bir yol daha kapanmıştı. Kuramsal olarak insanın her şeyi öğrendiği yer olan okul da pek fazla yardımcı olmuyordu. Dövdüğü bir oğlandan sonradan özür dilediği için küçümsediğimiz sinirli biyoloji öğretmenimiz Albay Lowson'ın kırmızı bir yüzü vardı; ama şundan emindik ki, bütün bir yıl boyunca haftada iki kez, her dersin sonunda otomatik olarak sorduğu 'Başka sorunuz var mı?' lafına,

'İnsanların üremesini ne zaman ele alacağız, efendim? Ders programında var.'

yanıtını vermiş olsaydık, yüzü kızarabilse mutlaka kızarırdı.

Onu bu noktada faka bastırdığımızı biliyorduk. Sınıfın azılı öğrencilerinden biri olan Gilchrist, bir yerlerden teftiş komisyonunun ders programını ele geçirmiş ve yadsınamaz gerçeği ortaya çıkarmıştı. Genel Fen Bilimleri (Biyoloji) dersinin sonunda şu yazıyordu: ÜREME: BİTKİ, TAVŞAN, İNSAN. Lowson'ın ders programındaki yayıla yayıla ilerleyişini, bir Amerikan Süvari birliğinin intihar edercesine bir kanyona girişini seyreden Kızılderili gözcüler gibi izliyorduk. Sonunda, tüm ders programında tartışılmamış yalnızca iki sözcük – TAVŞAN, İNSAN – ve iki ders kalmıştı. Lowson üç yanı kapalı bir kanyona sürmüştü atını.

'Önümüzdeki hafta,' diye söze başladı Lowson, bu son iki dersin ilkinde, 'konuları tekrar gözden geçireceğim ...'

'Mahvolduk!' diye alçak sesle bir şeyler terennüm etti Gilchrist, bu sırada bütün sınıfta hayal kırıklığı ifade eden bir mırıltı dolaşıyordu

'... ama bugün size memelilerde üreme konusundan bahsedeceğim.' Sessizlik; bir ikimizde beklenilen şeyden ötürü bir sertleşme oldu. Lowson o gün bizden yana sıkıntı çekmeyeceğini biliyordu; ve bizler her zamankinden daha çok notlar alırken, kısmen Latince olarak, tavşanlardan söz etti bize. İçtenlikle konuşmak gerekirse, pek de fazla Büyük İş'e benzer bir yanı yoktu bunların. Şurası açıktı ki, *tamı tamına* aynı şey olamazdı. Şeyin ... bulunduğu şu pasaj olmalıydı.

Ama derken Lowson'ın konudan uzaklaşmakta olduğunu fark ettik. Neredeyse tüm bir kırkbeş dakika akıp geçmişti. Artan hoşnutsuzluğumuz belirgindi. Sonunda, bitime bir dakika kala:

'Pekala, başka sorunuz var mı?'

'Hocam, insanüremsini n'azman yapacaz, porgramda var?'

'Ah,' diye yanıt verdi Lowson (sırıtmalı bir gülümseme mi fark etmiştik ne?) 'öteki memelilerde olduğu gibi aynı prensibe dayanıyor.' Derken ağır ağır yürüyerek sınıftan çıkıp gitti.

Okulda başka yerlerde, bu konuda bilgi edinmek bir o kadar zordu, en azından resmi kanallardan. Büyük ansiklopedinin 'Ev' cildindeki aile planlaması üzerine olan makale, okulun kütüphane kopyasından yırtılıp koparılmıştı. Öteki tek bilgi kaynağı ise çok riskliydi – Müdürün ahlak ve din dersi. Evlilik üzerine 'henüz gerekli olmayan, ama bilmenin de zararı dokunmayacağı' kısa bir özet içeriyordu bu ders. Gerçekten de bir zararı yoktu bu bilgilerin. Yaşamlarımızın sert ve kuşkucu yöneticisi tarafından kullanılan en heyecan verici cümle 'karşılıklı rahatlık ve arkadaşlık' idi. Dersin sonunda müdür, yazı masasının köşesinde duran bir yığın kitapçığı gösterdi bize.

'Bu konuda daha fazla şey bilmek isteyenleriniz varsa, çıkarken bunlardan birini ödünç alabilirler.'

'Vücutlarını günde altı seferden daha fazla kötüye kullananlar ellerini kaldırsınlar!' da diyebilirdi pekala bizlere. Hiç kimsenin bu kitapçıklardan aldığını görmedim. Alan birini hiç tanımamıştım. Alan birini tanıyan birini bile hiç tanımamıştım. Öyle ya da böyle, Müdür'ün yazı masasının önünden geçerken yalnızca yavaşlamanız bile dayaklık bir suçtu.

Toni'nin sık sık dile getirdiği gibi, kendi kötü alışkanlıklarınıza terk edilmiştik; ve bundan da gerçekte dişe

dokunur bir şeyler öğrenemiyorduk. Öteki oğlanlara da soramazdınız bunları – sözgelimi evli bir kadını 'elde ettiğini' iddia eden John Pepper'a, ya da güncesi sözde kız arkadaşının aybaşı dönemlerini gösteren kırmızı çarpılarla dolu Fuzz Wooley'e. Soramazdınız, çünkü bu konudaki bütün şakalar ve konuşmalar karşılıklı ve eşdeğerde bir bilgi içeriyordu; bilgisizliğinizi itiraf etmek belirsiz ama korkunç sonuçlar doğurabilirdi – tıpkı herkesin birbirine ilettiği şu zincirleme mektupları başkalarına göndermekte kusur etmek gibi.

Elbette esas olay konusunda bir fikrimiz vardı – Lowson'ın kıytırık bilgileri bile duhul kavramının ne olduğu hakkında bir fikir vermişti bize; ancak meselenin gerçek lojistiği hâlâ pusluydu. Daha acil ve temel bir şey kafamızı kurcalıyordu: bir kadının vücudu gerçekte neye benziyordu acaba? Okul entelektüellerinin okuması gerekli görülen *National Geographic Magazine*'e çok bel bağlıyorduk; ama, vücudu dövme motifleriyle süslü, baştan aşağı boyanmış ve beline peştemal dolamış bir pigme kadının anatomisinden çok şey çıkarmak da kimi zamanlar güç oluyordu. Sutyen ve korse reklamları, seks filmleri posterleri ve Sir William Orpen'in *Sanat Tarihi* bu konulardaki dağarcığımıza birazcık katkıda bulunuyordu. Ama durum ancak Brian Stiles'ın cep kitabı büyüklüğünde bir nüdist dergi olan *Span*'i (*Spick*'in bir benzeriydi bu) çıkarmasıyla biraz daha aydınlığa kavuşur gibi oldu. Demek olanlar *buymuş*, diye düşündük kadın bir trapezcinin karnının hava tabancasıyla boyanmış alt kısmına gözlerimizi dikmiş bakarken.

İflah olmaz derecede maneviyattan uzak olmakla birlikte, aynı zamanda derinden idealisttik. Bayağı iyi bir karışım gibi gözüküyordu bu. Racine'e katlanamıyorduk çünkü, karakterlerinin duydukları heyecanların yoğunluğunun büyük bir olasılıkla bizim de bir gün duyacağımız heyecanın aşağı yukarı aynısı olacağını bilmemize karşın, piyeslerinin olay örgülerinin üzerine kurulu olduğu papatya falı misali

tutku oyunları tiksindiriyordu bizi. Bizim adamımız Corneille'di; ya da daha doğrusu, onun kadınları bizim kadınlarımızdı – tutkulu, ancak görevlerine düşkün, sadık ve bekaretlerine önem veren. Toni ile ben kadın meselesini çok tartıştık; ama tartışmamız bildik çizgiden pek ender olarak uzaklaşıyordu.

'Demek, bakirelerle evlenmemiz gerekiyor?' (Tartışmaya hangimizin başlamış olduğu önemli değildi)

'Şey, evlenmen gerekmez. Ama bakire olmayan biriyle evlenirsen, nemfoman çıkabilir.'

'Ama bakireyle evlenirsen de frijid çıkabilir, öyle değil mi?'

'Frijid çıkarsa her zaman için boşanabilir ve yeniden evlenebilirsin.'

'Oysa ...'

'... oysa şayet bir nemfoman çıkarsa, bir yargıca gidip de seninle yatmadığını kolay kolay söyleyemezsin. Köşeye sıkışırsın. Şey olursun ...'

'... maahvoooluuursun. Tamamen.'

Shakespeare'i, Moliere'i ve öteki büyük adamları aklımızdan geçiriyorduk. Hepsi de gülünç duruma düşen kocanın alay edilecek bir şey olmadığı konusunda görüş birliği içindeydiler.

'Demek bakire olması gerekiyor.'

'Kesinlikle.'

Ve görüş birliğine vararak el sıkışırdık.

Ne var ki kızlara doğru attığımız pratik adımlar ilke kararlarımızın sağlamlığını taşımıyordu. Bir nemfomanı nasıl tanıyabilirdiniz? Bir bakireyi nasıl tanıyabilirdiniz? Ve – en zoru – ileride karınız olacak kişiyi nasıl tanıyabilirdiniz: bir nemfomana benzeyen ama aslında bakire olan birini...

Çoğu akşamlar, evlerimize dönerken, Toni ile ben genellikle Temple Metro istasyonunda bizimle aynı treni beklemekte olan, kızlar okulundan iki pilice bakıp dururduk. Üstlerinde morumsu kırmızı üniformaları, her ikisi de düz

taranmış siyah saçlı ve *gerçek çoraplar*. Okulları bizim okulun tam karşısındaydı, ama yakın ilişkilere pek iyi gözle bakılmıyordu. Hatta onları bizden çeyrek saat önce salarlardı ki, şeyden ... şeyden uzak durabilsinler diye. Peki kızların kendileri neden uzak tutulduklarını düşünüyorlardı? *Ergo,*[i] bizimle aynı trende yolculuk eden her kız besbelli ki sırf bizimle aynı trende yolculuk edebilmek için peronda beklemiş demekti. *Ergo,* bizim onlara yaklaşmamızı istiyorlardı. *Ergo,* onlar potansiyel nemfomanlardı. *Ergo,* Toni ile ben onların çekingen gülümsemelerine karşılık vermeyi reddediyorduk.

---

i (Lat.) Bu yüzden.

4. *Yapıcı Aylaklık*

Çarşamba öğleden sonraları her zaman yarım gün tatildi. Saat 12.30 oldu mu, keplerini okul çantalarına tıkan bir sürü oğlan Embankment'daki Viktorya tarzı binanın yan girişinden sokaklara dökülürdü; birkaç dakika sonra da, daha sakin ve kepsiz son sınıf öğrencilerinden oluşan bir grup, şemsiyelerini rastgele sallayarak ana girişin basamaklarından ağır ağır aşağıya inerlerdi. Çarşambaları, Tarih Derneği Hatfield House'a kültür gezileri düzenlerdi; askeri okullara hazırlanan fanatikler süngülerini yağlar; öteki oğlanlar ise kollarının altında dürülmüş İsviçre pastalarına benzer bir havlu, eskrim kılıçları, kriket çantaları, pis pis kokan sünger top eldivenleriyle çekip giderlerdi. Ürkekler ise, ırz düşmanlarının ve iğdiş edicilerin henüz bu saatlerde Metro'ya binmediklerinden aşağı yukarı emin olarak, dosdoğru evlerine koştururlardı.

Toni ile ben kendimizi Yapıcı Aylaklık'a kaptırmıştık. Londra'nın ihtiyaç duyabileceğiniz her şeyi barındırdığını okumuştuk bir yerlerde. Elbette, Yolculuk da vardı bunun içinde; ve biz bunu biraz daha sonraları yapmayı düşünüyorduk (gerçi her ikimiz de taşrada bulunmuş ve taşrayı hayal kırıklığı yaratacak ölçüde boş bulmuştuk), çünkü bütün büyüklerimiz bunun zeka için çok iyi olduğu konusunda birleşiyorlardı. Ancak Londra'dan yola çıkıyordunuz; sonunda da, bilgelikle dolmuş olarak Londra'ya dönüyordunuz. Ve Londra'nın gizlerini gün ışığına çıkarmanın en iyi yolu ise Aylaklık'tı. *Il vaut mieux gâcher sa jeunesse que de n'en rien faire.*[i]

---

i (Fr.) Gençliğinle hiçbir şey yapmamaktansa onu heder etmek daha iyidir.

Yapıcı Aylaklık kavramını ortaya ilk atan Toni'ydi. Ona göre, zamanımız, ya zorunlu olarak tıka basa bilgilerle doldurularak, ya da zorunlu olarak eğlendirilerek harcanıyordu. Onun kuramına göre uygun bir *insouciance*[i] ile ortalıkta dolanarak, ama gözlerinizi de her zaman dört açarak, yaşamı gerçekten de ensesinden yakalayabilirdiniz – *flâneur*'lüğün bütün *aperçus*'sünü[ii] bir hasat gibi kaldırabilirdiniz. Bundan başka, ellerimiz ceplerimizde aylaklık etmekten ve öteki insanların iş peşinde koşup kendilerini yormalarından hoşlanıyorduk. Koca koca gazete kâğıdı rulolarının kamyonlardan indirilişini görmek için Fleet Street'in dar sokaklarına gidiyorduk. Sokak pazarlarına ve mahkeme salonlarına gidiyor, pub'ların ve kadın iç çamaşırı satan dükkânların çevresinde dolanıyorduk. Dürbünümüzü yanımıza alarak St Paul Katedrali'ne gidiyorduk, sözde kubbenin fresklerini ve mozaiklerini incelemek için, ama aslında dua eden insanları daha yakından dikizlemek için. O günlerde hâlâ ayak bileklerine taktıkları zarif bir altın zincir sayesinde tanınan fahişeleri arıyorduk – yapıcı aylaklığın bizim dışımızdaki tek yandaşları onlardır, diye düşünüyorduk espriyle. Birbirimize şöyle sorardık:

'İş mi tutuyor dersin?'

Aslında gözlemlemekten başka bir şey yapmıyorduk. Ama rutubetli ve sisli bir öğle sonrası miyop (ya da umutsuz) bir fahişe Toni'ye yanaşmıştı. Fahişenin,

'Geliyor musun, tatlım?'

diye başlayan işbilir sorusuna Toni, alçak perdeden olmakla birlikte kendinden emin bir tonda,

'Ne kadar para vereceksin bana?'

diye yanıt vermiş ve hemen, onu épate ettiğini ileri sürmüştü.

---

i (Fr.) Aldırışsızlık.

ii (Fr.) Toplu bakış, özet; burada ürün, semere anlamında.

'Sayılmaz.'

'Neden?'

'*La Bohème*'i *épate* edemezsin. Saçma olur bu.'

'Neden saçma olsun ki? Orospular burjuva yaşamının ayrılmaz bir parçasını oluştururlar. Maupassant'ı anımsa bir. Efendilerine benzeyen köpekler gibi tıpkı: orospular müşterilerinin küçük burjuva değerlerine ve katılıklarına sahip çıkıyorlar.

'Yanlış benzetme – müşteri olanlar köpekler, orospularsa sahibeler ...'

'Karşılıklı etkileşme ilkesini kabul ettiğin sürece önemi yok bunun ...'

O zaman her ikimiz de anladık ki, uzun süre önce çekip gitmiş olan sokak yosmasının nasıl bir tepkide bulunduğuna ne o ne de ben dikkat etmemiştik. Şaka hoşuna gittiyse épate olamazdı bu.

Bununla birlikte bu çeşit bir temasın verimli olmadığını düşünüyorduk. İnsanlarla konuşmamayı yeğliyorduk, çünkü bu, onları gözlemlememizi engelliyordu. Eğer ne aramakta olduğumuz özellikle sorulmuş olsaydı, büyük bir olasılıkla 'Rimbaud'nun *musique savante de la ville*'i derdik. Bizler adeta Büyük Şef Casus'un küçük kitaplarından birini doldururcasına manzaralar, eşyalar, insanlar istiyorduk; gelgelelim bizim kitabımız daha yazılmış değildi, çünkü ancak gördüğümüz şeyi gördüğümüzde aradığımızın o olduğunu biliyorduk. Bazı şeyler ideal ve erişilmezdi – sözgelimi, ıslak kaldırım taşları üzerinde hayaletimsi bir gaz lambası ışığında yürümek ve bir laternanın uzak iniltisini işitmek gibi – ancak biz, ateşli bir heyecan içinde özgün, pitoresk ve otantik olanın avına çıkmıştık.

Heyecan avlıyorduk. Demiryollarının son istasyonları bize ağlamaklı vedalar ve duygusuz yeniden birleşmeler sunuyordu. Kolaydı bu. Kiliseler bize imanın canlı aldanışlarını sunuyordu – ama, gözlem yapış tarzımızda

dikkatli olmamız gerekiyordu. Harley Street kapı eşikleri bize, öyle inanıyorduk ki, ölmek üzere olan insanların tavşanvari korkularını sunuyordu. Ve en sık gittiğimiz yer olan National Gallery, bize saf estetik haz örnekleri sunuyordu – gerçi, dürüst olmak gerekirse, ilk başta umduğumuz kadar sık görülen, saf ya da incelikli hazlar değildi bunlar. Çoğu kez ifrit olmuş durumda, bu manzaranın Waterloo ya da Victoria'ya daha uygun düşeceğini düşünüyorduk: insanlar Monet'yi, Seurat'yı ya da Goya'yı sanki az önce trenden inmişler gibi selamlıyorlardı – 'Ah, ne hoş bir sürpriz bu. Burada olacağınızı biliyordum, elbette, ama yine de hoş bir sürpriz. İnanın, eskisi kadar iyi görünüyorsunuz? Hiç yaşlanmamışsınız. Hayır, gerçekten ...'

Gallery'yi sürekli ziyaret etmemizin sebebi çok basitti. Şu noktada görüş birliğine varmıştık ki – gerçekten de hiçbir aklı başında arkadaşımız buna karşı çıkmayı aklından geçirmezdi – Sanat, yaşamdaki en önemli şeydi, insanın kendini bütün ruhuyla adayabileceği ve karşılığında sizi ödüllendirmekten hiçbir zaman geri kalmayacak olan bir değişmezdi; daha da önemlisi, ona maruz kalanlar üzerindeki etkisi iyileştirici olan bir şeydi. İnsanları yalnızca dostluk için daha uygun ve daha uygar kılmakla kalmıyor (*bunun* döngüselliğini görüyorduk), *daha iyi* – daha kibar, daha akıllı, daha hoş, daha huzur dolu, daha aktif, daha duyarlı – kılıyordu. Eğer bunları yapamasa, neye yarardı ki? Bunu yapmak yerine insanlar ne diye gidip de bir külah dondurma yemiyorlardı sadece? *Ex hypothesi*[i] (diyebileceğimiz gibi, ya da gerçekte *ex vero*[ii]) bir kişi bir sanat yapıtını algıladığı an, şu ya da bu şekilde daha iyi bir insan oluyordu. Bu sürecin gözlemlenebileceğini ummamız bize tamamen makul gözüküyordu.

---

[i] (Lat.) Varsayımsal olarak.

[ii] (Lat.) Gerçekten.

İçtenlikle konuşmak gerekirse, Gallery'de geçirdiğimiz birkaç çarşambadan sonra, kendimizi, taze kadavralar bulma amacıyla savaş meydanlarını tarayan ve ruhun yerini ortaya çıkarabilmek için teşrihler yapan şu onsekizinci yüzyıl doktorları gibi hissediyorduk biraz. Zaten, bazıları sonuçlar elde ettiklerine de inanıyorlardı. Sözgelimi, ölüm döşeğinde olan hastalarını, hastane yatağı ve öteki şeylerle birlikte, ölümlerinden az önce ve az sonra tartan şu İsveçli doktor vardı. Aradaki yaşamsal farkı oluşturan yirmibir gramdı görünüşe bakılırsa. Biz elbette Gallery'de ağırlık değişikliği beklemiyorduk, ama bir şeylere hakkımız olduğunu düşünüyorduk. Bazı şeyleri gözlemleyebilmeliydiniz. Ve, bazen de, gözlemliyordunuz. Ama daha çok, bir yığın bezgin görünüşlü ziyaretçi – ressam adlarını şehvetle yineleyenler, resim okullarıyla alay edenler, çerçeve manyakları, renk düşkünleri, restorasyon budalaları ve topografyacılar – önünüzde sıra sıra yürürken yüzeysel tepkilere dikkat etmekle sınırlı kalıyordunuz. O tuhaf çene-elde duruşu; erkeksi ve savaşçı gövde-dimdik-eller-kalçada duruşu; gözler-kitapçıkta konumu; ve Salon-XII-bitti, şimdi-Salon-XIV'e-gidelim diyen şaşkın koşturmacayı tanımayı hemen öğreniyordunuz. Kimi zamanlar gerçekten de daha akıllı olup olmadığımızı merak ediyorduk.

Sonunda, istemeye istemeye birbirimizi sınamaya sürüklendik. Bunu, laboratuvar koşullarına sahip olduğunu düşündüğümüz Toni'lerin evinde yaptık. Resimler için kulaklarımıza tıkaç sokmamız; müzik için gözlerimizi bir ragbi çorabıyla bağlamamız anlamına geliyordu bu. Deneğe, diyelim Monet'nin Rouen Katedrali'nin ya da Brahms'ın 2 No'lu Piyano Konçertosu'nun güzelliğine nüfuz edebilmesi için beş dakikalık bir süre tanınıyor ve sonra da yanıtı değerlendiriliyordu. Denek, bir şarap tatma uzmanı gibi dudaklarını oynatır ve düşüncelere dalarak beklerdi. Sonuçta, size okulda öğretilmiş olan bütün biçim-içerik çözümlemesi

hikâyelerini bir yana atmanız gerekiyordu. Biz daha yalın, daha gerçek, daha derin, daha temel bir şeyin peşindeydik. O zaman, insan neler hissederdi ve bu tür deneyimleri sürdürecek olursak ne tür değişiklikler beklemek gerekirdi?

Toni hep gözleri kapalı yanıt verirdi, hatta bir resimden sonra. Kaşları birleşene kadar onları çatar, ağzının çevresini bir an sakin bir 'Mınnnnn' kaplar ve sonra da şöyle derdi:

'Deri gerilmesi, özellikle bacaklarda ve kollarda. Uyluklarda ürperti. Büyük bir coşku, evet sanırım böyle demek gerek. Göğüs kafesinde genişleme. Kendine güven. Bununla birlikte, kendini beğenmişlik yok. Daha çok sağlam bir yürek temizliği. En azından, dostça bir épate'ye kadar.'

Bütün bunları defteri kebirimizin, sağ taraftaki bir sayfasına kaydederdim. Solda, esin kaynağımız yer alıyordu: 'Glinka, R. & Lud. uvertürü. Reiner/Chi SO/RCA Victrola; 9/12/63.'

Bütün bunlar dünyanın kendisini anlamaya yardım etme dürtümüzün bir parçasıydı.

5. *J'habite Metroland*

'Köksüz.'

'*Sans racines.*'[i]

'*Sans Racine?*'[ii]

'Açık yol mu? Manevi serseri mi?'

'Kırmızı benekli bir mendile sarmalanmış fikirler bohçası mı?'

'*L'adieu suprême d'un mouchoir* mı?'[iii]

Toni ile ben köksüz olmakla gururlanıyorduk. Aynı zamanda gelecekteki bir köksüzlük durumuna özlem duyuyor ve iki ruh hali arasında hiçbir çelişki görmüyorduk; her birimizin oturduğumuz evlerin sahipleri olan ana babalarımızla birlikte yaşıyor olmamızda da bir çelişki görmüyorduk.

Toni köksüzlükte beni fersah fersah geride bırakıyordu. Ana babası Polonya Yahudisiydi ve, kesin olarak bilmemekle birlikte, Varşova gettosundan tam son anda kaçmış olduklarından neredeyse emindik. Bu, Toni'ye o çarpıcı ve yabancı Barbarowski adını, iki dili, üç kültürü ve (beni bu konuda inandırıyordu) atavistik bir ayrılık acısı duygusunu veriyordu: kısacası, gerçek bir sınıf veriyordu. Bir sürgüne de benziyordu: yağız, basık burunlu, kalın dudaklı, insanda acıma duygusu uyandıracak kadar kısa boylu, enerjik ve kıllıydı; hatta her gün traş olması gerekiyordu.

Bense İngiliz olmamın ve Yahudi olmamamın handikaplarına karşın, Londra'nın taşrasında yaşayan biri olarak üzerime düşeni yapmaya uğraşıyordum. Ailemiz

---

i (Fr.) Köksüz.

ii Ünlü Fransız yazarı Racine'in adıyla cinas yapılıyor.

iii (Fr.) Bir mendilin yüce elvedası.

geniş değildi, ama, genişçe bir diaspora yaratacak ölçüde de duygu ılıklığı barındırıyordu içinde. Lloyds'lar (yani, bizim Lloyds'larımız, en azından babamın Lloyds'ları) Basingstoke'luydu; annemin ailesi ise Lincoln'dendi; akrabalar birkaç taşrada birbirlerinden kopuk bir yaşam sürüyorlar, Noellerde pek ortalıkta görünmüyorlar, sadece cenazelerde, ve bir de ısrar edilirse, evliliklerde, düzenli olarak asık suratlarını gösteriyorlardı. Pazar öğleden sonraları gidilebilecek bir uzaklıkta yaşayan Arthur Amca dışında ulaşılamazlardı; bu da pekala benim işime geliyordu, çünkü böylelikle hepsinin de pitoresk köylüler, iki büklüm olmuş zanaatçılar ya da katil ruhlu eksantrikler olduklarını iddia edebiliyordum. Bütün yapmaları gereken bana Noel'de bir şeyler vermek, para vermek ya da hiç olmazsa paraya çevrilebilir bir şey vermekti.

Toni gibi ben de esmerdim, ama ondan dört beş santim daha uzundum. Bazıları bana sıska derdi, ama ben kendimi bir delikanlının acı kuvvetine sahip biri olarak düşünmeyi yeğliyordum. Burnumun henüz gelişimini tamamlamamış olduğunu umuyordum; yanaklarımda hiç ben yoktu; arada sırada küçük bir sivilce mangasının alnımda fütursuz bir ilerleyişe geçtiğini fark ettiğim olurdu; yüzümün en iyi yanının ise gözlerim olduğuna inanırdım – derin, gamlı, öğrenilmiş ya da öğrenilecek gizlerle dolu (en azından ben böyle görüyordum onları).

Ölçülü biçimde bir İngiliz yüzüydü bu, ki bu da Eastwick'de yaşayan bütün kişilerde ortak olan ölçülü yurdundan uzakta yaşama duygusuna uygun düşüyordu. İki üç bin kişiden oluşan bu banliyöde herkes buraya başka yerlerden gelmiş gibiydi. Sağlam şekilde yapılmış bu evlerin, güvenilir demiryolu hizmetinin ve bahçıvanlığa elverişli toprağın cazibesine kapılmış olmalıydılar. Yörenin rahat ve ılımlı köksüzlüğünü güven verici buluyordum; ama Toni'ye durmadan yakınıyor ve,

'... daha asli,' bir şeyi yeğleyebileceğimi söylüyordum. 'Keşke, keşke birazcık daha çıplak ve parasız olabilseydim,' derdim ona.

'Birazcık daha çıplak ve düzülmüş olmayı mı isterdim demek istiyorsun?'

Şey, evet, sanırım onu da isterdim; en azından öyle düşünüyorum.

'Où habites-tu?'[i] diye sorarlardı bize her yıl, Fransızca konuşma pratiği yaparken; ve ben de hep kendimden emin bir sırıtmayla şöyle yanıt verirdim:

'J'habite Metroland.'[ii]

Kulağa Eastwick'den daha iyi, Middlesex'ten daha tuhaf geliyordu bu; insanın alışveriş yaptığı bir yerden çok zihindeki bir kavramı çağrıştırıyordu. Ve, elbette, öyleydi de. Metropolitan Demiryolu Hattı, 1880'lerde batıya doğru genişletilirken, ne coğrafik ne de ideolojik bir birlik taşıyan, ince bir toprak koridoru açılmıştı: orada yaşıyordunuz, çünkü ayrılması kolay bir yerdi. Metroland adı – Birinci Dünya Savaşı sırasında hem emlak komisyoncuları hem de demiryolu işletmesi tarafından benimsenmişti – taşra banliyöleri dizisine sahte bir bütünlük veriyordu.

1960'ların başında, Metropolitan Hattı (saflık meraklıları için bu doğal olarak Watford, Chesham ve Amersham kolları anlamına geliyordu) başlangıçtaki ayrılığını hâlâ biraz koruyordu. Değişik bir kahverengi-bej tona boyanmış lokomotif ve vagonlar, altmış yıl boyunca değişmeden kalmıştı; vagonların yuvarlak kavisleri almasını sağlayan taşıyıcılar – bunu Ian Allen'ın tren meraklıları kitabından öğrenmiştim – 1890'ların başından beri hizmetteydi.

---

i (Fr.) Nerede oturuyorsun?

ii (Fr.) Metroland'de oturuyorum.

Vagonlar yüksek ve köşeliydi, tahtadan geniş ayak koyma yerleri vardı; kompartımanlar modern standartlara göre lüks denebilecek ölçüde genişti ve oturulacak yerlerin genişliği Edward dönemi insanının kalça kemiğinin gelişmişliği konusunda insanı hayrete düşürüyordu. Oturulacak yerlerin arkaları bir açıyla geriye doğru yatırılabiliyordu ki, bu da eski günlerde trenlerin istasyonlarda daha uzun süreler durduklarını gösteriyordu.

Oturulacak yerlerin üstünde hattın güzel yörelerinin – Sandy Lodge Golf Sahası, Pinner Hill, Moor Park, Chorleywood – sepya fotoğrafları vardı. Özgün döşeme aksesuarlarının çoğu korunmuştu: destek noktalarından aşağıya doğru esneyen palto kancalarıyla ilmekleri geniş örülmüş fileli raflar; deriden enli pencere kayışları; kapıların menteşeleri üzerinde geriye doğru açılmalarını engellemek amacıyla konulmuş derinden enli kayışlar; kapının üstünde, yaldızlı kocaman bir rakam, 1 ya da 3; pirinçten kapı tutamağının arkasında pirinçten bir levha; ve bu levhanın üzerine, ya bir buyruk ya da baştan çıkarıcı bir çağrı tonunda hâkedilmiş olan 'Metroland'de Yaşayın' sloganı.

Yıllar boyunca vagonları inceledim durdum. Perondan, geniş bir kompartımanı çok geniş bir kompartımandan bir bakışta ayırt edebiliyordum. Bütün reklamları ezbere biliyordum ve beşik kemerli tavanlardaki bütün süsleme çeşitlerini. Pencerelerdeki NO SMOKING uyarısını kazıyıp yeni düsturlara dönüştüren insanların hayalgücü genişliklerini biliyordum: NO SNORING[i] en çok bilinen çakı marifetiydi; NO SNOGING[ii] yıllar yılı kafamı kurcalayıp durmuştu; NO SNOWING[iii] ise en uçuğuydu. Karanlık bir öğle sonrası birinci mevki bir vagonda kaçak yolculuk yaptım; çevreme

---

i Horlanmaz.
ii Faka basılmaz.
iii Emilmez.

bakamayacak kadar korktuğumdan yumuşacık koltukta dimdik oturup duruyordum. Bir başka sefer yanlışlıkla, her bir trenin önüne konulmuş, üzerinde yeşil harflerle HANIMLARA AYRILMIŞTIR yazılı özel bir kompartımana bile daldım. Aktarma yaptığım trene son anda yetiştiğimden soluk soluğaydım ve tüvit elbiseler giymiş üç hanımefendinin yaptığımı onaylamayan sessiz bakışlarıyla karşılaştım; ancak korkum onların suskunluklarından çok, bu kompartımanın, dolaylı yoldan da olsa, kadınları bizlerden farklı kılan özel bir hiçbir şey içermemesiyle duyduğum hayal kırıklığıyla yatıştı.

Bir öğleden sonra, her zamanki gibi 4.13 treniyle Baker Street'den eve dönerken, ödevlerimi ve okul düşüncelerimi arkamda bırakmış, hattın, fileli rafın altındaki boşluğu işgal eden mor-kırmızı iskeletimsi planına dalmıştım. Tespihe dizilmiş boncuklar gibi duran istasyonları tek tek sayıyordum ki, birden sağımdan bir ses:

'Verney Kavşağı,' dedi.

İhtiyar bir budaladır, diye düşündüm; ölü bir burjuva. Terliklerine düşen güneş ışığı *onun* yaşam ve enerji adına sahip olduğu tek şeydir, diye düşündüm. Bahse girerim ki *syphilisé*'ydi. Belçikalı olmaması üzülünecek bir durumdu. Belçikalı olabilirdi. Ne demişti?

'Verney Kavşağı,' diye yineledi. 'Quainton Yolu. Winslow Yolu. Grandborough Yolu. Waddesdon. Hiç işittin mi bunları,' dedi duymamış olduğumdan emin. İhtiyar budala. Doğrusu, nefret edilemeyecek kadar ihtiyardı. Banliyö sakinlerine özgü tipik kıyafet; altın yaldız halkalı bir şemsiye; evrak çantası; ayna gibi parlayan ayakkabılar. Evrak çantasının içinde herhalde X ışınlarıyla çalışan taşınabilir bir Nazi aleti vardı.

'Hayır.'

'Eskiden büyük bir hattı. Hırsları ... vardı. Brill Hattı'nı işittin mi hiç?' Neyin ardındaydı acaba? Irza geçmek mi,

kaçırmak mı? Suyuna gitmek daha iyiydi, yoksa altı ayı bulmaz, kendimi Türkiye'de bir sarayda iğdiş edilmiş tombul bir harem ağası olarak buluverirdim.

'Hayır.'

'Quainton Yolu'ndan başlayan Brill Hattı. W ile başlayan bütün şu adlar: Waddesdon Yolu. Wescott. Wotton. Wood Yan Hattı. Brill. Buckingham Dükü tarafından inşa edilmişti. Düşünebiliyor musun! Onu kendi arazisi için inşa ettirmişti, anlıyor musun? Şimdiyse otuz senedir Metropolitan Hattı'nın bir parçasını teşkil ediyor. Biliyor musun, son trende seyahat etmiştim. 1935 mi, '36 mı öyle bir şeydi. Brill'den Verney Kavşağı'na kalkan son tren. Bir film gibi, değil mi?'

Gidip de göreceğim bir film değildi bu. Ve kesinlikle benden bunu yapmamı istemedi. Bir ırz düşmanı olmalıydı; trenlerde küçük çocuklarla konuşan herhangi bir kimse besbelli ki *ex hypothesi*, böyle biriydi. Ama o içi geçmiş ihtiyar bir herifti ve ben de trenin peron tarafında oturuyordum. Ve şemsiyem de yanımdaydı. En iyisi onunla laflamaktı. Bu tipler eğer onlarla konuşmazsanız bazen iğrençleşebilirler.

'Hiç birinci mevkide yolculuk ettiniz mi?' Acaba ona Efendim mi demeliydim?

'Biliyorsun, büyük bir hattı bu. Uzama Hattı derlerdi ona' (acaba burada müstehcen bir ima mı gizliydi?) 'Baker Street'den Verney Kavşağı'na kadar olan bu kısım. Bir Pullman vagonu vardı (acaba sonunda soruma yanıt mı veriyordu?) ta Hitler bize harp ilan edene kadar. Aslında iki Pullman vagonu. Bir hayal et – Bakerloo Hattı'nda bir Pullman vagonu hayal et hele.' (O horgörüyle, ben de dalkavukça güldük.) 'İki vagon. Birinin ismi *Mayflower*'dı. Tahayyül edebiliyor musun? Diğerinin ismini hatırlayamıyorum.' (Parmaklarının uçlarıyla hafifçe uyluğuna vurdu; ama bu da anımsamasına yardımcı olmadı.

Yine müstehcen bir imada mı bulunuyordu yoksa?) 'Hayır hatırlayamıyorum, ama birinin ismi *Mayflower*'dı. Avrupa'da elektrikle çalıştırılan ilk Pullman vagonları.'

'Gerçekten mi? Avrupa'da ilk mi?' Neredeyse yalancıktan ilgilenmiş göründüğüm kadar ilgilenmiştim.

'Avrupa'da ilk. Bu hatta bir tarih yatıyor, biliyor musun? Hiç John Stuart Mill ismini işitmiş miydin?'

'Evet.' (Elbette ki işitmemiştim.)

'Avam Kamarası'ndaki son konuşmasının ne hakkında olduğunu biliyor musun?'

Galiba bilmediğimi belli etmiş olmalıydım.

'Avam Kamarası'ndaki son konuşmasından bahsediyordum değil mi? Konuşması Metro hakkındaydı. Düşünebiliyor musun? Demiryolu Yönetmeliği Kanun Tasarı, 1868. Kanun tasarısına bir değişiklik getirilerek, bütün demiryolları için trenlere sigara içilen bir vagon ilave etmek mecburi kılındı. Mill kanun tasarısını parlamentodan geçirdi. Onun lehine büyük bir konuşma yaptı ve becerdi.'

Fena değil. Fena değil, değil mi?

'*Fakat* – ne olduğunu tahmin edebilir misin – bir demiryolu hattı, evet sadece bir tane, vardı ki, bu değişiklikten muaf tutuldu. Ve Metropolitan idi *bu* hat.'

Sanırdınız ki bin sekizyüz bilmem kaçta sanki kendisi de orada bulunup oy vermişti.

'Niçin?'

'Ah! Tünellerdeki dumandan ötürü. Bu hat hep birazcık özel olmuştur, anlıyor musun.'

Belki de o kadar kötü biri değildi adam. Zaten gidecek dört istasyon kalmıştı yalnızca. Belki de bir hayli ilginç biriydi.

'Peki şu öteki yerlere ne diyorsunuz? Quinton bilmem ne.'

'Quainton Yolu. Onların hepsi de Aylesbury'nin ötesindeydiler. Waddesdon, Quainton Yolu diye gidiyordu sırasıyla, Grandborough, Winslow Yolu, Verney Kavşağı.'

(Eğer böyle devam edecek olursa, bağıracaktım.) 'Verney Kavşağı'ndan Baker Street'e kadar elli mil. Ne hat ama! Düşünebiliyor musun – Northampton ve Birmingham ile birleşmeyi planlıyorlardı. Yorkshire ve Lancshire'dan, Quainton Yolu'yla, eski South Eastern ile birleşerek, Londra üzerinden ve sonra da Manş Tüneli yoluyla Kıta Avrupası'na büyük bir bağlantı. Ne hat ama!'

Bir an sustu. Gözlerimizin önünden bir okula ait boş bir oyun sahası geçti; metal bir atlıkarınca kurumaya bırakılmış çamaşırlarla kaplanmıştı; bir otomobilin ön camının parıltısı.

'Dış Hattı da hiç inşa etmediler.'

Geçmişe ağıt yakan biriydi bu ihtiyar budala, bu kesindi. Bana işçilerin ücretlerinden, elektrik getirme çalışmalarından ve savaş patlak verdiğinde kapatılmış olan Lord's Station'dan söz etti. Birtakım projeleri olan, Sir Edward Watkin diye birinden; hiç kuşku yok ki Tissot'yu Tiziano'dan ayırt etmesini bilmeyen ihtiraslı bir moruktu bu.

'Sadece ihtiras değildi, anlıyorsun ya. Aynı zamanda kendine güven de vardı. Kendi *hırslarına* güven ... Bugünlerde ...' Bu son sözcüğünü duyduğumda yüzümde beliren soğuk ve mesafeli ifadeyi gördü. 'Viktoryenlerle alay etmeyin, çocuğum,' dedi sertçe. Ansızın gözüme yeniden iğrenç biri oluyormuş gibi gözüktü; belki de ırz düşmanının tekiydi; belki de onu nasıl faka bastırdığımı anlamıştı. 'Böyle yapacağınıza yaptıkları şeylere bakın bir.'

Ne, ben Viktoryenlerle mi alay ediyordum? Doğrusu, alay etme kapasitem tamamen tükenmişti. Budalalarla, sınıf başkanlarıyla, hocalarla, ana babalarla, erkek ve kız kardeşimle, Üçüncü Lig (Kuzey) futbol takımlarıyla, Moliere ile, Tanrı ile, burjuvaziyle ve normal insanlarla tek tek alay ettikten sonra, Tarih'e şöyle bir dudak bükmekten başka alay edecek kuvvetim kalmamıştı geriye. İhtiyar budalaya baktım

ve yüzüme ahlaken şoke olmuş birinin ifadesini vermeye çalıştım; ama yüzümün becerebileceği bir şey değildi bu.

'Anlıyorsun ya, sadece demiryolu hatlarını inşa eden ve onları işleten insanlar yoktu. Başka herkes de işin içindeydi. Belki de bunlar seni alakadar etmiyor,' (Tanrım! Konuşup duruyordu işte!) 'fakat ilk ekspres tren Baker Street'den Farringdon Street'e vardığında, yolcular Farringdon Street'deki restoranın büfesini tam on dakikada silip süpürdüler,' (belki de çok korktukları için bu kadar acıkmışlardı) 'tam on dakikada. Tıpkı bir çekirge sürüsü gibi.' Şimdi adeta kendi kendine konuşuyordu, ama sırf ihtiyatlı davranayım diye, başka bir soru daha yöneltmenin iyi olacağını düşündüm.

'O zaman mı Metroland adını verdiler bu hatta?' diye sordum hangi zamandan söz ettiğimden kendim de pek emin olmayarak; ama alay ediyor görünmemeye de çalışıyordum.

'Metroland mi? Şu saçmalık.' Dikkatini yeniden bana yöneltti. 'Sonun başlangıcıydı o. Hayır, o çok daha sonra oldu, harb esnasında, Hitler bize bombalar yağdırmazdan önce. Bütün bunlar emlak komisyoncularını memnun etmek içindi. O yöreyi daha cazip göstermek. Rahatına düşkün kahramanlar için rahat ve sıcak evler. Baker Street'den yirmibeş dakika mesafede ve hattın sonunda bir yatılı okul var,' dedi beklenmedik bir biçimde. 'Ve onu bugün olduğu şey yaptılar, bir burjuva yatakhanesi.'

Sanki birisi kafamın içine bir takım çatal bıçak boşaltmış gibiydi. Hey, Güzel Tanrım! Sen bunu diyemezsin. İzin yok buna. Kendine bir bak. Ben *sana* bir burjuva diyebilirim; en azından, diyebileceğimi sanıyorum. Ama sen bunu diyemezsin. Bu, mümkün değil ... demek istiyorum ki bilinen bütün kurallara aykırı bu. Kendi takma adını bildiğini itiraf eden bir hoca olmak gibi tıpkı. Bu ... şey, sanırım buna ancak basmakalıp olmayan bir yanıtla cevap verilebilir.

'Peki siz burjuva değil misiniz, o zaman?' Bunu giysilerinin, konuşma tarzının, evrak çantasının zihinsel bir envanterini yaparak sormuştum.

'Ha o mu! Tabii ki burjuvayım,' dedi hafif, neredeyse tatlı bir ses tonuyla. Ses tonu bana güven vermişti; ama sözcükleri kafamda bir bilmece olarak kaldı.

6. *Yanıp Yıkılmış Yeryüzü*

Toni ile ben kendimizi koşullanmalardan kurtarmak için çok çalışıyorduk. İyi bir Bruckner seansından sonra ('Nabzın düşmesi; göğüs kafesinin içinde belirsiz kramplar; arada sırada omuz kasılmaları; ayak çekilmeleri. Dışarıya çıkıp bir ibneyi mi pataklasak? Bruckner 4/Philh./Columbia/ Klemperer), ya da ılımlı bir afallatma için bile dışarıya çıkamayacak kadar yorgun olduğumuzda, sık sık aynı konuya dönerdik.

'Anne ve babalar konusunda bir şey söyleyeyim mi. İnsanın canına okuyorlar.'

'Bunu bilerek mi yaptıklarını düşünüyorsun?'

'Belki bilerek değil. Ama canına okuyorlar, öyle değil mi?'

'Evvet, ama gerçekte onların hatası değil bu, değil mi?'

'Tıpkı Zola'da olduğu gibi – onların da canına kendi ana babaları tarafından okunmuştu demek istiyorsun.'

'İyi bildin. Ama onları birazcık kınaman gerekir, öyle değil mi? Demek istiyorum ki, canlarının okunduğunu fark etmedikleri ve böyle yaşamaya devam edip bize de aynı şeyi yaptıkları için?'

'Ah, tabii, onları cezalandırmaya son vermemizi öneriyor değilim.'

'Beni bir an korkuttun doğrusu.'

Her sabah, kahvaltıda, inanmaz gözlerle aileme bakar dururdum. Bir kere, hepsi de hâlâ oradaydılar – ve ilk sürpriz buydu. Niçin aralarından bazıları, yaşamlarında varolduğunu tahmin ettiğim katlanılmaz boşluk duygusundan yaralanmış olarak gece yarısı çekip gitmemişlerdi ki? Niye hâlâ önceki sabah oturdukları yerde oturuyorlar ve bir başka yirmidört saat sonra oraya yeniden

dönmekten son derece hoşnut kalacaklarmış gibi görünüyorlardı?

Masanın öteki yanında, ağabeyim Nigel Weetabix tabağının üstünden bir bilimkurgu dergisine göz gezdiriyordu. (Belki de varoluşsal hoşnutsuzluğunu böyle denetim altında tutuyordu: *Yeni Galaksiler*'e, *Yeni Dünyalar*'a ve *Hayret Verici Gerçekler*'e kaçarak. Varoluşsal hoşnutsuzluk duyup duymadığını ona sorduğumdan değil; ben daha çok böyle bir şey duymadığını umuyordum – bu tür vakalar çok moda olabiliyorlar.) Onun yanında, kızkardeşim Mary de tabağının üzerinden bakıyor ve biber ile tuzu okuyordu. Henüz adamakıllı uyanmamış olduğundan ötürü değildi bu; akşam yemeğinde de bıçakları ve çatalları okuyordu. Belki de bir gün mısır gevreği kutularının arkasındaki yazıları okumaya terfi edebilirdi. Onüç yaşındaydı ve az konuşuyordu. Benden çok Nigel'a benzediğini düşünürdüm onun. Her ikisinin de kişiliksiz, biraz yumuşak hatlı, dingin yüzleri vardı.

Sağımda, babam, *The Times*'ı borsa fiyatları sayfasından katlamış, bir şeyler mırıldanarak okuyup duruyordu. O da bana benzemiyordu. Bir kere, keldi. Galiba çenesinin biçimi biraz benimki gibiydi, ama hiç kuşku yok ki benim derin bakışlı, sorgulayan gözlerim yoktu onda. Zaman zaman, iyi bir koca olarak, anneme bahçeye ilişkin vazifeşinas sorular fırlatıyordu. Annem solumda oturmuştu, yemekleri getiriyor, sorulara yanıt veriyor ve büyük ölçüde sessiz geçen yemek sırasında tatlı tatlı başımızın etini yiyordu. Ona da benzemiyordum ben. Bazıları gözlerimi ondan aldığımı söylerler; ama gözlerim benzese bile başka benzer yanım yoktu.

'Onların hepsiyle de gerçekten akrabalığım olabilir miydi? Ve nasıl olur da belirgin farkları söylemeden edebilirdim?'

'Anneciğim, ben gayrimeşru muyum?' (Normal konuşma tonunda sormuştum bunu.)

Solumda hafif bir hışırtı işittim. Her iki kardeşim de okumalarını sürdürüyorlardı.

'Hayır, tatlım. Sandviçlerini aldın mı?'

'Evvet. Gayrimeşru olma şansımın olmadığından emin misin anne?' Durumu açıklarcasına Nigel ve Mary'ye doğru elimi salladım. Babam sessizce boğazını temizledi.

'Okul vakti, Christopher.'

Yalan söylüyor olabilirlerdi.

Toni ve benim için ana babalık, sıkı bir sorumluluk suçu oluşturuyordu. Herhangi bir *mens rea*[i] olması gerekmiyordu, doğumun *actus reus*'u[ii] yeterliydi. Meselenin bütün ayrıntılarını ve suç işleyen kişilerin bütün toplumsal arkaplanlarını adamakıllı gözden geçirdikten sonra vardığımız hüküm, davranışların sürekli bir gözetim altında olmasıydı. Biz kurbanlara, *mal-aimés*'lere[iii] gelince bağımsız bir varoluşun ancak sıkı koşullanmalardan kurtulmayla elde edilebileceğini kavrıyorduk. Camus *'Aujourd'hui Maman est morte. Ou peut-être hier.'*[iv] cümlesiyle herkesten daha ilerde olduğunu göstermişti. Kendi deyişimizle, sözcük oyunlarının tadına vararak saçmalamak, kendisine saygı duyan her yeniyetmenin göreviydi.

Ama tahmin ettiğimizden daha güçtü bu. Anladık ki, iki ayrı aşama vardı. İlki Yanıp Yıkılmış Yeryüzü aşamasıydı – sistematik red, kasti çelişki, geniş kapsamlı, anarşik bir sünger çekme. Ne de olsa, Öfke Kuşağı'nın bir parçasıydık biz.

'Anlayabiliyor musun,' dedim Toni'ye bir öğle yemeği vakti, son sınıfların balkonunda yapıcı olmaktan bir hayli

---

i (Lat.) Suçlanan düşünce.

ii (Lat.) Suçlanan fiil.

iii (Fr.) Sevilmeyen, gönül kırgını.

iv (Fr.) 'Bugün annem öldü. Ya da belki dün.' Camus'nün *Yabancı* adlı romanının ilk cümlesi.

uzak biçimde aylaklık ederken, 'bizler Öfke Kuşağı'nın bir parçasıyız, öyle değil mi?'

'Evvet ve bu da gerçekten canımı sıkıyor.' Her zamanki gözlerini kısarak sırıtması.

'Ve yaşlandığımızda ve şeylerimiz ... erkek ve kız yeğenlerimiz olduğunda, bize Büyük Öfke çağında neler yaptığımızı soracaklarını?'

'Şey, biz o çağdayız, öyle değil mi, Öfkeliyiz?'

'Ama okulda Osborne'u ihtiyar Runcaster ile okuyor olmamız biraz tuhaf değil mi? Demek istiyorum ki, bir çeşit kurumların içine katılmanın gerçekleşebileceğini düşünmüyor musun?'

'Ne demek istiyorsun?'

'Yani, aydınların başkaldırısını onu politik gövdenin içine çekerek etkisiz kılmak.'

'Eee?'

'O zaman, belki de gerçek eylemin Kendinden Hoşnutluk Duymada olduğunu düşünüyordum ben sadece.'

'Skolastik bir görüş!' diye alay etti Toni güven verircesine. 'Kuş beyinlilik bu.'

İşin kötü yanı şuydu ki, Toni'nin Öfkeli Genç olmak için benim kadar çaba harcaması gerekmemişti. Toni'nin ana babası (bir ölçüde getto deneyimlerinden dolayı diye tahmin ediyorduk) (a) dindardı, (b) disiplin düşkünüydü, (c) sevgilerinde sahipleniciydi, ve (d) yoksuldu. Toni'nin bütün yapması gereken aylak, bilinemezci, başına buyruk ve savurgan olmaktı, ama o – Öfkeli Genç olmuştu işte. Daha önceki yıl evde bir kapı tokmağını kırmış ve babası üç hafta cep harçlığını kesmişti. Bu çeşit davranışlar gerçekten de yardımcı oluyordu. Oysa ben yıkıcı, huysuz ya da inatçı göründüğümde, hoşgörü konusunda utanç verecek kadar geniş gönüllü olan annemle babam, olup bitenleri bana yalnızca açıklamakla yetinirlerdi ('Yetişkinlik dönemi hep güç bir dönem olmuştur, Christopher'), Onlara hiçbir zaman

kınamaya yakın bir sözcük kullandırtmayı başaramamışımdır. Karşılarında yumruklarımı kaldırır havaya savururdum; yalancıktan onlara doğru bir yumruk savurur ve bileğime kadar bir yere gömerdim – peki annem ne yapardı? İncinen parmaklarım için dolaptan tentürdiyotu ve sargı bezini almaya giderdi.

Yanıp Yıkılmış Yeryüzü elbette yeterli değildi. Yaşımızdan beklenmeyecek bir kavrayışla, insanın ana babasının görüşlerini ya da ahlak anlayışını sadece reddetmesinin ya da bunların zıttına gitmesinin kaba bir refleks tepkisinden daha başka bir şey olmadığını anlıyorduk. Dine sövmenin dini içermesi gibi, çocuklukta bize empoze edilen şeyleri sistematik biçimde söküp atmaya çalışmanın aslında onları bir biçimde kabullenmeyi gösterdiğini savunuyorduk. Ve biz bunu kabul edemezdik. Böylelikle, ilkelerimizi herhangi bir biçimde tehlikeye atmaksızın, evde ailemizle birlikte yaşamaya devam etmeye razı olduk.

Yanıp Yıkılmış Yeryüzü birinci bölümdü; ikinci bölüm Yeniden Yapılanma'ydı. Zaten bu programımızda vardı; ama, olan bitenlerin bu yanına çok yakından bakmak konusundaki isteksizliğimizi destekleyecek çok sayıda iyi gerekçemiz ve iyi eğretilemelerimiz de yok değildi.

'Yeniden Yapılanma konusunda ne dersin?'

'Ne diyeyim?'

'Bu konuda birazcık planlama yapmamız gerektiğini düşünmüyor musun?'

'Şimdi de yaptığımız bu ya – KY de aynı şeyi amaçlıyor.'

'Mımmnnn.'

'Demek istiyorum ki, bu aşamada kendimizi belli bir çizgiye çok fazla bağlamamız gerektiğini düşünmüyorum. Ne de olsa daha onaltı yaşındayız.'

Bunda gerçek payı vardı. İnsan okuldan ayrılana değin yaşamla gerçekten yüz yüze gelemiyordu; bunu anlayabilecek kadar olgunduk biz. Yaşama adımınızı attığınız an,

'... Ahlaki Kararlar vermeye ...

'... ve İlişkilere Girmeye...'

'... ve Ünlü Olmaya ...'

'... ve Kendi Giysilerinizi Seçmeye ...' başlıyordunuz.

Gerçi, şimdilik, bu alanda bütün yapabileceğiniz ana babanızı yargılamak, nefretlerinizi açabileceğiniz kişilerle arkadaşlık etmek, kendinizden küçük oğlanlarla konuşmaksızın onların gözünde tanınan biri olmaya çalışmak ve tek düğümlü Windsor ile çift düğümlü olanı arasında seçim yapmaktı. Ve bunlar da fazla bir şey etmiyordu.

7. *Yalancılık Eğrileri*

Metroland pazar günleri için yaratılmıştı. Pazar sabahları, yatağımda uzanmış günü nasıl öldüreceğimi merak ederken, sessiz ve hoşnut banliyönün her yanını iki ses kaplardı: kilise çanları ve trenler. Çanlar uykunuzu böler, rahatsız edici bir güçle çalıp durur ve sonunda yenilgiyi kabullenmiş yarım bir tıngırdamayla vazgeçerlerdi. Trenler sanki içlerinde yolcu bulunmamasını kutluyorlarmışcasına, Eastwick istasyonuna girerken her zamankinden daha takırtılı sesler çıkarırlardı. Üçüncü bir gürültü ise ancak öğleden sonra – üstü örtülü, ama tartışma götürmez bir anlaşmayla – başgösterirdi: hızlanan, fren yapan, dönen, hızlanan, fren yapan, dönen çim biçme makinelerinin tekdüze uğultusu. Makineler sustuklarında, büyük kırpma makaslarının pes perdeden şak-şak'larını fark edebilirdiniz; ve son olarak da – işitilmekten çok tahmin edilen bir sesti bu – arabaların bagaj ve kaportalarının üzerinde hafif güderi gıcırtısı.

Bahçe hortumlarının günüydü bu (hepimiz ev dışındaki bir musluk için fazladan para ödüyorduk); deli gibi bağırışları birkaç bahçe öteden kulağınıza gelen iyi terbiye edilmemiş çocukların; çit seviyesinin üstüne yükselen plaj toplarının; dış yolda U dönüşü yaparken paniğe kapılan sürücü adaylarının; öğle yemeğinden önce bir şeyler içmek için aile arabalarını alıp The Stile'a giden ve cipslerini poşet içinde verilen tuzla kendileri tuzladıktan sonra, küçük mavi poşetleri tik ağacından bahçe masalarının lataları arasından yere düşüren delikanlıların günüydü. Pazarları, bana öyle geliyordu ki, her zaman huzur dolu ve her zaman güneşliydi.

Onlardan, kendi kendine yetmediğini keşfetmekten sürekli olarak hayal kırıklığına uğrayan birinin bütün öfkesiyle nefret ediyordum. Uyuklayan beyninizi istemediğiniz

düşüncelerle doldurmaya çalışan pazar gazetelerinden nefret ediyordum; yavan eleştirmenlerle dolup taşan pazar radyosundan nefret ediyordum; bütün o uzman tartışmaları ile yetişkinlerden ve duygusal krizlerden, nükleer savaştan ve bu tür şeylerden söz eden o ciddi piyeslerin olduğu pazar televizyonundan nefret ediyordum; güneş oda duvarlarınız boyunca sinsi sinsi ilerleyip de ansızın gözlerinize vurduğunda evde kalmaktan nefret ediyordum; ve aynı güneş, beyninizi sulandırıp kafatasınızdan akıttığında dışarıda oturmaktan. Pazar görevlerinden nefret ediyordum – yukarıya doğru çıkıp koltukaltınıza kaçan (nasıl oluyordu bu?) sabunlu suyla arabayı yıkamaktan; çim kesiklerini boşaltıp tırnaklarınızı madeni el arabasının dibinde kazıyıp temizlemekten. Çalışmaktan ve çalışmamaktan nefret ediyordum; golf sahasında yürüyüşlere çıkmaktan ve golf sahasında yürüyüşlere çıkan başka insanlarla karşılaşmaktan; ve en çok yaptığınız şeyi yapmaktan, yani pazartesiyi beklemekten.

Pazar günlerinin rutinindeki yegâne değişiklik annem şöyle dediği zaman olurdu:

'Bu öğleden sonra Arthur Amca'yı görmeye gidiyoruz.'

'Niçin?' Bu ritüel itiraz yapılmaya her zaman değerdi. Hiçbir işe yaramıyordu, ama yaramadığına aldırış etmiyordum; sırf Nigel ile Mary'nin bu bağımsız düşünme örneğinden bir yarar sağlayabileceklerini düşünüyordum.

'Çünkü o senin amcan.'

'Gelecek hafta da ve ondan sonraki hafta da yine amcam olacak.'

'Mesele bu değil. Neredeyse sekiz haftadır gitmedik ona.'

'Bizi görmek istediğini nereden biliyorsun?'

'Elbette ki bizi görmek istiyor – iki aydır uğramadık.'

'Telefon edip de bizi görmek mi istedi?'

'Elbette etmedi; hiçbir zaman etmediğini bilirsin.' (Çok cimridir.)

'O zaman bizi görmek istediğini nereden biliyorsun?'

'Çünkü bu kadarlık bir aradan sonra bizi hep görmek ister. İşi yokuşa sürme Christopher!'

'Ama kitap okuyor ya da ilginç bir şey yapıyor olabilir.'

'Doğrusu ben, iki aydır görmediğim bir akrabamı görebilmek için okuduğum kitabı bir yana bırakırdım.'

'Ben bırakmazdım.'

'Mesele burada değil Christopher.'

'Mesele ne?' (Nigel şimdi göstermelik bir tarzda esniyordu)

'Mesele, bu öğleden sonra oraya gideceğimiz. Şimdi git de öğle yemeği için elini yıka.'

'Bir kitap götürebilir miyim?'

'Şey, arabada okumak için bir kitap götürebilirsin; ama onu arabada bırakmalısın. Elde kitapla ziyarete gitmek kaba bir şey.'

'Peki, gerçekten ziyarete gitmek istemeyip de gitmek kaba bir şey değil mi?'

'Christopher, git ve elini yıka.'

'Banyoya bir kitap götürebilir miyim?'

Ve böyle. Annemin sabrını taşırmadan bu tür konuşmaları sonsuza değin uzatabiliyordum; hoşnutsuzluğunun tek göstergesi bana adımla hitap etmesiydi. Gideceğimi biliyordu. Ben de biliyordum.

Bulaşık biter bitmez, siyah ve erik yeşili döşemesi olan koca Morris Oxford'ımıza doluşurduk. Mary boş bakışlarla gözlerini pencereden dışarı diker ve düzeltme çabasına bile girişmeden rüzgârın saçlarını yüzünün üzerine uçurmasına izin verirdi. Nigel bir derginin üzerine eğilmiş olurdu. Bense hep, uzun dalga bir radyo istasyonunda işittiğim ve ilk dizesi *'Cerceuil à roulettes, tombeau à moteur'*[i] olan bir Guy Béart şarkısını mırıldanmaya başlar ve ıslık çalardım. Bu bir

---

i (Fr.) Küçük tekerlekli tabut, motorlu kabir.

ölçüde kendimi neşesiz kılmak, ve bir ölçüde de, Ön Koltuk'un radyoyu açmayı reddedişini protesto etmek içindi. Arabayla gelmişti Motorola radyo, ve bana kalırsa, ne yabancı, ne aerodinamik, ne kırmızı ve ne de spor tipi olan arabamızın başlıca satın alınış nedeniydi. Hatta arka camında, çeşitli sabunlu su temizlemelerine direnmiş olan ve RADYOAKTİVİTEYE MARUZ KALDIM diye Motorola'nın reklamını yapan bir çıkartma bile vardı. Radyoyu yolda kullanmamıza izin verilmiyordu, çünkü, Ön Koltuk'un iddiasına göre, sürücünün dikkatini dağıtabilirdi (ve onu garajda kullanmamıza da izin yoktu, çünkü bu da bataryayı bitiriyordu).

Yirmi dakikalık ihtiyatlı bir araba sürüş bizi Arthur Amca'nın Chesham yakınlarındaki tek katlı evine getirdi. Mizah duygusu olan ihtiyar bir herifti Arthur Amca – kurnaz, pinti ve genellikle de yalancı. Her zaman sempatik bulduğum bir şekilde yalan söylüyordu: kendisine bir yarar sağladığı, hatta gösteriş olsun diye bile değil, sırf ona heyecan verdiği için. Toni ile ben bir keresinde deneysel bir yalancılık incelemesi yapmış ve tanıdığımız herkesi özenle tek tek gözden geçirdikten sonra, bir grafik kâğıdı üzerine bir Yalancılık Eğrisi çizmiştik. Bu eğri, bir çift meme ucunun yatay kesitine benziyordu ve uçları onaltı ve altmış yaşlarındaki kişilerin meme uçlarıydı. Arthur Amca ile ben büyük bir olasılıkla aşağı yukarı aynı anda doruk noktasına çıkıyorduk.

'Herkese mer'aba!' diye seslendi arabamız bahçe yoluna girerken. Kır saçlıydı, hak etmediği fazladan bir sempati çekebilmek için zorlandığından daha fazla kamburunu çıkarıyordu ve sürdüğü bekar hayatına acındırabilmek için saldırgan bir pejmürdelikle giyinmişti. Benim kendi kuramıma göre, onu geçindirecek kadar zengin, ama aynı zamanda ne menem bir adam olduğunu anlayamayacak

kadar aptal birini bulamadığı için evlenememişti. 'İyi bir seyahat oldu mu?'

'Fena sayılmaz Arthur,' diye yanıt verdi babam, arabanın penceresini kapatırken. 'Dört Yol'da biraz trafiğe yakalandık, ama sanırım kaçınılmaz bu.'

'Evet, kahrolası pazar sürücüleri. Hay Allah! Fransızcamı bağışlayın.' O an beni arabadan inerken görmüş gibi yapmıştı yalancıktan. 'Peki sen nasılsın delikanlı? Okuyacak bir şeyler getirdin galiba yanında.' Flaubert'in *Dictionnaire des Idees Reçues*'sünün küçük bir cep kitabı basımıydı.

'Evet Amca, sizi rahatsız etmeyeceğini biliyordum. (Anneme doğru şöyle bir bakış atarak)

'Elbette etmez, elbette etmez. Ama önce birazcık yardımına ihtiyacım olacak.'

Heh heh.

Arthur, melodramatik bir biçimde, kalınlaşmış parmaklarıyla sırtını dikleştirdi ve sonra da yün hırkasının burulmuş ipliklerini sanki bunlar uyuşmuş kaslardan oluşma boncuklarmış gibi yoğurmaya başladı.

'Bahçenin arka tarafındaki bir ağaç çotuğuyla başım biraz dertte. Gel de sana göstereyim. Hey, siz ötekiler, niye içeri girmiyorsunuz?' (Nigel bu tip angaryalardan ne olduğu bilinmeyen bir göğüs şikâyeti sayesinde hep kurtuluyordu; Mary bir kız olduğu gerekçesiyle; annemle babam da sırf annem ve babam oldukları için.)

Yine de, ihtiyar budalaya hayranlık duymadan edemiyordum. Eğer sırtı ona oyun ediyorsa, koltuğunun minderleri yüzünden olmalıydı bu mutlaka. Pazar yemeğinden bu kadar kısa bir zaman sonra bahçede ağaç çotuklarını topraktan çıkarmak onun yapabileceği bir şey değildi. *Sunday Express*'in gösteri sayfasının üzerine yarım saat boyunca eğilmişse, yaptığı bütün egzersiz bu olmalıydı. Ne var ki bütün bunlar, Arthur'un benden yıllardır aldığı incelikli intikamın bir parçasıydı. Masumluk çağım

sırasında, bir pazar günü bahçede çalışmaktan iflahının kesildiğine ilişkin birtakım masallar anlatmıştı bize. Lahanalardan bahsederek Babamın canını sıkarken, ben gizlice salona sıvışmış ve oturduğu koltuğa şöyle hafifçe dokunuvermiştim. Tam düşündüğüm gibi, kaz boku kadar sıcaktı. Ötekiler içeri girdiklerinde, laf olsun diye şöyle demiştim:

'Amçacığım, dediğiniz gibi bahçeyi kazmış olamazsınız – koltuğunuz hâlâ sımsıcak.'

Bağışlamaz bir bakışla beni şöyle tepeden tırnağa bir süzmüş ve sonra da az önce bahçede lahana çotuklarıyla uğraşmış olan birinden beklenmeyecek bir enerjiyle salondan dışarıya fırlayıvermişti. 'Ferdinand!' diye bağırdığını işitmiştik. 'Ferdinand! FERDINAND!!' Holden, dostça bir pati gürültüsü, şapırtılı şupurtulu birtakım ağız sesleri ve labradora vurulan sert bir potin sesi gelmişti. 'Seni bir daha koltuğumda yakalamayayım ha!'

Bundan sonra hep Arthur'un benim için küçük, ama hoş olmayan birtakım görevler icat ettiğini gördüm; sözgelimi arabasının yağ tankındaki yağı dışarı akıtmak için güç erişilir bir kulpu çevirmek ('Elbiselerine dikkat *et*, çocuğum!'), ya da ısırgan otlarını temizlemek ('Eldivenler için üzgünüm, çocuğum, galiba bir hayli delik var üzerinde'), yahut mektuplar posta kutusundan alınmadan postaneye yetişmek gibi ('Yetişebilmen için koşman gerekecek – bak, sana saat tutacağım'. Bu, bir hataydı: ben de intikamımı alabilmek için yürüyerek gidiyor, postayı kaçırıyor ve koşarak dönüyordum). Bu sefer kahrolası büyüklükte bir ağaç çotuğuydu söz konusu olan. Arthur çotuğun çevresindeki toprağı birazcık kazmış, birkaç ince, önemsiz küçük kökü ortaya çıkarmış ve insan uyluğu kadar kalın bir kökün üzerine de kasten gevşek toprak yığmıştı.

'Sana fazla güçlük çıkaracağını sanmam, evlat. Tabii, derinlerde ana bir kök olmadıkça.'

'Üzerini örttüğünüz şu büyük kök var ya,' dedim. Birlikte yalnız olduğumuzda adeta kartlarımızı açık oynuyorduk. Ondan hoşlanıyordum.

'Örtmek mi? Sen neden bahsediyorsun? Şu mu? Altta bir kök mü var? Vay, vay. Böylesi bir çotuğun bu kadar köke ihtiyacı olabileceğini insan düşünemez, değil mi? Ama senin gibi entelektüel bir gencin buna bir izahat getirebileceğine eminim ben. Ha şey, kazmanın demiri arada sırada çıkıyor. Çay saatinde görüşürüz. Vay canına, hava da soğuyor.' Sonra çekip gitti.

Bana açık olan çeşitli yetersizlik taktikleri arasında seçim yapma şansım vardı. Sözgelimi bir-coşku-nöbeti-içinde, bahçenin-her-yanına-toprak-fırlatma stratejisi (kıvırcık salataları koruyan plastik örtülerin üzerine de tabii). Alet-edevatı-kırma da vardı; ama bu, babamla başımın derde girmesine yol açabilirdi. Düşünebildiğim en iyi taktik – gerçi yay-testere bulamadığımdan bundan vazgeçmek zorunda kalmıştım – çotuğu toprak seviyesinde kesmek ve her şeyi toprakla örtmekti ('Ah, özür dilerim amcacığım, ama her yeri kazmamı istediğinizi söylememiştiniz; ben sadece karanlıkta ayağınızın takılıp düşmekten kaçındığınızı sanıyordum').

Sonunda, bir uzlaşma olarak, bir geciktirme taktiğinde karar kıldım. Çotuğun çevresinde bir birbuçuk metre çapında, geniş bir daire şeklinde bir alanı kazdım; arada sırada ufak tefek, önemsiz kimi kökleri kesip atıyor, ancak ana kökün sağlamlığına en küçük bir tehdit bile yöneltmiyordum. Manyakça bir gayretle, çay saatini geçirtip sonunda amcamın yeniden dışarıya çıkmasına neden olacak tarzda çalışıp durdum.

'Üşütmeyin,' diye bağırdım yanıma yaklaşırken, 'insan çalışmazsa serin oluyor burası.'

'Bitirip bitirmediğini görmek için geldim sadece. Aman Tanrım! neler yaptığını sanıyorsun, seni budala çocuk?'

Çotuğun çevresinde kazdığım hendek daha şimdiden bir ayak genişliğinde ve aşağı yukarı üç bel derinliğinde olmuştu.

'Temelini kazıyorum Amcacığım,' diye açıkladım profesyonel bir tonda. 'Ana kök hakkında söylediklerinizden sonra, başlangıçta geniş ve derin kazmanın iyi olacağını düşündüm. Şimdiye kadar şunları çıkardım,' dedim gururlu bir edayla çalı benzeri ufak bir kök yığınına işaret ederek.

'Seni gidi Ruskin bozuntusu!' diye bağırdı amcam bana, 'lanet olasıca küçük entelektüel otuzbirci! Sana bir domuz kıçı verseler onunla ne yapacağını bilmezdin, değil mi, oğlum?'

'Çay hazır mı, Amca?' diye sordum nazikçe.

Arthur'un çaya batırılmış zencefilli bisküvisinin her zamanki gibi yün hırkasının üzerine düşmesini görmeyi umarak geçirdiğim çay faslından sonra, sakin ve tahrik edici bir okumaya dalabilmek için garaja girdim. İnsan o günlerde, neredeyse her saniye seksi düşlemekle kalmıyor, en küçük tahrik durumunda da hemen çadır kuruyor. Trenle okula giderken, sık sık çantamı uyluklarımın üzerine çekmek ve Baker Street'e varana değin şişkinliği aşağı indirebilmek için kendi kendime delice bazı çekimleri mırıldanmak zorunda kalıyordum. Kraliyet Ordusu Özel Kadın Kıtaları'nın stoklarından gelen kısa külotlar için reklamlar, Roma sirk oyunlarından hayali hikâyeler, hatta, Tanrı inandırsın! *Demoiselles d'Avignon*[1]: bütün bunlar, elimi pantolon cebime sokup yeni ayarlamalar yapmak için işe yarıyordu.

Arthur'un garajının çekici yanı özenle bağlanmış *Daily Express* tomarlarıydı. Arthur Hiçbirşey Atmaz. Sanırım bu, savaş sırasında başladı ve onun her zamanki dolambaçlı mantığıyla haklılaştırıldı. Herhalde gazeteleri sicimle bağlamanın zafer için birazcık daha az yorucu bir mücadele biçimi olduğunu düşünüyordu. Ama, yakınıyor değildim.

---

i Picasso'nun ünlü tablosu.

Yetişkinler yalnızca ev alma kredilerini, bahçedeki bitki ve çiçeklerin sökülüp yeniden dikilmesini ve subap düğmelerini tartışırlar, Mary ile Nigel'e bulaşık yıkama 'izni' verilirken, ben Arthur'un çökmüş garaj koltuğunda üç düzine *Express* ile paşalar gibi yan gelip yatıyordum. 'Bu Amerika,' uzman görüş açımdan, günde en azından bir seks öyküsüyle, en tatlı sütundu; bundan sonra film eleştirileri, dedikodu sütunu (yüksek sınıfın zina hikâyeleri beni tahrik ediyordu), arada sırada Ian Fleming'den bir tefrika ve ırza geçme, ensest, mahrem yerlerini gösterme ve edepdışı davranış olayları geliyordu. Gelecekteki yaşamın bu çeşidini, dizlerimin üzerine koyduğum gazete yapraklarıyla oburca yiyip yutuyordum. Bu durumlarda açıkgözlülük edemezdiniz; ama öyle ya da böyle burası orgazmdan çok belli bir mahremiyete elverişli bir yerdi. Burası bana aynı zamanda Gould ile görüş alışverişi yapmak üzere birçok bilgi sağlıyordu; Gould'un babası, yaşamın gerçeklerini anlatma sıkıntısından kurtarır umuduyla oğlunun *News of the World*'u okumasına her zaman izin veriyordu.

'Keyfimiz yerinde değil mi? Rahat rahat oturuyoruz?'

İhtiyar budala kasten içeri ses çıkarmadan gizli gizli girmişti. Ama hiçbir şey insana bir sürpriz kadar sertleşmesini kaybettiremez ve bu yönden tasa etmiyordum ben.

'Keyfini bozduğum için özür dilerim delikanlı, ama tavan arasından birkaç parça eşyayı indirmeme yardım edebileceğini düşündüm. Zemindeki bütün çivileri görebilmek benim için kolay değil ve senin gözlerinin benimkilerden daha iyi gördüğünü biliyorum.'

8. *Seks, Sadelik Savaş, Sadelik*

Orada Yaşadığınızda değişecek şeylerden bir tanesi, tutulan defterlerin türü olacaktı. Yapmaktan hoşlanmadığınız şeyleri ya da yapmayı arzulamış olup da yapmadığınız şeyleri, yahut gelecekte yapmayı planladığınız şeyleri kaydetmeyecektiniz; bunları yapmak yerine, gerçekte yaptığınız şeyleri kaydedecektiniz. Ve yalnızca yapmak istediklerinizi yapacağınız için de, Edimler Kitabı'nız Fanteziler Kitabı'nızın şimdi okunduğu gibi okunacaktı, aradaki tek fark insanın kalbini durduran bir zaman değişikliği olacaktı.

Bir akşam, küçük bir Vivaldi seansından sonra ('nabız düşük, hoşgörü ve iyicillik duyguları yüksek, sosyal aidiyet duygusu, zihinsel arınma') Toni'ye şöyle dediğimi anımsıyorum; '*Comment le dire*,[i] genç olmak için gerçekte o kadar kötü bir zaman da değil.'

'Nnnnaa?'

'Savaş yok. Askerlik yok. Etrafta erkekten çok kadın var. Gizli polis yok. *Lady C.* gibi kitaplarla başının derde girmesi diye bir şey yok. Fena değil.'

'Siz onu hiç yaşamadınız, Koç iyidir.' (Toni sözcük oyunları yapmaktan hoşlanıyordu.)

'Hayır, gerçekten yaşamadık. Hayata atıldığımızda sanırım harika olacak.'

'Galiba haklısın. Onları daha şimdiden Seksi Altmışlar diye adlandırmalarını anlıyor musun?'

---

i (Fr.) Nasıl diyeyim.

'Seksi, iç gıcıklayıcı Altmışlar.' İnsan sesini işitince adeta kamışı kalkıyordu.

'Sanırım her şey döngüler şeklinde oluyor.'

'Ne?'

'Bir kere, seks var. Yirmilerde de çok seks vardı. Galiba her şey döngüler şeklinde ilerliyor; aynen şöyle: Yirmiler, Otuzlar, Kırklar, Elliler – Seks, Sadelik, Savaş, Sadelik; Altmışlar, Yetmişler, Seksenler, Doksanlar – Seks, Sadelik, Savaş, Sadelik?'

Toni kaşını kaldırdı. Mesele böyle konunca, çok da büyük bir iş gibi gözükmüyordu.

'Ki bu da bize, sekiz yıllık bir iç gıcıklayıcılık, sonra otuz yıllık bir bekleyiş ve tam ortasında da ölme şansını veriyor. Mühtiş,' diye yorumladım.

'Ama,' dedi Toni, yenilmiş olmamaya azmetmiş bir edayla, 'sekiz yıl içinde ne yapabiliriz?'

'Sekiz yıl içinde kendimizi *kim* yapabiliriz ki?'

'Ama düşün, durum daha kötü olabilirdi. Eğer 1915'te doğmuş olsaydın, bu işi yapacak olgunluğa erişene değin, Sadelik olacaktı; sonra savaşta ölebilirdin ve bu işi yapacak fırsatı bulduğunda da, yaşın kırkbeşe erişirdi.'

'Evlenmek zorunda kalırdın, değil mi?'

'Ordu genelevleri vardı.'

'Peki ya denizci olsaydın?'

Doğrusu, ana babalarımızın kuşağının çok talihsiz oldukları anlaşılıyordu.

'Eğer hiç şansları olmamışsa elimizden bir şey gelmez.'

'Onlara karşı daha nazik olmamız gerektiğini mi düşünüyorsun?'

Ama işler gerçekte istediğimiz gibi yürümedi. Şikâyetler Kitabı'mın da kanıtladığı gibi, her yıl, aynı boşa çıkmış arzularla, aynı sağlıksız kırgınlıklarla, aynı avarelik tarzlarıyla doluydu. Yeniyetmeliğin, ruhun ve bedenin hep yeni keşiflere atıldığı dinamik bir dönem olduğunu söylerler. Ben

bu dönemi böyle anımsamıyorum. Her şey dikkat çekici bir şekilde statik gözüküyordu. Her yıl, eski programlara tıpatıp benzeyen yeni ders programları önümüze atılıyordu; her yıl birkaç kişi daha fazla bizi efendimliyordu; her yıl cumartesi akşamları biraz daha geç yatmamıza izin veriliyordu. Gelgelelim temel yapıların hiçbiri değişmemişti; iktidar ile sorumsuzluk her zaman bulundukları yerdeydi; aşk, saygıyla karışık korku ve kırgınlık düzeyleri aynı kalıyordu.

'Demek, sekiz yıl.'

Her nasılsa, çok uzun gözükmüyordu gözümüze.

9. *Büyük Ö*

Toni'ye açmadığım birkaç özel şey vardı. Aslında, yalnızca bir tane: ölümle ilgili olan mesele. Ölen kişiyi tanıdığımız ender durumlar dışında, ölüme hep gülüyorduk. Sözgelimi, Üçler'in sağ kanat oyuncusu Lucas, bir sabah annesi tarafından, gazdan boğulmuş olarak bulunmuştu. Ama o zaman bile, onun ölümünden çok, hakkında yayılan söylentilerle ilgilenmiştik. Bir kız arkadaş mıydı sorun? Kız hamile mi kalmıştı? Ana babasına ne diyeceğini mi bilemiyordu?

Sanırım, kafamda Büyük Ö korkusunun yer etmesiyle Tanrı'ya inancımı yitirişim arasında bir neden sonuç ilişkisi var; ama böyleyse bile, belli bir usyürütme sürecinin araya karışmadığı çok belirsiz bir ilişki oldu bu. Yaşamımda, on yıl önce, kanıtsız ya da tartışmasız belirmiş olan Tanrı, korkarım hiçbirinin tümüyle yeterli görünmeyeceği birkaç nedenden ötürü kapı dışarı edilmişti: Pazar günlerinin sıkıcılığı, okulda her şeyi ciddiye alan yağcılar, Baudelaire ile Rimbaud, kutsal şeylere sövmenin hazzı (bu, tehlikeliydi), ilahiler terennüm etme ve org müziği ve dua dili, otuzbir çekmeyi artık bir günah olarak düşünememe ve – karar vermemi kesinleştiren – ölü akrabaların yaptığım her şeyi gözetlediklerine inanmakta bir isteksizlik.

Böylelikle, bütün bunların kapı dışarı edilmesi gerekti, ama ortadan kalkmaları ne pazar günlerinin sıkıcılığını azalttı ne de otuzbir çekmenin uyandırdığı suçu. Bununla birlikte, birkaç hafta içinde, sanki beni cezalandırmak istercesine, Büyük Ö'nün arada sırada beliren ama felç eden dehşeti bütün yaşamımı sardı. Bu korku nöbetlerinin bana geldiği yerler ve vakitler için (yatağımda, bir türlü uyuyamazken) bir özgünlük iddiasında bulunacak değilim, ama bunlarda

özel bir yan bulunduğu iddiasındaydım. Ölüm korkusu hep, ben sağ tarafıma yatmış, yüzüm pencereye ve uzaktaki demiryolu hattına dönükken gelirdi. Sol tarafıma yatmış, yüzüm kitap raflarıma ve evin geri kalan yanına dönükken asla gelmezdi bu korku. Bir kez başladımı da, sadece öbür yana dönmekle azalmazdı: sonuna kadar katlanılması gerekirdi. Bugüne değin, hep sol yanıma yatarak uyumayı yeğlerim.

Neye benziyordu bu korku? Başka insanlar için farklı mıdır? Bilmiyorum. Sizi hazırlıksız yakalayan ani ve gitgide artan bir dehşet duygusu; evdeki kuralların yasakladığı (her zaman yasaklarlar) bir çığlık atma ihtiyacı; bu yüzden orada ağzınız açık ve panik içinde tir tir titreyerek yatar kalırdınız; geçmesi bir saat kadar süren tam bir uyanıklık durumu; ve bütün bunlar, yarı görsel, yarı entelektüel bir hiçlik duygusunun merkezi görüntüsünün arkaplanı ve semptomuydu. Sanırım – bilinçaltının düştüğü bir bayağılıkla birlikte – bir Universal Pictures filminin jeneriğinden alınmış sonsuza değin gerileyen bir yıldızlar görüntüsü; pijamalı, korkudan sarsılan vücudunuzu kaplayan mutlak bir tek başınalık duygusu; Zaman'ın (her zaman büyük harfle yazılan Zaman'ın) siz olmaksızın da sonsuza değin sürüp gideceğini kavramanız; ve sizce bilinmeyen kişi ya da kişilerce tuzak kurularak şu anki durumunuza düşürülmüş olmanızın yol açtığı ezici bir duygu.

Ölme korkusu elbette, ölmekten korkmak değil, ölü olmaktan korkmak anlamına geliyordu. Pek az safsata şu söz kadar canımı sıkıyordu benim: 'Ölmüş olmaya aldırış etmiyorum ben; tıpkı uyumuş olmak gibi bir şey o. Benim katlanamadığım ölmenin kendisi.' Gece dehşetlerimde hiçbir şey, ölümün uykuya zerre kadar benzememesinden daha açık gelmiyordu bana. Sonunda kendimi Ölü bulmadıkça Ölmeye hiç de aldırış etmem ben, diye düşünüyordum.

Toni ile ben temel korkuları hiç tartışmazken, ölümsüzlük gibi kavramlar doğal olarak aramızda tartışma konusu oluyordu. Kendi kendine saygı duyan laboratuvar fareleri gibi, labirentten çıkış yolları arıyorduk. Göz önünde tutulabilecek kısmi hayatta kalma olasılığı vardı – Huxleyvari yapışkan bir eter içinde dolaşan bulutumsu bir öz parçası – ama bu bizi fazla çekmiyordu. Çocuk sahibi olmak aracılığıyla ölümsüzlüğe ulaşmak vardı; ama kendi ana babalarımızı nasıl temsil ettiğimizi görünce, sıra bize geldiğinde vekiller aracılığıyla kendi hayatta kalma şansımız konusunda pek iyimser olamıyorduk. Sinsi ve sızlanmalarla dolu ölümsüzlük düşlerimizde, umutlarımızı çoğunlukla sanata bağlıyorduk.

Tout passe. – L'art robuste
Seul a l'éternité.[i]

Bizim için her şey orada, *Emaux et Camées*'nin son şiirinde dile getirilmişti. Gauthier insanın gönlüne su serpen bir kahramandı. Onunla her şey karışıklığından kurtuluyordu. Aynı zamanda sert bir havası da vardı – şakakları kırlaşmış, ön saf bir ragbi oyuncusuna benziyordu; çok sayıda kadını da elde etmişti. Ve düşüncelerini öyle biçimlerde dile getiriyordu ki onu not almadan anlayabiliyorduk.

Les dieux eux-mêmes meurent.
Mais les vers souverains
Demeurent
Plus forts que les airains.[ii]

---

i Her şey geçer. – Sağlam sanat
Taşır sadece sonsuzluğu

ii Tanrıların kendileri ölür
Ama egemen dizeler
Kalır daha güçlü tunçtan.

Sanata inanmak başlangıçta Büyük Ö'nün rutin sızısına karşı basit, ama etkili bir çareydi. Ama günün birinde birisi bana gezegenlerin ölümü fikrinden söz etti. Yapıtlarınız bilgisayarın yazıcısından tıkır tıkır gelirken, şaşkınlık içinde bunları seyredip 'Üf, süper valla!'diye mırıldanan dizi dizi yumurcaklarınızın hayaliyle, dünyanın sonsuza değin sürüp gideceğine inanıyor idiyseniz eğer kişisel bir yokoluş fikrine pekâlâ alışabilirdiniz. Ama Altı Fen sınıfından biri bana bir öğle yemeği sırasında yeryüzünün kaçınılmaz olarak kendi yokoluşuna doğru sürüklendiğini söylediğinde, sanatın sağlamlığına yeni bir ışık düşürdü bu bilgi. Şurup haline dönüşmüş LP'ler; 451 Fahrenheit'da kor olan Dickens'ın toplu yapıtları; Dali'nin saatleri gibi eriyen Donatellolar. Kolaysa yakanızı sıyırın bakalım bundan.

Ya da şundan. Varsayalım ki, sadece varsayalım, birisi bir gün ölüme çare bulmuş olsun. Atomun parçalanmasından ya da radyo dalgalarının keşfinden daha az ihtimaldışı olmazdı bu zorunlu biçimde. Ama kansere karşı çare bulmak gibi çok uzun bir süreç olurdu. Ve doğrusu şimdilik bu konuda ellerini çabuk tuttukları da söylenemez. Bu yüzden eğer bir gün ölümü geciktirmenin bir yolunu bulacak olurlarsa, sizin için birazcık geç olacağından pekâlâ emin olabilirsiniz ...

Ya da şu olasılıktan. Varsayalım ki, siz öldükten sonra bile, sizi eski halinize döndürmenin bir yolunu bulmuş olsunlar. Peki, toprağı kazıp da tabutunuzu çıkarsalar ve sizi birazcık fazla çürümüş halde bulsalar ne olacak ...Ya da ölümünüzden sonra yakılmış olsanız ve sizden geriye kalanların tümü bulunamamış olsa ... Ya da Devlet Yeniden Canlandırma Komitesi sizin yeterince önemli biri olmadığınıza karar vermiş olsa ... Ya da tam yaşama yeniden döndürülüyorken, görevinin öneminden ötürü korkuya kapılmış budala bir hemşire, elindeki bir yaşamsal iksiri yere düşürse ve sizin açılmakta olan görme yeteneğiniz sonsuza değin bulansa ne olacak ... Ya da ...

Bir keresinde, aptalca, erkek kardeşime ölümden korkup korkmadığını sordum.

'Birazcık erken, değil mi?' Pratik, mantıklı ve uzak görüşlü olmayan biriydi. Aynı zamanda onsekiz yaşındaydı ve iktisat okumak üzere Leeds Üniversitesi'ne gitmeye hazırlanıyordu.

'Ama bu meseleyi hiç kafana takmıyor musun? Ya da ne gibi bir şey olduğunu anlamaya hiç uğraşmıyor musun?'

'Onun ne olduğu tamamen ortada, öyle değil mi? Kaput, finito, perde.' Elini bıçak gibi yaparak boğazına götürdü. 'Zaten şu sıralar ben daha çok *la petite mort*[i] ile ilgileniyorum.' Ailedeki tek dilci olarak görülmeme karşın, anlamayacağımdan emin olarak, sırıttı. Ve gerçekten de anlamadım.

Bununla birlikte, davranışını görünce kabuğumdan çıkmış olmalıyım, çünkü sempati gösterirmiş gibi yaparak, bütün kişisel ve kozmik korkularımı anlattırdı bana. Gariptir ki, bunlar onun için hiçbir şey ifade etmiyordu, hem de bütün okuduklarının bilimkurgu olmasına ve her gün uzatılmış yaşam, reenkarnasyon, ekmek ve şarabın Kudas ayininde İsa'nın eti ve kanına dönüştüğüne ilişkin ve buna benzer bir yığın hikâye dinlemesine karşın. Benim dehşete kapılmış ve dehşete kapılmış hayal gücüm, bu tür edebiyatla, ne biçim ne de düşünce olarak başedemezdi. Ya Nigel'ın hayal gücü daha az duyarlıydı, ya da kendi varoluşunun yokolmasına ilişkin daha metanetli ve daha az kaygılı bir kavrayışa sahipti. Tüm yaşama bir çeşit iş, bir anlaşma gibi bakar görünüyordu. İddiasına göre, yaşam, oldukça eğlenceli bir taksi gezisiydi, ama sonunda bedelinin ödenmesi gerekiyordu; çalınan son düdük olmaksızın anlamsız gözükecek bir maçtı yaşam; bir kez olgunlaşınca, işlevini yerine getiren ve zorunlu olarak ağaçtan düşmesi gereken bir meyveydi yaşam. Sonsuza değin gerileyen bir

---

i (Fr.) Cinsel ilişki.

karanlık görüntüsüyle karşılaştırıldığında, kolaycı ve aldatıcı eğretilemeler gibi görünüyorlardı bunlar bana.

Nigel'ın korkularımı keşfetmesi ona büyük bir haz verdi. Arada sırada, *Yeni BK* ya da *Asteroidler* yahut *Öte Dünyalar* gibi kitaplarından gözlerini kaldırır ve yüzünde ciddi bir ifadeyle bana şöyle cesaret verirdi:

'Dayan, oğlum. 2057'ye kadar hayatta kalmaya çalış, o zaman Vücut Yenileme için sıraya girebileceksin.' Ya da Zaman Transferi ya da Moleküler İstikrarlılaştırma ya da Beyin Bankası, yahut bana takılmak için uydurduğundan şüphelendiğim bir yığın başka şey sayıp dökerdi. Bunlar doğru mu diye dergilerine bakmaya hiç zahmet etmezdim; nihayet, belki de içlerinde bir nebze gerçek payı olabilirdi; ya da öyle olmasa bile, korkularımı ve hayal gücümü harekete geçirecek farklı bir şey.

Sık sık Nigel hakkında ve her şeyin ona niçin daha açık göründüğü hakkında sorular sorardım kendime. Daha fazla mı, yoksa daha az mı zekâ belirtisiydi bu; daha fazla ya da daha az hayal gücü; ya da sadece daha değişmez bir kişilik belirtisi? Ya da belki de sadece bir zaman ve enerji sorunuydu: ne kadar çok çalışkan olursan (sadece saçma sapan şeyler okumak olsa da, her zaman bir şeyler yapıyordu Nigel) o kadar az melankolik olursun. Bu muydu söz konusu olan?

İçimde kuşkular uyandığında, kendimi daha iyi hissedebilmek için en azından Mary'ye güvenebiliyordum. O her zaman güven verici bir karmaşaydı. Kızkardeşime ilişkin en sevdiğim anım, onun iki örgüsünden birisi düzgün, diğeri dağılmış, yere diz çökmüş, feryat figan ağlamasıydı: lastik toka kırılmıştı ve evde de başkası yoktu. Bu yüzden çok can sıkıcı bir seçim durumuyla karşı karşıya kalmıştı: hanım evladı bir şey olarak gördüğü için nefret ettiği kurdeleleri kullanmak, ya da geriye kalan tokayı tek bir örgüyü ortalayıp saçlarına iliştirmek.

Ağlama nöbetleri çocukluğumun ayrılmaz bir parçasıydı. Köpeğin patisine bir diken mi batmış, dilek kipini mi anlamıyor, okul arkadaşlarından bir tanesi teyzesi bir araba kazasında hafif yaralanmış birini mi tanıyor, perakende fiyat endeksleri mi yükseliyor – kısacası, her şey onu ağlatmaya yeterdi. Onu ağlatmak moralim için iyi olmasına karşın, kendimi daha iyi hissetmek için çok gürültülü bir yoldu. Bir keresinde ona, ölümden sonra ne olduğunu düşünüyorsun diye sorma gafletine düştüm. Gözlerinde o çaresiz, yalvaran, ağlamaklı ifadeyle bakışlarını bana doğru çevirdi. Ona odadan kaçacak vakti tanımadım. Kendim kaçtım.

10. *Tüneller, Köprüler*

Onaltısında yaşam harika bir biçimde kapalı ve dengeliydi. Bir yanda, hem nefret edilen hem hoşlanılan okulun zorlaması vardı. Öte yanda, hem nefret edilen hem hoşlanılan evin zorlaması. Bu sınırların ötesinde, Empyrean kadar belirsiz ve muhteşem, büyük Y harfiyle Yaşam yatıyordu. Kimi zamanlar – sözgelimi tatiller gibi – insana gerçek yaşama ilişkin bir ön tat verecekmiş görünen kimi şeyler oluyordu; ne var ki bunların sonunda her zaman evin damgasını taşıdıkları anlaşılıyordu.

Ama ev ile okul arasındaki bu salınımda bir denge noktası vardı. Yolculuk. Her bir doğrultuda bir saat onbeş dakika, günde iki kez başkalaşım zamanı. Bu hattın bir ucunda, genel olarak, temiz pak, düzenli, çalışkan, değerlere saygılı, her şeyi sorumluluk duygusuyla sorgulayan, sekse kayıtsız, yaşamı çalışma ile eğlence arasında doğru bir biçimde bölmenin cazibesine kapılmış ve sanatla sağlıksız bir tarzda ilgilenmeyen biri olarak görünüyordunuz: ana babalarınız için genellikle bir sevinç kaynağı olmasanız da, bir gurur kaynağıydınız. Öteki uçtaysa, trenden, ayakkabılarınız çizilmiş, kravatınız yana kaymış, tırnaklarınız nevrotik bir şekilde yenmiş, avuç içleriniz otuzbir çekmekten aşınmış, inmekte olan bir sertleşmeyi gizlemek için çantanız önünüze tutulmuş, ağzınız *merde,*[i] oğlancı, taşak, düzmek (tek örtmece sözcüğümüz) gibi müstehcen laflarla bozulmuş olarak iniyordunuz; tembel, ama alaycı biçimde kendinizden emindiniz, dalkavuk ve hilekârdınız, otoriteyi küçümsüyordunuz, sanat için deliriyordunuz, seçim

i (Fr.) Bok.

şansınız olmadığından duygusal biçimde eşcinseldiniz ve kafanızı çıplaklar kamplarına takmıştınız.

Söylemeye bile gerek yok ki, kendiniz bu dönüşüme hiçbir zaman dikkat etmiyordunuz. Bir yabancı da göremezdi bunu: başkalaşım noktasında sadece, çantası dizlerinin üzerinde, bir kâğıt parçasıyla sayfanın yarısını örterek Fransızca sözcük bilgisini sınayan ve arada sırada da kafasını kaldırıp pencereden bakan, az çok temiz pak bir lise öğrencisi görürdü.

Şimdi anlıyorum ki, bu gündelik yolculuklar, gerçekten yalnız olduğum biricik zamanlardı. Belki de bu yüzden hiçbir zaman yorucu ya da sıkıcı bulmuyordum, hem de yıllarca aynı kalın beyaz çizgili elbiseli adamlarla birlikte oturmama, aynı pencereden dışarıya bakıp aynı manzarayı ve tozlu siyah kablolarla kaplı aynı tünel duvarlarını seyretmeme karşın. Ve elbette, her gün, hiç aksatmadan oynadığım oyunlar vardı.

Bunların ilki yer bulma oyunuydu ve sıkıcı olmaktan uzak bir şeydi. Doğrusunu söylemek gerekirse, trende oturduğum yere hiçbir zaman fazla aldırış etmiyordum; ama başka insanların oturmak istediği yerlere oturmaktan çok hoşlanıyordum. Günün ilk yıkıcı eylemi buydu. Trene Eastwick'de binmiş olan ihtiyar budalaların bazıları gerçekten de en iyi yerlere oturmuş oluyorlardı: en iyi vagonlar, en iyi taraflar, melon şapkaları için fileli rafta en iyi köşe. Onların horgörülesi umutlarını boşa çıkarmak güzel bir oyundu ve çok da zor değildi, çünkü yetişkinlerin kurallarına göre oynamaya mecbur kalmıyordunuz. İnce ve kalın beyaz çizgili takım elbise giymiş adamlar nereye oturduklarına aldırış eder gözükmeksizin kendilerini her zaman en iyi yeri kapmaya zorluyorlar, ancak kazara yapıyorlarmış gibi de iyi bir yer kapabilmek amacıyla o koca kıçlarını ve madeni köşeli ataşe çantalarını sağa sola oynatıyorlardı. Siz hiç kuşku yok ki küçük bir çocuk olarak,

kendine sınır koymanın ve toplum yasalarının sizi istediğiniz şeyi ele geçirmekten engellemeye zorlamadığı (ya da daha doğrusu bu durumda, ele geçirip geçirmemeye aldırış etmediğiniz), kurallardan bağımsız davranan vahşi bir hayvandınız. Bu yüzden treni beklerken, ihtiyar budalaları telaşa vermek için peronda durmadan yerinizi değiştirerek, etrafta sinsi sinsi dolanıp dururdunuz. Derken, tren istasyona girerken birden kapıya doğru fırlayabilir; hatta tren durmadan bir kapıyı çekip açarak bütün kuralları çiğneyebilirdiniz.

Yapılacak en baba şey de – gerçi bu, bir hayli cesaret gerektiriyordu – ihtiyar bir budaladan önce en iyi yeri kapmak, derken, onun en iyi ikinci yere hayıflanarak yerleştiğini görünce de sanki hiçbir şey olmamış gibi oradan kalkıp kompartımandaki daha az arzulanan herhangi bir yere birden çöküvermekti. Sonra bilmiş bir edayla ona dik dik bakmaya başlardınız. Herifçioğulları arzularını pek ender olarak itiraf ettiklerinden, ama onları tanıdığınızı da açıkça bildiklerinden, iki kez kazanmış olurdunuz.

Yolculuk hilelerini erken öğreniyordunuz. İnsanın önünde sürekli bir sayfa olacak şekilde tam bir gazete dikey olarak nasıl katlanır. Kalkıp yerinizi vermeniz beklenen kadınları nasıl görmemiş gibi davranabilirsiniz. Dolu bir trende, tren boşalmaya başladığında bir yer kapma şansını elde edebilmek için nerede durulur. Tam istenilen noktada inebilmek için bir trene nereden binilir. Kestirme yollar için 'Çıkılmaz' koridorları nasıl kullanılır. Mevsimlik biletiniz süresi dolduğu halde nasıl kullanılır.

Böylesi meşguliyetler insanı formda tutuyordu. Ama kazanılacak daha pek çok deneyim vardı.

'Hiç sıkılmıyor musun?' diye sordu Toni bir gün, trenlerde geçirdiğimiz ayların ve yılların hesabını yaparken. Onun yolculuk güzergâhı, Circle Hattı çevresinde sadece on metro istasyonunu kapsıyordu: olaysız, tamamen

yeraltında, hiçbir ırza geçme ve kaçırılma riski olmayan bir hat.

'Yooo. Görecek çok şey var.'

'Tünneller, köprüler, telgraf direkleri?'

'Evet, bu tür şeyler. Hayır, gerçekte, Kilburn gibi şeyler. Tam Doré. Gerçekten.'

Ertesi gün öğleden sonra, Toni kendisi denemeye geldi. Finchley Yolu ile Wembley Parkı arasında tren, Kilburn'de yüksek bir viyadük sisteminin üzerinden geçer. Aşağıda, göz alabildiğine, yüksek, harap Victoria dönemi evlerinin sıralandığı, birbirini dik açılarla kesen bir yığın sokak uzanıyordu. Her birinin üzerinde yer alan yarım düzine kadar birbirine karışmış televizyon anteni bu çatıların altında kartonpiyer bölmelerden oluşan bal petekleri olduğunu getiriyordu insanın aklına. O zamanlar bu tür semtlerde çok az araba vardı ve yeşil alan da mevcut değildi. Ortada kırmızı tuğladan yapılma, kocaman, simetrik bir Victoria dönemi binası duruyordu: dev bir okul, revir, akıl hastanesi – bu tür bilgileri hiç bilmiyordum ve bilmek de istemiyordum. Kilburn'ün değeri özelliklerini bilmemeye dayanıyordu, çünkü bu değer göze, beyne, ruh halinize ve güne göre değişiyordu. Kışın geç bir öğle sonrası, yumurta beyazı sokak lambaları ölgün ölgün ışımaya başladıklarında, kurbanlarını bir asit banyosunda ortadan kaldıran katillerin mekanı gibi kasvetli ve ürperticiydi. Açık, güneşli bir yaz sabahında, hiç kalorifer dumanı yokken ve sokaklarda çok sayıda insan görülürken, Yıldırım Saldırısı'na uğramış küçük, cesur bir kenar mahalle gibiydi: adeta VI. George'u elinde şemsiyesi, bomba düşmüş az sayıdaki yerin civarında dolaşıp bir şeyler araştırırken görmeyi bekliyordunuz. Kilburn, insana, her an bir termit ordusu gibi viyadükün tepesine saldırıp ince çizgili elbiseler giymiş insanları paramparça edebilecek kaynaşan işçi sınıfı kitlesini çağrıştırıyordu; ama aynı zamanda bu kadar çok insanın

birbirleriyle gürültüsüz patırtısız iç içe yaşayabileceklerinin güven verici bir kanıtı da olabilirdi bu.

Toni ile ben Wembley Parkı'nda indik, peron değiştirdik ve yeniden viyadüğün üstünden geçtik. Sonra yine aynı şeyi yaptık.

'Tanrım! Ne kadar çok var onlardan!' O ana değin suskun kalan Toni'nin ağzından çıkan yorum bu oldu. Orada aşağıda binlerce insan yaşıyordu, hepsi de sizden birkaç yüz metre ötedeydiler; ancak, büyük bir olasılıkla, onların tekiyle bile asla karşılaşmayacaktık.

'Şey, Tanrı'nın varlığına karşı bir argüman bu, değil mi?'

'Evvet. Ve aydın despotizmi lehine.'

'Ve sanat sanat içindir lehine.'

Bir an, etkilenmiş gibi suskun kaldı.

'Pekâlâ, dediğimi geri alıyorum, geri alıyorum.'

'Bunu yapacağını düşünmüştüm. Başka yerler de var, ama burası en iyisi.' Toni metrosuna yetişebilmek için sessiz sakin, Baker Street'e gitmekte olan sonraki trene bindi.

O andan itibaren, yolculuğuma yalnızca ilgi göstermekle kalmadım, onunla gurur da duydum. Kilburn'ün termit yuvası; Baker Street ile Finchley Yolu arasındaki kirli paslı, yitik istasyonlar; Northwick Parkı'nndaki bozkırımsı oyun alanları; Neasden'deki işe yaramaz, miyadını doldurmuş lokomotif ve vagonlarla dolu depo; hızlı Marylebone trenlerinin pencerelerinde yalnızca bir an görülen yolcuların donmuş yüzleri. Bunların hepsi de bir şekilde anlamlı, zenginleştirici ve duyarlılığı artıran şeylerdi. Ve yaşam, bunlara dayanmıyorsa neye dayanıyordu?

11. *RIM*

Şeyler sizin için hiçbir zaman değişmiyordu. İlk kurallardan biri buydu. Şeyler sonunda değiştiklerinde onların neye benzeyeceklerinden söz ediyordunuz: evliliği, bir gecede sekiz kez seksi, çocuklarınızı esnekliği, hoşgörüyü ve yaratıcılığı bir araya getirecek şekilde yetiştirmeyi ve çok miktarda parayı hayal ediyordunuz; bir banka hesabınızın olmasını, striptiz klüplerine gitmeyi; kol manşetlerine, yaka düğmelerine ve adınızın ilk harflerinin işlendiği mendillere sahip olmayı düşünüyordunuz. Ne var ki her gerçek değişiklik tehdidi kaygı ve hoşnutsuzluk uyandırıyordu.

Uzun süre boyunca, şeyler yalnızca başka insanlar için değişti. Okulun yüzme hocası, soyunma odalarında oğlan çocuklarına sulandığı için kapı dışarı edildi ('sağlık nedenleriyle,' dediler bizlere); 5B'den sevimli bir hayta olan Holdsworth, bir hocanın Humber Super Snipe'ının benzin deposuna şeker döktüğü için okuldan kovuldu; komşu çocukları Shell'e katılıp yurtdışına kapağı atmak, ya da külüstür arabalarının motorlarını güçlendirmek, yahut Yeni Yıl arifelerinde danslara gitmek gibi şaşırtıcı, inanılmaz şeyler yapıyorlardı. Böylesi taşkınlıkların evdeki karşılığı ise erkek kardeşimin bir kız arkadaş bulması oldu.

Ruhsal darbeler genel olarak başka yönlerden gelirler, değil mi? Boyu babasının boyunu geçen bir oğlan çocuğu, memeleri annesinin göze çarpmayan çıkıntılarından daha çok gelişen bir kız çocuğu, birbirlerini arzulayan erkek ve kız kardeşler gibi? Ya da kıskançlıktan kaynaklanırlar – sahip olunan şeyler için, sivilceler yüzünden, okuldaki başarı yüzünden. Bizim ailemizde bu sorunlardan pek yoktu: babamız oğullarının her ikisinden de daha uzun boylu ve daha güçlüydü; Mary insanda şehvetten çok acıma duygusu

uyandırıyordu; ve biz çocukların üçü de adil bir mal ve çehre züğürtlüğünü paylaşıyorduk.

Aslında, erkek kardeşim kendine bir kız arkadaş bulduğunda gerçekten kıskançlık değildi hissettiğim. Biraz nefretle canlandırılmış gerçek bir korkuydu. Nigel onu eve ilk kez Ön Koltuk'tan tam bir uyarı almaksızın getirdi. Birdenbire, akşam yemeğinden yarım saat önce, bu kız aramızdaydı – üstünde parlak türden bir elbise, el çantası, saçlar, gözler, ruj; gerçekte tıpkı bir kadın gibiydi. Ve erkek kardeşimle birlikte! Memeler? diye sordum kendi kendime sinsi bir panik içinde. Şey, gerçekte göremiyordunuz, o elbiseyle görülmüyordu. Ama öyle olsa bile, bir kızdı! Gözlerim yuvalarından uğramışçasına bakakalmıştım. Korku dolu tepkimi kaçırmamak konusunda Nigel'a güvenebileceğimi de biliyordum.

'Ginny, bu babam,' (annemiz mutfakta 'sadece sıradan bir akşam yemeği' hazırlamak için didinip duruyordu), 've bu, küçük kızkardeşim Mary. Bu, köpeğimiz; bu, televizyonumuz; bu, şöminemiz. Ah, ve bu,' (oturmakta olduğum sandalyeye doğru dönerek), 'senin oturacağın sandalye.'

Mahcup ve öfkelenmiş bir halde, zoraki gülümsemeye çalışarak, ayağa kalktım.

'Ah, özür dilerim oğlum, seni görmemiştim. Bu da, Chris; Chris Baudelaire – onu evlat edindik. Kızlarla tanıştığında ayağa kalkmaz, herhalde bir melankoli krizinden olmalı.'

Elimi uzattım ve kaybettiğim kendime güvenimi yeniden kazanmaya çalıştım.

'Senin şu pilicin adının ne olduğunu söylemiştin yahu?' diye sordum; ama nedense, lafım nükteli ve ironik gözükmemişti; sadece beceriksiz ve edepsizce kaçmıştı.

'Senin için Jeanne Duval,' diye yanıt verdi erkek kardeşim, babamızdan gelen uyarı bakışlarına rağmen. 'Ve bir dahaki sefere Chris, sana el uzatılmadan elini uzatma, tamam mı?'

Kasten saldırgan bir şekilde, yeniden sandalyeme oturdum. Nigel 'onu' yanındaki kanepeye oturttu. Derken her ikisine de sherry ikram edildi. Gözlerimi kızın bacaklarına diktim, ama hiçbir kusur bulamadım. Nereye bakacağımı bilmemek işe yaramıyordu. Çorapları da iyi görünüyordu – hiç delik yoktu, dikişler düzgündü ve vücudunun alçak kanepenin üzerine doğru çok elverişli bir eğilişine karşın gözüme jartiyer falan da ilişmedi (oysa bunu görmeyi çok isterdim; elime onu kınamak için bir koz verirdi bu.)

Bütün akşamı Ginny'den nefret ederek geçirdim (bir kere, ne aptalca bir ad!). Ondan erkek kardeşime yaptıklarından ötürü nefret ederek (sözgelimi onun büyümesine yardım ederek); ondan erkek kardeşimle ilişkime yapacaklarından ötürü nefret ederek (hâlâ birlikte oynadığımız az sayıdaki delikanlılık oyununa son vermek gibi); ve ondan, en çok da, kendisi olduğu için nefret ederek. Bir kızdı o, farklı türden bir varlık.

O akşam her şey, bana hâlâ küçük bir çocuk olduğumu anımsatan küçük düşürücü şeylerle doluydu. Yemekte bana şarap verilmedi (şarap sevmiyordum, ama mesele bu değildi) ve portakal suyu bardağım fena halde kanıma dokunuyordu. Önceleri görmezden gelmeye çalıştım, ama yemek ilerledikçe işin rengi gitgide daha saldırgan ve küçük düşürücü bir hal aldı, ta sofraya portakal suyuma uygun düşen portakallı puding getiriline dek bu böyle sürdü; puding, T-O-Y sözcüğünün harflerini şıklı bir pano gibi yansıtıyordu sanki ve bardağımı bir dikişte bitirdim. Beni erkek kardeşime yakınlaştıran yeniyetmelik bağlarımı yeniden kurma girişimlerim yanıtsız kaldı; tatillere, paylaşılmış şakalara, Tanrım! hatta BK'ya yaptığım

göndermeler bile es geçildi. Ve bardağı taşıran son an, Nigel'a dönüp,

'Anımsıyor musun biz birlikte...

diye söze başlayıp da onun, isteksiz ve bıkkın bir tavırla,

'Anımsadığımı söyleyemem, oğlum,'

deyip lafı ağzıma tıktığı vakit patlak verdi. Bu da Ginny adındaki şu kızı, budalaca kıs kıs güldürdü. Tanrım! İğrençti bu kız. Bütün akşam boyunca yüzüne hiç bakmadım bile; arada sırada söylediği şeyleri kesinlikle dinlemiyordum; ondan yeterince nefret ediyordum zaten. Budalaca kıskıs gülüyor, dudaklarını şişiriyor, Ön Koltuk'a dalkavukluk yapıyor, yemekler konusunda sesler çıkartıyordu. Toni'ye *ondan* bahsedene değin bekleyin. *Onu* parçalayıp çiğ çiğ yiyecektik

'Dün akşam erkek kardeşim yeni pilicini eve getirdi,' dedim öylesine ertesi gün Toni'ye; gurmelerin alışılageldik yapmacık tiksintisiyle oturmuş, teneffüs sırasında sütümüzü yudumluyorduk (hiç bilinmezdi, biri bizi gözetleyebilirdi). Toni kaşlarını birbirine yaklaştırarak çattı ve gözleri parıldadı. RIM testi anı gelmişti.

'Ruh?'

'Yok, kesinlikle yok, diyebilirim. Bana sorarsan, çoğu kişide olduğundan daha fazla değil. Yumuşak huylu atın çiftesi de yumuşak gibi görünüyor adeta.'

'Istırap?'

'Şey, babası ölmüş, ağzından bu bilgiyi almayı becerdim, ama bunun bir intihar olup olmadığını sormaya başlayınca, hepsi birden fena halde afallamış gibi yapıp beni susturdular. Kız, anneme, kızışmış bir dişi köpek gibi yaltaklanıp duruyordu, bu da elbette kendi annesinin onu küçükken patakladığı anlamına gelebilir.'

'Evvet, ya da sadece kendini sevdirmek istediğinden olabilir.'

'Gerçi kızın kesinlikle ona uygun İki-I'sı var.'

'Nasıl yani.'

'Kardeşimle çıkıyor.'

'Kardeşinin şeyi denediğini mi düşünüyorsun?'

'Kız kanepede onun yanında oturdu.'

'Yaka testi? Saç testi? Bakışma?'

'Hepsi negatif. Televizyon ne yazık ki açık değildi. *Wells Fargo*'yu seyredelim diye uğraştım, ama hiç kimse istekli gözükmedi.'

Toni ile ben şaşmaz bir televizyon testi geliştirmiştik. Hiç kimse bir öpüşme sahnesini – en azından, petrol ararcasına diplere dalınan türden uzun bir öpüşmeyi – duyumsadığı şeyleri bir şekilde dışavurmadan seyredemez. Bunu doğrudan doğruya gözlemleyemezdiniz, ama televizyona yakın oturarak ve ekrandaki yansımaları inceleyerek, genellikle en kaba tepkileri görebilirdiniz: erkek kardeşim bacaklarını üst üste atardı, annem gergin bir halde örgüsünün ilmeklerini saymaya karar verirdi. Eğer tepkileri daha iyi bir açıdan gözlemlemek isterseniz, bir bardak portakal suyu almak için aniden ayağa fırlamak ya da *Radio Times*'a erişmek için kolunuzu uzatmak gibi daha tehlikeli bazı numaralara başvurmanız gerekirdi. Derken, başınızı çevirirken, kısacık bir an, özlem dolu bir iç geçirme (babam), mahcuplukla karışık bir sıkıntı (annem), teknik bir ilgi (Nigel), ya da hırçın bir şaşkınlık (Mary) yakalayabilirdiniz. Konuklar, yadırgayan hal ve tavırlarına karşın, eş ölçüde saydamdılar.

'Memeler?'

Üçlemenin son bölümüydü bu, bütün dünyevi algı gücümüzü yoğunlaştırdığımız bölüm.

'İzi bile yok. Belki – cömert davranıyorum – bir çift siğilimsi çıkıntı.'

'Ah.' Toni, tatmin olmuş ve rahatlamış, kaşlarını çatmayı bıraktı. Sonuçta hiçbir şey kaçırmamıştı.

12. *Sert ve Alçaktan*

Toni ile ben birlikte sıkılarak bir hayli vakit geçiriyorduk. Elbette, birbirimizden sıkılıyor değildik – arkadaşların nefret edilesi, kızgınlık uyandırıcı, vefasız, aptal ya da adi olabildikleri, ama asla sıkıcı olmadıkları o bir daha ele geçmez çağdaydık. Yetişkinlerdi sıkıcı olan, akılcılıklarıyla, saygılarıyla, sizi cezalandırılmanız gerektiğini düşündüğünüz kadar sertçe cezalandırmayı reddetmeleriyle. Yetişkinler yararlıydılar, çünkü sıkıcıydılar: onlar ham bir maddeydiler; tepkileri önceden tahmin edilebiliyordu. Zayıf karakterli ve dost canlısı, ya da huysuz ve kötücül olabiliyorlardı; ama tepkileri her zaman önceden tahmin edilebiliyordu. Sizi peşinen insan karakterinin değişmezliğine inandırıyorlardı.

'Bugün ne olacağız?' Toni ile ben kimi zamanlar birbirimize bunu sorardık. Yetişkinlik statüsünün doğrudan yadsınmasıydı bu Yetişkinler her zaman kendileriydi. Bizler, hep yinelenip durduğu gibi, henüz büyümemiştik, henüz bir biçim kazanmamıştık; sonunda nasıl 'biri olacağımızı' hiç kimse bilmiyordu. Hiç olmazsa kendi hesabımıza birkaç deneysel davranışta bulunabilirdik.

'Sonunda nasıl biri olacağız?'

'Pelte gibi biri mi?'

'Işık gibi biri mi?'

'Sandhurst Harp Okulu öğrencisi gibi mi?'

Henüz bir şey olmuş değildik. Sürekli biçim değiştirmek tek biçimimizdi. Her şey meşruydu. Her şey olanaklıydı.

'Bugün ne olacağız?'

'Niye Birinci Sınıflar'ın ragbi takımının taraftarları olmuyoruz?'

Baştan çıkarıcı bir fikirdi. Kendi içimizde hep yeni karakter olanakları arıyorduk ve alışılagelmedik, hoş bir şeyi denemek

her zaman zevkliydi. Müdür oğlanları sürekli olarak okulun ragbi takımı XV İlkler'i desteklemeye teşvik ederek değerli cumartesi öğleden sonralarını boşa harcama çağrısı yapıyordu; özellikle deplasman maçlarında, zafer kazanmayı kafalarına koymuş karşı taraftan altı yedi ana babanın yaptığı baskı, bir de tanımadığımız bir yöreye yapılan tren yolculuğunun yol açtığı zihin karışıklığı, kendine güveni tam olmayan takımımızın moralini bozmaya her zaman yetiyordu. Bu vesileyle, Toni ile ben, oyun sahaları Eastwick'den bisikletle sadece on dakika çeken Merchant Taylors'a karşı oynayacağımız maçı seyretmek üzere yola çıktık.

'Nasıl yapacağız?' diye sordum, 'harbiden mi yoksa hileyle mi?'

'Telford'un bizi rapor etmesi söz konusu olabileceğinden, çok fazla hileli davranamayız.'

'Doğru.'

'Çok da harbi olmamalıyız ama.'

'Korkma.'

Telford okul takımını çalıştıran hödüktü, deplasman maçlarına Singer Vogue'una binerek giden ve yağmurluk giyen bir tiran; 'Ayaklara, okul, ayaaaaklAAARA!' diye yorulmak bilmez tezahüratlarla, donmuş oyun sahasını katederek karşı taç çizgisine kadar ulaşırdı.

'İspiyon'un bulunduğu taraftan uzak durmalıyız.'

'Evvet. Sanırım önce gerçek taraftarlar gibi davransak iyi ederiz, ama çılgınca coşkuya kapılmış taraftar gibi – taç çizgisinin yukarısına aşağısına doğru koşarak, atkılarımızı sallayarak, skoru unuttukları takdirde bağırarak. Derken, kaybetmeye başladıklarında aynı şekilde davranmayı sürdürürüz, böylelikle gitgide daha can sıkıcı olur vaziyet, ama İspiyon yaptıklarımızdan ötürü yakamıza yapışamaz.'

Başarılı olmaması olanaksız bir numaraya benziyordu bu. Daha az kalabalık taç çizgisine yerleştik ve okul takımımız

topu kapmak için çabalarken, topu kesemezken, topu düşürürken, ofsayta düşerken, kale çizgisinden birkaç metre uzaklıkta topu ileriye geçirirken ve karşıt yönlerde aynı zamanda itiş kakış mücadelelerini sürdürürlerken bizler bağırıp çağırıyor ve tezahürat yapıyorduk.

'Şansınız yok, okul.'

'Direnmeye devam edin, okul!

'Sert ve alçaktan, oğlum, sert ve alçaktan!'

'Haydi bastır, okul, bastır! İleri, ileri, ileri! Ayaklara, ayaklara, ayaklara! Ah, talihsizlik, okul! Şimdi rövanşı alma şansınız.'

'Sadece otuz puanlık bir fark var, çocuklar. İkinci yarı rüzgâr arkanızda olacak!'

'Dal, dal, dal! Ölümüne, ölümüne!'

Bu sonuncusu söylenebilecek en adi tezahürattı. Top ne zaman rakip takımın elinden kurtulacak olsa ve zayıf bir acemi orta saha oyuncusu topun zıplamasının durmasını bekliyormuş gibi yapıp da aslında, göz ucuyla, üzerine gelen rakip takımın ön saf oyuncularını ihtiyatla gözleyecek olsa, bu çığlığı avazımız çıktığı kadar atmaya başlıyorduk. Eğer adam topun üzerine atılmıyorsa, besbelli ki korkağın tekiydi. Eğer topu ele geçirip de rakip onu itip kakmadan önce topu taca gönderiyorsa, yine belli ki korkağın tekiydi. Eğer topun üzerine atılıyorsa, okul ragbi takımlarında uygulanan ilkel top kapma tekniklerinin onu sakat bırakma olasılığı yüksekti. Bizim için en iyisi onu gereksiz yere erken daldırmak, orada tamamen ayaklar altında ezilerek yatışını seyretmek ve topu yerde çok uzun tuttuğu için de hakemin penaltı çalışını görmekti.

Maç ilerledikçe, rüzgâr Okul'un bütün paslarını ileriye doğru sürüklediği için, rakip pek fazla çaba harcamadan sayılarını ikiye katladı. Toni ile ben, Okul takımında Camus ya da Henry de çapında bir oyuncu bulunmadığını düşünerek hayıflanıyorduk. Yavaş yavaş bizim çocukların

topu öteki taç çizgisine doğru oynamaya başladıklarını fark ettik. Oyun alanının bizim tarafımızdan yapılan ayak vuruşları bile, hep, erişilmesi daha güç olan öteki taç çizgisine doğru yönlendiriliyordu; pas verme hareketleri de o tarafa doğru yapılıyordu. Bir keresinde, durduğumuz yere yakın bir noktada ender bir yan atağa geçtiklerinde, Okul takımının forvet oyuncusu (Fisher, N.J. – kültür yoksunu biriydi) bir kapışmayı görmezden gelmeyi seçti ve birkaç metre mesafeden topu Toni ile bana doğru fırlattı. Top aramızdan savaş çığlığı seviyesinde geçti ve otuz metre kadar öteye sürüklendi. Koşarak onu alıp getirmek yerine, Toni ile ben olduğumuz yerde kalıp, iyi düşünülüp taşınılmış hararetli tavsiyeler vermeyi yeğ tuttuk.

'Koş, Okul koş!'

'Bu saatten sonra topu taca atmak işe yaramaz!'

'Gerçekte nbastırmanın zamanı şimdi!'

'Son defa canlanın. On dakika kaldı, çocuklar!'

'Fırlayın!'

'Şansınız yok, Okul! Şimdi sert olun, *sert*!'

'Şimdi sayı yapma sırası *sizde*!'

'Sert ve alçaktan, sert ve alçaktan,'

'Dalın, dalın, dalın. Ölümüne kadar!'

Maçın bitmesine sadece beş dakika kaldığında, akıllılık ederek, büyük bir olasılıkla maçın en iyi bölümünü görmüş olduğumuzu düşündük. Son bir, 'Haydi bastır, Okul!' tezahüratıyla oradan tüydük. Bu enayileri ancak iki gün sonra yeniden görebildik.

Bisikletlerimize binmiş eve dönerken, hava coşkuyla kararıyor ve sis kümeleri defne ağacı çitlerinin yanında umutla gezinmeye başlıyordu. Rickmansworth Yolu boyunca, her üç sokak lambasından birinin ışıkları titreşip titreşip yanıyordu. Her bir turuncu ışık huzmesinin içinden geçerken, birbirimize bakmaktan kaçınıyorduk; insanın

gidonun üzerinde kendi esmer parmaklarını görmesi bile yeterince kötüydü.

'Buna bir afallatma diyebileceğimizi düşünüyor musun?' diye sordu Toni, hayallere dalmış gibi.

'Şey, hiç kuşku yok ki, hepsi de ölü balık gözü gibi burjuva, burası kesin. Peki sence, onların oyunlarına hiç aldırış etmediğimizi biliyorlar mı?'

'Sanırım bunu anlamış olabilirler.'

'Evvet, bence de öyle.' Ben her zaman olabildiğince çok afallatma iddiasında bulunmaya düşkün olmuştum. Toni ise, birazcık kılı kırk yarma eğilimindeydi.

'Ama sanırım, oyun ahlakı konusunda onlara öğretmeye çalıştığımız şeyler üzerinde uzun uzun kafa yoracaklarını düşünmek biraz iddialı olabilir.'

'Hiçbir şeyi çakmasalar bile yine de bir afallatma değil mi bu?'

'Bilmiyorum.'

'Ben de.'

Bisikletlerimizi sürmeye devam ettik. Şimdi, her üç sokak lambasından ikisi gerçekdışı ışıklarını saçıyorlardı.

'Ne olacak onların hepsi de?'

'Zavallı budalalar. Sanırım, banka yöneticisi.'

'Hepsi de banka yöneticisi olamaz.'

'Bunu bilemem. Olamayacaklarını söyleyen hiçbir şey yok.'

'Yok; dediğin doğru.' Toni tam anlamıyla heyecanlanmıştı. 'Hey, ya şeye ne dersin? Ya bizim dışımızda *bütün okul* banka yöneticisi olursa. Harika olmaz mıydı bu?'

Müthiş olurdu. Mükemmel olurdu.

'Peki bizi nasıl görüyorsun?' Geleceğe ilişkin meseleleri genellikle Toni'ye bırakırdım.

'Bizi,' diye yanıt verdi Toni, 'bir çıplaklar kampında yaşayan sanatçılar olarak görüyorum.'

Bu da müthiş olurdu; mükemmel.

Bisikletlerimizle yeniden Eastwick'e döndük. Önümüzde daha çok tartışmalar yatıyordu; sonra, gözlerimizi bağlayacak ve bir Bach seansına girişecektik ('Berrak su; Hampton Court labirenti?; swing yapmak isteyen omuzlar; şen şakraklık – tıpkı az önce bir kan nakli ameliyatı geçirmişiniz gibi. Stuttgart CO/Münchinger').

13. *Eşya İlişkileri*

Nesneler.

Yeniyetmelik en canlı olarak nasıl düşer insanın aklına? İlk önce ne anımsanır? Ana babanızın özellikleri; bir kız; ilk cinsel ürpertiniz; okuldaki başarı ya da başarısızlık; hâlâ itiraf edilmemiş bir küçük düşme; mutluluk; mutsuzluk; ya da belki, daha sonra olabileceğiniz şeyi size ilk kez ifşa eden önemsiz bir eylem? Ben eşyaları anımsıyorum.

Geriye baktığımda, gün sonunda yatakta oturmuş görüyorum kendimi hep; bir şeyler okuyamayacak kadar uykulu, ancak ışığı söndürüp gecenin dokungaçsı korkularıyla yüzleşemeyecek kadar da uyanık.

Yatak odamın duvarları kül grisi, yerel *Weltanschauung*'a[i] uygun düşen bir renk. Solumda kitaplığım var, her bir karton kapaklı kitabım (Rimbaud ile Baudelaire elimin uzanabileceği bir mesafedeler) şeffaf Fablon'la sevecenlikle kaplanmış. Her birinde, iç ön kapağın en üstüne adım yazılmış, böylelikle bir buçuk santimlik bir genişlikte katlanmış Fablon, CHRISTOPHER LLOYD adının gurur dolu büyük harflerini örtüyor. Bu numara adımın silinmesini ve, kuramsal olarak da, kitabın çalınmasını önlüyor.

Yanında, tuvalet masam var. Dantel bir masa örtüsü; iki fırça saç kıllarıyla öylesine dolmuş ki onları bırakıp saçlarımı bir tarakla taramaya başlamışım; sabah giyilmek üzere temiz çoraplar ve beyaz bir gömlek; Nigel'ın bir Noel günü bana verdiği, bir model kitten yapılma ve yarısı boyanıp bırakılmış, mavi plastik bir şövalye; ve son olarak, sıkıcı İsviçre havasını sevmememe karşın sürekli olarak çaldığım küçük bir müzik kutusu – onu sırf pili tükenmeye

---

i (Al.) Dünya görüşü.

başladığında ve küçük uçlarla donanmış olan davulu metal parmakları kımıldatmakta güçlük çektiğinde çıkardığı yorgun, ağır aksak sesler için çalıyorum.

Monet'nin Rouen Katedrali tablosunun en gri versiyonunun, uçları kıvrık bir posterinin asıldığı, gri bir duvar. Yanında birkaç deneysel plağın durduğu, Dansette marka pikabım.

Sağımda, bir giysi dolabı, kilitlenebilir, ama hiçbir zaman kilitlenmemiş. Dibinde özellikle saklanmış bir yığın gazete, tatil şapkaları, sönük plaj topları, kullanılmayan blucinler ve elde düşme klasörler; ve bunların hepsi de keşfedilmeyeceklerini umduğum birkaç değerli şeyi (*Reveille*'in[i] bir sayısı, Toni'den bir iki mektup) gizlemek için yığılmış. Yine giysi dolabında, iki okul ceketim, en iyi gri pantolonum, ikinci en iyi gri pantolonum, üçüncü en iyi gri pantolonum, kriket pantolonum. Kapısını kapattığımda, yarım düzine metal askı tıngırdayarak sahip olmadığım giysileri anımsatıyor bana. Bütün oda sahip olmadığım şeylerle dolu.

Sonra, çıkarılıp atılmış günlük giysilerle kaplı bir sandalye. Ona dayalı bir valiz var, kimi zamanlar üzerine hayali etiketler yapıştırıyorum. Bu etiketler yolculuklarla geçirilmiş birkaç kuşaklık bir zaman dilimine tanıklık ediyorlar; bazıları kirli ve aşınmış; hepsi de *l'adieu suprême des mouchoirs*[ii] dizesini içeriyorlar. Gidebilirim; gideceğim. Şu ana değin valizim etiketsiz; her şeyin sırası var. Günün birinde gerçek etiketleri kendi üzerime yapıştıracağım. Her şeyin sırası var.

Son olarak, başucu masam, üzerinde, gerçekten yurt dışından gelmiş olan tek eşya var: başucu lambam.

---

i O tarihlerde yayınlanan ve içinde çıplak kadın resimlerine yer verilen haftalık bir dergi.

ii Mendillerin yüce elvedası.

Plastikten bir kılıfa sarılmış, göbekli bir şarap matarası, avare bir kuzen tarafından bir Portekiz tatil kasabasından getirilmiş, ama kızkardeşimin sinirine dokunduğu için bana verilmişti. Yelkovanı olmadığı için küçümsediğim saatim. Fablon kaplı bir kitap.

Hissettiğim ve ümit ettiğim her şeyi anımsatan eşyalar; ama kendimin yarı yarıya istediği, yarı yarıya niyetlendiği eşyalar. Bazılarını ben seçtim, bazıları benim için seçildi, bazılarına razı oldum. O kadar garip mi bu? O çağda insan yarı isteyen, yarı razı olan, yarı seçilen bir yaratıktan başka nedir ki?

BÖLÜM İKİ
Paris (1968)

Moi qui ai connu Rimbaud, je sais
qu'il se foutait pas mal si A
était rouge ou vert. Il le voyait
comme ça, mais c'est tout.
Verlaine'den Pierre Louÿs'e

'Demek bir süre Paris'te yaşadınız?'

'Evvet.'

'Ne zaman oldu bu?'

Gerçekte hiç yalan söylemem, ama bir süredir çok kesin bir yanıtın arkasından gelen yorumların önünü kesmeye uğraşıp duruyordum. Başlangıçta mayıs sözcüğünü hiç ağzıma almazdım. Söylemeye çok çok yanaştığım, yazın başıydı.

'Bin dokuzyüz ...'(bellek zayıflığı gösteren bir kaş çatma, su yüzeyinde yem arayan bir balık ağzı gibi açılan ağız) '... altmışsekiz olmalı.'

Gerçi, yılın etkisi gitgide azaldı ve artık tarihleri karıştırmaya başlamanın aldatmaca olduğu duygusunu taşımıyorum. 'Ah, altmışların sonu.' 'Altmışyedi, altmışsekiz, öyle bir şey.' Bununla birlikte, birkaç yıldır, bir yığın kaçamaklı yanıt vermek zorunda kalmıştım.

' Ah, ne! Şu korkunç şeyler patlak verdiğinde mi ...' diye sözlerine başlarlardı anne ve babamın arkadaşları, yüzleri solmuş halde bana bakıp ceplerimi düşsel kaldırım taşlarıyla doldurarak.

'Şeyleri... gördünüz mü hiç?' diye soruluyordu bana sorudan çok yanıt niteleğini taşıyan bir tonda, sanki görülen filmlerden ya da ortak arkadaşlardan söz ediyormuşuz gibi.

Sonra, beni en çok huzursuz eden, üçüncü tip, mesafeli bir yorum şekli vardı.

'Ah!' (koltukta bir kıpırdanış, pipoyu kül tablasına şöyle bir vuruş ya da sizi dinlemeye hazır olduklarını gösteren başka bir sosyal jest) *'les événements.'*[i] Bir soru olarak sorulmuş olsaydı bu kadar kötü olmazdı. Ne var ki hiçbir

---

i (Fr.) Olaylar.

zaman böyle olmuyordu; bunu, sadece, diyelim, yeni bir deri ceket gıcırdamasının bozduğu, saygılı, beklentili bir suskunluk izlerdi. Sessizliği bozmayı başaramazsam, muhatabım (kibarca patlayan el bombalarının yarattığı ruhsal çöküntüden ıstırap çektiğimi varsayarak) sorusuna şu ek açıklamayı getirirdi:

'O dönemde orada olan birini tanımıştım ...' ya da

'Hiçbir zaman tamamen anlamadığım birşey de ...' ya da

'Tam olarak ...'

Mesele şu ki – doğrusu, gerçekten de oradaydım ben, bütün Mayıs ayı boyunca, Borsa'nın yakılması, Odeon'un işgali, Billancourt grevi, geceleyin Almanya'dan kükreyerek başkente doğru gelen tank birliği söylentileri arasında oradaydım ben. Ama gerçekte hiçbir şey görmemiştim. İçtenlikle konuşmak gerekirse, gökyüzünde tek bir duman bulutunun izini bile anımsayamıyorum. Bütün şu afişlerini nereye yapıştırmışlardı? Benim yaşadığım yere değil en azından. Gazete manşetlerini de anımsayamıyorum; sanırım gazeteler her zamanki gibi çıkıyorlardı – yayınlarını durdurmuş olsalar anımsardım herhalde. XVI. Louis (benzetmeyi bağışlarsanız) Bastille'in düştüğü gün, avlanmaya gitmiş, sarayına döndüğünde de o akşam güncesine şunu yazmış: *'Rien.'*[i] Ben de evime döndüm ve haftalar boyunca, 'Annick' diye yazdım. Sadece bunu değil elbette: onun adını kaba bir sevinç, ironik kendini kutlama ve yapmacık surat asmaları dile getiren paragraflar izlerdi; ama o hummalı ve coşkulu güncede, 'mücadelenin canlı taslakları' için, hantal politik düşünceler için yer var mıydı acaba? Günceyi saklamadım, ama olduğuna inanmıyorum.

Geçenlerde Toni bana ona Paris'ten yazdığım ve kriz üzerine az rastlanır bir yorum içeren bir mektubu gösterdi. Bu sıkıntılara getirdiğim açıklama, öyle görünüyor ki,

---

i (Fr.) Hiçbir şey.

öğrencilerin derslerini anlayamayacak kadar aptal oluşlarına, zihnen hayal kırıklığına uğramalarına ve spor yapma olanakları bulunmadığından ötürü de, kendilerini polisle çatışmaya kaptırmış olmalarına dayanıyordu. 'Çok iyi çekilmiş bir fotoğrafı görmüş olmalısın,' diye yazmıştım ona, 'bu fotoğrafta bir öğrenciyi Seine nehrine doğru kovalayan bir grup polis vardır. Öğrenci yana doğru dönüp kameraya bakıyor. Biraz Lartigue'i andırıyor. En azından biraz alıştırma yapmış. *Mens seina in corpore seino*.'

Toni kendini beğenmiş biri gibi davrandığımı düşündüğü zamanlar, o mektuptan alıntılar yapar bana, hâlâ arada sırada; ki bu da sık sık olur. Görünüşe bakılırsa, söz konusu öğrenci boğulmuştur – ya da en azından bazıları böyle olduğunu söylediler – ama bu doğru olsa bile, ben bunu o zamanlar bilemezdim, öyle değil mi? Toni gayet doğal olarak, benim tüm Paris deneyimim konusunda oldukça kırıcı bir tavır takınıyor.

'Tam da senden beklenebilecek bir davranış! Ömrün boyunca ilk kez doğru zamanda doğru yerdeydin ve bütün zamanını nerede geçirip durdun? Bir çatı katına tıkılmış, bir pilici düdüklüyordun. Adeta kozmik düzene inandırıyor bu beni, öylesine uygun bir şey. Sanırım sen 14-18 çatışması sırasında da bisikletini onarıyordun? Süveyş krizi sırasında son sınıfa geçiş sınavına giriyordun?' (Gerçekte, doğru, aşağı yukarı öyle). 'Peki ya Troya savaşları sırasında ne yapıyordun?'

'Heladaydım.'

1. *Karezza*

Yirmibirimde, hazları ertelemenin gerektiğine inandığımı söylerdim; genellikle de yanlış anlaşılırdım. Kastettiğim ertelemeydi; yoksa reddetmek, bastırmak, tamamıyla bırakmak ya da insanların otomatik olarak bu terimin yerine koyacakları başka bir terim değil. Şimdi kendimden daha az eminim, ama bireyin söz konusu deneyimi edinmeye dengeli ve duyarlı bir geçişin gerektiğine gerçekten inanıyorum. Buyurucu bir yan yok söylediklerimde; sadece sağduyu var. Günümüzde yirmibirindeki kaç delikanlı duygu açısından körelmiştir; ya da daha kötüsü, köreldiğine inanmayı şık bir şey olarak görmektedir? Bu haz aşırılığı anlamsız ve sonuçta komik bir şey değil midir? Deneyimin tüm yapısı karşıtlık üzerine kurulmamış mıdır?

Sözü getirmek istediğim nokta, ardımda neredeyse yirmi yıllık bir eğitim ve bunlara ek olarak da tutku klasiklerini – Racine, Marivaux, Laclos güvenilir kılavuzlardı – coşkuyla okumuş olarak Paris'e vardığımda, hâlâ bakir oluşumdu. Şimdi sözlerimden hemen bir yığın sonuç çıkarmaya kalkışmayın (dünyevi bilginin duruşunun altında pusuya yatan püritanizm; sadelik kisvesine bürünmüş seks korkusu; bugünün gençlerini sinsice kıskanma...) çünkü ben bunları daha önceden biliyorum. Günümüzde yeniyetmelerin daha taşakları torbalarına tamamen inmeden cinsel ilişkiye girmeleri beni aslında rahatsız etmiyor. Gerçekten etmiyor. Çok sık etmiyor.

'Belki de sen seksten hoşlanmıyorsun sadece?' diye fısıldardı Toni kulağıma, Ortak Takip adını verdiğimiz şey, onun durumunda, Büyük Gelenek'e yaklaşmakla sonuçlandıktan sonra. 'Yeniden Değerlendirme Zamanı, oğlum,' diye iddia ederdi otoriter bir edayla.

'Seksten hoşlandığımı biliyorum – işte bu yüzden onu reddedebilirim.' Bu uslamlama hoşuma gidiyordu.

'Hoşlandığını bildiğini söylemek istiyor olamazsın; hoşlanacağını düşündüğünü söylemek istiyorsun.'

'Pekala.' Eğer meseleyi böyle koymayı istiyor idiyse koysundu. 'Zaten, De Rougemont da tutkunun engellerle geliştiğini söylüyor.'

'Kendi tutkunu kendin yaratman anlamına gelmez bu. Kendi Kendine Öğren sanatçısı. Niye oraya girip de düdüklemek istemiyorsun? Her şeyi düdüklemek. Demek istiyorum ki, Tanrı beni affetsin, hepsini de düdüklemek istiyorum ben.' Toni burnundan domuzlara özgü birkaç ses çıkardı. 'Düzmeyi *istemediğim* tek bir kadın bile düşünemiyorum ben. Oradaki bal kutusunu bir düşün, Chris; oradaki ıslak kürkü bir düşün. Sen tam olarak bir amsalak değilsin. Şurası bir gerçek ki benim sahip olduğum taşkın dürtüye sahip görünmüyorsun' (İtiraf etmem gerekir ki, Toni benden daha büyük ve daha ateşli görünüyordu), 'ama sanıyorum çoğu kadın, eline fırsat geçse, senin üzerine kızışmış kaplan gibi atlardı. Demek istiyorum ki, yetmişin üzerindekileri, hayır ellinin ve onbeş yaşın altındakileri, rahibeleri, kafasını dinle bozmuşları, yeni evlilerin hepsini değil ama çoğunu, hiç kuşkusuz dokunma arzusu duymayacağın yetersiz beslenmiş birkaç milyon kadını, anneni, kızkardeşini, yok hayır, iyi düşünüp taşınırsak onu da pekala listeye katabilirsin, hiç bilinmez; sonra nineni, artı June Ritchie'i ve benimle olan her kızı bir yana bırak – geriye elimizde ne kalıyor? İhtiyar babafingo ile tanışmaya hayır demeyebilecek yüz milyonlarca kadın ... Fransızlar, İtalyanlar, *İsveçliler*,' (kaşını kaldırdı), 'Amerikalılar, İranlılar ...?' (başını yana eğdi) 'Japonlar – anlaşılmaz yoni'ler? *Malezyalılar*? Kreoller? Eskimolar? Burmalılar?' (sabırsız bir omuz silkme) 'Kızılderililer? Letonyalılar? *Irlandalılar*? (derken, kızmış görünerek) Zulular?' Durakladı, en iyi

mallarını önünüze sermiş ve kafanızı meseleye verirseniz, hoşlanacağınız bir şey bulabileceğinizi bilen bir dükkan sahibi gibiydi.

'Atlasın üzerinde otuzbir çektiğini fark edemedim.'

'*National Geographic*'den mezun oldum ben.'

'Hadi canım, kim olmadı ki?'

'Ama şimdiye değin bir şeyler becerebilirdin, değil mi? (Toni görevine düşkün bir hava kontrol kulesi gözlemcisi gibi, benim 'pas geçişlerimi' yakından izliyordu) 'Eğer uslu durursan bir dahaki sefere sana çikolata vereceğini söyleyen şu hemşire vardı, değil mi?'

'Evet.'

'Ve şu Yahudi olmayan, Katolik olmayan ve ancak büyüklerin görebileceği filmleri görmüş olan kız?'

'Evet.'

'Ve Noel'de postanede çalışırken gördüğün şu kadın?'

'İkramiyemi kaybedebilirdim.'

'Söz konusu olan da gerçekte bu, oğlum, ikramiyeni kaybetmen. Ve Rusty'yi, annadın mı, Rusty'yi...'

Rusty'nin[1] gerçek adı Janet'dı, ama Toni ona ucuz romanlarda rastlanılan takma bir ad vermişti; sanırım, seksi Amerikanvari tarzda yapmaya düşkünlüğünden ötürü; ama esasen, iddiasına göre, ona bir fişek atmayacak olursam (bu benim değil onun kullandığı ifadeydi) paslanabileceğinden korktuğu için.

Okul sona erdikten sonra, Rusty ile aşıkdaşlık ederek iki ay geçirmiştim. Rusty bölge davavekilinin kızıydı ve bizim RIM niteliklerimize uyuyordu. (Gerçi, onun durumunda, daha çok MIR demek doğru olurdu. Kızın büyük memeleri vardı ve mutsuzdu. Toni, yanılmaz bir mantıkla kızın mutsuz olduğu sonucuna varmıştı, çünkü memeleri annesininkilerden daha büyük olur olmaz, anababası ona

---

i İngilizcede 'paslı' anlamına gelen bir sıfat.

dünyayı dar etmişti; bu yüzden kız Istırap çekmişti; ve insan ıstırap çekerse, Ruhu olamaz.) Janet ile ben güneşte açık havada yatardık ve ben bundan neredeyse haz alırdım (gerçi gönlümün derinliklerinde hep bir kentli olarak kalacağımdan kuşkulanmıyor değildim: üşüyen ruhum, en iyi, tersine çevrilmiş bir şömine saksısında yetişen bir ravent bitkisi gibi kapalı yerlerde olmaya gereksinim duyuyordu). Birlikte yürüyüşlere çıkıyor ve golf oynayanlarla alay ediyorduk; sigara içmeyi öğrenmeye uğraşıyorduk; Büyük G harfiyle yazılan Gelecek'i düşünüyorduk. Ona Öfke Kuşağı'nın bir parçası olduğumu açıklıyordum; bana bunun çalışmayacağım anlamına gelip gelmediğini soruyordu; emin olmadığımı söylüyordum – insan Öfke'nin ne yöne atlayacağını hiçbir zaman bilemez; anladığını söylüyordu.

Janet/Rusty kayda değer bir süre öpüştüğüm ilk kızdı; yani, birlikte, ancak burundan solumaya izin verildiğini fark ettiğim ilk kız. Başlangıçta, bir dişçiye gitmek gibi bir şeydi bu: koltuktan kalkmadan önce bütün vaktinizi çalışan tek hava geçitinizin tıkanmayacağını umarak harcıyordunuz. Ama, yavaş yavaş, kendime güvenimi kazandım. Bundan sonra daha çok, snorkelle dalmak gibi bir şey olmuştu.

Janet ile çok snorkel dalışı yaptım. Yaşamımın bir bölümünün neredeyse aşkı oldu o.

'Yaşamımın bir bölümünün neredeyse aşkı oldu o.'

'Söylemiştin bunu.'

'Kulağına hâlâ hoş geliyor mu?'

'Evvet, hoş geliyor – biraz kansız olmakla birlikte, ironik; ama sanırım idare eder. Peki o zaman Rusty'ye niye bir gol atmadın ki?'

'Senin eğretilemelerin niye hep spordan alınıyor? Gol atmak, şut atmak, topu direklerin arasına fırlatmak ya da şavullamak. Niye her şeyi bu kadar rekabete dayalı gösteriyorsun?'

'Çünkü öyle, öyle. Eğer dikkat etmeyecek olursan, küme düşürürler seni. Rusty, demek istediğim, Rusty ...' Yüzü bir şehvet-kurbanı-Kenneth ifadesi aldı ve siyah-beyaz elbiseler giymiş bir halk şairi gibi ellerini salladı.

'Peki onu arzuladın mı?'

'Onu arzulamak mı? Sen olmasan, ben ...'

'... beş gol atar, üç çizgi atışı kullanır, iki nakavt yapar, sekiz basket atar ve maraton rekorunu kırardım.'

'Sırık.'

'Cirit.'

'Gülle fırlatma.' İki kocaman memeyi ağırlaşmış avuçlarında kaldırırmış gibi yaptı.

'Üç adım atlama.'

'Niye olmasın, Chris?'

'Sırf yapabiliyorsun diye, yapman gerektiği anlamına gelmez bu.'

'Eğer yapabilirsen ve istiyorsan, o zaman yapman gerekir.'

'Sırf yapman gerektiği için yaparsan, o zaman gerçekte istemiyorsun demektir.'

'Eğer yapabilirsen ve istiyorsan ve yapmıyorsan, o zaman ibnesin demektir.'

'Rusty'deki erkekti sevdiğim.'

Rusty/Janet ile ben birbirimizin elbiselerini çıkarmadan bir hayli vakit geçirdik. Bir ölçüde fırsat bulamayışımızdandı bu, gerçi – kendi kendime afra tafrayla kanıt olarak ileri sürüyordum bunu – cin fikirli ve umutsuz kişiler her zaman ıslak bir ağaç altı, disk kaydıran bir arka koltuk ya da sokaktan geçen arabaların farlarının taradığı rahatsız bir kapı girişi bulmayı başarıyorlardı. Ama sanırım biz umutsuz değildik ve cin fikirliliğimiz de, ana babalarımızı aslında yalnız bırakılıp bırakılmamaya pek aldırış etmediğimize inandırmakla sınırlıydı; bu şekilde, daha fazla yalnız bırakılıyorduk.

Gerçi, zaman zaman, oyun oynar gibi, vücutlarımızın karşılıklı, kısmi, yarı eğlenceli yarı ciddi bir keşfine kaptırdığımız olurdu kendimizi. Yekdiğerimizin vücudunun küçük bir bölümünü soyardık – bir memenin ay biçiminde bir parçası, göbekten bir bant, bir omuz, bir but. Tümüyle soyunduğumuz ender durumlarda, sonradan bir çeşit hayal kırıklığı duyuyorduk. Ama, daha sonra anladım ki, sevişememenin yol açtığı hüsran duygusu değildi bu; daha belirsiz bir duyguydu, başarısız olunduğunda karşılaşılan hoşnutsuzluktan çok bir şeyi başardığınızda karşılaştığınız hoşnutsuzluk gibi bir şeydi. Çabalamanın verdiği hazzın, başarmanın, zaferin, orgazmın verdiği hazzı aşıp aşmadığını merak ediyordum. Belki de cinsel doyumdaki son hedefin *karezza* olduğu ortaya çıkacaktı? Bakirliğimin kutsal sığınağından, Toni'ye, bizi gürültü patırtıyla orgazmın beyaz şeridine doğru koşturan şeyin sadece rekabetçi ve oyun düşkünü toplumumuz olduğunu söylüyordum..

2. *Demandez Nuts*

Hâlâ, bütün olup bitenlerin ne kadar önemli olduğunu bilmiyorum.

Paris. 1968. Annick. Güzel bir Breton adı, öyle değil mi? Aklıma gelmişken söyleyeyim, – ick eki, pique ile kafiye oluşturacak şekilde, uzun bir i ile telaffuz edilir, bu ise pek uygun değildir, en azından başlangıçta.

Paris'e, giriştiğim bir tez için araştırma yapmak üzere gitmiştim; bu, bir burs alıp Paris'e gidebilmenin bir yoluydu. Yüksek lisans yapmak isteyen öğrenciler için tamamen normal bir öncelikler sırası. O zamanlar, arkadaşlarımın bazıları, Avrupa başkentlerinin çoğunda kendi bildiklerince – yapıcı olan ya da yapıcı olmayan bir şekilde – gezip tozuyorlardı; bu karara, kendilerini çeken meselelerin ancak belgelerinin bulundukları yerde derinlemesine incelenebileceğini düşünüp tutkulu bir ilgi duyduktan sonra varmışlardı. Benim durumumda, söz konusu olan tez: 'Paris Tiyatrosu'nda İngiliz Oyunculuk Üsluplarının Önemi ve Etkisi' (1789-1850) idi. Seçtiğiniz başlığa en azından büyük bir tarih (1789, 1848, 1914) sokuşturmanız her zaman gereklidir, çünkü bu daha etkili gözükür ve her şeyin savaşın patlak verişiyle değiştiği yolundaki genel inancı okşar. Gerçekten de, çok çabuk keşfettiğim gibi, şeyler hakikaten değişiyor: yani, 1789'u hemen izleyen yıllarda, İngiliz Oyunculuk Üslupları Paris Tiyatrosu üzerinde çok az Öneme ve Etkiye sahipti; sırf şu basit sebeple ki, hiçbir aklı başında İngiliz aktörü, Devrim devam etmekteyken oraya gidip canını tehlikeye atmazdı. Sanırım bunu tahmin etmem gerekirdi. Ama doğruyu söylemek gerekirse, bu konuyu icat ettiğimde Fransa'daki İngiliz oyunculuğu konusunda bildiğim tek şey, Berlioz'un

1827'de Harriet Smithson'a aşık olmasıydı. Daha sonra anlaşıldığı gibi, kadın, elbette, İrlandalıydı; ama nihayet ben, Paris'te sadece altı ay kalabilmek için burs parası başvurusunda bulunuyordum ve burs parası veren yetkililer de kültür konularında hiç de ince eleyip sık dokuyan kişiler değillerdi.

Toni'ye Paris'e gideceğimi söylediğimde yorumu, '*Can-can, frou-frou, vin blanc*,[i] Fransız malı büzgülü kadın külotları' oldu. O, İngilizliğinden kurtulmak için Fas'a gidiyordu, ve daha şimdiden, Grundig radyosundan kaptığı gırtlaktan çıkarılan sesleri, ıslık gibi çıkan tıslamaları taklit etmekle meşguldü.

'Keyif. Haşhaş. Arabistanlı Lawrence. Hurmalar,' ise benim ona verdiğim yanıttı; ancak yanıtımın iğneleyicilikten yana biraz eksik olduğunu hissediyordum.

Ama olaylar gerçekte böyle gelişmedi. Ben Paris'e 1968'den önce birçok kez gitmiştim ve şimdi oraya gidiş nedenlerim, Toni'nin bana yakıştırmaya can attığı naif beklentilerle ilgili değildi. Yeniyetmeliğimin son yıllarında, şen Paris deneyimini yaşamıştım ben: yeşil karton kapaklı Olympia Press kitapları, bulvar kafelerinde göz banyosu yaparak geçirilen uzun saatler, bir Montparnasse batakhanesinde cinsel organlarını kapatan deriden ayıp-örterleri öne çıkararak ilişki taklidi yapan erkek ve kadın dansçılar. Öğrenciyken, tarihsel-Paris deneyimini de yaşamıştım birazcık; Père-Lachaise'e ünlü kişilerin mezarlarını görmeye gitmiş ve kaldığım yere, beklenmedik bir keşif yapmış olmanın coşkusuyla dönmüştüm: ait oldukları kişilere göre değil de kemik kategorilerine göre sınıflandırılıp yığılmış, yerlerinden edilen iskeletlerle dolu mahzenlerde gezinip dururken gördüğüm, devrim sonrası

---

i (Fr.) *Can-can*: Kankan dansı; *Frou-frou*: Caka, gösteriş; *Vin blanc*: Beyaz şarap.

tarihin ve kişisel kasvetin tatlı tatlı birbirine karışabileceği, Denfer-Rochereau katakombları: düzenle istif edilmiş kalça kemiği yığınları ve sağlam kafatası blokları, mumunuzdan yayılan araştırıcı ışığın önünde, birdenbire beliriveriyordu. Hatta, o sıralar, Gare du Nord çevresindeki kafelere doluşan ve istedikleri Pernod sayısını parmaklarıyla işaret eden bitip tükenmiş yurttaşlarımla alay etmeyi bile bırakmıştım.

Paris'i seçmiştim, çünkü Paris istersem tek başıma yaşayabileceğim bildik bir yerdi. Kenti tanıyordum; ülkenin dilini biliyordum; yemeklerden ya da havadan şikayet etmiyordum. Kent, konukseverlikleri tehlikeli olabilecek bir İngiliz göçmenler kolonisi için korkulmayacak kadar büyüktü. Beni kendi üzerimde yoğunlaşabilmekten alıkoyacak çok az şey olacaktı.

Bir arkadaşın arkadaşı bana Buttes-Chaumont'da (gürültülü *7-bis* Metro hattı geçiyordu: Bolivar, Buttes-Chaumont, Botzaris) bir oda kiraladı. Havadar ve hafif harap stüdyo tipi bir daireydi; gıcırdayan bir Fransız tahta döşemesi ve bir köşede, rafın üzerindeki eski madeni franklarla çalışan bir meyve makinesi vardı. Mutfakta, içtiğim her bir şişenin yerine bir şişe viski koymam koşuluyla içmeme izin verilen, ev yapımı kalvadosların durduğu parmaklıklı bir raf bulunuyordu (bu alışverişte para kaybettim, ama karşılığında yerel renk kazandım).

Az sayıdaki eşyamı daireye yerleştirdim, kendimi yeşil ev bitkileri, ishalli kediler ve *France Dimanche*'ın (beni her *nouvelle intervention chirurgicale à Winsdor*[i] hakkında haberdar ediyordu) eski sayılarıyla dolu küçük odasında, büzülmüş oturan kapıcı kadın Mme Huet'ye hoş göstermeye çalıştım, Bibliothèque Nationale'e yazıldım (kolaylıkla gidebileceğim kadar yakın bir yer değildi) ve, en sonunda,

---

i (Fr.) Kraliyet ailesi mensuplarının geçirdiği cerrahi müdaheleler.

kendimi özerk bir varlık olarak düşünmeye başladım. Okul, ev, üniversite, arkadaşlar – hepsi de farklı biçimlerde bir değerler, hırslar, kabul görmüş başarısızlık üslupları konsensüsü sunuyordu bana. Bazı şeyleri kabulleniyordunuz, bazı şeylere tepki gösteriyordunuz, bazı şeylere tepki göstermeye tepki gösteriyordunuz ve bu sürecin yol açtığı sürekli gidip gelme devinimi size ilerleme yanılsaması veriyordu. Gerçi, sonunda, burada, olayları gerçekten de açıklıkla görebiliyordum. Biraz dinlenip soluk alacak ve her şeyi açıklıkla görebilecektim.

Şey, belki de hemen değil. Buraya gelmek, çalışma masanıza oturmak ve kendi yaşamınızı yöntemli olarak hale yola sokmaya başlamak: bu tam da, o kadar kahramanca küçümsediğim, programlanmış memur zihniyetine boyun eğmek olmayacak mıydı? Bu yüzden ilk birkaç hafta boyunca, pek de suçluluk duygusuna kapılmadan, aylaklık ettim. Bir Howard Hawks festivali sırasında oynayan filmleri görmeye gittim; Paris'te bunlardan her zaman bir yerlerde oluyordu. Paris'in bazı az tanınan meydan ve bahçelerinde görmüş geçirmiş eski bir müdavim gibi oturdum. İkinci mevki bir Metro biletiyle birinci mevkide yolculuk ettiğinizde dudaklarınıza yerleşen o alaycı doyum sırıtışını yeniden keşfettim. Addison'ın *Cato*'sunun (Marat'nın çok sevdiği bir oyundu bu) Devrimci temsillerine ayrılmış tanıtma yazılarını inceledim. Paris'teki Sanatçı Yaşamı'na ilişkin kimi kitapların sayfalarını karıştırdım. Shakespeare & Company adlı kitapçıda avare saatler geçirdim. Hemingway'in, karısı tarafından yazıldığı rivayet edilen, ölümünden sonra yayımlanmış Paris anılarını okudum ('Mümkün değil,' demişti Toni bana güvenle, 'o kadar kötü yazılmışlar ki hakiki olmalılar').

Gelişigüzellik İlkesi'nden yola çıkarak bazı hoş çizimler yaptım. Kuram, her şeyin içrek olarak ilginç oluşuna ve sanatın yalnızca büyük konular üzerinde yoğunlaşmasının

gerekmediğine dayanıyordu (*bazı* kişilerin bu görüşü benden önce benimsemiş olduklarını biliyorum). Böylelikle eskiz defterinizi gittiğiniz her yere götürüyor ve gördüğünüz şeylerin resmi, kabullenilmiş ilginçliklerine göre değil, ama o gün rastgele karar vermiş olduğunuz herhangi bir etkene göre hareket ediyordunuz – sözgelimi sokakta itilip kakılmaya ya da yan yana giden iki bisiklet görmeye, yahut bir yerlerden kahve kokusu almaya göre. Derken olduğunuz yerde donup kalıyor, dosdoğru önünüze bakıyor ve gözünüzün üzerine ilk düştüğü şeyi inceliyordunuz. Bir bakıma, Toni ile benim Yapıcı Aylaklık adını verdiğimiz eski kuramın geliştirilmiş bir biçimiydi bu.

Birazcık yazma işlerine de heves ettim. Yani, ağırbaşlı bir çoşkuyla heves ettim. Sözgelimi, haftada bir müşterisi olduğum at kasabını (itiraf edeyim ki, biraz kötü niyetle hep cuma günleri gidiyordum) betimlemek gibi, bellek testleri. Gelgelelim, onu betimlemeye giriştiğim güne değin, ona gerçekte hiçbir zaman bakmamış olduğumu ve bütün her şeyin zihnimden ne kadar silinmiş olduğunu kavramıştım. Bir başka alıştırma da, açık bir pencerenin önünde oturmak ve sadece gördüklerinizi yazmaktı; ertesi gün görüş yeteneğinizin seçme gücünü ölçebiliyordunuz. Sonra, Queneau'dan esinlenerek, el işlekliği kazanma amacıyla yapılan, birkaç üslup alıştırması. Ve bazıları (anneme ve babama yazdıklarım) yapmadığım şeyleri anlatan; daha uzun ve daha zarif cümlelerle Toni'ye yazılan bazıları ise yaptığım şeyleri anlatan çok sayıda mektup.

Çok hoş bir yaşantıydı. Doğal olarak Toni (Afrika'da üç hafta dayanabilmişti ve şimdi WEA[i] okutmanı olarak çalışmaya başlıyordu) bu yaşantının ekonomik gerçekdışılığını yüzüme vurmak için bana yazdı. Ben de ona yanıt olarak mutluluğun zorunlu olarak insan yaşamının bir

---

i WEA:Halk Eğitim Derneği.

alanının gerçekdışılığına dayandığı görüşünü savundum: o tek alanda (duygusal, parasal, mesleksel) insan kendi kaynaklarının ötesinde yaşamalıydı. Okuldayken de şu dizeleri yazan Toni ile ben değil miydik?

Atlar yarışlarda
Güç idareli kullananda
Kalırsa elinde az para
Bu iş varır boşanmaya.

Ve sonra, Paris'te bir ay geçirdikten sonra, Annick'le tanıştım. Bunun yaşantıma daha fazla bir gerçekdışılık, daha fazla ayağını yorganına göre uzatmadan yaşama, daha fazla mutluluk katması gerekmez miydi? Ama öyle mi oldu? Şu eski okul atasözü de ne diyordu? İki artı bir eksi mi eder?

Onunla, bunu anımsayınca hep gülümserim, Bibliothèque Nationale'e yaptığım ender ziyaretlerden birinin sonucunda tanıştım. Orada, Victor Hugo'nun gençlik mektuplarından bazılarını inceleyerek ve Hugo, *Cromwell* üzerine çalışırken, İngiliz oyunculuğu hakkında söyleyecek bir sözü olup olmadığını merak ederek (doğrusunu bilmek isterseniz, hem vardı hem de yoktu – tarafsızlıktan uzak olmayan bir iki cümle sadece) neredeyse tam bir saat geçirmiştim; harıl harıl çalışıp duran bu allameler kalabalığını görmekten usandığımdan, varlığımla şereflenmek onuruna sahip olmak için genellikle ünlü kitaplıkla rekabet eden Rue de Richelieu'deki bir barda çabuk tarafından bir *vin blanc cassis*[1] yuvarlamak üzere çalışmamı erken paydos etmiştim. Yersiz bir şey değildi bu: çünkü oradaki atmosfer Bib Nat'ın atmosferini güçlü biçimde çağrıştırıyordu: gözünüzün önünde olup bitenlere yöneltilen aynı uyutucu, sabit dikkat; kitap sayfaları yerine bu kez hafifçe çevrilen gazete sayfalarının aynı gürültüsü; bilgece

---

i Frenk üzümünden yapılma beyaz şarap.

sallanan başlar; profesyonel uykucular. Sadece buharlı bir lokomotif gibi çalışan espresso makinesi size nerede olduğunuzu anımsatıyordu.

Gözüm yerin rahatlatıcı görsel klişelerinin çevresinde dolanıyordu: kamuya açık yerlerde sarhoşluğu kınayan yasanın çerçevelenmiş metni; paslanmaz çelikten tezgah; *sandviç* ile *croque* arasında sade bir seçim yapmayı öneren yemek listesi; iftira eden aynalarla kaplı duvar; kapının arkasına gizlenmiş ve ölü bir ağacı andıran şapkalık; yüksek bir rafın üzerine yerleştirilmiş plastikten yapılma tozlu çiçekler. Gerçi, bu kez, gözüm birdenbire

'*Mountolive*!'

üzerinde konakladı.

Orada, bitişik masadaki bir sandalyenin hasır taklidi plastik oturma yerinde duruyordu. *Livre de Poche* baskısıydı ve kitabın içine, en azından inatçılığı, büyük bir olasılıkla da çoşkuyu gösterecek şekilde bir sayfa belirteci sokulmuştu.

Ağzımdan çıkan sözü işitince başını çevirdi. Birdenbire, 'Aman Tanrım! Ben normalde bunu yapmam,' diye düşündüm ve gözlerim, kendilerini sesimden ayırıyorlarmış gibi, odaklandıkları noktadan saptılar. Bir şeyler söylemek zorundaydım.

'*Mountolive*'i mi okuyorsunuz?' Yerel *patois*'da[i] bir şeyler gevelemeyi becerdim ve bu mütevazi beyin jimnastiğinin neden olduğu gerginlik beni gözlerimi yeniden aynı noktaya çevirmeye ikna etti. Kız ...

'Gördüğünüz gibi.'

(Çabuk, çabuk, bir şeyler düşün.)

'Diğerlerini okudunuz mu?' Oldukça koyu renkli saçları vardı ve ...

'İlk ikisini okudum. Doğal olarak, *Clea*'yı daha okumadım.' Elbette ki okumamıştı, ne budalaca bir soruydu bu; cildi

---

i Ağız, şive.

hayli soluktu, ama lekesizdi, elbette çoğu kez böyle olur, sadece açık renk cildi olanlar ...

'Ah, tabii. Hoşunuza gidiyor mu kitap?' Ne diye bu budalaca yanıtı belli soruları sorup duruyordum sanki? Elbette hoşuna gidiyordu, yoksa iki buçuk kitabı niye okusundu ki! Niye kitabı benim de okuduğumu ona göstermiyor, *Dörtlü*'ye bayıldığımı, Durrell'ın elime geçirebildiğim her şeyini okuduğumu, hatta Pursewarden tarzında şiirler yazan birini bile tanıdığımı ona söylemiyordum?

'Evet, çok hoşlanıyorum, gerçi bunun diğer ikisinden niçin daha yalın ve daha geleneğe uygun biçimde yazılmış olduğunu anlamış değilim.' Giysileri gri ve siyahtı, ama bu onu hiç de rüküş göstermiyordu, hayır şıktı, zaten renklerden çok giydiği giysilerin genel havası dikkatinizi çekiyordu...

'Aynı görüşteyim. Demek istiyorum ki, ben de bilmiyorum. Bir kahve daha içer miydiniz, benim adım Christopher Lloyd?' Ne diyecek? Parmağında bir nişan yüzüğü mü var? Eğer hayır derse önemli mi bu? *Merci*, Evet teşekkür ederim mi demek, yoksa Hayır teşekkür ederim mi? Allah kahretsin anımsayamıyorum.

'Evet.'

Oh. Sonunda rahat bir soluk alabildim. Barda bir iki dakika. Hayır, acele etme Gaspard, ya da adın her ne ise, önce başka herkese servis yap. Hey, dışarıda sokakta benden önce servis bekleyen birçok insan olmalı. Yok, gerçekte, iyice düşünüp taşınılırsa, bana şimdi servis yapması daha iyi olur – kız benim tiyatroda aralarda aşırı nezaketten ötürü asla bir şey içmeyen şu kişilerden biri olduğumu düşünebilir. Ama ne içeceğim, aynısından bir tane daha içmesem iyi ederim, daha saat 5.30. Alkol derecesi daha yüksek içkilere de

geçemem, yoksa benim potansiyel bir *clochard*[i] olduğumu düşünür, bir biraya ne dersin, gerçekte bira içmek istemiyorum, ah neyse, umarım bu çok dalkavukça görünmez,

'*Deux express, s'il vous plait.*'[ii]

Kahveleri masaya götürürken, dikkatimi onları dökmemek üzerinde yoğunlaştırdım. Aynı zamanda da, dikkatimi yoğunlaştırmış görünmemek üzerinde yoğunlaştırıyordum. Tamam, kız bar tezgahına sırtı dönük oturuyordu, ama etrafta sinsi bir ayna olabilirdi; ve şöyle ya da böyle, uygun tavrı başlangıçtan itibaren benimsemek gerekirdi – burjuva olmaksızın mesafeli, şapşal olmaksızın aldırışsız. Kahvelerden biri bardaktan taştı. Çabuk, ne yapacağına karar ver – bunu ona eşitlik gerekçesiyle vermek ve nasıl davranacağını görmek, ya da şövalyelik ederek onu kendime ayırmak ve her şeyi bir anda tuzla buz etme riskine girmek? Bu düşünceyi kafamda evirip çevirirken, öteki kahveyi de dökmeyi becerdim.

'Özür dilerim, biraz fazla dolular.'

'Zararı yok.'

'Şeker?'

'İstemem, teşekkür ederim. İçkilerde bir değişiklik mi yaptınız?'

'Ah evet. Benim bir *clo-clo* olduğumu düşünmenizi istemedim.'

Gülümsedi. Ben bile gülümsedim. İlk kuşkuları ortadan kaldırmakta argo gibisi yoktur. Argo, (a) mizah duygusunu, (b) söz konusu yabancı deyişe canlı bir ilgiyi, (c) bir Adalıyla dostça bir sözsel yakınlık kurulabileceğine ve geri kalan zamanınızda Ulusal Karakteristikleri ve *le chapeau*

---

i (Fr.) Ayyaş, sokak serserisi.

ii (Fr.) İki ekspresso, lütfen.

melon'u[i] yapmacıklı bir şekilde tartışmak zorunda kalmayacağınıza ilişkin bilincinizi gösterir.

Gevezelik ettik, gülümsedik, kahvelerimizi içtik, birlikte hoş vakit geçirdik ve biraz da nabız yoklaması yaptık. Ona *Dörtlü*'nün çevirisini gözden geçirmenin ne kadar ilginç olabileceğini önerdim ve bu cin fikirliliğimden ötürü kendime yüksek not verdim; bana Paris'teki araştırmamın ne kadar süreceğini sordu, ve ben, biliyorsun, daha evli değiliz, diye döşündüm. Hiçbir anlam ifade etmeyen ya da göründüğünden çok daha fazlasını ifade eden sorular. Ondan gerçekten hoşlanıp hoşlanmadığımı bilemeyecek kadar gergindim; bir sakinleşiyor bir heyecanlanıyordum ve bu, hiç de ussal bir seyir izlemiyordu. Sözgelimi, ona adını sorarken her şeyi yüzüme gözüme bulaştırdım: soru ağzımdan, konuşmanın seyrinin Graham Green'in Fransa'daki ünü üzerine bir soru sormayı gerektirdiği noktada, kontrol edilemeyen bir yiyecek lokması gibi çıkıverdi. Öte yandan, bir daha-ne-zaman-buluşacağız sorusunu, doğal görünerek ve hem *hauteur*'den[ii] hem de daha olası ve zararlı olan, küçük düşürücü bir yalvarmadan kaçınarak, bayağı iyi sormayı becerdim.

Annick'le bir salı günü karşılaşmıştım ve ertesi cuma aynı barda buluşmayı kararlaştırdık. Eğer gelmeyecek olursa (bir kuzenin ona uğraması sorunu vardı – Fransızların ne diye hep kuzenleri olur? İngilizler o kadar kuzene sahip gözükmüyorlar), o zaman verdiği numaradan onu telefonla arayacaktım. Bir an aklımdan randevuya gitmemek geçti, ama sonunda kalbimin sesini dinledim ve kararlaştırdığımız yere gittim. Ne de olsa, onunla evli olmanın nasıl bir duygu uyandıracağını merak ederek üç gün geçirmiştim.

---

i (Fr.) Melon şapka.
ii (Fr.) Kibir.

Aslı aranırsa, Annick'i o kadar çok düşünmüştüm ki onun fiziken nasıl biri olduğunu anımsayamıyordum. Bu, bir nesnenin üzerine tabaka tabaka *papier mache* koymak ve onun orijinal şeklinin gitgide kaybolduğunu görmek gibi bir şeydi. Daha şimdiden üç gündür evli olduğum kadını tanıyamazsam ne korkunç olurdu. Benimle benzer fantezileri ve gerilimleri paylaşan bir öğrenci arkadaşım, bu güçlüğü alt etmek için iyi bir dümen bulmuştu: kızı beklerken elinde göstermelik olarak çevirip durduğu, camları kırık özel bir gözlüğü vardı. Bu dümenin her zaman işe yaradığını söylüyordu; bundan başka, numara daha sonra itiraf edildiğinde, hiç şaşmaz biçimde kızdan sevecen bir karşılık da görüyordu. Elbette, çok çabuk itiraf edilmemeliydi; bana söylediğine göre, insan bu taktiği zaaf ve beceriksizlik göstererek uygulamamalıydı, ancak bunları daha sonraları sıcak insani özellikler olarak yutturabildiğinde, yararları da büyük oluyordu.

Bununla birlikte, benim gözlerim çok iyi gördüğü için, bu dümeni gerektiği gibi kullanamazdım; bu yüzden oraya erken varmam ve bir kitaba-tutkuyla-gömülmüş-adam numarasını yapmam gerekecekti. Randevu günümüzün öğleden sonrasında, tir tir titriyordum, en iyi tırnaklarımın ikisi berbat haldeydi ve sidik torbam bütün gün boyunca bir lavabo sifonu hızıyla doluyordu. Saçlarım iyiydi; kendimle bir hayli tartıştıktan sonra, neleri giyeceğime karar vermiştim, iç çamaşırlarım son dakika yapılan yeniden gözden geçirmeden sonra (yeniden) değiştirilmişti ve birlikte keşfedilmeyi arzuladığım kitabı da seçmiştim: Villiers de L'Isle-Adam'ın *Contes Cruels*'i. Gerçekte onu daha önce bir kez okumuştum, böylelikle onun da kitabı okumuş olduğu ortaya çıkarsa, yaş tahtaya basmamış olacaktım.

Bütün bunlar sinik ve hesapçı görünebilir; ama böyle bir yargı gerçekte bana hakkımı teslim etmek olmaz. Davranışımın daha çok, gönülden bir hoşa gitme arzusunun

sonucu olduğunu düşünmekten hoşlanıyordum (belki hala da düşünüyorum). Mesele, benim ona nasıl görünmeyi arzu ettiğim olduğu kadar, onun beni nasıl görmeyi arzuladığını bir hayal ediş meselesiydi.

'*Salut!*'

Kafamı ihtiyar Villiers'den hızla kaldırdım; ve sarsıntı ve heyecan gözlerimin yine belli bir noktada odaklanmalarını olanaksızlaştırdı. Bu, onu tanıyıp tanımayacağım problemini çözüyordu.

'Ah! Ee, *salut*!' O oturmaya girişirken ben ayağa kalkmak istedim. Her ikimiz de durduk, güldük ve oturduk. Demek böyleydi, evet, anımsadığımdan biraz daha zayıf ve (yağmurluğunu çıkardığında) şey, evet, onlar, hımm, çok güzeldi, çok büyük değil, ama bir çeşit ... şey, gerçek? Geriye test edecek yalnızca Ruh ve Istırap kalıyordu. Saçları koyu kahverengiydi, ortadan ayrılmıştı, neredeyse dimdik omuzlarına dökülüyor ve orada bukle yapıyordu; gözleri güzel ve kahverengiydi, sanırım olağan irilikte ve şekildeydiler, ama çok canlıydılar; burnu işlevine uygundu. Konuşurken çok el kol hareketi yapıyordu. Sanırım onda en çok beğendiğim yan oynayan kısımlarıydı – elleri ve gözleri. Onu dinlerken aynı zamanda konuşmasını seyrediyordunuz.

Belli şeylerden konuştuk – benim araştırmam, onun fotoğraf sanatıyla ilgili bir kütüphanedeki işi, Durrell, filmler, Paris. Zihinlerin iki çarkın iç içe geçmesi gibi anında uyuşmasıyla ilgili fantezilere karşın, insan genel olarak paylaşılan ortak fikirlerin sevinç dolu keşfini yapıyor. Çoğu şey konusunda görüş birliğine vardık – ama benim önü alınmaz bir hoşa gitme arzusu duyduğumu kabul edersek zaten varırdık da. Kendimi kişiliksiz biri olarak gösterdiğimi söylemek istemiyorum; nitekim Bergman'ın mizah anlayışı konusunda (küstahça, onun mizah duygusuna sahip olduğunu savunuyordum) uyuşmazlığımı da ortaya serdim. Ancak bütün bu görüş alışverişlerimizde doğal bir

edep duygusu vardı; paylaşılan tek ortak görüşümüz birbirimize antipati duymamamız gerektiğiydi.

Bir iki içkiden sonra, gidip bir film görmeye karar verdik. İnsan ne de olsa sadece konuşup duramaz; en iyisi, paylaşılan bir deneyimi olabildiğince çabuk uygulamaya dökmektir. Çabucak Bresson'un yeni filmi *Au Hasard Balthazar* üzerinde karar kıldık. İnsan Bresson konusunda hangi noktada bulunacağını biliyordu – ya da en azından böyle olmanız bekleniyordu sizden. Cesurluk, bağımsız kafalılık ve entelektüel siyah beyaz çekilmiş filmler; Bresson'un filmleri hakkında bunlar söyleniyordu.

Sinema uzak değildi, hatta akşam seansında öğrencilere indirim yapıyordu ve girişteki film tanıtım fotoğraflarına bakan yeterince ciddi görünüşlü insan vardı. Film öncesi her zamanki gibi iğrenç çizgi filmler gösteriliyordu, ne oldukları anlaşılmayan türlerde, rol yapan birtakım hayvanlar. Benim en sevdiğim reklam filminin oynayışı sırasında, cırlak sesli bir ev hanımı: *'Demandez Nuts!'* diye bağırıp duruyordu ve ben doğal olarak dudaklarıma gelen hinoğluhin, açık saçık kıkırdamayı bastırmak zorunda kaldım. İngiliz ve Fransız reklam filmlerini karşılaştıran bir şeyler söylemek istedim, ama aklıma hiçbir sözcük gelmedi, bu yüzden bir şey söyleme zahmetine de girişmedim. Sinemaya gitmenin bir başka avantajıydı bu.

Sinema salonundan çıkarken, tepkilerini-dile-getiremeyecek-kadar-heyecanlanmış seyircilerin yaptığı gibi bir dakikanın konuşmadan geçip gitmesine izin verdim ve sonra şöyle sordum:

'Nasıl buldunuz filmi? (Her zaman ilkin bu soruyu sor)

'Çok hüzünlü. Ve çok gerçek. Çok ...'

'Özü sözü doğru mu?'

'Evet, gerçekten de, özü sözü doğru. Dürüstlük var. Ama çok da mizah var. Ama hüzünlü bir mizah.'

İnsan, özü sözü doğrulukla yanlış bir değerlendirmede bulunamaz. Hayran olunacak iyi bir şeydir bu. Bresson bir keresinde bu özelliğe öylesine uymuştu ki, melankolik bir korunun sükunetini filme çekmeye uğraşırken, dallarda cıvıl cıvıl ötüp duran kuşları vurdurtmak için koruya tüfekli adamlar göndermişti. Annick'e bu hikayeyi anlattım ve bu hikayeyi nasıl yorumlayacağımızı pek bilemediğimizi kabul ettik. Bresson bunu, boş bir teyp bandı çalarak kuşsuz bir koruyu canlandırmanın olanaksız olduğunu düşündüğü için mi yapmıştı? Ya da benliğinin derinlerinde yatan, püritence bir dürüstlük duygusundan ötürü mü?

'Belki de kuşlardan hoşlanmıyordu sadece?' diyerek şakacı bir yanıt verdim; cümleyi ciddi değilmişim gibi dile dökebilmek için daha önceden kendi kendime yineleyip durmuştum.

O aşamada, her kahkaha iki misli önem kazanır, her gülümseme insanın alnındaki teri silerek kendini kutlaması için iyi bir neden oluşturur.

Aylak aylak yürüyerek (gerçekten de böyle yaptık) bir bara doğru yöneldik, bir iki içki içtik ve bir otobüs durağına kadar ona eşlik ettim. Bir hayli sohbet etmiştik ve, sessizliğin olanak verdiği süreler arasında da, daha sonra ne yapmak gerektiği konusunda düşünüp durmuştum.

Aramızdaki *vous/tu* engelini neredeyse farkına varmadan aşmayı başarmıştık; gerçi bunu gerçekleştirebilmemiz, başka herhangi bir şey kadar öğrencilerin benimsediği davranış kuralları sayesinde olmuştu. Peki ilk öpücük nasıl olacak? diye merak ediyordum. Zaten, bu kadar çabuk da gelir miydi, gelebilir miydi? Fransız adetleri konusunda hiçbir ipucuna sahip değildim, ama sormayacağımı da biliyordum: sonuçta, *baiser* sözcüğü, Fransızca'da öpüşmek anlamına geldiği gibi düzüşmek anlamına da geliyordu. Tam olarak neler yapmamızın beklendiği ya da nelere izin verildiği

konusunda hiçbir fikrim yoktu. Toni ile ben bir zamanlar çocukça bir şiir yazmıştık:

Bir öpücük ilk gün,
Yapabilirsin en kötüsünü;
Bir öpücük ikinci gün,
Fazlası değil tahmininden!
Oysa bir öpücük üçüncü gün–
Seni gidi kahrolası hergele!

– ama bu, deneyimsizliğin verdiği güvenle yazılmıştı ve zaten, büyük Londra banliyösünün dışında da geçerli değildi büyük bir olasılıkla. Derken anladım – elbette yerel adetleri kullanacaktım. *El sıkışma*'nın buralarda çok yaygın oluşundan yararlanacaktım. Ona elini uzat, onunkini gerekenden daha uzun süre tut, ve sonra, sana az önce *Madam Bovary*'nin sansürsüz ilk basımını vermişlercesine gözlerini kızın gözlerinden ayırmadan onu yavaş yavaş şehvetli ve direnilmez bir kuvvetle kendine doğru çek. Harika bir fikir.

Otobüsü geldi, elimi duraksayarak şöyle bir kaldırdım, onu çabucak tuttu, ne yapmak istediğini anlayamadan dudaklarını yanağımın üzerine değdirdi, gevşeyen elimi bıraktı, sonra cebinden *carnet*'sini[i] çıkardı, '*A bientot*'[ii] diye bağırıp, ortadan kayboldu.

Onu öpmüştüm! Hey, bir Fransız kızını öpmüştüm! Benden hoşlanıyordu! Üstelik, onun hakkında bir kanıya sahip olmak için onunla haftalar boyunca çıkmak zorunda da kalmamıştım.

Otobüsünün uzaklaşışını izledim. Eğer eski tip otobüslerden biri olmuş olsaydı, Annick, bir eli otobüsün parmaklığını kavramış, ıssız bir sokak lambası tarafından

---

i (Fr.) Defter, not defteri.
ii (Fr.) Yakında görüşürüz.

zayıfça aydınlatılan öteki eli utangaç bir elveda selamı yollamak üzere kalkmış halde, otobüsün açık sahanlığında ayakta dururdu; yola çıkan bir geminin kıç tarafındaki gözü yaşlı bir mülteciye benzerdi. Oysa ki, hava basıncıyla çalışan kauçuklu kapılar ansızın bir gıcırtıyla kapanıp onu benden koparıp almış ve otobüs homurdanıp uzaklaşırken o görünmez olmuştu.

Kendimden etkilendiğimi hissederek Palais Royal'a kadar yürüdüm. Avluda bir banka oturdum ve ılık geceyi içime çektim. Sanki her şey, hep birlikte biraraya geliyormuş gibi bir duyguya kapılmıştım. Bütün çevremde geçmiş vardı; ben şimdiydim; sanat buradaydı ve tarih buradaydı; ve şimdi de aşk ya da seks gibi bir şeyin vaadi. Karşıdaki şu köşede, Moliere'in çalıştığı yer vardı; orada, öteki yanda, Colette ile Cocteau yaşamışlardı; şurada Blücher rulette altı milyon kaybetmiş ve yaşamının geri kalan süresince de Paris adı ne zaman anılacak olsa küplere binmişti; şurada ilk *café mécanique* açılmıştı; şu karşıda, Galerie de Valois'da bulunan küçük bir bıçakçıda, Charlotte Corday Marat'yı öldüreceği bıçağı satın almıştı. Ve bütün bunları bir araya getiren, özümleyen, benim kılan, bendim – kısa bir zaman sonra, talihin yardımıyla, yaşam diye adlandırabileceğim şeyle sanatı ve tarihi kaynaştıran ben. Okuldayken Toni ile benim birbirimize okuduğumuz Gauthier'nin şiiri, usul usul kafamın içine sızıyor – *'Tout passe'*[i] diye mırıldanıyordu. Belki, diye yanıt verdim, ama çok uzun bir zamandan önce değil; onunla yapacak bir şeyim olduğu sürece değil.

Toni'ye yazmam gerekiyordu.

Yazdım da; ama o mektubumu okuyunca hissetmiş olabileceği, amcalara özgü zevki gizledi.

---

i (Fr.) Her şey geçer.

Sevgili Chris,

C'est magnifique, mais ce n'est pas la chair.[i] Dudak faslının ötekisine geçersen belki ilgimi uyandırabilirsin. Bu son zamanlarda neler okudun, neler gördün ve kimi değil, neyi yaptın? Umarım, Bahar'ın daha resmi olarak bitmediğini, Paris'te olduğunu ve eğer seni herhangi bir yerde klişeyi tamamlamak isterken yakalarsam, en kalıcı horgörüme güvenebileceğini iyi anlamışsındır. Grevlerden ne haber?

Toni.

Sanırım haklıydı; her halükarda, kendi mektubumun hastalıklı ve taşkın laf kalabalıklığı onun yanıtının tonundan kolaylıkla çıkarsanabilir. Ama mektup elime geçtiğinde, geçerliliğini çoktan yitirmişti.

Bekaretimi 25 Mayıs 1968'de yitirdim (bu tarihi anımsamak o kadar tuhaf mı? Çoğu kadın kendininkini anımsar). Kuşkusuz ayrıntıları öğrenmek isteyeceksiniz. Hay allah! Ayrıntıları bir kez daha işitmeye aldırış etmem *ben*; ne de olsa işin bu faslında o kadar da kötü değildim.

Birlikte geçirdiğimiz daha üçüncü gecemizdi.

Sanırım bu kendi başına bir paragrafı hak ediyor. O zamanlar, sanki her şeyin böyle geçeceğini önceden planlamışım gibi, bir çeşit absürd gurur meselesiydi bu benim için. Elbette, planlamamıştım.

Yatak öncesi faslı hemen hemen tümüyle sözden arınmıştı, ama büyük bir olasılıkla her ikimiz için farklı sebeplerden ötürü. Yine sinemaya gitmiştik: bu kez eski bir filmdi gördüğümüz, Jeanne Moreau ve (bizim için daha

---

i (Fr.) 'Muhteşem, ama et değil bu;' '*C'est magnifique, mais ce n'est pas la guerre* (savaş)' diyen bir Fransız generalinin sözüyle yapılan bir kelime oyunu.

büyük bir zevk) gölgelerde alaycı alaycı dolanan Boris Vian ile *Les Liaisons Dangereuses*'ün Vadim tarafından yapılan çağdaş bir versiyonu.

Sinemadan çıktığımızda, yarı ciddi yarı kayıtsız bir tonda, kaldığım dairedeki kalvadosun varlığından söz ettim. Orasının yakınlığı ise her ikimiz için de malumdu.

Daire bıraktığım gibiydi, yani yarı yarıya düzenlediğim gibi demek istiyorum. Makul bir şekilde düzenliydi, hiçbir şekilde saplantılı bir görünüm sunmuyordu. Kullanılmış gibi yerde açık duran kitaplar (bazıları kullanılmıştı – bütün en iyi yalanlarda bir gerçek payı vardır). Işıklandırma alçaktan ve köşelerdendi – belli nedenlerle, ama aynı zamanda film esnasında yüzümde istekli ve hain bir sivilce tomurcuk verebilir diye. Bardaklar öteye yerleştirilmişti, ama önce yeniden yıkanmış ve kurulanmayıp çalkalanmıştı, böylelikle kurulama bezinin tarazlanmış küçük parçacıklarının oluşturduğu tortuyu süzmek gerekmeyecekti.

Odaya girerken, ceketimi gelişigüzel koltuğun üzerine attım, böylelikle Annick'i oturmaya davet ettiğimde büyük bir olasılıkla kanepeyi seçecekti (Hint işi bir yatak örtüsü ve yastık yığınlarıyla donatılmış gündüz görünümüne karşın, yatağa doğru gitmesi pek olası değildi). Belli bir aşamada bir kur dalışı yapacak idiysem, koltuğun kolunun göbeğime girmesini istemiyordum. Gerçekte bu düşünceler göründükleri kadar kaba değillerdi; zihnimi geçici ve kararsız bir şekilde işgal ediyorlardı ve varlıkları kendimi biraz suçlu hissetmeme yol açıyordu. Ama ben basit gelecek zaman kipinden çok gelecek zamanın şart kipinde düşünüyordum; sorumluluğu en aza indiren zaman kipidir bu.

Böylelikle yerlerimizdeydik; ben koltukta, o ise kanapede; oturmuş, içkilerimizi yudumluyor, birbirimize bakıyorduk. Dairede hiç pikap yoktu; 'Meyve makinesinde oynayalım mı?' sorusu da yersiz gözüküyordu. Bu yüzden birbirimize bakıyorduk. Hâlâ ne diyeceğimi pek bilemiyordum. Bir iki

dakika *l'amour libre*[i] ifadesinin serbest aşkın tam çevirisi olup olmadığını merak ettim; ve hiçbir yanıt bulamamış olduğuma memnunum.

İnsan böyle durumlarda hep, öteki kişinin sizden çok daha rahat olduğunu mu düşünür? Bulunduğumuz durumda ve aktif olarak Annick'i düşündüğüm ölçüde, aklımdan şunu geçiriyordum: o yerel dile benden daha iyi hakim olduğuna göre, eğer diyecek bir şeyi varsa, bunu derdi. Konuşmadı; ben de konuşmadım; ve yavaş yavaş ortaya çıkan şey, konuşmada başgösteren salt uzamış bir duraklamadan nitelik olarak farklı bir şey oldu. Bu, öteki kişinin üzerine tam bir yoğunlaşmayla birleşmiş, kabullenilmiş suskunluktu; sonuç, olabileceğini düşündüğümden daha erotikti. Bu suskunluğun gücü doğallığından geliyordu. Daha sonraları, bu etkiyi yeniden yaratmak için ne zaman uğraşacak olsam, başarısızlığa uğradım hep.

Belki de iki metre uzaklıktaydık birbirimizden ve bütün giysilerimiz üzerimizdeydi, ama erotik alışverişimizin inceliği ve gücü, daha sonraları tanımış olduğum alelacele yapılan birçok ateşli ve çıplak vücut vücuda temastan kat kat üstündü. Sinemalardaki, sevişme öncesi ön aşk oyunu yerine geçen o kaba göze göze bakışma türünden bir şey değildi. İtiraf etmem gerekir ki, her birimiz ötekinin gözlerine ve yüzüne bakmakla başlıyor ve hep başlangıç noktasına dönsek de, bakışlarımız çok geçmeden başka yerlerde geziniyordu. Yeni bir vücut bölgesine yapılan her göz baskını yeni bir heyecan dalgası yaratıyordu; her bir kas seğirmesi, ağız köşesindeki her bir titreme, parmakları yüzün üzerinde her bir gezdiriş özel, sevecen, ve o zamanlar bana gözüktüğü kadarıyla, ikirciklilik taşımayan bir anlam içeriyordu.

---

i (Fr.) Serbest aşk.

En azından bir saat boyunca böyle kaldık ve sonra yattık. Bir sürpriz oldu bu. Bir hayal kırıklığı demeyeceğim, bu sözcüğü kullanamayacağım kadar ilginçti; ama bir sürprizdi. Özlemle beklediğim şeyler hemen hemen bir hayal kırıklığıydı; bilmediğim şeyler ise eğlenceliydi. Penis hazzı açısından yeni pek bir şey yoktu; ve kısa yatak güreşimizin en baskın özellikleri merak ve acemilik oldu. Ama öteki şeyler ... size hiç sözünü etmedikleri şeyler ... güç, sevecenlik ve bir kadın vücudunun size tümüyle teslim olmasından sonra gelen o salt gururlu çoşkunun oluşturduğu şu karışım – bunları daha önce niye okumamıştım ki? Ve size ne diye kafatasınızın arkasındaki şu futbol meraklısından, boynunda bir atkı ve elinde bir kaynana zırıltısı olan, 'Yaşşa!' diye bağırıp ayaklarını yere vuran şu adamdan hiç söz etmemişlerdi? Ve sonra, bütün bunların ardında, sosyal bir yükü sırtınızdan indirmiş olmanın verdiği o ilginç duygu vardı; sanki, sonunda, insan türüne katılmışsınız gibi; sanki, en nihayet, hepten cahil bir adam olarak ölmeyecekmişsiniz gibi.

Sonra (küçük bir çocukken sizin için çok şey ifade eden bir sözcük, ani bir sertleşmeye yol açarak, okumanızı ansızın ortasında kesiveren ve bütün ötekilerin ötesinde, kendi hakkımda yazabilmeyi istediğim bir sözcük); sonra; kafatasınızın arkasındaki futbol meraklısı kaynana zırıltısını bir yana atıp atkısını sallamayı bıraktığında ve tribünler yeniden sessizleştiğinde; sonra, kendi kendime, 'Sonra ... sonra ...' diye mırıldanarak uykuya daldım.

Ertesi sabah Toni'ye yazdığım mektup kayboldu (ya da o öyle söylüyor); belki de düzyazımdaki aşırı çoşkuyu bana anımsatmayarak kibarlık ediyor. Ama onun yanıtı bende hâlâ var.

Sevgili Chris,

Flamaları ütüledim, bayrakları astım, Thames'de havai

fişek gösterisi düzenledim ve şampanya satın aldım. Böylelikle sonunda onları başından attın. Bir zamanlar bir kız arkadaşa göndermekte olduğum, ama mührü elimde bozulan bir mektuptan bir cümle ödünç alıp, ya da daha doğrusu çalıp (çünkü mektubu geri istemediğinden eminim onun) kullanacak olursam, 'bakirliğinin yükünden' kurtulmuşsun. Tanrı'ya şükürler olsun! Şimdi artık *Les Fleurs du Mal*'ı büyüklerin okuduğu baskıdan okumana izin var ve sana geçen gün uydurduğum bir cinası söyleyebilirim – '*Elle m'a dit des maux d'amour*.'[i] Böyle yazıldığında dilbilgisi açısından hâlâ doğru mu? Artık anımsayamıyorum.

Bu söylendikte, ya da daha doğrusu, *cela dit*[ii], sana dostluk gereği (bir o kadar da gerçek kaygısından) şunu söylemem gerekir ki, mektubunun içeriği gönlüme su serpmekle birlikte-bunun-için teşekkürler-tonunda eksik bir şeyler var. Gözlemlerinden hoşlandım, ama, doğrusu, dobra dobra konuşmak gerekirse, aşık olmaman lazım, biliyorsun. Bu zorunlu, kabullenilmesi için öne sürülen bir sözleşme değil biliyorsun gerçekte. Bir doğrultuda kazanç sağlamış olman, bir başka doğrultuda da sağlayacağın anlamına gelmiyor. Bu sözlerimin hiçbirini duymak istemediğini sanıyorum, ama bunun bir vakit kaybı olduğundan eminim – bunun sana ya söylenmesi gerekmiyor ya da dinlemezsin sen. Ama beni dinlemesen bile, şu eski Kurbağa atasözünü anımsa (aşktan leyla olmuş

---

i (Fr.): 'Bana aşk sözcükleri söyledi' cümlesindeki '*mots*' (sözcükler) yerine '*maux*' (ağrılar) sözcüğü konularak yapılan bir cinas.

ii (Fr.) Bunu söyledikten sonra.

beynin için tercüme edeceğim), Aşkta her zaman bir öpen, bir de yanağını uzatan taraf vardır. Aklıma gelmişken sorayım, sana prezarvatif göndermemi ister miydin?

Uslu çocuk olma ve benim için de bir tane tak,

Sevgiler,

Toni.

İnsanın yarı okuyup, yarı gülümsediği ve bir yana koyduğu türden bir mektuptu. Hepten deneyimsiz olanlara öğüt vermekte bir anlam vardır; ancak yaşamın kendileri için ya buruklaştığı ya da gülünç biçimde tatlılaştığı kişilere öğüt vermek – işte bu posta ücretini boşa harcamaktır. Zaten, Toni ile ben birbirimizden uzaklaşmaya başlıyorduk. Bize ortak davalar sağlamış olan düşmanlar artık yerlerinde değillerdi; yetişkinlik çoşkularımızın yeniyetmelik nefretlerimizden daha az uyumlu olacakları belliydi.

Demek, o zamanlar kabul ettiğim tek öğüt şuydu:

'Hayır, öyle değil.'

'Özür dilerim. Böyle mi?'

'Hemen hemen ...'

'Biliyorsun, demek istediğini anlarsam bu yalnızca şans eseri olacak.'

'Daha çok böyle.'

'Ah, *anlıyorum*. Demek istiyorsun ki ...'

'Hımmmm.'

Ve, vakti gelince, kendim hımmmlıyor ve aaaahlıyordum. Pratiğin kuramdan farklı bir şey olduğunu anlamaya başlıyordum. Okulda elbette bütün gerekli okumaları yapmıştık. *Lady C.* üzerinde uzun uzadıya kafa yormuş, başlarımızın üzerinde çan gibi sarkan memeleri ve atavistik kucaklaşmalar sırasında parıldayan yağmur damlalarını düşlemiştik. Hint edebiyatının büyük klasiklerini hatmetmiştik (ve, sonuç olarak, birkaç ay boyunca, fiziksel

egzersizleri çok daha büyük bir enerjiyle, artan bir beklenti duygusuyla yapmıştık). Vücuda sürülen yağları, az çok korku duyarak, merak edip durmuştuk.

İncelediğimiz metinlerin bize herhangi bir zarar verdiğini söyleyemem; onlarda kınadığım tek şey, kasların ve kirişlerin düzeni ve işleyişleri konusunda yanıltıcı bilgiler içermeleri. Annick ile uzaktan bir keşif harekatını ilk deneyişimde (özellikle istiyor değildim; sadece eğer denemezsem doğal, iç ritim duygusuna sahip olmayan biri gibi görülebileceğimi hissediyordum) şoka uğradım. Annick'in üzerinde, küçümseyici bir deyişle misyoner pozisyonu olarak adlandırabileceğim bir şekilde (şimdilerde misyonerlerin bu konularda bazı şeyler bildiklerini kabul ediyorum) uzanmış yatıyordum ve doğal ve kendiliğinden bir biçimde, diz-çökmüş-ata-biner-pozisyonda, kendimi ileriye doğru bırakmaya karar verdim. Sağ bacağımı Annick'in sol bacağının üzerinden attım, bacağımı büktüm ve ona gülümsedim. Sonra da sol bacağımı kımıldatmayı denedim. Tam Annick'in sağ bacağının üzerinden geçirmiştim ki, bu hareket beni ileriye doğru kaykılttı, Annick benim bu istemdışı ileriye atılışımdan kendini kurtarmak isterken, başım kulağına çarptı. Sol kasığım açılmış, erkeklik organım araya sıkışmış, sağ bacağım tutulamayacak bir konumda donup kalmış, gözlerim, burnum ve ağzım içine gömüldüğüm yastık tarafından eylemsiz hale getirilmiş ve kollarım da sadece yardım edemeyecek doğrultularda hareket edebilir olmuşlardı.

'Özür dilerim, canını mı yaktım?' diye mırıldandım, biraz hava alabilmek için başımı yana doğru bükerken (Ayy! Yine).

'Az daha burnumu kırıyordun.'

'Özür dilerim.'

'Ne yapmaya çalışıyordun.'

'Bunu yapmaya çalışıyordum ... ayayayayayyyyy.'

Yeniden burun üstü çakılmıştım, gerçi bu kez cesareti kırılmış erkeklik organım yerinden çıkmış ve ben de yavaşça bir yanıma devrilmiştim.

'Ah, anlıyorum.'

Beni yeniden içine aldı, ben her bir bacağımı sırayla hareket ettirirken, o gövdesini büküp hafifçe kaldırdı ve birdenbire oraya vardık. Yapıyorduk onu! Bir pozisyonu uyguluyorduk! Diz-çökmüş-ata-biner-pozisyon – oluyordu işte. Kaynana zırıltılı adam çok hoşnuttu. İki, dört, altı, sekiz ... nereye varacağını kim bilebilirdi ki?

'Niye yapmak istedin bunu' diye sordu Annick bir tebessümle; ben hâlâ onun üzerinde oturmuş sırıtıyordum. (Aman Tanrım! Belki de bu şekilde yapmamalısın, hatta inançlarından tamamen uzaklaşmış bir Katolikle bile.) Ama hayır; gülümsemesi sadece şaşkınlık dolu bir hoşgörü ifade ediyordu.

'Güzel olabileceğini düşündüm,' diye yanıt verdim. Sonra, daha dürüstçe davranarak, 'bir yerde okudum,' dedim.

Gülümsedi.

'Peki güzel oldu mu?' Saçının birkaç tutamını yüzünden itti.

(Şey, acı vermedi, ama öte yandan özellikle güzel de değildi. Bacaklarınız çok büyük bir gerginlik içindeydi; insan kendini poz veren, kaslarının her bir santimetre kübü hakemlerin yargılarına sunulmuş, bir vücut geliştirici gibi hissediyordu. Üstüne üstlük, birden anladım ki, bir santim bile kımıldayamıyordum. Bütün işin eşiniz tarafından yapılması gerekiyordu.)

'Emin değilim.'

'Kitapta güzel olduğunu mu yazıyordu?'

'Anımsamıyorum. Sadece yapabileceğiniz şeylerden biri olduğunu yazıyordu. Güzel olmasa kitaba koymazlardı, değil mi?'

Düşüncelerimi kendime saklayarak bunun krem kullanılarak gerçekleştirilen şu pozisyonlardan biri olup olmadığını merak ettim. Derken, sesimin tumturaklı ciddiliği Annick'e çok tuhaf geldi; gülmeye başladı, ben de gülmeye başladım ve erkeklik organım böyle bilinmedik kas spazmlarıyla saldırıya uğrayınca, kaçınılmaz olarak sönüverdi ve kucaklaşarak yatağın üzerine devrildik.

Bu keyifli açık kalplilik, daha sonra üzerinde düşünüp taşındığımda, aklımı ciddi düşüncelere doğru yönlendiren şeydi: kendi kuyruğunu kovalayan şu düşünceler. Yalnız uyuduğum gecelerde kendimi sorgular, işaretler ve imalar ararım; aşka ilişkin sorularımla uyanık yatar ve sonra da kendi uyanıklığımdan aşkın bir belirtisini çıkarsardım.

Gerçi, onunla birlikteyken, farklıydı, kolaydı. Açık kalpliliği bulaşıcıydı; gerçi benim durumumda bunun, anlığın bir işlevi olduğu kadar sinirlerin bir işlevi olduğundan kuşkulanıyordum. Annick kendisiyle gerçekten rahatladığım ilk kişiydi. Daha önce – Toni ile bile – sadece gösteriş olsun diye açık kalpli olmuştum, rekabet edercesine bir safdillikti bu. Şimdiyse, dış bir gözlemci için etki belki aynı olmakla birlikte, içimde farklı bir şeyler hissediyordum.

Şunu keşfettim ki, bu yeni davranış tarzına kayıvermek şaşırtıcı derecede kolaydı; öte yandan, başlangıçta şöyle bir itivermeyi de gerektiriyordu. Birlikte geçirdiğimiz üçüncü gece her ikimiz de soyunurken, Annick şunu sordu:

'Burada ilk kalışımın ertesi sabahı ne yaptın?' Pantolonumu çıkarırken yaptığım hareketler, bir an için, kafamın karışmasını gizlememe olanak sağladı; ama ben duraksayınca, sözünü sürdürdü,

'Ve ne hissettin?'

Bu daha da zor bir soruydu. Bir minnet ve kendini beğenmişlik karışımı bir şeyler hissettiğimi kolay kolay itiraf edemediğimi, düşünüyordum.

'Olan bitenleri yazabilmek için senin gitmeni istedim,' diye yanıt verdim ihtiyatla.

'Okuyabilir miyim yazdıklarını?'

'Tanrım! Hayır. Şey, en azından henüz değil. Belki ileride.'

'Pekala. Peki ne hissettin?'

'Kendini beğenmişlik ve minnet. Hayır, önce minnet sonra öteki. Sen?'

'Bir İngilizle yattığım için eğlendiğimi hissettim ve Fransızca konuşabilmen de beni rahatlattı; annemin durumu öğrenirse diyeceklerinden ötürü kendimi suçlu hissediyordum ve olan bitenleri arkadaşlarıma anlatmaya sabırsızlanıyordum ve ... şey de beni ilgilendirdi.'

Derken onun içtenliğini övmek için dil sürçmeleriyle dolu becerikşiz birtakım laflar ettim ve ona bu şekilde davranmayı nasıl öğrendiğini sordum.

'Öğrenmek demekle neyi kastediyorsun? Öğrenilen bir şey değildir bu. İnsan söylemek istediği şeyi ya söyler ya da söylemez. Hepsi bu.'

Bu yanıt bana başlangıçta bir açıklama olarak oldukça veciz göründü; ama yavaş yavaş anladım. Annick'in açık kalpliliğinin anahtarı hiçbir anahtar olmamasıydı. Tıpkı atom bombası gibiydi: sır hiçbir sırrın olmamasıydı.

Annick ile tanışana değin, kapıldığımı düşündüğüm tedirgin sinikliğin ve inançsızlığın ve bunlara ek olarak hayal gücü sahibi her yazarın sözcüklerine duyulan ürkekçe güvenin, gerçekleri, onları kuşatan ikiyüzlülük ve aldatmaca kuvarsından güçlükle çekip çıkarabilmek için kullanabileceğim biricik aletler olduklarından emin olmuştum hep. Gerçeğin ardına düşmek gözüme her zaman mücadele dolu bir şey gibi gözükmüştü. Şimdiyse, tam olarak göz açıp kapayana değin değil, ama birkaç hafta içinde, bunun hem daha yüce – varsayılan mücadelenin üstünde – ve daha basit, aynı zamanda da çabalamayla değil sadece basit

bir iç bakışla erişilebilecek bir şey olup olmadığını merak ettim.

Annick bana dürüstlüğü öğretti (en azından ilkesini); seksi öğrenmeme yardım etti; buna karşılık ben de ona şeyi ... öğrettim – kesinlikle soyut bir isimle tanımlanabilecek bir şeyi değil. Bir süre sonra, aramızda bir şaka oldu bu, ulusal karakterin bir doğrulanması: Fransızlar soyutla, kuramsal olanla, genel olanla ilgileniyorlardı; İngilizler ise ayrıntıyla, yorumla, yargıyı izleyen ek gözlemle, ayrıcayla, özgüllükle. Daha büyük bir ölçekte bunun yarım bir gerçekten daha fazla bir şey olduğunu düşünmüyorduk, ama kendi durumumuzda uygun gözüküyordu bu.

'Rousseau hakkında ne düşünüyorsun?' diye soruyordum ona; ya da varoluşçuluk; ya da sinemanın toplumdaki rolü; ya da mizah kuramı; ya da sömürgelikten kurtulma süreci; ya da De Gaulle'ün mitleştirilmesi; ya da yurttaşın savaş zamanındaki görevi; ya da neo-klasik sanatın ilkeleri; ya da Hegelci kuram? İlkin bana Fransız tarzında çok sağlam ve etkileyici bir eğitim almış gibi göründü, spagetti yerken çatalını kullanışı kadar kolaylıkla kuramları ele alıp irdeliyor, görüşlerini alıntılarla destekliyor, bir disiplinden ötekine güvenle geçebiliyordu.

Savunmalarının arkasına temelli bir biçimde sızabilmem ancak haftalar aldı; ve sonunda bu an geldiğinde de, sezgi ve raslantı üzerine temellenen İngiliz sistemine – *en gros*[1] Yapıcı Aylaklık – inancım da sarsılmıştı. Rimbaud'yu tartışıyorduk, birden öz-yıkıcı bir Romantik olarak Rimbaud görüşünü savunurken yaptığı bütün alıntıların (benim Rimbaud'yu Baudelaire'den sonra ikinci modern şair olarak gören yorumuma karşı olarak) aynı şiirlerden geldiğini fark etmeye başladım: *Le Bateau Ivre, Voyelles* ve *Ophelie*. *Illuminations*'u okumuş muydu?

---

[1] (Fr.) Hepten.

'Hayır.'

Letters'ı okumuş muydu.

'Hayır.'

Geri kalan şiirlerini okumuş muydu?

'Hayır.'

Gitgide daha iyiydi; avantajı kendi lehime çevirmiştim. *Ce qu'on dit au poète à propos des fleurs*'ü okumamıştı; *Les Déserts de l'Amour*'u okumamıştı; *Une Saison en Enfer*'i bile okumamıştı. *JE est un autre*'u kesinlikle anlamıyordu. Sözümü bitirdiğimde, Annick şöyle sordu,

'Kendini daha iyi hissediyor musun?'

'Oh, içim rahatladı! Her şeyi bildiğini sanıyordum.'

'Hayır. Ben sadece bildiğimi söylüyorum, ne daha fazlasını, ne daha azını.'

'Oysa ben ...?'

'Söylemediğin şeyleri biliyorsun.'

'Ve bilmediğim şeyleri söylüyorum, öyle mi?'

'Elbette; söylemeye bile gerek yok.'

İkinci ders. Yanıtlardaki dürüstlükten sonra, ifadedeki dürüstlük. Ama konuşma nasıl olmuştu da bana karşı dönmüştü? Onu altettiğimi düşünüyordum ve birdenbire sırtım yine yerdeydi, manikürlü bir parmak gözümü çıkarmaya çalışıyordu.

'Niçin sonunda hep sen galip çıkıyorsun?'

'Çıkmıyorum. Ben sadece sessizce öğreniyorum. Sen melodramatik bir biçimde öğreniyorsun, gözlemle değil ders alarak. Ve sana öğrendiğini söylemelerinden hoşlanıyorsun.'

'Niye bu denli dayanılmaz bir biçimde kendinden eminsin?'

'Çünkü emin olduğumu düşünüyorsun.'

'Peki niçin öyle olduğunu düşünüyorum?'

'Çünkü ben hiç soru sormuyorum. "Yaşamda yalnızca iki gerçek karakter vardır, soru soranlar ve yanıt verenler."'

'Kim söylemiş bunu?'

'Sordu. Tahmin et.'

'Hayır.'

'Pekala. Oscar Wilde – çeviri olarak, elbette? Victor Hugo? D'Alembert?'

'Gerçekten bilmek istemiyorum.'

'Evet istiyorsun. Herkes her zaman ister.'

'Her neyse, sanırım beş para etmez bir alıntı. Bahse girerim onu sen uydurdun.'

'Elbette ben uydurdum.'

'Ben de öyle düşünmüştüm.'

İlk dalaşmamızdan biraz heyecanlanmış olarak, birbirimize baktık. Annick saçlarını sağ yanağından arkaya doğru itti, ağzını açtı ve sinematografik bir şehvet parodisi yaparmış gibi, dilinin ucunu üst dudağının üstünde gezdirdi. Sonra hafifçe,

'Vauvenargues,' dedi.

'Vauvenargues! Tanrım! Hiç okumadım ben. Sadece adını duydum.' Annick alt dudağını da yaladı.

'Seni gidi kancık! Bahse girerim bildiğin tek satır Vauvenargues budur. Bahse girerim onu Bédier-Hazard'dan yürütmüşsündür.'

' *"Il faut tout attendre et tout craindre du temps et des femmes".* '[i]

'*Et des femmes.*'[ii]

' *"Il vaut mieux ..."* '[iii]

'Tamam, tamam, teslim oluyorum. Artık hiçbir şey işitmek istemiyorum. Sen bir dahisin, Bib Nat'sın!'

Eskiden yenilgi beni ağlatırdı; şimdiyse hırçın ve saldırgan yapıyordu. Ona baktım ve, senden kolaylıkla nefret edebilirim, diye düşündüm.

---

i (Fr.) Zamandan ve erkeklerden her şeyi beklemek ve korkmak gerekir.

ii (Fr.) Peki kadınlardan?

iii (Fr.) ... daha iyidir.

Saçları yine yüzünün üstüne düşmüştü. Saçlarını geriye itti ve dudaklarını bir kez daha araladı. Belki de yine bir parodi olabilirdi bu, ama öyle olsa bile, bunu olduğu gibi kabullenebilirdim. Öyle de yaptım.

Sevişmeyi bitirdiğimizde, sol yanına doğru dönerek benden uzaklaştı. Dikkatla onun ufak tefek vücuduna, hafifçe kalkan sırtına baktım ve kendimi birden haftalarca daha yaşlı hissettim. Zaman'ın bu ani tavşan sıçrayışlarını yapması ne tuhaftı; bu hızla gidersem gerçek yaşıma erişene değin çok çabuk olgunlaşacaktım. Sırtındaki bir çil lekesinin yükselip alçalan hareketini gözlemledim ve Toni ile benim inceden inceye ortaya koyduğumuz bütün şu tuhaf ve trajik fantezileri anımsadım. Şimdi, Nazi X ışınlarıyla iğdiş edilme olasılığı gerçekte çok zayıf ve RIM kuramı kısır ve akademik gözüküyordu. Evlilik öncesi seks – okulda üçlü bir afallatma, çifte bir ezme – birdenbire burjuvaziyle ilgili bir şey olarak gözükmemeye başlamıştı. Peki ya tarihsel zamanın onyıllar şeklinde yapılanması ne olacaktı? Eğer bu doğru olsaydı, otuz yıllık Savaş ve Sadelik dönemine dalmazdan önce, sadece bir yıllık Seks dönemim olacaktı. Bu da pek olası gözükmüyordu.

Yanımda, Annick düş görüyordu; şaşkınlık dolu bir acı iniltisi çıktı ağzından. İşte olup biten bu, diye düşündüm: Rimbaud üzerine bir tartışma (ki bunu ben kazanmıştım – daha doğrusu, aşağı yukarı), *öğleden sonra* seks, uyuyan bir kız ve ben buradayım – uyanık, gözleyen, gözlemleyen. Yataktan usulca çıktım, eskiz defterimi buldum ve Annick'in özenli bir resmini çizdim. Sonra da imzaladım ve tarih attım.

3. *Redon, Oxford*

Paris'e, kendimi, kültüre, dile, sokak yaşamına ve – biraz tereddütlü bir laubalilikle kuşkusuz şunu da ekleyebilirim – kadınlara vermek kararlılığıyla gitmiştim. Önceleri, bilerek, İngilizlerden, İngiliz gazete ve kitaplarından uzak duruyordum; dilim viskiyi ve Coca-Cola'yı reddettiği gibi İngilizlere özgü deyişleri de reddediyordu. El kol hareketleri yapmaya başladım: Fransızca sesli harfleri birbirlerine tam olarak eklemleyebilmek için dile ve dudaklara daha fazla iş düşmesi gibi, ellerin de yeni yerlere gitmeleri bekleniyordu. Sıkıntıyı gösterebilmek için parmaklarımın arkalarını çenemin kenarına sürtüyordum. Ağzımın kenarlarını aşağı doğru eğerken omuzlarımı silkmeyi öğrendim. Avuç içlerim içeriye dönük şekilde, parmaklarımı midemin önünde kavuşturuyor, sonra dudaklarımla plomp diye bir ses çıkararak iki başparmağımı aniden kaldırıyordum. Bu son jest – 'Bu konuda en ufak bir fikrim bile yok' anlamına geliyordu – okulda alay konusu olurdu. Bayağı iyi yapıyordum bunu.

Ne var ki konuşmakta, el kol hareketlerinde ve sosyal katılımda ilerleme kaydettikçe, bütün bu gelişime karşı içimde daha fazla bir direnç başgösterdi. Yıllarca sonra, Amerikan ordusunda hizmet gören Japonya doğumlu kadınlar hakkında California'da yapılan bir araştırmayı okudum. Japoncayı hâlâ İngilizce kadar düzgün konuşan bu tür kadınların oluşturduğu geniş bir koloni vardı: kadınlar dükkanlarda ve kendi aralarında Japonca, evdeyse İngilizce konuşuyorlardı. Onlarla ilkin Japonca ve ikinci olarak da İngilizce olmak üzere, yaşamları hakkında iki kez görüşme yapılmıştı. Sonuçlar şunu gösteriyordu ki, Japonca konuştukları zaman kadınlar sıkı sosyal dayanışmanın

değerinin bilincinde, boyun eğmeye hazır ve özveriliydiler; İngilizce konuştukları zaman ise bağımsız, açık görüşlü ve çok daha dışadönüktüler.

Bu denli kesin bir ikiye bölünmenin başıma geldiğini söylüyor değilim. Ama bir süre sonra şunun kesinlikle bilincine vardım ki, inanmadığım şeyleri söylüyor değilsem de, en azından daha önce aklıma getirmediğim şekillerde düşündüğümü bilmediğim şeyler söylüyordum. Kendimi genellemeler yapmaya, yaftalamaya, listelemeye, bölümlemeye, açıklamaya ve zihin berraklığına – Tanrım! evet, zihin berraklığına daha eğilimli buldum. Bir çeşit iç huzursuzluk hissediyordum; yalnızlık değildi bu (Annick'e sahiptim), yurt özlemi değildi, İngiliz olmakla ilgili bir şeydi. Sanki bir parçam başka bir parçama birazcık sadakatsizlik ediyormuş gibi de bir duyguya kapıldım.

Bir öğleden sonra, şikayetçi şikayetçi, bu içime sindiremediğim başkalaşımın bilincinde olarak, Musée Gustave Moreau'yu gezmeye gittim. Gare Saint-Lazare yakınlarında, hafta ortasında fazladan bir gün daha kapalı olan (bütün bir ağustos ayınca olduğu gibi) ve bu yüzden de beklenilenden daha az ziyaretçisi olan sevimsiz bir yer; onun adını genellikle Paris'e üçüncü ziyaretinizde duyar ve dördüncü ziyaretinizde de oraya gidecek vakit bulursunuz. Tavana kadar yığılmış tablolar ve desenleriyle, ölümünden önce Moreau tarafından devlete bırakılmış ve o zamandan beri de gönülsüzce korunmuştur. En sevdiğim uğrak yerlerinden birisiydi orası.

O bahar daha önce birkaç kez yaptığım gibi, mavi üniformalı *gardien*'e öğrenci kartımı uzattım. Beni hiçbir zaman tanıyamıyor ve her seferinde de aynı ritüeli yerine getiriyordu. Masa seviyesinin altında tutulan sağ elinde bir sigara, önünde sol eliyle üzerine bastırılmış bir *Série Noire*, masasında otururdu. Bürokratik kuralları çiğnemenin hiyerarşisi budur. Gözlerini yukarı kaldırır, bir ziyaretçi

görür, sağ elinin son iki parmağıyla üst çekmeceyi açar, gevşek, ıslak, oval izmariti bir kül tablasına koyar, çekmeceyi kapatır, *Série Noire*'ı midesinin üzerine doğru çevirir, eliyle bastırıp onu daha da yassıltır, bilet koçanına uzanır, 'indirim yok' diye mırıldanır, bir bilet koparır, onu benim önüme iter, üç frankımı alır, elli santimlik bozukluğu önüme doğru iter, yeniden biletimi alır, onu ikiye yırtar, bir parçasını çöp sepetine atar ve öteki yarısını bana geri verirdi. Adımlarımı merdivenin ilk basamağına atardım ki duman yeniden yükselir ve kitap öteki yanına çevrilirdi.

Yukarıda, tam ortada duran hantal bir siyah sobayla herhalde Moreau'nun zamanından beri iyi ısıtılamayan, yüksek tavanıyla daha çok bir ambarı andıran, koskoca bir çalışma odası vardı. Duvarlara, bazıları bitmiş bazıları yarı bitmiş, çoğunlukla çok büyük ve hepsi de karmaşık, o zamanlar çok çekici bulduğum o tuhaf özel ve kamusal simgecilik karışımının göze çarptığı tablolar asılıydı. Masif kelebek dolaplarını andıran, ince çekmeceli tahtadan büyük dolaplar çok sayıda taslak çizimini içeriyordu. Çekmeceleri açıyor ve koruyucu camın üstündeki kendi yansımanızın arasından, daha sonraları altınlara ve gümüşlere, göz kamaştırıcı başlıklara, göğsü kaplayan zırhlara, mücevher işlemeli kemerlere, murassa kılıçlara dönüştürülecek ayrıntılarla çekici kılınmış zarif karakalem çalışmalarına dikkatle bakıyordunuz; bütün bunların hepsi de antik ya da kutsal kitapla ilgili temaların yeni ve cilalı bir versiyonunu yaratmak üzere bir araya geliyordu: erotizmle bezenmiş, gerekli şiddetle menevişlendirilmiş ve denetim altında tutulan aşırılık paletiyle renklendirilmişlerdi.

'Otuzbirci sanatı, öyle değil mi?' Bir İngiliz sesi pervasızca yüksek perdeden, çalışma odasının öteki yanından yankılandı ve salonun çıplak zemin tahtalarını aştıktan sonra şimşek hızıyla kulağıma kadar geliverdi. 'Talipler' tablosu için çini

mürekkebiyle yapılmış olan bir deseni incelemeye döndüm; sonra, beyazla süslenmiş, sepyadan bir başkasına.

'Acayip. Hakikaten gerçeküstü! Kadınlar konusunda ne beğeni! Amazonlar gibi.' Bu farklı bir sesti, yine bir erkek sesi, ancak daha yavaş, daha derinden, hayranlık duymaya daha eğilimli. Birkaç kelebek dolabına daha baktım, ama dikkatim tümüyle desenlerin üzerinde değildi. Çalışma odasının öteki tarafında, gıcırtılı parkenin üzerinde yavaş yavaş ilerleyen – ve cepleri gümrüksüz dükkanlardan aldıkları mallarla dolup taşan – şu estetik yoksunu heriflerin seslerini işitebiliyordum.

'Ama el arabası sanatı, öyle değil mi?' (yine birinci ses) 'Baştan aşağı bilek spor.'

'Valla, bilmem,' (ikinci ses) 'Demek istiyorum ki, söyleyecek çok şeyi var, öyle değil mi? Şuradaki kol oldukça iyi.'

'Senin estetik zırvalarının hiçbiri burada yok, Dave.'

'Birazcık kendini beğenmişcesine,' (üçüncü ses, bir kız sesi, sakin ama tiz) 'ama ona biraz soğuk yaklaşıyoruz, öyle değil mi? Bilmemiz gereken birçok bağlam var, sanırım. Şunun Salome olduğunu mu düşünüyorsunuz?'

'Bilmem,' (ikinci ses) 'Kız niye başı bir kitaranın üzerinde tutuyor? Ben onu bir tepsinin üzerinde taşıdığını sanıyordum.'

'Dilin sıradan kurallarından bağımsızlık ha!' (kız)

'Olabilir.' (ikinci ses – 'Dave' – yine) 'Gerçi, arkaplan Mısır'a pek benzemiyor, öyle değil mi? Peki şu ibne görünüşlü çobanlar kim?'

Bu kadarı yeterdi. Arkamı döndüm ve onlara adamakıllı bir zılgıt çektim – Fransızca elbette. Kullandığım bütün soyut isimlerle oldukça alimane ve profesyonelceydi. Bildiğim kadarıyla, otuzbir çekmek, *la masturbation*'du ve bu sözcükte, sözlerinize horgörü enjekte etmeye çalıştığınızda, her zaman işe yarayan bir sesli harf zenginliği vardır. Salome

konusunda onları bir hayli haşladım, Salome elbette Orpheus'un başını taşıyan Trakyalı bir kadındı. Bu arada sözlerime bir ağırlık verebilmek için Mallarmé'nin, Moreau'nun çıraklığını yaptığı Chassériau'nun ve tatsız tutsuz saçmalıkları bazıları tarafından simgeci diye adlandırılan, ama Burne-Jones'un Holman Hunt'dan uzak olduğu kadar Moreau'dan uzak olan Redon'un adlarını da andım.

Bir duraklama oldu. Benden daha büyük olmayan üçü, orada dikilmiş şaşkın yüzlerle duruyorlardı. Birinci konuşan, kahverengi deri ceket ve aşınmış blucin giymiş, oldukça sert görünüşlü bodur biri, daha uzun boylu ama daha zayıf görünüşlü, geleneksel İngiliz giysileri giymiş (tüvit ceket, V yaka kazak, kravat) olanına döndü ve şöyle dedi:

'Söylenenden bir şey anladın mı, Dave?'

'Anladımsa Arap olayım.' Derken, verdiği yumuşaklık izlenimini yalanlamak istercesine, bana baktı ve yüksek sesle, 'Verdun!' deyip işaret parmağını boğazına doğru götürdü.

'Sen bir şey anladın mı, Marion?' Kız, deri ceketliyle aşağı yukarı aynı boydaydı, şu pembe tenli, çilli ve biraz ayva tüyüyle kaplı İngiliz çehrelerinden birine sahipti; hali tavrı, sakin olmakla birlikte, dobra gözüküyordu.

'Birazını,'dedi. 'Ama sanırım her şey zaten dümendi.'

'Nasıl yani?'

'Bence, büyük bir olasılıkla İngiliz.'

Anlamamış gibi yaptım. Deri ceketli ile Dave etrafımda bir kaşife yaklaşan pigmeler gibi dolanıyorlardı. Giysilerime, sonra saçlarıma, sonra da elimdeki kitaba dikkatle bakıldığını hissettim. Jean Giono'nun *Colline*'i idi, bu yüzden içim rahattı; onların baktıklarını gördüğümü fark ettiklerinde, kitabı onlara doğru kaldırdım. Deri ceketli onu inceledi.

'Pardong, Müsyü, ama siz actuellement[i] bir İngiliz değil misiniz?'

Gülerim korkusuyla, kitabı yeniden ona doğru salladım. O zamanlar giyim kuşam konusunda son derecede titizdim. Düzgün ve klasik bir giyim kuşam tarzından her uzaklaşma, benim gözümde, akıldan, açık görüşlülükten, kişisel güvenilirlikten ve duygusal istikrardan da paralel bir uzaklaşmayı gösteriyordu. Kendi önyargılarımı sorgulamaya pek ender olarak kalkışıyordum; ama, işte karşımda, beni neredeyse güldüren, aşınmış ve soluk blucinli bir adam vardı. Ne tuhaf bir üçlüydü: bu herif, görebildiğim kadarıyla hiç makyaj yapmamış olan bir kız ve adeta benim bir arkadaşım olabilecekmiş gibi görünen 'Dave.'

'Je suis hemen hemen emin que c'est un İngiliz.[ii]' Bu kez Dave'di konuşan. Deri ceketli, parmağıyla ceketimin klapasına dokundu.

'*Pouvez-vous* ...'[iii] ve birdenbire Dave onu belinden yakalayıp ağır bir parodik dansa sürükleyiverdi. Kız bana çok hoş bir biçimde baktı. Hayır, hiç makyaj yapmamıştı; ama yine de, onsuz da iyi gözüküyordu. Ne ilginç!

'Burada ne yapıyorsunuz?' diye sordu.

'Ah, farklı şeyler. Birazcık araştırma, birazcık yazı-çizi, birazcık bir şeyleri yapmak zorunluluğundan uzaklaşma. Peki ya siz?'

'Birkaç haftalığına tatil.'

'Peki onlar?'

'Dave burada bir bankada çalışıyor. Mickey Courtauld Enstitüsü'nde araştırma yapıyor; bu yüzden buradayız.'

'Ah, gerçekten mi?' (Aman Tanrım!) 'Hangi konuda araştırma?'

---

i İngilizcede 'hakikatte' anlamına gelen *actually* sözcüğü yerine, yanlışlıkla Fransızcadaki *actuellement*'ı kullanıyor

ii Bir İngiliz olduğundan hemen hemen eminim.

iii Rica etsem ...

'Moreau, aslında.' Gülümsedi.

'Aman Tanrım! Sanırım Fransızcası oldukça iyi ...'

'Annesi Fransızdı.'

Şey, okulda dediğimiz gibi, insan bazen kaybeder, bazen kaybeder. Dave ile Mickey Güzel Mavi Tuna'yı mırıldanarak döne döne bize doğru geldiler.

'Ee, Marion?'

'Fransızmış, aslında,' diye yanıt verdi Marion, yine gülümseyerek, 'ama İngilizcesi fena halde iyi.'

'Yaşşa hurra!' diye bağırdı Dave, 'Tott-en'am 'Ot-spure. Mi-chel Ja-zy. Bobb-ee Moiré. Sizi her iki yanağınızdan da öperim.'

Allahtan, öpmedi. *Série Noire* hâlâ sol elinde, merdivenlerin tepesine kadar çıkmıştı *gardien.*

Bir bara gidip içki içtik. Dave'in, yarı histerik jestlerin eşlik ettiği kuvvetli bir Fransızca (ya da onun dediği gibi Frenkçe) aksanla telaffuz ettiği büyük ölçüde özel isimlerden oluşan ilginç konuşma yöntemine karşın, kimin Fransız, kimin İngiliz olduğu problemini yavaş yavaş aydınlığa kavuşturduk. Marion göze çarpan hiçbir davranışsal abartı sergilemedi – ne konuşulduysa, sakin, doğru sözlü, açık, zeki davrandı. Buna karşılık, hakim olunması en zor kişi Mickey'di. Güçlü bir ego, çekicilik, rekabetçilik ve sizin ne kadar çok şey bildiğinizi kabaca keşfedene değin ona bildiğinden daha az bilirmiş gibi yaptıran bir kurnazlık. Beni akademik, çekingen, mümkünse ironik, ama temelde doğru sözlü davranarak tepkide bulunmaya zorlayan tipte bir karakter.

'Siz, şey, ... Moreau üzerine çalışıyorsunuz, anladığım kadarıyla?' Bu benim tereddütle söylenmiş, barış yapmaya yönelik ilk hamlemdi.

'Daha çok o benim üzerimde çalışıyor gibi. Butlarımdan yakalayıp vücudumu yere çalıyor ve insan bu ağırlığı üzerinde hissedince de boyun eğiyor.'

Dave bir izlenimini aktarmaya hazır görünüyordu, ama güreşle ilgili olabilecek bir şey bulmayı başaramamış gibiydi.

'Ama ondan niçin hoşlanmıyorsunuz?'

'Bütün bunlar entelektüel otuzbir, öyle değil mi, sanırım bunu daha önce de söyledim? Demek istiyorum ki, akademik simgecilik fikri, fena halde gülünç bir şey, bilmem anlatabiliyor muyum?'

'Terimlerde bir çelişki bu.'

'Özellikle de budalaca. Ama Moreau öylesine dünyevi ki. Akıllı ve resim yapmayı da biliyor, ve tuhaf, bunu teslim ediyorum. Ama donuk – tıpkı renkleri gibi, parlak ve acayip görünüyorlar, ama yakından bakacak olursanız aslında oldukça yavan olduklarını göreceksiniz.'

'Şey gibi değil ...'

'Redon gibi değil. Doğru.'

'Redon,' diye araya girdi Dave, Redon, Oxfor', Bah-nbri, Burmeeng'am. *Changez, changez.*' Islık çalıp bir lokomotif sesini taklit etti.

'Peki o zaman niçin çalışıyorsunuz üzerinde?'

'Burs, azizim, burs! Beni dosdoğru buraya getirdi ... aaaaargh!' Ölümcül yara almış biri gibi yaparak, elini kalbine götürdü ve iniltili birtakım sesler çıkardı. Dave onun üzerine eğilip kulağını göğsüne dayadı.

'Bana hakikati söylemelisiniz, Doktor!' diye acınacak bir şekilde soludu Mickey, 'bana hakikati söylemelisiniz. Durumum ciddi mi?'

Dave Mickey'nin gözkapaklarından birini kaldırdı, yüzüne birkaç kez şaplak attı ve yeniden dinledi. Marion sahneyi duygularını belli etmeden seyrediyordu. Dave kaşlarını çattı.

'Bakın, siz zeki bir adamsınız; sanırım gerçeği göğüsleyebilirsiniz. Ciddi, elbette, ama büyük bir olasılıkla ölümcül değil. Yer değiştirmiş bir portföyünüz var ve basınç altında kredi kartınız da ezilmiş. Aynı zamanda bir

likit kaçırma probleminiz var, ama sanırım buna bir tıpa takabileceğim.'

'Teşekkürler, Doktor, siz gerçek bir arkadaşsınız. Bunu başka birinin ağzından işitemezdim.' Durup bana baktılar. Neler olup bittiğini merak ederek, hiçbir şey söylemedim.

'Elbette, anlamışsınızdır ki,' diye sözünü sürdürdü Dave, 'akut bir alkol yoksunluğundan muzdaripsiniz.'

'Ah, hayır, Doktor, şey yapabileceğimi mi söylemek istiyorsunuz...'

'Korkarım öyle. Bir süredir karşılaştığım en ciddi vakalardan biri. Şuna bir bakın hele.' Mickey'nin boş bardağını yukarı kaldırdı.

'Hayır, hayır, hayır, istemiyorum, yapamam,' diye bağırmaya başladı Mickey, başını kollarının arasında saklayarak.

'Bakmalısın,' dedi Dave kararlı bir şekilde. 'Bu şeylere dosdoğru karşıdan bakmalısın.' Yavaş yavaş, Mickey'nin kollarını başından uzaklaştırmaya başladı. Bardağı hastanın gözleri önünde yukarıya tuttu. Mickey bayılır gibi oldu.

Sonunda anladım. Oyunu seyretmemiş olsaydım daha önce anlardım. Benim sıramdı.

4. *Mutluluk Saçan Çiftler*

Annick ile birlikte değilken, ya da yaşamı ensesinden yakalamak için sokaklarda aylak aylak dolaşmıyorken – birdenbire beliriveren bir rahibe, *Le Monde* okuyan bir *clochard* ya da bir laternanın içe dokunan hüznü – Mickey, Dave ve Marion ile birlikteydim. Bir ay içinde bu üçü birbirlerinden ayrılmaz olmuşlardı. *Jules et Jim*'i düşünerek doğal bir karşılaştırma yapıyordum; Mickey, tedirgin edici bir içtenlikle, Jeanne Moreau'nun rolünün onun payına düştüğü yanıtını veriyordu. Doğruydu: o kışkırtıcıydı, tahrikçiydi, öteki ikisinin birbirleriyle rekabet edip dikkatini çekmeye çalıştığı kişiydi. Dave olaya katılarak, Marion ise uzak durarmuş gibi yaparak rekabet ediyordu. Kendi statümden emin olmayan ben, onlarla birlikte, kafelerde, Musee Gustave Moreau'ya yaptığımız ziyaretlerde (*gardien* bizi hiçbir zaman tanımıyordu), Beauce sınırlarına kadar Paris dışına ya da Noisiel'deki o çılgın, çok renkli çikolata fabrikasına yaptığımız ani gezilerde, sürtüp duruyordum.

Marion'un annesiyle babası onun, dersi düzenleyen yetkililerin – Galyalılara özgü bir alçakgönüllülükle – *Civilisation* diye adlandırdıkları bir derse devam ettiğine inanıyorlardı: Descartes üzerine tuğla gibi kitaplar, Napoleon Yasaları üzerine konferanslar, Rameau üzerine müzik toplantıları, Versailles'a ve Sevres'e otobüs turları. Marion bunlardan uzak durmak için gerekçeler bulmaya sık sık eğilimli gözüküyordu. Benimle öğle yemeği yemek daha kolay bir gerekçeydi.

Her birkaç günde bir Republique yakınlarındaki (Metro: Filles du Calvaire) Le Petit Coq adlı küçük bir kafe-restoranda buluşmaya başladık; öğlen yemeklerimizi küçük dashund köpekleri boyutlarında uzun, tüp biçiminde sandviçler

yiyerek geçiştiriyorduk. Sevdadan kaynaklanan bir suç ortaklığı değildi bu; buluşuyorduk çünkü yeterince boş zamanımız vardı. Tartışmalarımız çoğu kez Mickey ve Dave hakkındaydı. Kaşlarımı çatıp, bende uyandırdıkları değişen tepkileri ciddiyetle analiz ederek yeni keşfettiğim içtenliğimi ortaya koyuyordum; Marion bir yargıda bulunma konusunda daha çekingen, ama aynı zamanda daha cömertti. Düşüncelerinde pratik olduğu dikkatimi çekti, bulanık ve iddialı her şeye karşı sertti. Konuşulması kolay biriydi; ama aynı zamanda da bana, kaçtığımı hayal ettiğim ve en azından İngiltere'ye dönüşümden önce yeniden katlanmak zorunda kalmayacağım tedirgin edici sorular sorma alışkanlığı vardı.

'Peki ne yapmayı düşünüyorsunuz?' diye sordu bir keresinde, üçüncü ya da dördüncü öğle yemeğimizde.

(Yapmak mı? Ne yapacaktım? Ne demek istemiş olabilirdi? Ona kur yapmamı mı istiyordu? Hiç kuşkusuz burada olmazdı; gerçi bugün, oğlan çocuğu gibi kesilmiş ve yeni yıkanmış saçları ve vücudunun bütün güzel noktalarına sıkı sıkıya oturmuş pempe-kahverengi elbisesiyle çok hoş görünüyordu. Yapmak mı? Şey ... demek istemiş olamazdı)

'Yaşamımla ... mı ... demek istiyorsunuz?' Onun da bana katılmasını bekleyerek, hafifçe kıkırdadım.

'Elbette. Tuhaf olan ne var bunda?'

'Şey, tuhaf olan bunu bana sormuş olan kendi yaşımdaki ilk kişi olmanız. Çok ... otoriterce bir şey bu.'

'Özür dilerim, otoriter görünmek niyetinde değildim; sadece merak ettim. Bu soruyu kendinize hiç sorup sormadığınızı merak ettim.'

Buna hiç gerek duymamıştım, meselenin sıkıcı bir yanı da buydu – bu soruyu bana hep başkaları soruyordu. Çocukken, bu soru bana hep dikey olarak, yukarıdan gelirdi, Noel'de turuncu renkli on şilinglik banknotlar, büyük mağazalardan alınan hediyeler, garip pudralar ve kokular ve

arada sırada da, bir tokatla birlikte. Yeniyetmeliğimde, farklı bir açıdan (ama yine yukarıdan aşağı doğru) geliyordu, kitapçıklarla ve sanki askeri bir üniformanın parçasıymış gibi telaffuz ettikleri 'yaşam' sözcüğüyle silahlanmış olan ilgili hocalardan. Ve son olarak, öğrenciyken, bu soru yatay olarak geliyordu, benimle bir şişe şarabı paylaşan anababalardan, erkeksi bir seks fıkrasını paylaşan etüd öğretmenlerinden, ve bir seferinde de, bunun cinsel duyguları köreltmeye yarayan bir ilaç gibi etki göstereceğini düşünen bir kızdan. Açı ne zaman değişecek, diye merak ediyordum; kendimi soruya ne zaman yukarıdan bakarken bulabilecektim?

'Şey, sanırım benim sorunum her zaman kısa vadeli oldu. Sonunda kabullenmeye hayır demiyeceğim çok sayıda iş var. Sözgelimi, BBC'yi yönetmeye hayır demezdim ve elbette Kraliyet Filarmoni Orkestrası'nı yönetmeye her zaman yeterince zaman ayırırken, kendi yayınevimin ve ayrıca bir sanat galerimin de olmasını çok isterdim. Sonra bazı bakımlardan bir general olmaya hayır demezdim ve ayrıca Kabine'ye girmek de var, gerçi bunu bütün öteki şeylerin başarısızlığa uğraması durumunda bir ihtiyat olarak göz önünde bulundururdum. Bir Manş-aşırı feribota kaptanlık etmeyi *gerçekten* isterdim ve mimarlık da kesinlikle düşünebileceğim bir olasılık ve siz benim şaka yaptığımı sanıyorsunuz, ama gerçekte etmediğimi bilseniz şaşırırdınız.'

Marion yarı gülümseyerek, yarı sabırsız, sadece bakmakla yetindi bana.

'Demek istiyorum ki, bir dereceye kadar şaka ediyorum, ama sonra yine etmiyorum. Şu anki problem, kendimi kimi zamanlar doğru yaşta hissetmemem. Sizde böyle duygular olmuyor mu?'

'Hayır.'

'Demek istiyorum ki, benim olgunlaşmamış biri olduğumu düşünebilirsiniz, ama gerçekte çoğu kez bulunduğum yaşla barışık olmadığımı hissediyorum ben. Zaman zaman, tuhaf bir biçimde, altmışbeşlik dinç bir ihtiyar olmaya özlem duyuyorum. Sizde bu duygu olmuyor mu?'

'Hayır.'

'Sanki herkesin özlem duyduğu mükemmel bir yaş var gibi ve insanlar ancak o yaşa eriştiklerinde kendileriyle gerçekten barışık olabiliyorlar. Sanırım çoğu insan için bu, yirmi beş ile otuzbeş yaş arası, bu yüzden problem gerçekte ortaya çıkmıyor, ya da çıksa bile, örtük bir biçimde çıkıyor: otuz beşini geçtiklerinde hoşnutsuzluklarının orta yaşlı olmaktan ve yaşlılıkla ölümün kapılarını çaldığını görmekten kaynaklandığını düşünüyorlar. Ama aynı zamanda mükemmel yaşlarını arkalarında bırakmaktan da kaynaklanıyor bu hoşnutsuzluk.'

'Ne kadar tuhaf. İnsanın yatağının içine ısıtma şişeleri koymayı ve kaldırım taşlarına takılıp düşmeyi dört gözle beklemesi!'

'Ben dinç bir altmışbeşlik dedim.'

'Ah, demek hep kır yürüyüşleri, şöminenin yanıbaşında Peacock okumalar ve size küçük yuvarlak çörekler yapacak harika torunlara sahip olmak söz konusu olacak, öyle mi?'

'Bilmiyorum. Benim bu konuda özel bir fantezi hayalim yok. Sadece içimde bir duygu oluşuyor. Ama bazen.'

'Belki de siz yaşamınızı kazanma mücadelesini göğüsleyemiyorsunuz?'

'Niye bir mücadele olduğunu düşünüyorsunuz ki?' (Ha, bu saptamayla işin içinden öyle kolaylıkla sıyrılmasına izin vermemek. Sırf bir memur ya da onun gibi bir şey olmayı istiyor diye.)

'Peki, karınızın ve çocuklarınızın ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaksınız?'

'Nerede, nerede?' Omzumun üzerinden, paniğe kapılmış gibi baktım. Start-Rite marka ayakkabılarını giymiş, omuzlarında okul çantaları, gözlerini önlerindeki uzun yola dikmiş bakan iki küçük çocuktan daha gerçekçi hiçbir şey göremiyordum. Kesinlikle bir eş, bir eş imgesi gelmiyordu gözlerimin önüne. Marion lafı nereye getirmek istiyordu? İstese, beni bu sorularla tedirgin etmeye son verebilirdi. 'Bana zaman verin, bana zaman verin.'

'Niçin?' (İşin tuhaf yanı şuydu ki, davranışları hiç de buyurganca değildi; tersine çok sevimliydi – ama fena halde ısrarcıydı.)

'Ben daha yirmi bir yaşımdayım. Demek istiyorum ki, ben hâlâ...'

'Hâlâ ne?'

'Şey ... hâlâ ilişkilerim oluyor.'

'Birden fazla mı?'

'Şey, hepsi aynı anda değil elbette.'

'Neden değil?'(Konuşmanın gidişatını niçin hiçbir zaman önceden kestiremiyordum?)

'Şey, sanırım Hristiyan cinsel ethikini gözden çıkarmış olabilirim, ama aynı anda sadece tek bir kişiye sadık kalmaya gerçekten inanırım.'

'Komik bir açıklama bu. 'Zaten, evlilik de bir ilişki değil mi?'

'Elbette. Ne olmuş yani?'

'İlişkilerinizin olacağını ve sonra da evleneceğinizi söylediniz.'

'*Evleneceğimi* söylemedim.'

'Açık olarak söylemediniz sanırım, hayır.' (Gerçekten de, söylemiş değildim bunu.)

'Ama?'

Başını bir yana eğmiş, öğle yemeğinden arta kalan kırıntıları tabağının kenarına itiyordu. Derken gözlerini

kaldırdı. İnsanlar hoş olmayan şeyler söyleyeceklerinde bu niye hep önceden bilinir?

'Ama siz bunu yapamayacak kadar garip biri değilsiniz.'

'Her neyse, şeye bağlı bu...'

'Doğru zamanda doğru bedelle doğru kıza mı?'

'Evet, sanırım öyle.'

'Buna fazla inanmayın. Sanırım bazen oluyor, ve sanırım durum ilkin böyle görünüyor, ya da geriye bakıldığında böyle görülmek isteniyor. Oysa genellikle başka şeyler söz konusu, öyle değil mi?'

'...?'

'Uygun fırsat, geçim aracı, çocuk sahibi olma arzusu...'

'Evet, sanırım öyle.'

'... yaşlanma korkusu, sahip olma güdüsü. Bilmiyorum, sanırım çoğu kez yaşamınızda hiçbir zaman sonunda evlenecek kadar sevmediğinizi kabullenmekteki isteksizlikten kaynaklanıyor bu. Gerçekte bir çeşit yanlış yere yönlendirilmiş bir idealizm, nihai deneyimi yaşayabilecek güçte olduğunuzu kanıtlamak konusunda bir kararlılık.'

'Biliyor musunuz, siz benim kendimi sandığımdan çok daha kuşkucu birisiniz.'

Olağanüstüydü. Bir kızın böyle şeyler söylediğini, sert erkek konuşmaları yaptığını işitmek – bunlar sizin kendinizin ancak yarı yarıya inandığı, ama kimi durumlarda da aranan türden konuşmalardı. (Annick hiçbir zaman böyle konuşmuyordu ve ben onun müstesna bir şekilde içten olduğunu düşünüyordum.) Ama Marion hiç gözüpeklik taslamadan konuşuyordu; sanki basit, tartışma götürmez gözlemlerde bulunuyormuş gibi davranıyordu. Bana yine gülümsüyordu.

'Sinik olduğumu sanmıyorum, eğer kuşkucu sözcüğüyle söylemek istediğiniz buysa.'

'Ama siz La Rochefoucauld'yu okudunuz. "*Il y a certains gens* ..."[i] '

'Bunu biliyorum. Hayır, okumadım; gözlem yapıyorum ben.' (Bana yakından baktı; onun tarafından böyle bakılmak hoş bir şeydi) 'Buraya gelmezden önce, arkadaşlarımdan birisi evlendi. Kız benim yaşımdaydı, çocuk ise otuzunda. Evlilik töreninden bir hafta önce, üçümüz sinemaya gitmeyi kararlaştırmıştık, ama kız üşüttü ya da onun gibi bir şey oldu, bu yüzden, çocukla birlikte ben gittim. Sonunda laf evlilikten açıldı. Çocuk bana bu evliliği dört gözle beklediğini ve sonunda her şeyin iyiye varacağını düşündüğünü söyledi, tabii muhakkak bazı inişler çıkışlar olacaktı, bunlar bütün evli çiftlerin karşılaştıkları şeylerdi; ve derken şunu söyledi, "Dürüst olmak gerekirse, dünyadaki en büyük aşk değil bu kuşkusuz." '

'Nasıl tepki gösterdiniz?'

'İlkin şoke oldum, bir ölçüde benim arkadaşımla evlendiği için, ama temelde hiç kimsenin daha önce bir insanı onun kadar sevmediğine kendini inandırmadan evliliğe kalkışmasına inanamadığımdan.'

'Arkadaşınıza söylediniz mi bunu?'

'Hayır. Çünkü daha sonra bu konuda düşününce, hiç de şoke olmadığımı, çocuğun açıklamasının bir hayli hayranlık verici olduğunu anladım. Ve belki arkadaşımın da benzer çekinceleri olduğunu, ama onları açığa vurmadığını. Her neyse, her ikisi de aklı başında insanlardı ve hiçbiri de aptal ya da zayıf iradeli değildi, bu yüzden karışmaya hakkım olmadığını düşündüm.'

'Çok doğru.'

'Ama daha sonra şu düşünce aklıma takıldı: onlar, evlilik törenlerinin olduğu gün mutluluk saçan şu öteki çiftlere

---

i (Fr.) Bazı kişiler vardır ki...

benzediklerinden, öteki mutluluk saçan çiftlerin de büyük bir olasılıkla benzer çekinceleri vardı.'

'Bu mantık kusursuz değil, biliyorsunuz.'

'Hayır, ama gözlem öyle.'

'Evet, sanırım öyle olabilir.'

Bu konuda görüş ayrılığımı belirtmek için gerçekte hiçbir gerekçem yoktu; hatta ortaya koyabileceğim kendime ait herhangi bir kanıta bile sahip değildim.

Sanki konuşmamızın başlangıcında kabul etmek istemediğimiz, ancak şimdi yavaş yavaş su yüzüne çıkan birtakım sonuçlar belirmiş gibi, bir sessizlik başgösterdi. Ona baktım ve gözlerinin rengi ilk kez dikkatimi çekti: koyu kayağan taşı grisi, yağmurdan sonra Fransız çatılarının aldığı renk. Gülümsemiyordu.

'Bu konuşmadan anlamlar çıkarmaya başlamayın,' dedi birdenbire.

'Ne demek istiyorsunuz?'

'Diyorum ki, eğer tehdit edildiğinizi hissetmeye başlıyorsanız, sizi arzuladığımı da düşünmüş olabilirsiniz pekala.'

'...'

'Sırf merak ettiğim için soruyorum, kendi deyişinizle ilişkinizin olduğu şu kız nasıl biri?'

'Bu tarz sormakta ne tuhaf yan var peki? Adı Annick.'

'Annick.'

Ne diyebilirdim? Yapacağım her betimlemenin Annick'e bir çeşit ihanet olacağını hissediyordum; ama herhangi bir şey söylememek de sanki ondan utanıyormuşum gibi görünürdü; hatta duraksamak bile gerçeği zihinsel bir çabayla örtbas ediyormuşum gibi görünüyordu.

'Bana söylemek zorunda değilsiniz – ne de olsa üstüme vazife değil.'

'Hayır, hayır, söylemek istiyorum – ya da en azından, size söylememin bir sakıncası yok.

'O ... çok dobra, ve ... hımm, duygusal, ve ...' (Tanrım! Başka ne diyebilirdim?) '... ve ona yalan söylemiyorum.'

'Pekala.' Marion ayağa kalkmıştı ve öğle yemeğinden payına düşen parayı vermek için elini çantasının içine sokmuştu. 'Canınızı sıkmayın, sizi daha fazla rahatsız edecek değilim.'

Yüzümün kıpkırmızı olduğunu fark ettim. Annick'in nasıl biri olduğunu betimlemem istendiğinde, bilmiyorum neden, onu gözlerimin önüne hep, orgazmın mahremiyetinde, içine girmişken getirebiliyordum. Ve aynı zamanda, birdenbire onunla geçirdiğim zamanı, onunla hiç konuşmadığım İngilizceye dökmek bana çok zor geldi

'Rahatsız olmuş değilim, ben sadece ...'

Masanın üzerine birkaç frank bıraktı ve gitti. Kalan ekmek dilimime saldırdım – kalın, nemli, tuzsuz, geniş gözenekli bir dilim. Derken fincanımın dibinde kalan kahveyi içmeyi denedim, ama telvelere takıldım kaldım. Niye bu kadar canım sıkılmıştı? Marion'u arzulamış mıydım? Niye onun gitmesini istemiyormuş gibi bir duyguya kapılmıştım? İlginç bir şey olurdu bu – aynı anda iki kişiyi arzulamak. Peki onlar beni arzuluyorlar mıydı? Ama o beni arzuluyor muydu? Güzel memeler, diye mırıldandım kendi kendime; gerçi, doğruyu söylemek gerekirse, onların güzel olup olmadıklarını bilmiyordum. Evet biliyordum, elbette biliyordum. Güzeldiler çünkü vardılar. Güzeldiler çünkü arada sırada görebileceğiniz arkadan kopçalı ve lastik kayışlı gizli parçaları olan bir sutyenin içinde yaşıyorlardı. Güzeldiler çünkü, bunu yapmayı bilirseniz, ucunda meme uçları oldukları ortaya çıkacaktı.

Ama ben yalnızca böbürleniyordum. Marion'da en çok dikkatimi çeken şey onun ne kadar dobra, ne kadar doğal biri olduğuydu. Çevresine ruh sağlığı yayar gibiydi; gerçeği söylerken bile, kendimi dürüstlükten biraz uzaklaşıyormuşum gibi hissetmeme yol açıyordu. Ama, Annick de

aynı şeyi yapıyordu. Bu bir raslantı mıydı, yoksa bütün kızlar böyle hissetmenize mi yol açıyorlardı? Peki bunu nasıl anlayacaktım?

Hesabı ödedim ve Place de la Republique'e doğru aylak aylak yürümeye başladım (bunu tek başınıza yapmak oldukça zor olsa da). Dumas *pere, theatre historique*'ini[i] burada inşa ettirmiş ve kendi oyunlarını sahneye koymuştu. Halk ilk açılış gecesine katılabilmek için iki gün kuyrukta beklemiş; Dumas büyük başarı kazanmış, ancak on yıl içinde bu proje onu iflasa götürmüştü. Artık böyle zamanlar yok gibiydi; bu zamanlar, ya da bu hırslar. Dumas atının sırtında bir ahıra girer, başının üstündeki bir kirişi yakalar ve atı bacaklarıyla sıkıca kavrayarak, hayvanı yerden kaldırırdı. Aynı zamanda dünyanın dört bir bucağına dağılmış 365 gayri meşru çocuğu olduğunu da iddia ediyordu: yılın her günü için bir tane. Böyle bir enerji insanı ürkütüyordu. Derken, Métro'ya doğru yürürken, dünyanın ölçeğinin o günlerden beri değişmiş olduğunu düşündüm. Bir kere, sağda solda piçler peydahlamak artık iyi gözle görülmüyordu.

---

i Tarihi tiyatro.

5. *Je t'aime bien*

Annick'le olan ilişkimin anlatmam istenmiş olması beni bir başka nedenden ötürü huzursuz kılıyordu: ona Marion'dan söz etmemiştim. Annick benim *trois amis anglais*'mi[i] duymuş – yararlı bir cinsiyetsiz ifade – ama *tete-a-tete*[ii] öğle yemeklerinden haberdar olmamıştı. Söylenecek bir şey var mıydı? Öte yandan, eğer söylenecek bir şey yoksa, kendimi niye ondan bir şey gizlermişim gibi hissediyordum? Bunun nedeni aşk, ya da bir suçluluk duygusu, yahut salt bir cinsel minnet miydi? Ve niçin şunu bilmiyordum: 'duygular' insanın hissettiği şeylerdi, dolayısıyla insan onları niçin anlayamasındı ki?

Annick'e Marion'dan nasıl söz edebileceğimi bulabilmek güçtü. Gerçeği basit bir şekilde söylemek gülünç kaçardı; gerçek, bir yalana benzerdi. Bu gerçeği, sonuçta konuşmaya çaktırmadan sokuşturmak gerekecekti. Kendi kendime *mon amie anglaise*, ya da *une amie anglaise*, ya da *cette amie* anglaise[iii] diyerek pratik yapıyordum. Onun hangi ulustan olduğunu anmak olayı daha sıradan kılacaktı.

Bir sabah kahvaltıda ortaya iyi bir fırsat çıkmış görünüyordu (kahve kaseleri ve fırında ısıtılmış dünün ekmeği) O akşam ne yapacağımızı tartışıyorduk ve Annick Melville'in yeni filminden bahsetmişti

'Ah, evet,' dedim öylesine, '*mon amie anglaise* onu görmüş. O,[iv]' (kurnazca bir cinsiyet onaylaması) 'filmin

---

i (Fr.) Üç İngiliz arkadaş.

ii (Fr.) Baş başa.

iii (Fr.) 'İngiliz kız arkadaşım;' 'Bir İngiliz kız arkadaş;' 'Bu İngiliz kız arkadaş.'

iv Özgün metinde, dişil şahıs zamiri olan *She* kullanılıyor.

bayağı iyi olduğunu düşünüyordu.' (Marion gerçekte filmi görmemişti. Ağzına sıçayım – gerçeği söylemek için söylenen bir yalan; bu insanı nereye götürüyordu?)

'Pekala, o zaman gidiyor muyuz?'

Durumu tamamen açıklığa kavuşturmanın iyi olacağını düşündüm.

'Evet, *mon amie anglaise* filmin gerçekten de bayağı iyi olduğunu düşünüyordu.'

'Tamam, mesele o zaman çözümlendi demek ki.'

Bana mesele çözümlenmiş gibi gözükmüyordu. Hiçbir yere varmış gibi gözükmüyorduk.

'*Mon amie anglaise* ...'

'Bana bir şey mi söylemek istiyorsun?'

'...?'

'Bu *le tact anglais*[i] mi?' Annick kahvaltının ikinci sigarasını yaktı. Tanrım! Ağzı aşağı doğru çekiliyordu. İki çabuk nefes aldı. Yüzünde daha önce bu – adeta haşin ifadeyi – görmemiştim. Yeniydi bu.

'Ne? Hayır. Ne demek istiyorsun?'

'Bana bir şey mi söylemek istiyorsun?'

'Hımm ... bu ... bu film ... görünüşe bakılırsa çok iyi.'

'Evet. Nereden biliyorsun?'

'Ah, arkadaşlarımdan biri söyledi.'

Yine cinsiyetsiz bir ifade; aynı zamanda umutsuz. Doğal ve patavatsız olmak yerine, sinsi ve sinirli bir şey ortaya çıkıyordu.

'Bir İngiliz kız arkadaşından bahsettiğini sandım.'

'Ah, hımm, evet, bahsettim. Senin niye hiç Fransız erkek arkadaşın yok?' (Gerçekten çok saldırganca)

'Evet var, ama hakkında özel bir şey söylemek istemedikçe genellikle onlardan birinin adını arda arda üç kez anmam.'

---

[i] (Fr.) İngiliz anlayışı.

'Şey, sanırım ... *cette amie anglaise* hakkında ... bütün demek istediğim ... onun bir arkadaş olduğu.'

'Onunla yattığını söylemek istiyorsun.' Annick sigarasını kül tablasına bastı ve bana dik dik baktı.

'HAYIR. Elbette yatmıyorum. Ben seninle yatıyorum.'

'Öyle yapıyorsun. Bunu zaman zaman fark etmiştim. Ama günün yirmi dört saati değil.'

'Kalleş...değilim ben.' ('Sadakatsiz' sözcüğünün çevirisi aklıma gelmemişti; nedense, zihnime sadece *adultère*[i] sözcüğü gelmişti ki, bu da duruma hiç uymuyordu.)

'Albion her zaman kalleştir. Okulda öğreniyoruz bunu.'

'Ve bizim kitaplarımız da Fransızların çoğu kez nedensiz kıskançlık duyduklarını söyler.'

'Ama sen bana bir neden gösterebilirsin.'

'Elbette gösteremem. *Je* ...'

'Evet?'

Je t'aime diyecektim, ama bir türlü diyemedim. Ne de olsa, bunu gerçekte yeterince düşünmüş değildim; ve sakin, ağırbaşlı bir şekilde söylenmesi gerektiğini düşündüğüm bir şeyi söylemeye ikna edilecek de değildim. Bunu demek yerine, şöyle demekle yetindim:

'*Je t'aime bien, tu sais.*'[ii]

'Elbette beni çok seviyorsun! Elbette. Ne kadar ussal, ne kadar ölçülü, ne kadar İngiliz! Beni sanki birkaç haftadır değil de, yirmi yıldır tanıyormuşsun gibi söylüyorsunu bunu. Duygulardaki bu öldürücü kesinlik niye? Benden usandığını bana bu şekilde söylemek niye? Niye bana bir mektup yazmıyorsun, en iyisi bu olurdu. Bana olabildiğince resmi bir mektup yazarsın ve sekreterine imzalattırırsın.'

Durakladı. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Dürüst olmakla suçlanıyordum: ne kadar ironik! Daha önce bana böyle ateş

---

i (Fr.) Zina.

ii (Fr.) Seni çok severim.

püsküren hiçbir kız tanımamıştım. Beklenmedik duygular beni elim böğrümde bırakıyordu. Ama aynı zamanda bu öfke patlaması bende ani gurur dürtüleri yaratmıştı: bu sahneye katılmanın gururu ve onu kışkırtmanın gururu. Annick'in kızgınlığına ve sıkıntısına benim kendi yetersiz bilgilenmelerimin yol açmış olması hiç önemli değildi: onlar şimdi *benimdi*. Onlar *benim, benim* deneyimimin bir parçasıydı.

'Üzgünüm.'

'İçten değilsin.'

'Hatalı olduğum için üzüldüğümü söylemek istemiyorum, durumu yanlış anladığın için üzüldüğümü söylemek istiyorum. Sırf neler hissettiğimi ve düşündüğümü tam olarak dile getirmeyi bana öğretmeye kalkıştığın için üzgünüm, ben senin gerçek duygularla hiçbir ilgisi olmayan aşırı duygusal davranış ihtiyacını tatmin edecek güçte değilim.' Sanırım, tamamen dürüstçe değildi, ama arada çok da büyük bir fark yoktu.

'Ben sana acımasız olmayı değil, içten olmayı öğrettiğimi sanıyordum.'

İşte tam da Fransızlara özgü bir yanıt, diye düşündüm (saldırı karşısında İngilizliğe ve mesafeliliğe geri dönüyordum). Sonra, birdenbire, bir şeyi fark ettim – Tanrım, bir başka ilki – Annick ağlıyordu.

'Ağlama,' dedim, ve bu sözün ağzımdan çıkışındaki yumuşaklık beni bayağı şaşırttı. Ağlamaya devam etti. Yüzüne bakmaktan, ve kendime karşın, şimdi ne kadar daha az çekici göründüğünü düşünmekten kendimi alamıyordum; ağzı öpülesi değildi, saçları gözyaşlarından ötürü yanaklarının üzerinde yer yer birbirine yapışmıştı, ve yüz kasılmaları birdenbire gözlerinin altında torbalara ve göz kenarlarında da kırışıklıklara yol açmıştı. Ne yapacağımı düşünemiyordum. Ayağa kalktım, masanın etrafını dolanıp onun bulunduğu tarafa geçtim (geçerken tereyağını onun

dağılan saçlarından uzaklaştırarak) ve oldukça beceriksiz bir şekilde, yanına, yarı diz çöktüm. Ayakta durup elimi onun omzuna koyamazdım – himaye eden bir jest gibi görünürdü bu; tamamen diz de çökemezdim – bu da dalkavukluk etmek gibi görünürdü; bu yüzden kolumu tam omzuna gelecek yükseklikte tutarak sonunda yarı çömelir bir konum aldım.

'Niçin ağlıyorsun?' diye sordum, oldukça budalaca.

Yanıt vermedi Annick. Ağlarken omuzları kalkıp duruyordu: acaba sadece sarsılarak hıçkıra hıçkıra mı ağlıyordu, yoksa kolumu sırtından uzaklaştırmaya mı uğraşıyordu? Nasıl bilebilirdim? Duyarlı olmanın zamanıdır, diye düşündüm. Bir süre, şaşkın bir adamın suskunluğunu sürdürerek, böyle yaptım. Ama, çok geçmeden sıkıcı olmaya başladı bu.

'O kızdan bahsettiğim için mi ağlıyorsun?'

Yanıt vermedi.

'Seni yeterince sevmediğimi düşündüğün için mi ağlıyorsun?'

Yanıt vermedi. Afallayıp kalmıştım.

'Beni sevdiğin için mi ağlıyorsun?'

Bu da her zaman bir olasılıktır, diye düşündüm.

Annick o noktada kalkıp gitti. Kolumun altından kaydı, ayağa kalktı, masanın üzerinden çantasını aldı, *L'Expresse*'i olduğu yerde bıraktı ve ben daha bulunduğum yarı diz çöker konumdan kalkamadan yürüyüp gitti. Giderken yüzünü niye görememiştim? Merak ediyordum. Yüzünü niye saçlarıyla örtülecek biçimde aşağıya eğmişti? *L'Expresse*'i okumayı bitirmiş miydi? Niye gitmişti? Ve çekip gitmiş miydi, yoksa sadece işe mi gitmişti? Bunu nasıl bilebilirdim? İş yerine telefon edip de ondan gidiş nedenini açıklamasını isteyemezdim. Meyve makinesinin başına gittim ve içine bir iki eski frank attım. İnsan bazen kaybeder ... insan bazen kaybeder. Kendimi Humphrey Bogart gibi hissettiğimi düşündüm.

Derken, değişiklik olsun diye, ben de biraz çalıştım; Annick'e rastlama şansımın bulunduğu Bib.Nat.'da değil, Musee du Theatre'da. Büyük ölçüde 1820'lerin adsız kadın sanatçıların yer aldığı koca dosyalar arasında iki saat geçirdikten sonra, kendimi moral olarak daha iyi ve cinsel olarak daha dengeli hissettim; belki de en kolay, uzun süre önce ölmüş olan bu kadınların basılı resimleriyle anlaşabiliyordum.

Çabucak bir *croque* atıştırdıktan sonra, öteki, gerçek insanların görüntüsü beni yeniden sıkmaya başladı. Bir Gary Cooper film festivalinin yapıldığı Rex-Elhamra sinemasına girdim. İki saat sonra, gerçekdışı şeylerle yeniden hayat bulmuş olarak, kendimde daireye dönecek gücü bulabildim. Ne de olsa, belki oraya dönmüş ve beni ne kadar yanlış anladığını söylemeye hazır olabilirdi; sonra da belki yatardık (kitaplar bunun bir kavgadan sonra daha bile iyi olabileceğini söylüyorlardı). Öte yandan, elinde bir silah ya da bıçakla uzanmış (Fransız bıçakları *crime passionel* için icat edilmiş gibiydi) beni bekliyor olabilirdi. Bıraktığı bir not olabilirdi. Kim bilir, hatta bir hediye bile olabilirdi?

Elbette, hiçbir şey yoktu. Daire aynen bıraktığım gibiydi. Annick'in gün esnasında gizlice döndüğüne, bir şeyleri yerinden oynatıp, bir şeylere çeki düzen verdiğine, kendinden bir iz bıraktığına ilişkin birtakım işaretler arayıp duruyordum. Ama dönmemişti. Yarı içilmiş bir sigara, kahvaltı tabağının üzerinde hâlâ kesilmiş bir parmak gibi bükülmüş ve buruşturulmuş halde duruyordu. Mutlaka almak için geri dönmesi gereken bir şey olmalıydı; ama yoktu – geceyi geçirmek için yanına aldığı eşyaları ancak el çantasına sığabilecek büyüklükteydi. Ancak, anahtarını yanına almıştı, dolayısıyla dönebileceği anlamına gelebilirdi bu.

O akşam, birlikte gidip görmeyi neredeyse kararlaştırdığımız Melville'i görmeye gittim. Filmin ilk on

dakikası boyunca fuayede dolandım durdum, sonra sabırsızlıkla içeri girdim. Ne var ki sabırsızlık hayal kırıklığımı unutturmayı başaramadı; filmden hoşlanmadım.

Ertesi sabah gelen postada, anahtarımı, seloteyple bir mukavva parçasına iliştirilmiş olarak buldum. Parmaklarımla zarfın her köşesini araştırdım, ama başka bir şey yoktu.

Annick'i merak ederek bulunduğum yerde bir süre oturup kaldım. Onu ne kadar sevdiğimi, sevip sevmediğimi merak ediyordum. Çocukken, benim ak saçlı, dolgun göğüslü ve ördek yetiştiricisi büyükannem biz çocuklara kollarını açar ve 'Nineciğinizi ne kadar seviyorsunuz, söyleyin bakalım?' derdi. Üçümüz de, vereceğimiz yanıttan emin, kollarımızı açabildiğimiz kadar açar, parmak uçlarımızı hafifçe içeri doğru çekerek 'İşte bu kadar!' derdik.

Ama sevgiyi bundan daha incelikli bir şekilde ölçmek – mümkün müdür bu? Sevgi hâlâ ihtişamlı bir jest, tumturaklı bir söz meselesi olarak görülmüyor mu? Ve zaten, ölçümler yapabilmek için bir karşılaştırma ölçeğine ihtiyaç duymaz mı insan; bir ilk deneyimde böyle bir şey büyük bir olasılıkla nasıl değerlendirilebilir? Bütün kız arkadaşlarıma yatakta en iyi kendilerinin olduğunu söyleyebileceğim gibi, Annick'e onu annemden daha çok sevdiğimi söyleyebilirdim; ama böylesi bir övgü değersiz olurdu.

Ama şu basit soruya yine dönecek olursam: onu seviyor muydum?

Sevgiden ne kastettiğinize bağlı. İki cümleyi ayıran çizgiyi ne zaman aşarsınız? *Je t'aime bien* ne zaman *Je t'aime* olur? Kolay yanıt şudur; aşık olduğunuzda bilirsiniz bunu, çünkü eviniz yanarken ne kadar kuşku duyarsanız bundan da ancak o kadar kuşku duyabilirsiniz. Gerçi, işin güç yanı da bu noktadır: bu olayı betimlemeye çalışırsanız, ya bir totolojiye varırsınız ya da bir eğretilemeye. Artık ayaklarının yere

basmadığını hisseden kimse kaldı mı? Ya da bu kişiler, eğer havada yürüyecek olurlarsa hissedeceklerini düşündükleri gibi mi hissediyorlar sadece? Ya da sadece sanki havada yürüyorlarmış gibi hissetmeleri gerektiğini mi düşünüyorlar?

Tereddüt duygu eksikliğini göstermez, sadece terminoloji konusunda kesinlikten uzaklığı gösterir (ve, belki de, Marion'la konuşmamın sonradan ortaya çıkan sonuçlarını). Zaten terminoloji duyguları etkilemez mi? Benim sadece *Je t'aime* mi demem gerekirdi (ve gerçeği söylemediğimi ileri sürmeye kim cesaret edebilirdi)? Bazı şeyleri dile getirmek onları gerçek kılmaya götürebilir insanı.

Anahtar elimde otururken işte bunları düşünüyordum.

Anlambilim konusunda kafa yormanın bile beni tahrik ettiğini fark ettim.

Demek belki de onu gerçekten seviyordum?

Kesin olan, onu bir daha hiç görmediğim.

Annick'in beni terk etmesinden sonra, *mes amis anglais*'yi görmemenin yollarını arayıp buldum. Araştırmama olan yoğun ilgimi yeniden keşfettim, ya da en azından keşfetmiş gibi yaptım. Her gün Bib.Nat.'a gidiyor, bir yığın belge arasında çalışıp duruyor ve çalışmamı görev bilinciyle fişlere geçiriyordum. Dürüst bir çaba ve bir de nereye bakacağınızı bilme içgüdüsü gerektiren türden bir konuydu: kütüphanenin kataloğu konusunda bilgi sahibi olmak en azından işin yarısı demekti. Özgün düşünceye değil, sadece başkalarının gözlemlerini sentez yapabilme yeteneğine ihtiyaç vardı. Bu, elbette, başlangıçtaki planın bir parçasıydı: beyninizin en değerli kısımlarını yormadan üzerinde çalışabileceğiniz bir şey bulmak ve böylelikle de kendinize çok boş zaman yaratmak.

Gerçekte yaşamım Paris'e gelişimde ne idiyse yeniden o oldu. Son zamanlarda görmezden gelmeye başladığım bellek

egzersizlerini yapmaya yeniden döndüm. Onları kullanarak, *Spleenters*[i] adını verdiğim bir dizi düzyazı şiir yazdım: kent alegorileri, alaycı portreler, anlaşılması güç dizeler, ve bir kentin, bir kişinin, ve – kim bilir? – belki de birazcık daha fazla bir şeyin yavaş yavaş portresini oluşturan, düz betimleme pasajları. Bunların esin kaynağı başlıkta açıkça ortaya konuyordu, ama bir taklit ya da parodi söz konusu değildi, kendi kendime açıkladığım gibi, daha çok XX. yüzyıla çok özgü bir teknik olan eşduyum titreşimleri ortaya koyabilme meselesiydi.

Raslantı ilkesinden yola çıkarak yaptığım desenleri sürdürdüm, eğer bir gün yayımlanacak olurlarsa (aslında yayımlanmaları gerekmiyordu – yazılmış oldukları için, keşfedilseler de keşfedilmeseler de, vardılar) bunların *Spleenters*'ı resimlemekte kullanılabileceğini düşünüyordum. Bulabildiğim en ciddi filmlere gittim. Her nasılsa Annick'le çoğu kez iddialı olmayan bir filme gitmek için ortak bir gerekçe bulurduk: bir kovboy filmi, eski bir film, en son Belmondo. Bana öyle geliyordu ki, insan tek başına, olan bitenlerin derinliğine gerçekten nüfuz edebiliyordu: sıkıntı duymaksızın diyaloglara ilişkin notlar almak; film hakkında neredeyse anında parlak yorumlar bulmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmak yerine, film hâlâ kafanızın içindeyken sinemadan çıkmak. *Les Cahiers*'yi[ii] almaya başladım.

Okudum; deneme niteliğinde birkaç Fransız yemeği pişirmeye giriştim; bir haftalığına bir Solex kiraladım ve tof-tof-tof sesleri çıkararak Sceaux ve Vincennes taraflarına gittim. Çok iyi vakit geçirdiğimi hissediyordum; ve kapım ne zaman çalınacak olsa, kalbim adeta göğsümden

---

i Baudelaire'in *Spleen de Paris* (Paris Sıkıntısı) adlı yapıtına gönderme.

ii 1960'lı yıllarda yayımlanan ünlü bir sinema dergisi: *Cahiers du cinema.*

fırlayacakmış gibi oluyor, 'Acaba Annick mi?' diye merak ediyordum.

Gelen hiçbir zaman o değildi. Bir seferinde, Vittel'im var mı diye gelen bir komşuydu; alışverişe gittiğinde almayı unutmuştu da, merdivenlerle onun ağrıyan kemiklerini düşünseymişim...Bir seferinde, bana haber vermek için üçüncü kata çıkmak zorunda kaldığına kızmış Mme Huet'ydi, ama bana İngiltere'den bir telefon vardı ve acil olabilirdi (birisi ölmüş olabilir, demek istiyordu). Ahizeyi kaldırdığımda, babam beş dakikadır telefonun başında beklediğini (Mme Huet beni cezalandırmak istercesine merdivenleri yavaş yavaş çıkmıştı) ve faturanın da bayağı tuzluya patlayacağını söyledi, ama her neyse, Doğum Günün Kutlu Olsun diyordu. Ah! Tamamen unutmuştum bunu.

Derken, bir gün de, Paris'ten ayrılacağım hafta, geceleyin oldukça geç bir vakit, kapı farklı bir biçimde vuruldu. Aslında bir ezgiydi. Parmakların eklem yerleriyle ritim tutuluyor, parmak uçları ve arkaplan ıslıklarıyla armoni yapılıyor ve bütün bunlar bir ezgi oluşturuyordu. Müziksever hırsızlar da olabileceğini kafamdan geçirerek kısa bir panik anı yaşadıktan sonra, God Save the Queen'in ezgisini tanıdım. Kapıyı açtım ve karşımda kimleri görsem beğenirsiniz: Mickey, Marion ve Dave karşımda duruyordu. Marion hoş, sessiz ve gözlerinde sorgulayıcı bir edayla trabzana dayanmıştı. Mickey cebinden *papier de toilette*'e sarılmış bir tarak çıkardı ve duygusal bir eski şarkı söylemeye başladı. Dave karikatür bir Fransız kılığına bürünmüş olarak gelmişti: yatay mavi-beyaz çizgili bir kazak giymiş, kafasına bir bere takmış ve bir şişe mantarı yardımıyla gülünç bir bıyık iliştirmişti yüzüne; kolunun altında bir *baguette* taşıyor ve sarmısak çiğniyordu. İleriye adımını atıp beni her iki yanağımdan da öptüğünde ekmek ve sarmısak çeşitli yerlerime çarptı.

'Bobbee Sharltong, Jaqui Şarltong, Coupe du Monde, Monsieur ' Eat, God Shave the Queen.[i]'

Mickey iyi kötü ezgisini sonuna kadar sürdürdü. Marion gülümsüyordu. Ben gülümsüyordum. Ne yaptıklarını bilmiyorlardı, ama her şey bağışlanmıştı. Daireye doluştuk ve olayı kutlamak için bir şişe kalvados açtım. Dave ile Mickey benim hakkımda konuşuyorlarken, Marion bana bakıp gülümsemeye devam ediyordu.

'Balki de malade'dı.[ii]'

'Bana yeterince sağlıklı görünüyor. Belki de surat asıyor.'

'Mais il n'est pas boudeur.[iii] Balki de şok şalışıyo.'

'Belki de kız arkadaşı onu terketti.'

Marion'a doğru bir bakış attım.

'Belki de öyle evet,' dedi Dave. Dave *baguette*'ini keman yayı gibi kullanırken, Mickey ile birlikte koro halinde Chevalier'nin 'Sank Eaven'[iv] şarkısını taklit ediyorlardı.

Olup bitenleri onaylarcasına gülümsedim.

Marion gülümsememe karşılık verdi.

---

i 'Tanrı Kraliçeyi Korusun' diye başlayan İngiliz ulusal marşında, 'korusun' (save) sözcüğü yerine 'traş etsin' (shave) kullanılarak yapılan sözcük oyunu.

ii (Fr.) Hasta.

iii (Fr.) Surat asan biri değil o.

iv Fransız şarkıcısı Maurice Chevalier'nin *Thank Heaven* nağmesini telaffuz tarzına hiciv yapılıyor.

6. *Eşya İlişkileri*

Billancourt ve Borsa: bunların şimdi ne önemleri var? Bana 1968'de ne yaptığımı sorun ben de size söyleyeyim: tezim üzerinde çalıştım (Hugo ile Coleridge arasında şiirsel dramanın doğası üzerine az bilinen bir mektuplaşmayı keşfettim ve bunu *Modern Language Quarterly*'de yayımladım); aşık oldum ve kalbim kanadı; Fransızcamı ilerlettim; tek nüshalık bir elyazısı basım içinde yayımlanan, küçük bir kitap kaleme aldım; bazı desenler çizdim; bazı arkadaşlar edindim; karımla tanıştım.

Bunu İngiltere'den ayrılmadan önce okumuş olsaydım, korkudan taş kesilirdim. Korkardım, etkilenirdim, ama aynı zamanda, belki de biraz hayal kırıklığına uğrardım. Bir insanın erişebileceği şeyler konusundaki bütün bu söylevler elbette doğru; ama ben belki daha da büyük beklentilerle yola çıkmıştım. Neyin ardındaydım? Bir kere, canlı, taşkın, zenginleştirici bir öz bilgisinin. Sonra, sanatla yaşamın hayati bir sentezine götüren anahtarı bulmayı da düşlemiştim. Mesele böyle ortaya konduğunda, ne denli safdilce görünüyor! Ancak mesele büyüdükçe, hep daha safdilce gözükür. Toni ile National Gallery'deki ilk deneyimlerimden itibaren, ciddi olarak ilgilendiğim tek konuydu bu. 'Bazı kişiler aslolanın yaşam olduğunu söylüyorlar, ama ben okumayı yeğlerim': o zamanlar bu cümleyi suçlu suçlu savunurduk, suçlu diyorum çünkü sanat tutkumuzun 'yaşamlarımızın' boşluğunun sonucu olmasından korkuyorduk. Bu iki kavram birbirlerini nasıl etkiliyorlardı? Denge noktası neredeydi? Onlar birbirlerinden sandığımız kadar ayırt edilebilir şeyler miydi? Bir yaşam bir sanat yapıtı olabilir miydi; ya da bir sanat yapıtı daha yüce bir yaşam biçimi? Sanat yalnızca, dindar olmayan insanlar

tarafından üzerine düzmece bir maneviliğin yamandığı şık bir eğlence miydi? Yaşam sona eriyordu; ama sanat da sona ermiyor muydu?

Gıcırdayıp duran bambu koltukta oturmuş, ayrılma vaktinin gelmesini bekliyordum. Bütün bir saati tek bir yerde geçirmektense, yarım saat burada ve yarım saat Gare du Nord'da vakit geçirmek daha iyiydi, böylece yalnızlığa ve eylemsizliğe beyinde yuvalanma şansı vermiş oluyordunuz. Sürekli hareket halinde olmak iyiydi, ya da bunu yapamadığınızda, hareketsizliği boz mak.

Taşıdıkları ağırlık her ikisine de eşit olarak dağıtılmış olan iki valizim, kapının yanında düzgün bir biçimde yan yana duruyorlardı. Çevreme son bir bakış attım, biraz üzgündüm, ama aynı zamanda da üzgün olmaktan ötürü belli belirsiz gururlu. Bütün bunlar bir deneyimdi, öyle değil mi? Bunların hepsi yaşamdı, değil mi? Değil mi?

Solda, kendi kendime hâlâ sevecenlikle söyleyip durduğum gibi, bakirliğimi yitirdiğim yatak vardı. Bir saniyeliğine kolumu zihnimde kendi omzumun üzerine koydum, sonra da onu bir silkinişle omzumdan ittim. Annick, yatakta, hareket ediyor, tepkide bulunuyor, talep ediyor, suçluyor, bağışlıyor, kayboluyordu. Elbette, onunla hâlâ arkadaş olabilirdik. Onu bir aydan fazla bir zamandır görmemiştim.

Ardımda bıraktığım bir raf kitap: çoğu *Livres de Poche* dizisinden, o denli hummalı bir biçimde okunmuşlardı ki selofan kaplamaları, örselenmiş içbükey sırtlarından sökülmüştü. Onların üstünde, dairenin sahibinden kalma, acemice yapılmış bir resim vardı, erken Kübist ressamların renklerini andıran renkler tuvalin üzerine bir Derain çoşkusuyla atılmıştı. Büyük bir başarı değil, diye düşündüm son kez ve masanın üzerinde bıraktığım ayrılık hediyesine gülümsedim: Pencereden manzaranın sadık bir şekilde yapılmış bir çizimi, her bir yapı taşı tuvale yansıtılmış, her

bir televizyon anteni görünür kılınmış, her bir park etmiş araba resme dahil edilmişti – sonuç, açıklığın ve karmaşanın oluşturduğu ilginç tek renkli bir karışımdı. Bundan az çok etkilendim.

Üzerindeki rafta bir yığın eski frankla birlikte meyve makinesi. Mucizevi, ironik bir aygıttı: içine bir şeyler atıyor ve sonra, görünüşte raslantısal, ama aslında belli bir programa göre, bu şeyleri geri alıyordunuz. Kazandığınızı düşünüyordunuz, ama gerçekte kazanmıyordunuz, gerçi uzun süre oynamaya devam edecek olursanız sonunda zarar etmeden de kalkabilirdiniz. Üstelik, içine attıklarınız ile kazandıklarınızın bir kullanım değeri de yoktu! Aşınmış müzelik parçalar, değersiz bakır ufaklıklar. Eğer kendinizi hazlara düşkün bir kişi olarak hissediyorsanız, bu makine yeterince kasvetli bir simge olarak görünüyordu gözünüze.

Alay edercesine düzgün valizlerim, rutubetli *brise marine*'e[i] karşılık verecek şekilde duruyorlardı.

İçinden geçip Annick'in gelmiş olduğu kapı. Onun hâlâ dönüp de içinden geçmesini istediğim kapı mı? Eğer bilseydi, hâlâ içinden geçip geleceği kapı mı?

Masanın üzerinde, tükettiğim her bir şişe kalvados için bir tane olmak üzere, bir dizi içki şişesi. Onun yanında, kasti bir ihmalcilikle boşaltmadığım bir kullanılmış kağıt sepeti; onun içine bilerek hiçbir şey atmamakla birlikte, içinde neler olduğunun kesinlikle farkındaydım: bir *Hara-Kiri* (*'journal bete et mechant'*)[ii] nüshası ve bir *Les Nouvelles Litteraires*[iii] nüshası; kopya olduğu anlaşılan bir tiyatro programı; çeşitli öykü ve şiir müsveddeleri; birkaç desen (en iyi başarısızlıklarım); annemle babamdan gelen bir iki mektup;

---

i (Fr.) Meltem.

ii (Fr.) Aptalca ve muzır gazete.

iii (Fr.) 1922'de Andre Gillon'un kurduğu; edebiyat, sanat, bilim, eleştiri ve kaynakça üzerine yazılar yayımlayan haftalık Fransız gazetesi.

bir mandalina kabuğu; bir sabah erken kalkıp gittiğinde Annick'in bırakmış olduğu bir not: *'Pas mal, mon vieux, t'es pas mal du tout. A Demain. A'*[i] Bu da hemen hemen bir kopyaydı.

Son eşya bendim. Valizim gibi tıkış tıkış doldurulmuştum – her şeyi içeri sokabilmek için kendi üzerime oturmak zorunda kalmıştım. Tiyatro programlarının ahlaki ve duyumsal eşdeğerlerinin hepsi oradaydı, kronolojik olarak bir araya getirilmiş ve kauçuk lastiklerle bağlanmıştı. Onları yeniden çabuk çabuk karıştırırken, bak, bunların hepsi oldu, diyorlardı. Buna bak, buna ve buna. Burada nasıl tepki gösterdiğini gör, ve burada. Şu birazcık boktan değil miydi? Aman Tanrım! Bir de şuna bak, eğer şimdi bundan utanmıyorsan, seni gözden çıkarırım. Gerçekten utanıyorsun, öyle mi? Doğrusu da bu zaten. Pekala, şimdi şuna bakabilirsin – bunda hiç de kötü yapmadın; gerçek bir duyarlılık diyebilirim, merhamet, hatta (gerçi bu sözcüğü anmak biraz erken ama) bilgelik. Uzun sürede öğrenilen bir bilgelikten çok, içgüdüsel bir bilgelik, belki de; ama böyle olduğu için de küçümsenecek bir şey değil.

Her şeyi yerli yerine koyup elimle hafifçe bastırdım, kayışları sıkılaştırdım, son bir gıcırtıyla koltuktan kalktım, valizlerimi aldım ve yola çıktım. Cebimde kısa bir süre önce başlamış olduğum kitap vardı: *L'Education Sentimentale.*

---

i (Fr.) Fena değilsin, azizim, hiç de fena değilsin. Yarın görüşürüz. A.

BÖLÜM ÜÇ

Metroland II (1977)

Olaylar ve eylemler neyse odurlar,
ve onların sonuçları da ne olacaklarsa
o olacaklardır; o zaman aldatılmayı
ne diye arzu edelim?
Piskopos Butler

Sanırım şimdi büyümüş olmalıyım. Ya da 'yetişkin' daha iyi bir sözcük mü olurdu, daha ... yetişkince bir sözcük? Gelip de benim üzerime bir envanter araştırması yapacak olsanız, bütün uygun kutularda çarpı işaretlerim olurdu. Bu kadar iyi kamufle olmuş göründüğüme şaşıyorum. Yaş: Otuz / Evli: Evet / Çocuk: Bir / İş: Bir / Ev: Evet / Kredi: Evet (şu ana değin kaya gibi sağlam) / Araba: Tartışma Götürür / Jüri Hizmeti: Bir kez, 'makul şüphe' konusunda uzun tartışmalardan sonra sanığı suçlu bulmayarak / Ev hayvanları: Yok, çünkü her şeyi berbat ediyorlar/ Yabancı Ülkelerde Tatiller: Evet / Beklentiler: Olması çok daha iyi / Mutluluk: Ah, evet, şimdi mutlu değilsem, hiçbir zaman olamayacağım.

Uykumun tutmadığı ve zihnimde panik fırtınalarının patlak verdiği seyrek gecelerde kafamda böyle listeler yapıyorum. Kimi zaman kategoriler farklı olabiliyor gerçi: gecenin değişip duran korkularını savuşturmak için seçilmiş, daha saldırgan ve kaslı kategoriler. Sağlıklı, beyaz, İngiliz, kısa bir zaman önce sevişmiş, yoksul değil, sakat değil, aç değil, kafasını dine takmış değil, sinirinden ya da heyecanından ötürü paranoyaklaşmış değil. Bu listelerin çabucak negatif bir görünüm alması ilginç bir şey; ama siz yatağınızda karınızın yanındaki yerinizi almışken ve aşağıda buzdolabının motoru boğuk ve güven verici bir sesle durup yeniden çalışırken, bu negatif şıklar uygun bir rahatlık sağlar. Kendimi yeniden huzurlu buluyorum, kendi derimin içinde olmaktan hoşnutum.

Yetişkin olmak, evet, bu da baştan aşağı bir rahatlık. En azından, yetişkin olmam gerektiği sonucuna varıyorum. Birkaç yıl önce bu konuda içim içimi yerdi. Niçin yeşil yanan bir işaret, atış standlarında kalkan bir pano, bana bu kez

başardığımı söyleyen göksel bir işaret (çok fazla aleni de değil) görmemiştim? Bununla birlikte, bu duygular geçmeye başladı; büyük ölçüde de bana hiç kimse meydan okumadığı için. Hiç kimse gelip de, 'Sen bu işi kaytardın, *ergo* adam değilsin sen, hadi git yeni ilkeler ve handikaplarla yeniden başla,' demiyordu bana. Bunun bir gün olacağını ve sinsi bir şekilde başgöstereceğini düşünürdüm. Ama insanlar nazik. Zaman zaman, olgunluk kavramının bir nezaket suçortaklığıyla korunduğundan şüpheleniyorum.

Ve gece korkularını yatıştırmanın başka yolları da var. Kimi zamanlar, uyanık yatarken ve orada karanlıkta, yeni bir tarih tıklayarak değişirken, vücudu yanımda kırık bir çizgiyi andıran Marion'a doğru dönüyor ve çarşafların altına dalıyorum. Başım bir ördek gibi aşağıda, gizli gizli geceliğinin kıvrımlarıyla oynuyorum ve Marion uykuya dalabilmek için döndükçe, geceliği bacaklarına dolanıyor. Bu numara (acaba Marion sessiz sessiz suç ortaklığı mı yapıyor?) benim açımdan ona sahip olmak ve sonra onu bir öpücükten daha kuvvetli bir şeyle azar azar uyandırmak. Bu sefer, her zamankinden daha gönülsüzce kımıldıyor.

'N'apıyosun?'

'Üç tahminde bulun,' deyip kih kih gülüyorum.

'Nnn.'

'NNNNNNNNN.'

'Bugün günlerden ne, Chris?'

'Pazar.'

'Çok yorgunum.'

'Ah, şey, Pazar/Pazartesi demek istemedim, sevgilim. Ee, Cumartesi/Pazar. Geceyarısını birazcık geçiyor. Sıfır sıfır otuz, tam olarak.'

Bu ukalaca ön oyun bizi tatlı tatlı kıkırdatıyor.

'Nnn.'

Uyluklarını yavaşça ayırıyor, onların arasından serbest eliyle uzanıp beni kendine doğru çekiyor. Konuşma son buluyor. Onun yerini gürültüler alıyor.

Sonra (yine o lastikli sözcük) tatlı bir uyuşukluk, sanki her şeyi paylaşmışız gibi bir duygu içinde, birbirimizden ayrılıyoruz. Sanırım bu zamanlar yaşamımın en mutlu anları olmalı. İnsanlar mutluluğun sıkıcı olduğunu söylüyorlar; benim için değil. Aynı zamanda bütün insanların aynı şekilde mutlu olduklarını söylüyorlar. Kimin umurunda; şöyle ya da böyle, böyle zamanlarda boş tartışmalara girmek hiç ilgilendirmiyor beni.

1. *Çıplak, Dev Kızlar*

Kuramlar ne zaman son bulurlar? Ve niçin? Ne derseniz deyin, kuramlar çoğumuz için son bulurlar. Tek bir belirleyici olay mı öldürür onları? Bazıları için, belki. Ama genellikle, yıpranmadan ötürü ölürler; ağır usandırıcı bir şekilde, koşullara bağlı olarak. Ve sonradan şunu merak edersiniz: zaten onları ne kadar ciddiye almıştık?

Pazar sabahları evden erken kaçıyorum. Sola dönüyorum, aklı başında görünüşlü villaların önünden geçiyorum: kaldırımın üzerinde atkestanesi çiçekleriyle Ravenshoe; yeşil pancurlarıyla Vue de Provence; insanda alaycı bir gülümseme uyandıran iki yanı açık garajıyla East Coker. Adları, Gotik harflerle ağaçların üzerine çivili tahta levhalara kazınmış.

Dikkatle golf sahasının içinden geçiyorum ve bir sabah topunun ilk sıçrayışı sırasında çiğle kaplanışını ve çok geçmeden, parıldayarak, duruşunu seyrediyorum. Burayı seviyorum; puslu, farklı perspektifini seviyorum. Yukarıdan, top atışlarının yapıldığı dördüncü noktanın yanında, açık alan boyunca golf arabalarını çeken ve yağmur başlar başlamaz da alacalı şemsiyelerini açan küçük siluetleri izleyebiliyorsunuz. Buradan, oyuncuların 'Fo-o-o-ore!'[i] diye kendilerini suçlarcasına bağırmaları uzak ve komik görünüyor (Toni'nin bu bağırışlara yanıt olarak 'Ski-i-i-in!' diye bağırdığını anımsayınca gülümsüyorum). Aşağıda, şık gümüşi trenler örgü makinelerinin boğuk takırtılarıyla geçiyorlar; pencereleri size güneşi, oyun alanlarında ayna

---

i Golf oyununda, oyuncunun topa vuracağını ifade eden dikkat işareti. Toni, ski-i-i-in diye bağırarak, haşefe anlamına gelen foreskin sözcüğüyle bir dil oyunu yapıyor.

tutan çocuklar gibi yansıtıyor. Kiliseler öteki insanlara kalkıp dua etmelerini anımsatıyor.

Metroland'e dönmek kesinlikle ironik. Bir delikanlıyken, ne derdim buna: *la syphilis de l'âme*,[i] ya da onun gibi bir şey, işte. Ama büyümenin bir parçası da üzerinden düşmeden ironiye binebilmek değil mi? Zaten burası, yaşamak için uygun bir yer. Plakçı dükkanının yanında üzerleri hayvan dışkısı ve samanla kaplı yumurta satan bir bakkal var; Marion'un saçlarını yaptırdığı yerden yaya iki dakika uzaklıkta, bir tarlanın çamurları içinde bata çıka koşturan gerçek domuzlar görebilirsiniz. Arabayla beş dakika uzaklıkta ise, sadece yüksek enerji hatlarının size kent yaşamını anımsattığı kırların ortasındasınızdır. Delikanlılık dönemimde, arabayla bu hatların önünden geçerken, bir bilimkurgu dergisine dalmış Nigel'ı dirseğimle dürtükler ve, 'Bak, çıplak, dev kızlar,' diye fısıldardım. Bugünlerde, onların önünden geçtiğimizde, şiiri hâlâ düşünüyorum, ama onu aşırı ve doğruluktan uzak buluyorum.

Kuramlar ne zaman son bulurlar? Birden, Marion'la, birlikteliğimiz ilk günlerinde, soğuk bir aralık gecesi yapmış olduğumuz bir araba gezisini anımsıyorum. Sonunda bir sinema otoparkında durmuş, radyatörü açık bırakmış ve konuşmuştuk. Marion'un o üstü açılabilir Morris Minor'ında o kadar çok konuşmuştuk ki şimdi hâlâ kontrol paneli göstergelerini soldan sağa tek tek sayabilirim.

'Öyleyse?' Marion konuşmalarımızı hep böyle başlatırdı; el freninin takırtısından sonra ilk söylediği sözcük bu olurdu.

'Öyleyse? Seni hâlâ seviyorum.'

'Ah. İyi.' Bir öpücük; bir öpücük daha; yanağının alt tarafına dudaklarımla dokunurdum.

'Dün sevdiğim gibi.'

---

i (Fr.) Ruhun frengisi.

'İyi. Öyleyse?' Çenesinin köşeli bir yapısı olması dikkatimi çekti; onu böyle çıkık gösteren sadece polo yaka kazağı değildi.

'Senin için yeterli değil mi?'

'Kuşkusuz benim için yeterli. Senin için yeterli değil.'

'...?'

'Ve dolayısıyla, sonuç olarak, benim için de yeterli değil.'

'Laanet olsun! Yine baştan Le Petit Coq'a mı dönüyoruz?' Birbirimize ilgimizi ilk kez hissettiğimiz – ve benim adeta korktuğum – Paris kafe'siydi burası.

'...'

'Ne demem istiyorsun?' Gerçekten bilmek istiyordum; neredeyse.

'Şey, duymak istediğimi düşündüğün bir şey söylemeni istemiyorum sadece.'

(Yeterince doğru, ama her şey niye daha kolay olmuyordu? Birini daha çok sevdikçe, her şeyin daha kolaylaşacağını düşünürdüm. Ama her zaman çok sayıda tuzak vardı.)

'O soru mu bu?' Bütün şu farklı açılardan gelen soru.

'Bu konuyu düşündüğünü hissetmek istiyorum.'

'Düşüneceğim. Benimle evlenecek misin?'

'Düşüneceğim bunu.'

'Bu konuyu düşündüğünü düşünmek isterdim.'

Konuşmaya ve öpüşmeye devam ettik. Sinemaya gelmiş olanlar arabalarıyla gittiler ve otopark boşaldı. Arabayı çalıştıramıyorduk: radyatör aküyü bitirmişti. Sonunda bir tamirci geldi, buharla kaplanmış olan pencere camlarına dikkat çekti ve sonra da azarlar bir tonda, 'arabayı aşırı ısıtmışsınız, beyfendi ve hamfendi,' dedi.

Toni evlilik törenine gelmedi. İlke olarak törene katılamayacağını açıklayan bir mektup aldım ondan. İlk satırında böyle yazıyordu mektubun; zaten gerisini okuma

zahmetine katlanmadım ve bir kenara attım. İki gün sonra beni aradı.

'Ee?'

'Ee ne?'

'İyi mektuptu değil mi?'

'Okumadım.'

'Hassiktir, niye okumadın? Demek istiyorum ki, evliliğe karşı sağlam bir argümanla savunulan bir yazı seni şimdi ilgilendirmiyorsa, başka ne zaman ilgilendirecek?'

'Şey, işin komik yanı şu ki, şimdi *gerçekten* de eskisinden daha az ilgilenir gözüküyorum. Bir afallatma ya da onun gibi bir şey miydi niyetin?'

'Bok canına olsun, hayır, bunları yapamayacak kadar büyüdük artık, öyle değil mi? Hayır, ben sadece yapmayı düşündüğün eylemin bir çeşit tarihsel üst bakışla incelenmesini takdir edeceğini düşündüm.'

'Toni, ne kadar da düşüncelisin!'

'Beni yanlış anlama. Demek istiyorum ki, Marion'dan bir hayli hoşlanıyorum, biliyorsun bunu. Elbette, tipim değil ...'

'Doğrusu, bu gönlüme su serpti – gerçi ben, tarihsel koşulların onu elimden almanı engelleyebileceğini düşünüyordum?'

'Seni anlayamıyorum.'

'O zaman siktir ol, Toni.'

'Neye kızdığını gerçekten anlayamıyorum.'

'Birimiz kalın kafalı, o zaman.'

'Her neyse, ilginç biliyor musun – geçen gün Kurbağa sözlüğünde *mariage* sözcüğüne baktım. Bu sözcüğün kullanıldığı bütün cümlelerin negatif bir anlam taşıdığını biliyor muydun: *mariage de convenance, d'interet, blanc, de raison, a la mode* ... ve bunun gibi.'[i]

---

i (Fr.) Sırasıyla, 'Görgü kurallarına uygun evlilik, çıkar evliliği, formalite evliliği, akıl evliliği, moda evlilik ...'

'*Mariage d'inclination*?'[i]
'Onu görmedim.'
'Ama ben gördüm.' – ve telefonu kapadım.

Ve sonra, altı yıl öncesinin kapalı bir sabahını anımsıyorum. Saat 11.30. Kennington Nikah Dairesi'nin önündeki kaldırımdaydım ve sırtımda küçük ve keskin, midemdeyse şiddetli ve yaygın bir ağrı vardı. Marion ile ben, yan yana ayakta durmuş, bir yandan yüzlerimize doğal olmaya çalışan gülümsemeler iliştirmeye çalışıyor, bir yandan da, isteğimize uymayarak konfeti getirmiş olan kimse var mı diye çevremize kaçamak bakışlar atıyorduk. Fotoğraf makinesi getirmiş olan arkadaşlar bizi gülünç pozlara sokmaya uğraşıyorlardı. Marion, ayaklarını dışarıya doğru döndürüp, gövdesini arkaya doğru kaykıltarak ve midesi bulanıyormuş gibi yaparak, sahte bir hamilelik pozu verdi. Birisi (sanırım, Dave) yanında antika bir av tüfeği getirmişti ve biz de yoldan geçen oldukça yaşlı kişileri tüfeği bana doğrultarak poz vermeye ikna etmeye uğraştık. İşin güç yanı, Marion'un babası olabilecek saygıdeğerlikte bir görünüm taşıyan hiç kimse, kendisinden istenen, evliliğin kutsallığına aykırı bu harekete razı olmadı. Sonunda, eşyalarını bir süpermarket arabasında taşıyan yarı serseri görünümlü biri önümüze çıktı da, sırtı kameraya dönük halde silahı bana doğrultmaya ikna ettik. Ama sonra, silahı elinden almak için de bayağı ter döktük, onu, hizmetinin bedeli gibi görmüş olmalıydı.

Konuk kabul töreni için (ana babalarımızla yaptığımız bir pazarlıktı bu: koşullarını kendimizin saptayacağı bir tören karşılığında 'uygun' bir kabul olacaktı) üstümüzü değiştirmek üzere Marion'un dairesine döndüğümüzde, sırtımdaki ağrının nedenini keşfettim: yeni beyaz gömleğimi

---

i (Fr.) Gönül evliliği.

giyerken içinde bir ambalaj iğnesi unutmuştum. Karnımdaki yer değiştiren, aman vermez öteki ağrıya gelince; Marion'un nazik, tatlı, enerjik, mutlu, sevimli yüzüne bakarken, onun korku olup olmadığını merak ettim.

Bana ilk gerçek işimi Marion buldu. O zamanlar Wansworth'de vekil öğretmen olarak çalışıyordum: her hafta farklı okullarda farklı veletler tarafından bisikletinizin lastiklerinin indirilmesi ve onbeşinde kaslı delikanlılar tarafından ibne olup olmadığınızın sorulması karşılığında haftada yirmi beş sterlin.Toni'nin onayının ağırlığı bile (o, insanların nefret ettikleri işleri yapmalarından hoşlanıyordu: buna 'sosyal maya' adını veriyordu) kızgınlık dolu sıkıntımı yatıştıramıyordu. Bereket versin ki Marion bazen pek de iç açıcı olmayan küçük daireme beni görmeye geliyordu; yatağa uzanmış, saçının tutamları arasından tavandaki rutubet lekelerini seyrederdim uzun uzun.

Bir gün, bir yığın meslek ilanı broşürünün sayfalarını karıştırırken, şunu okudu Marion: 'Ewart Porter metin yazarı adayı arıyor: yılda 1650 sterlin ücret, her altı ayda bir ücret artışı Dinamik, uyumlu ...' ve her zamanki özendirici laflar.

'Tam olarak kafamdaki değil.'

'Kafanda olan, şu anki işin mi?'

İşe alınmış olmam beni şaşırttı. İşten hoşlanınca, daha da şaşırdım Toni'nin horgörüsü Marion'un onayı tarafından nötrleştirilmiş edilmişti; aynı zamanda, hiç de iş gibi değildi. Spor yapmak ya da bilmece çözmek için size para ödenmesi gibi bir şeydi; hatta büyük kampanyalar sırasında bayağı keyifleniyor ve rekabetçi oluyordunuz. Sözgelimi, Uçella adlı bir yemeklik yağı tanıtma kampanyasını anımsıyorum; Uçella büromuzda yaptığımız şakaları tamı tamına doğrulamış ve satış tablolarında hiç yükselme olmamıştı. Hepimiz de rakip yemeklik yağ sloganlarını altetmemiz

gerektiğini hissediyorduk – 'Sanella kadar kolay,' akılda kalabilirlik timsali olarak önerilen sloganlardan biriydi bize. İyi bir slogan bulabilmek için didinip duruyorduk: 'Yemeklerinizi Uçella ile uçurun (kabarık keklerle bir astronot),' Yukarıya mı çıkıyorsunuz? Uçella'ya binin (kabarık keklerle bir asansörcü-çocuk), hatta – özel bir teklif için – 'Uçtu uçtu Uçella uçtu' (kabarık keklerle uçan bir leylek). Gülünç, ama hoştu. Zaten, bunu hiçbir zaman tehlikeli bir kariyer olarak görmüyordum. Reklamcılıkta, şairler ve romancılar vardı, diyorlardı; gerçi sorulduğunda, adlarını hiçbir zaman pek anımsıyamıyordum. Eliot'ın bir bankada çalışmış olduğunu tabii biliyordum.

Üç yıl sonra, Dave aracılığıyla, Harlow Tewson'a geçtim. Bu firma daha iş hayatına atılalı çok kısa bir zaman olmuştu ama, çekici biçimde tasarlanmış referans kitapları daha şimdiden mantar yer kaplamalarıyla döşeli her mutfakta, her çam kaplamalı banyoda ve her gösterişli Renault 4'de bulunuyordu. Orada beş yıl boyunca hiç pişmanlık duymadan editörlük yaptım. Kendimi boktan biri gibi hissetmeme de yol açmadı: biz para kazanmaya karşı değiliz, ama iyi insanlar kullanıyoruz ve iyi kitaplar üretiyoruz. Sözgelimi, şu sıralar, İtalyan Rönesans Resim Sanatı hakkında bir kitap üzerine çalışıyorum: Vasari'den yola çıkan drama-belge türünde bir televizyon dizisiyle birlikte yayımlanacak. Toni – o, sanatçıların yapıtlarının yanında yaşanan hayatları diye bir şey olduğu fikrine karşı çıkıyor – daha şimdiden bizim için bölüm başlıklarını buldu bile: Buonarotti Düdüklüyor. Leonardo Beceriyor. Sandro Düzüyor. Masaccio – ve böyle gidiyor işte. Toni'de hep 'böyle gidiyorlar' var.

'Çıktığın yürüyüşlerde ne yapıyorsun, Chris?'

(Bir zamanlar, dürüstlükten uzaklaşmadan, ama biraz kaçamaklı bir şekilde, şöyle yanıt verirdim: 'Zevkini

çıkarabilmen için kaslarımı güçlendiriyorum,' ya da buna benzer bir şey. Ama ben-sanırım-meta-iletişimden vazgeçtim gibi yarı-gerçeklerden de vazgeçtim: kuramda harika, ama pratikte güvenilmez bunlar.)

'Ah, şey, sanırım birazcık düşünüyorum.'

'Neyi düşünüyorsun?' Kendisi de aynı şeyi yapması gerekiyormuş ama buna vakit bulamıyormuş gibi, hoş bir şekilde kafası karışmış görünüyordu.

'Ah, çoğunlukla ciddi zırvalar.'

'...?'

'Geçmiş, gelecek ... bu tür şeyler. Bazen dünyevi itiraflar. Dua ediyorum, seviyorum ve anımsıyorum.'

Yine, sıkıntılı bir gülümseme. Yanıma gelip beni öptü. Beni öpmek istemesi gerçeğini meta bir iletişim dili olarak kullandığını düşündüm (ve bir kereliğine kendimi doğrulamaktan kaçındım.)

'Seni seviyorum,' dedi, soluğunu omzuma doğru vererek.

'Ben de seni seviyorum.'

'İyi.'

'Ve seninkini de seviyorum.'

Marion kıkırdadı. Evlilikte, bütün kötü şakaların iyi şakalar olduklarını söylerler.

Yaptığım bir başka rahatlatıcı liste, Marion'la evlenişimin gerekçelerinin listesi.

Tabii, onu sevdiğim için.

Peki niye seviyordum onu?

Çünkü o aklı başında(ydı), zeki(ydi), hoş(tu).

Çünkü aşkı, dünyayı anlamanın bir yolu olarak kullanmıyordu: öteki kişiye (sanırım kendimi kastediyorum) bir bilgi edinme aracı olarak bakmıyordu.

Çünkü benimle hemencecik yatmadı, ama birtakım anlamsız ilkeler ileri sürüp direnmedi de; ve sonradan hiç pişmanlık göstermedi.

Çünkü ruhumun derinliklerinde, bazen, ondan biraz korktuğumu düşünüyorum.

Çünkü bir keresinde ona, 'Ne olursa olsun beni sevecek misin?' diye sormuş ve karşılığında, 'Aklını kaçırmış olmalısın,' yanıtını almıştım.

Çünkü hali vakti yerinde bir anababanın tek çocuğuydu. Para aşkın yakıtı olmayabilir, demiştir Auden, ama mükemmel tutuşturur para.

Çünkü o benim böyle delibozuk listeler yapmamı hoşgörüyor.

Çünkü beni seviyor.

Çünkü, Maugham'ın yazdığı gibi, eğer yaşamın trajedisi insanların ölmeleri değil de, artık sevememeleriyse, o zaman Marion, aşkının sona ermesi bile, telafileri olabilecek bir kişi.

Çünkü onu sevdiğimi söylediğim için, geriye dönüş yok. Bunda hiçbir sinizm görülmesin. Genel kabul gören bir inanca göre, eğer bir evlilik mükemmel olmayan bir gerçek üzerine temellenmişse bu her zaman gün ışığına çıkacaktır. Ben buna inanmıyorum. Evlilik insanı gerçeğin araştırılmasından uzaklaştırır, ona daha fazla yaklaştırmaz. Bunda da bir sinizm görülmesin.

2. İşletme Maliyetleri

Bugünlerde Toni'yi pek fazla görmüyorum. Birbirimizi hâlâ eski günlerin özlemiyle düşünüyoruz, ama yollarımızın ayrıldığının da farkındayız. Fas'tan sonra, iki yıllığına Amerika'ya gitti Toni (kendi deyişiyle keyif'ten kitsch'e); dönüşünden sonra, felsefe dersleri verdi ve acımasız bir akademik eleştirmen olarak ün saldı; şiirler ve iki deneme kitabı yayımladı ve aktif politikayla gitgide daha fazla ilgilenir oldu. Şimdi, Kensington'ın en az gözde bölgelerinden birinde, adını hiçbir zaman anımsayamadığımız bir kızla birlikte yaşıyor. Onu son görüşümüzde 'karısı'nı da yemeğe davet ettik, ama Toni yalnız geleceğini söyledi.

'Kelly'nin gelememiş olmasına üzüldüm,' dedi Marion, oturmuş aperatif bir şeyler alırken.

'Kally. Hayır, doğrusu ... bilirsiniz, biz her birimizin ayrı arkadaşları olmasına inanıyoruz.'

'Onun bizimle tanışmasını istemediğini mi söylemek istiyorsun? Ya da onun gelmek istemediğini mi? Hangisi?'

Toni biraz şaşırmış göründü. Marion sessiz biri olduğu için onun silik biri olduğunu düşünüyor sanırım.

'Hayır, tabii ki sizinle tanışmaktan hoşlanırdı. Ama bizim ayrı arkadaşlarımız var.'

'Ona ... davet edildiğini söyledin mi?'

'Ah, doğrusu, hayır.'

'Demek onunla tanışmak için hiç seçim şansımız da yok?'

'Bunu çok takıyon, Marion.' (bunu kafiye oluşturacak biçimde söylemişti) 'Durum tamamen açık, öyle değil mi?'

'Tamamen açık. Ben yemeğe dönsem iyi ederim.'

Birazcık huzur kaçırıcıydı vaziyet; görüşmelerimiz arasında Toni'nin ne kadar huysuz biri olduğunu hep unutuyorum. Ama, bizi ayıran şeyleri anlayabilmeniz için

bize şöyle bir bakmanız yeterli. Benim üzerimde balıkçı yaka bir kazak, kadife bir pantolon ve Hush-Puppy ayakkabılar vardı. Toni ise bir blucin, pamuklu bir yelek, ustalıkla kırıştırılmış bir gömlek ve bir çeşit avcı anorağı giymişti; saçları bakımsızlıktan yağlı görünüyordu; ve eskimiş omuz çantası, sanırım *benim* hiçbir zaman ihtiyaç duymayacağım, bir sürü şeyle doluydu. Hâlâ önceki kadar yağız, Yahudi, enerjik, günde iki kez sinekkaydı traşlı gözüküyordu; ama son zamanlarda kaşlarının bitiştiği yeri yolma alışkanlığı edinmiş olduğu da gözümden kaçmadı. Aynı zamanda anımsadığımdan biraz daha farklı biçimde konuşuyor gibiydi: aksanı aynıydı, ama dilbilgisi ve sözcük dağarcığı şimdi daha avam bir hal almıştı.

Toni'nin mücadeleci biri olacağını ummuştum – her ikimiz de okulda öyleydik. Sadece, basit bir daveti böylesine büyük bir mesele haline getirebileceğini düşünememiştim. Biraz tedirgin bir sohbetten sonra öğle yemeğine oturduk. Amy, Toni'nin solunda, yüksek sandalyesine tünemişti ve boynunda sarı Pelikan önlüğü vardı. Çok geçmeden ve gösterişli bir şekilde, kusmuk menzili dediği şeyin dışına çıkabilmek için anorağını yeniden giydi ve tabağını onbeş santim kadar sağa doğru kaydırdı.

'Ne zaman kusacaklarını bir tek allah bilir,' dedi bize çocuk sahibi olmayan birinin tüm otoritesiyle. 'Üzerinize kusacaklarını' demek istiyordu aslında.

'Çok usludur Amy,' dedi Marion, kararlı bir ses tonuyla. 'Öyle değil misin, tatlım? Tabii, gazı olduğu zamanlar dışında.'

Toni korkmuş gibi yaptı. 'Niçin normal bir bebek hep boklu bir şey gibidir?' Marion biraz kaşlarını çattı; ben bilmediğimi söyledim. 'Çünkü her ikisi de tamamen pislik ve gazdır.' Marion hiç yorum yapmadan ona çorba uzattı. Toni masadan beş on santim daha uzaklaşmak için bu fırsatı değerlendirdi. 'Hayır, bunu hiçbir zaman bilemezsiniz. İşte

bu yüzden ben hep bebek elbiselerimi giyiyorum.' (Anorağının bir kolunu kaldırdı) 'Onları bebekler için, yoksul semtlerde gezinmek ve bahçıvanlık yapmak için giyiyorum. Ah, bir de Güzel Sanatlar Kurulu'ndan para sızdırmak için.'

'İkincisi birincisi kadar ilgilendiriyor bizi sanıyorum, öyle mi?' diye sordu Marion; ses tonunun kızgınlığı anlaşılır gibiydi.

'Tabii.' Toni, Amy'ye doğru döndü ve ağzını bir palyaço sırıtışı tarzında büzdü. 'Kus, kus, kus,' diyerek bunayan bir amcanın kaba bir parodisini yaparcasına birtakım sesler çıkardı. 'Küçücük uslu bir kusmukçu varmış. Hadi Toni için birazcık kus bakalım.' Bebeğe cesaret verircesine ona anorağının kolunu uzattı.

'Gerçekten çok iyi, tatlım,' diye araya girdim, rahatlamış olmaktan uzak ve kaşığımı tere çorbasının üzerinde sallayarak. Marion, Toni'nin bu saptamayı onaylamasını bekliyordu; ama Toni, ağzına ekmek tıkmakla meşguldü.

'Bize *kendinden* bahset, Toni,' dedi Marion bir an durakladıktan sonra.

'Ah; bugünlerde kendime bir vazektomi ameliyatı yaptırıyorum – işletme maliyetlerini bir şekilde azaltmam gerek. Gezgin Tiyatro için oyunlar yazıyorum. İşçi Partisi'nin yerel faşistlerini kapı dışarı etmeye uğraşıyorum. *Koestler – İkiyüzlülük Üzerine Bir İnceleme* için biraz araştırma yapıyorum. Otlakçılık ederek eski okul arkadaşlarıma yemek paralarımı çektiriyorum.

'Ve karılarına,' diye düzeltti Marion.

'Ve birazcık sivri dilli olmakla birlikte onların hoş bir şekilde alaycı karılarına.'

O an, Amy'den boğmaca öksürüğünü andıran bir gürültü geldi. Öksürdü ve sonra tatlı tatlı kusmaya başladı; plastik göğüslüğünün üzerine sütümsü bir sıvı aktı. Toni, muzaffer bir edayla, gülmekten kırılıyordu. Amy ona yanıt verircesine

bıcır-bıcır bir şeyler söyledi. Toni anorağını silermiş gibi yaptı ve hepimiz de rahatladık. Onun gözle görülür kabalığına ve tekbenciliğine bir kez alışınca bizim için mesele yoktu. Marion bir keresinde Toni'yi duyarsız bulduğundan yakındı. Ben bunun daha çok, gerçeği hep gördüğü gibi söyleyen bir yazarın tavrı olduğunu söyledim. 'Ben, yazarların öteki insanlardan daha az değil daha çok duyarlı olduklarını sanıyordum,' diye yanıt verdi Marion. Duyarlılık ile incelik arasında bir fark vardır, dedim sanırım; ve buna, kendimi inandırıp inandıramadığımı anımsamı-yorum.

Yemekten sonra, Toni ile ben bahçede bir tur atmaya gittik. 'Gerçeklerden kaçışı' simgeleyen çiçekleri görmezden geldi ve bana toprak hakkında, sebze çeşitleri hakkında ve olası ürün miktarı hakkında binbir soru sordu. Galler'deki bir tarım kooperatifi projesinde çalışarak geçirdiği yıl, ona bazı ampirik bilgiler kazandırmış görünüyordu, ama bahçıvanlığın ilkelerini anlama konusunda hâlâ tıntındı.

'Demek böyle ha?' diye sordu bana altüst edici bir gülümsemeyle, eleştirel bir gözle bir şalgam dizisine bakarken. 'Demek böyle ha?'

Anlamı daha açık bir hal alana değin bu soruyu savuşturmayı düşündüm ve sorusuna bir başka soruyla yanıt verdim.

'Sen eskisinden çok daha ... politik olmuşsun, öyle değil mi?'

'Daha soldayım ben, eğer kastettiğin buysa. İnsan hiçbir zaman politikadışı olamaz.'

'Hadi canım ... Yeniyetmeyken bu konuda tamamen pasiftik. Tamamen küçümseyici ve ilgisiz, anımsamıyor musun? Önemli olan sanattı, öyle değil mi? *Bizler* eyleme geçiren ve sarsan kişileriz, şu *biz*'i ne kadar ısrarla vurguladığımızı anımsamıyor musun?

'Tamamen *Tory*[i] olduğumuzu anımsıyorum,'

'Bunun hiç doğru olduğunu sanmıyorum. Kodamanlardan nefret ediyorduk, öyle değil mi? Ve *bon bourgeois*'lardan? *Le Belge est voleur* ...' diye başladım, ama gerisini anımsayamadım.

'Tepkisizliğimiz ve tiksintimiz vardı, kabul ediyorum, ama bunlar Tory düşüncesinin temel taşları değiller mi? Tanrım! Küba' yı anımsamıyor musun sen? O zamanlar ne yapıyorduk biz – *The Battle of the Bulge*'daki Robert Ryan'mışçasına Kennedy'yi alkışlıyorduk (doğru değil miydi bu?) Ve Profuma[ii] hakkında ne düşünüyorduk? Sadece haset: sosyo-politik kriz çözümlememizin sonucuydu bu.

'Ama *şiir* hiçbir şeyi var etmiyor,' dedim makul bir insanın edasıyla.

'Fena halde haklısın. Bu yüzden eğer bir şeylerin var olmasını istiyorsan, şiir yazma. Ben niye yazıyorum bilmiyorum; otuzbir çekmekten uzak durmak için, sanırım. Geçen gün Dillon'da bir şiir kitabını elime alacak oldum da, önsözden öteye gidemedim – Bu kitap dünyayı değiştirmek için yazılmıştır,' diyordu önsözde. Sözcükler açısından fena halde ironik!

'Niye bu kadar heyecanlanıyorsun?'

'Çünkü şiirin hiçbir şeyi var etmemesinin *nedeni*, şu aynı ihtiyar kodamanların buna izin vermemeleridir.'

'Kim izin vermiyormuş şiire? Hangi kodamanlar? Hadi, daha açık konuş.'

'Açık konuşmayan allahın belası kodamanlar. Yerlerinden oynatılabilir kodamanlar. Çünkü şiire, bir geç vakit gösterisi muamelesi yapılıyor, su kayağı yapmak, ya da keçi düzmek ya da bunun gibi çok küçük bir azınlığın beğenisine hitap

---

i İngiltere'de Muhafazakar Parti mensubu.

ii 1963'de, Harold MacMillan kabinesindeyken, karıştığı seks skandalı yüzünden istifa etmek zorunda kalan bir bakan.

eden bir şey. Şiiri kim okuyor? Şiirin önemli olduğunu kim biliyor?'

'Gazeteler çok şiir yayınlıyorlar.'

'Ah evet! – Daha çok yayınlandıkça, daha azalan şiir. Hepsi de sadece boktan sayfa doldurmaca. Amcıkağızlının birine telefon edip şöyle diyorlar, 'Ah Jonathan, şekerim, bu hafta için bir çeyrek sütun alabilir miyiz?' ya da 'Maalesef bale eleştirmenimiz, büyük harfler yaparken, bileğini incitti, kısa dizelerden oluşan uzun bir şey alabilir miyiz? Kafiye de olsun, lütfen, biliyorsunuz okurlarımız kafiyeye bayılıyorlar.'

'Bunları söylemenin pek doğru bir şey olduğunu sanmıyorum.' (İçten konuşmak gerekirse, bunların başarısız bir yazarın paranoyakça hınç dolu hayal kırıklıkları olduğunu düşünüyordum.)

'Elbette *doğru* değil.' (Toni 'doğru' sözcüğünü normalde 'Tory' sözcüğüne yakıştırdığı acı alaycı tonda telaffuz etti.) 'Ama böyle olup bitiyor işte. Bir kitapçı dükkanında şiir istemeyegörün, hemen elinize şen şakrak birtakım baladlar ya da naftalin kokulu boktan zırvalar tutuşturuyorlar. Bunların yaşadığımız dünyayla ne ilgisi var? Romanlar için de aynı şey geçerli: hepsi de serüven, lafazanlık ve *tarih*.'

'Ve biz hepimiz tarihin ne olduğunu biliyoruz,' diye nostaljiyle fısıldadım (onu başka bir alana çekmenin daha iyi olduğunu düşünüyordum)

'Zafer kazananların yalan dolu şarkıları. Çok doğru. Ama niye hiç kimse artık kitapları ciddiye almıyor? Demek istiyorum ki, akademisyenler dışında, zaten onlar da neye yararlar ki – yazılarını yüz yıl gecikmeyle ortaya koyan kitap tanıtmacılar onlar sadece. Bir yazar politik bir bildirimde bulunduğunda niye herkes kıs kıs gülüyor? Niye sol kanattan herhangi bir şeyin okunmadan önce moda olması gerekiyor ve moda olduğunda da tutucu görüşler için bir güç kaynağı olup çıkıyor? Ve ne *boktan* iştir ki (sonunda

soluğunu tutar gözüküyordu) 'ne *boktan* iştir ki insanlar benim lanet olasıca kitaplarımı satın almıyorlar?'

'Çok mu açıksaçıklar?' diyecek oldum. Güldü, sakinleşmeye başladı ve bahçeye yeniden notlar vermeye koyuldu.

'Peki sen niye bir şeyler yapmadın, sen çiçeği burnunda kodaman?'

Ona Londra ulaşım tarihini yazma projemden söz etmedim.

'Ah, ben, şey, görüyorsun işte, ben hayata atıldım.'

Yine güldü, gerçi gülüşü sempatikti, ya da bana öyle göründü.

(Ama benim 'hayata atılmış' olduğum değil de – ben durumumu böyle nitelemezdim – daha ciddi biri olduğum, doğru değil mi? Okuldayken kendimi ciddi biri olarak görürdüm, oysa sadece çok ateşli biriydim. Paris'teyken, kendimi gerçekten ciddi biri olarak görüyordum – yaşamla sanatın büyük bir sentezine doğru gittiğimi hayal ediyordum – oysa gerçekte anlık hazlara, büyük bir olasılıkla, gönül hoşnutluğundan uzak olmayan, aşırı bir önem yakıştırıyordum. Şimdiyse, farklı şeyler konusunda ciddiyim ve ciddiliğimin altımda çökeceğinden korkmuyorum.)

'Yani artık kiralık bir odada yaşamadığını mı söylemek istiyorsun?' Kafamdan geçenleri ona ayrıntılarıyla açıkladığımda Toni'nin yorumu bu olmuştu. Şimdi bahçenin dibindeydik; fasulye sırıklarının oluşturduğu kafesin arasından bakılınca evin tepesindeki çatı arası penceresi seçilebiliyordu; orası bir gün Amy'nin odası olacaktı, ya da belki de Amy'nin erkek kardeşinin.

'Şey, bir dereceye kadar, evet. İnsanın çatısının su sızdırmadığını bilmesi tatmin edici bir şey.'

'Mağara adamı,' diye mırıldandı Toni okul ağızlarımızdan birini kullanarak.

'Ve insanın ailesini kendi koruması altında bir araya toplaması.'

'Şovenist.'

'Ve aynı zamanda, biliyorsun ya, bir çocuğa sahip olmak.' (Normalde bunu söylemezdim, çünkü Toni'nin 'karısı' geçenlerde Toni'nin tekneyi kazıtmak dediği şeye maruz kalmıştı; ama kendimi haksız olarak saldırıya uğramış hissediyordum.)

'Ama bunun bir kaza olduğunu sanıyordum.'

'Önceden düşünülmüş bir şey değildi, hayır; ama bunun bir şey fark ettireceğini sanmam.'

'Şey, şunun ilginç bir formül olacağını düşünüyorum ben: Londra Kauçuk Şirketi'ni her Durex'in dibinde iğneyle delik açmaya ikna etmek, böylelikle nüfusumuzda yeni bir olgunluğun doğuşunu görebiliriz: ciddi, sorumluluk sahibi ve gırtlağına kadar borçlanmış insanlar. Hatta onlar, benim lanet olasıca kitaplarımı bile satın almaya başlayabilirler.

Yürümemizi sürdürdük ve bodur bezelyelerin yanında durduk.

'Şey, aklıma gelmişken sorayım,' dedi dirseğini geçmişten anımsadığım şehvet düşkünü bir jestle yukarıdan aşağı doğru hareket ettirerek, 'çapkınlık yapmadın mı daha?'

İlk tepkim ona kendi lanet olasıca işlerine bakmasını söylemek oldu. İkincisi, sorusunu duymazlıktan gelmekti. Üçüncüsü (niye bu kadar zaman alıyor?) sadece,

'Hayır,' demek oldu.

'İlginç.'

'Hayır demek niçin ilginç? (Tepeden bakar gözükmek için hangi gerekçeye sahipti?)' Altı yıl boyunca karıma sadık kalmamın ne kadar şaşırtıcı olduğunu mu söylemek istiyorsun? Senin bir hafta bile dayanamayacağını mı?'

'Hayır, ilginç olan bu Hayır'dan önceki duraklama. Bu Hayır şey anlamına mı geliyor – Hayır ama birazcık çapkınlığa da bir şey demezdim mi? Hayır ama geçen hafta az

daha çapkınlık ediyordum mu? Hayır çünkü Marion fazlasıyla iliğimi kurutuyor mu?

'Gerçekte, şuydu: Suratının ortasına bir yumruk mu indirsem? – Hayır, iyi düşünüp taşındığımda ona gerçeği söylemeye karar verdim. Sanırım sen ve Kally modern bir çift oluşturuyorsunuz?'

'Modern, eski, ne dersen de umurumda değil – yeter ki senin o Viktorya tarzı otuzbirci seksten nefret duyguna eklenmiş eski iğrenç Musevi-Hristiyan zırvalarının dışında bir şey olsun.' Meydan okurcasına bana dik dik baktı.

'Ama ben Yahudi değilim, kiliseye gitmiyorum, otuzbir çekmiyorum – ben sadece karımı seviyorum.'

'Hepsi böyle söylerler. Ötekine sahip olduğunda da bunu söylemeye devam edebilirsin. Sanırım sen hâlâ, insan öldüğünde öldüğüne inanıyorsundur?'

'Elbette.'

'İyi, bu yüreğime su serpti. Peki o zaman nasıl oluyor da hâlâ ölene değin bir başka kadını asla düzmeyeceğin fikrine katlanabiliyorsun? Buna nasıl katlanabiliyorsun? Ben delirirdim yahu. Demek istiyorum ki – tabii Marion müthiş bir kadın, bütün numaraları biliyor, seni sürekli düz duvarlara tırmandırıyor, iliklerini kurutana değin seni bir sünger gibi sıkıyor, bunlardan eminim, ama öyle olsa bile ...'

Bu konuşmaya bir son vermek istiyordum, ama onun Marion hakkında yarattığı görüntü birdenbire ve öylesine tuhaf bir biçimde incitici olmuştu ki (o pis düşüncelerini karımdan uzak tut alçak herif); hem, kim oluyordu da bana böyle ders vermeye kalkışıyordu?

'Dinle, hoşlanacağından kesinlikle emin olduğum ayrıntılara girecek değilim, ama bizim seks yaşamımız' (kendimi şimdiden sadakatsizlik ediyormuşum gibi hissederek durakladım) 'gerçekte bayağı yeterli bir çeşitliliğe sahip ...'

Toni yine dirseğini yukarı aşağı hareket ettirdi.

'Şey demek istemiyorsun ...'

Sözünü çabucak kesme gereğini duydum: 'Dinle, sırf Metropolitan Hattı'nda yaşıyorsun diye, şeyden ... söz edildiğini duymamış olamazsın.' Öfkelendiğimi ve sonra birdenbire erdemli bir tavır takındığımı hissettim ve cümlemi bitiremedim. Kendimi kendi oluşturduğum imgelerin saldırısına uğramış hissediyordum.

'Ağzından çıkanı kulağın duysun,' dedi Toni, çok sevinçli bir edayla. 'Dikkatsiz konuşmalar insanın karısını elden kaçırmasına malolabilir.'

'Ve başka biriyle ... yatmama meselesine gelince, buna senin baktığın gibi bakmıyorum ben. Marion'la birlikte yatakta olduğumda bütün zamanımı, 'Umarım başka biriyle bu işi yapmadan önce ölmem,' diye düşünerek geçirmiyorum. Ve zaten insan bir kez ... havyara alışınca, haşlanmış morina balığı yemek için istek duymaz.'

'Denizlerde birçok başka balık da var. Sürü sürü balık!' Toni sözünü sürdürmedi, beni konuşmaya davet ederek, yüzünde bir gülümseme, bekledi. Kızmıştım, başka şeylere olduğu kadar beceriksizce bir eğretileme seçişime de.

'Ve zaten, bu yeni ortodoksluğa da inanmıyorum. Eskiden şöyle denirdi, sağda solda düzüşme çünkü mutsuz olursun, zührevi hastalıklara yakalanırsın ve bunu karına bulaştırıp deli çocuklarının olmasına yol açarsın, tıpkı Strindberg'de, İbsen'de ya da bilmem bir başkasında olduğu gibi. Şimdiyse düstur şu: sağda solda düzüş, yoksa sıkıcı herifin teki olursun, yeni insanlarla tanışamazsın ve sonunda karından başka kadınların karşısında iktidarsın kalırsın.'

'Ki bu doğru değil?'

'Elbette doğru değil; sadece moda olan bir önyargı.'

'Peki o zaman seni niye bu kadar rahatsız ediyor? İnandığın şeyi savunduğunda niye bu kadar huzursuzlaşıyorsun?'

'Çünkü senin gibi adamlar benim gibi adamların başlarının etini yiyorlar ve bu konularda kitaplar yazıp duruyorlar. Anımsarsın, biz çocukken, adamın biri Zinayı Destekleme kuramı diye bir şey atmıştı ortaya. Bunun, bazı durumlarda, geçerli bir fikir olmadığını, söylüyor değilim. Günümüzde sadece bu tür yığınla fikir üretiliyor.'

Toni durakladı; karşı saldırının gelmekte olduğunu sezinleyebiliyordum.

'Demek sen, diyelim, bir Tanrı buyruğundan ötürü, sadık bir koca değilsin?'

'Elbette değilim.'

'Belki de zorunlu bir buyruktan ötürü: karının düzülmesini istemiyorsan, düzme mi?'

'Hayır, o şekilde sahiplenici bir insan değilim.'

'Belki de senin için hiç de bir ilke sorunu değil bu?'

Parazitlerinden arındırılmak için banyoya götürülen ve banyonun içinde ne olduğunu bilmeyen bir koyun gibi kaygılı hissediyordum kendimi. Toni'yi tanıyordum, hiç kuşkusuz asit vardı banyonun içinde. Sözünü sürdürdü:

'Bunu Marion'la hiç tartıştın mı?'

'Hayır.'

'Niye tartışmadın? Bunun çiftlerin tartıştıkları ilk şey olduğunu düşünüyordum ben.'

'Şey, dürüst konuşmak gerekirse, bundan söz etmeyi bir iki kez düşündüm, ama öteki kişiye bütün bunların ardında başka bir şey olduğunu düşündürtmeden meseleyi nasıl ortaya koyabileceğimi bilemiyorum.'

'Ya da daha doğrusu birisi olduğunu.'

'Nasıl istersen.'

'Demek onun aldırış edip etmeyeceğini bilmiyorsun?'

'Aldırış edeceğinden eminim. Tıpkı benim de aynı şekilde aldırış edeceğim gibi.'

'Ama o da sana aynı soruyu sormadı değil mi?'

'Hayır, sormadığını söyledim.'

'Demek sadece ...'

'... bir duygu. Ama güçlü bir duygu. Biliyorum bunu; hissediyorum.'

Toni, gereksiz görünen bir şekilde, derin derin iç çekti; asit banyosu geliyor, diye düşündüm.

'Ne var,' diye sordum (onu başka bir tarafa doğru yeniden yönlendirmeye çalışarak), 'sana göre zinayla yeterince ilgilenmiyor muyum ben?'

'Hayır, ben sadece şeylerin ne kadar değiştiğini düşünüyordum. Anımsıyor musun, biz okuldayken, Yaşamın büyük bir Y harfiyle yazıldığı ve onun bizi Dışarıda Bir Yerde beklediği zamanlarda, hayatlarımızı en iyi yaşama tarzının, bireysel kararların alınabileceği birtakım ilkeler keşfetmek ya da çıkarsamak olduğunu düşünürdük. Otuzbirciler dışında herkese apaçık bir şey olarak geliyordu bu o zamanlar, öyle değil mi? Tolstoy'un yaşamının sonuna doğru yazdığı, *Nasıl Yaşamamız Gerekiyor* gibisinden başlıklar taşıyan şu öğretici kitapçıkları okuduğumuzu anımsıyor musun? Ben sadece, en sonunda kolaylıkla doğrulayabileceğin ama bunu yapma zahmetine katlanmak istemediğin, içe doğan duygulara dayalı birtakım kararlar alacağını bilmiş olsaydın, kendini gerçekten de küçümser miydin diye merak ediyordum? Demek istiyorum ki, bunu özellikle şaşırtıcı bulduğumu düşünmüyorum; bunu sadece can sıkıcı buluyorum.'

Birbirimize bakmaktan kaçındığımız uzun bir sessizlik oldu. Bu sefer *esprit de l'escalier*'mini normalden daha uzun zaman alacağı duygusuna kapıldım. Sonunda Toni yeniden söze girdi:

'Demek istiyorum ki, belki ben de kötüyüm. Sanıyorum pragmatizm dediğim bencilce gerekçelerle bir sürü karar veriyorum. Sanırım bir anlamda senin kadar kötüyüm.'

---

i (Fr.) Zor anlayan, jetonu geç düşen.

Sanki beni boğmuş da, vücudumun karaya vurması için orada beklemiş ve sonra da gönülsüzce bir suni solunum yapmış gibiydi.

Eve doğru yeniden yürümeye başladık, ona uzun uzun yolda karşımıza çıkan bitkilerden söz ettim.

3. *Kolalı Kombinezon*

İşin ironik yanı, Toni'den zılgıt yerken ona bu konuda daha fazla şey söyleyebilirdim; en azından, biraz daha fazla. Ama belki de insanda yanlış değerlendirildiğini bilmenin bir hazzı oluyor?

Erdemli bir davranışı itiraf etmek mümkün müdür? Bilmiyorum, ama bir deneyeceğim. Ne de olsa, günümüzde erdem epeyce bulanık bir kavram Belki de erdem çok kuvvetli bir sözcük gibi görünüyor, gerçi, çok olumlu bir şey içeriyor. Ya da belki de içermiyor. Ben kim oluyorum da bir iltifata omuz silkebiliyorum? Eğer bir havuzda boğulan adama yardım etmeyerek bir suç işlenebiliyorsa, o zaman içinizdeki kışkırtıya direndiğiniz için niçin erdemli sayılmayasınız?

5.45'de Baker Street'ten kalkan trende raslantısal bir karşılaşmayla başladı olay. Trenin hareket etmesini bekliyordum ki birden bir evrak çantası kaburgalarımı dürtekleyiverdi. Bu hattın yolcularından olduğu anlaşılan gevşek butlu yağ tulumuna yer açmak için kenara çekildiğim anda şu sözleri işittim:

'Lloyd. Lloyd, öyle değil mi?' Başımı çevirdim.

'Penny.' Adının Tim olduğunu biliyordum; o da benim adımın Chris olduğunu biliyordu; ama oniki yaşlarında gepegenç iki delikanlıyken, okulun ragbi takımında yan yana oynadığımız dönemde bile, birbirimize soyadlarımızla hitap etmenin ötesine geçememiştik. O daha sonra Matematik son sınıfına gitmiş ve sınıf başkanı olmuştu: horgörülen bu iki kategorinin üyesi olması onun arkadaşlığını artık kabul edilebilir olmaktan çıkarmıştı, Toni ile ben Hopkins'in dinamik ikircikliliğini yüksek sesle tartışırken koridorda sadece başla selam verilebilecek biriydi o.

Hâlâ kısa ve tıknaz, kıvırcık saçlı ve tipik bir sınıf başkanı gibi görünüyordu; işinden evine dönen banliyölü görünüşü onu hiç değiştirmemişti. Shell'den aldığı burs sayesinde Cambridge'e gittiğini biliyordum: mezuniyet sonrası yaşamının üç yılı karşılığında yılda 700 sterlin (patron sınıfının her zamanki zorbalıkları, diye düşünüyorduk Toni ile ben). Tren yavaş yavaş Finchley Road istasyonuna doğru yaklaşırken, kulağıma hayat hikayesini boca etti: coğrafya öğretmeni karısıyla – çok tatsız bir fikirdi – insanların pijamayla geldikleri bir partide tanışmıştı; beş yıl Shell'de kalmış, sonra Unilever'e geçmiş; üç çocuğu, iki arabası varmış, özel okulların taksitlerini ödemeye çalışıyormuş – her zamanki bayağı refah masalı.

'Fotoğrafları?' diye sordum, oldukça sıkılarak.

'Fotoğraflar mı? Nasıl yani?'

'Karının ve çocuklarının – onları yanında taşımıyor musun?'

'Onları her gün ve bütün haftasonlarında görüyorum – bir de yanımda ne diye taşıyayım fotoğraflarını?'

Gülümsemek zorunda kaldım. Pencereden, oyun alanlarının kenarında inşa edilmiş, kule biçiminde yeni bir hastaneye baktım; ta yukarıdan, futbol sahasındaki kaleler hokey kaleleri boyutunda, hokey kaleleri ise su polosu kaleleri boyutunda gözüküyorlardı. Erken bir sabah pusu ayak bileği yüksekliğinde sağa sola çökmüştü. Yaşamımı onunkiyle karşılaştırıp değiştokuş etmeye başladım. Belki de onu kırmış olmanın pişmanlığıydı, ya da belki de gerçekti, ama yaşamımın, bana o akşam göründüğü biçimiyle, onunkine fazlasıyla benzediği duygusuna kapıldım, tek fark daha düşük bir doğum oranıydı elbette.

İçgüdüsel tepkilerimi bir kez altedince, bayağı iyi anlaşmakta olduğumuzu fark ettim. Ona Londra ulaşım sisteminin sosyal tarihini yazmayı düşündüğümü söyledim.

'Çok ilginç,' dedi, ve kendimi memnun hissetmekten alamadım. 'Bu tür şeyleri hep bilmek istemişimdir. Ha, geçen gün Dicky Simmons'ı gördüm, onu anımsarsın, ve bilmem neden söz, Londra'nın altında olması gereken bütün şu kullanılmayan tünellerden açıldı. Metro tünelleri, posta tünelleri. Böyle şeyleri bilir o-şimdi GLC'de[i] çalışıyor. Sana yararlı olabibilir.

Gerçekten de olabilirdi. Simmons insanı şaşırtan bir öğrenciydi: yalnızlıktan hoşlanırdı, sağı solu belli olmazdı, saçlarında kepek vardı, kendine güveni azdı. Eli yüzü düzgün de değildi: ve okul yönetmeliğinin istediği gibi kısa kesilmiş saçları, yüz çizgilerinin gözle görülür uyumsuzluğunu daha da belirgin kılmaktan başka işe yaramamıştı. Öğle yemeği sırasındaki boş vakitlerini son sınıfların balkonundaki bir köşeye büzülerek ve bir hayli karıştırdığı kemikli burnunu elinde tuttuğu anlaşılmaz bir seksoloji kitabının içine gömerek geçirir ve bu arada da boş eliyle, doksan derecelik yelken kulaklarını acınası bir halde başına doğru yassıltmaya çabalardı. O zamanlar Simmons için hiç umut yoktu.

'Sakın yerinden sıçrama,' dedi Tim, 'ama Dicky ile ben gelecek ay eski öğrencilerin yıllık akşam yemeğine gidiyoruz. Sen de gel istersen, onu görürsün.'

Gönülsüzce önerisini düşüneceğime söz verdim. Bu arada Marion ile beni önümüzdeki cumartesi için 'küçük-bir-peynir-şarap partisine' davet etti. Pijama giymek zorunda kalmadıkça gelebileceğimizi söyledim.

O gün küçüğe bakacak birini bulamadık, bu yüzden ben yalnız gittim. Vaziyet pek harcıalemdi: yıllardır ilk kez bir partiye tek başına katılan koca – bol bol içki – giysileri ve makyajı kasten Ellili yılları çağrıştıran kız (koca üzerinde nostaljik, fetişist etki) – havadan sudan gevezelik – sarhoşluk

---

i Londra Anakent Belediyesi.

başlangıcı, kıkırdamalar flört girişimleri, sözlü bir yakınlaşma. Ve sonra, birdenbire, her şey ters gidivermeye başladı; yani, benim akıllı uslu fantezilerim açısından, ters.

'Tamam mı o zaman?' dedi ansızın kız.

'Tamam mı ne?' diye yanıt verdim. Birkaç saniye bana baktı, sonra, korkunç derecede ağırbaşlı bir tonda.

'Gidip bir yerde düzüşmekte anlaştık mı?' (Kaç yaşındaydı bu kız, Tanrım! Yirmi mi? Yirmibir mi?)

'Ah, şey ... *bunu* bilemem,' diye yanıtladım, birden onbeşlik bir kız gibi kızarıp, kolalı kombinezonumu aşağı doğru çekiştirerek.

'Niye olmasın? Kamışınızı ağzınızın olduğu yere koymaktan mı korkuyorsunuz?' Kız birden öne doğru eğildi ve beni dudaklarımdan öptü.

Yıllardır böylesine bir panik yaşamamıştım. Güzel allahım, inşallah insanın suratında leke bırakmayan şu yeni rujlardandır, diye düşündüm. Herhangi bir kimsenin olayı fark edip fark etmediğini anlamak için çevreme bakındım. Görünüşe bakılırsa hiç kimse fark etmemişti. Sonra, birinin bakışını, herhangi bir kimsenin bakışını yakalamak için, yeniden baktım. Boşunaydı. O zaman, sesimi alçaltım ve kararlı bir tavırla,

'Ben evliyim,' dedim.

'Evli olmanıza bir diyeceğim yok.'

İşin tuhafı, hiç de ahlaken nazik bir durumda olduğum duygusunu taşımıyordum (belki de kızı çok fazla arzulamadığımdan); sadece sosyal bakımdan nazik bir durumda olduğumu hissediyordum. Sinirlerime yeniden hakim oldum.

'Bunu duyduğuma sevindim. Ama anlıyorsunuz işte, 'Ben evliyim,' kestirmeden bir yanıttı.'

'Genellikle öyledir. Bu sefer şu şıklardan hangisi geçerli – Sizi düzeceğim ama işi daha ileri götürmek istemiyorum; ya da, Sizi düzeceğim ve sizinle ilgileniyorum ama bu işi ilkin

aramızda açıklığa kavuşturmamız gerektiğini düşünüyorum; ya da, Karım beni anlamıyor ve ben de sizi düzüp düzmeyeceğimi bilmiyorum, ama belki bir yerlere gidip konuşabiliriz; ya da sadece ve sadece, Sizi düzmeyeceğim mi?'

'Eğer elde varolan biricik kategoriler bunlarsa, o zaman sonuncusu.'

'O halde,' – bana doğru eğildi, ve ben vücudumu yana doğru hafifçe kaykılttım – 'am tahrikçiliği yapmamalısınız.' Aman Tanrım! Mesafeli çoşkusu saldırganlığa dönüşüyordu. Günümüzde hepsi de böyle mi konuşuyorlardı? On yıl birdenbire gözüme uzun bir zaman gibi gözüktü. Dur, diye düşündüm, gençliğinin baharında olması gereken *benim*; deneyimlerine karşın alışkanlıklarına saplanmamış, ilkelerine karşın zihin esnekliği gösteren *benim*. O kişi *benim*.

'Gülünç olmayın.'

'Şey bana – nasıl derdiniz siz – kuyruk salladığınızı yadsımayacaksınız herhalde?

'Hımm, sizin bana salladığınızdan daha fazla sallamadım.' (Günümüzde bir kıza vaadinizi tutmadığınızdan ötürü dava edilmeksizin iltifat edemezsiniz.)

'Ama ben sizi tavlamaya çalışıyordum, öyle değil mi?'

'Sizinle flört ettiğimi ... itiraf ediyorum.'

'O zaman siz, bir am tahrikçisisiniz, öyle değil mi?' ve bir çocuğa öğüt veren bir yetişkinin soğuk ve tepeden bakan tonunda, sözlerini yineledi, ' Am tahrikçiliği yapmayın'.

İşin tuhafı, onu hâlâ oldukça çekici buluyordum (gerçi yüz çizgileri söylediği lafların çağrıştırdıklarından ötürü biraz keskinleşmiş gibiydi); hâlâ onu bir şekilde cezbetmek istiyordum.

'Ama niye her şey bu kadar kurallara bağlı ve bölünmez olsun? Siz plağın yalnızca bir yüzünü dinlemek istemez misiniz hiç? Eğer ... bir hurma paketini açacak olsanız, hepsini mideye indirmek mi zorundasınız?'

'Benzetmeler için teşekkürler. Bu bir derece sorunu değil, bir içtenlik sorunu. Siz içten değildiniz. Siz ...'

'Pekala, pekala,' (o sözcüğü yeniden suratıma fırlatmasını istemiyordum) 'Size biraz ikiyüzlüce davrandığımı kabul ediyorum. Ama şayet size ne iş yaptığınızı sorsaydım ve siz de bana söyleseydiniz ve ben bunun dünyanın en sıkıcı işi olduğunu düşünmeme karşın size 'Ne kadar ilginç bir işiniz var!' deseydim, bundan daha fazla ikiyüzlülük etmiş olmazdım. Bu sadece sosyal bir protokol meselesi.'

Bana inançsızlıkla horgörü arasında gidip gelen bir yüz ifadesiyle baktı ve sonra yürüyüp gitti. Kendime karşı ıstıraplı bir sadakat duygusuyla, niye ikiyüzlüce yanıtlar vermekle suçlanıyorum? diye merak ettim. Ve niye seks konusunda bu kadar çok yanlış anlama vardı?

Daha sonra, trenle eve dönerken, her ikimiz de onaltı yaşlarımızdayken ve bize kılavuzluk edecek hiçbir şeyin olmadığı bu meçhul bölgeye daha girmemişken, Toni'nin bana bütün ayrıntılarıyla açıkladığı Banliyö Seksi Kuramı'nı anımsadım. Londra, diye açıklıyordu Toni, iktidarın, endüstrinin, paranın, kültürün, değerli, önemli ve iyi olan her şeyin merkeziydi; bu yüzden, *ex hypothesi*, seksin merkeziydi. Bir kere altın zincirli fahişe sayısına bak; ve bir de herhangi bir metro vagonuna bak – Grosz karikatürlerine dayanmış bütün şu dar giysili piliçler. İç içelik, ter, kentin hayhuyu duyarlık sahibi her gözlemciye Seks fışkırtıyordu. Ve işte bu cinsel enerji, diye açıklamasını güvenle sürdürüyordu Toni, metropolden uzaklaştıkça yavaş yavaş dağılıyordu ve Hitchin'e, Wendover'e ve Haywards Heath'e vardığınızda insanlar neyin nereye gittiğini anlayabilmek için kitaplara bakmak zorunda kalıyorlardı. Bu da, kent dışında hayvanların büyük ölçülerde cinsel tatmin objesi olarak kullanılmalarının nedeniydi – salt cahillikten kaynaklanan bir şey. Kentte hayvanların cinsel obje olarak kullanıldığı bu tür durumlarla karşılaşılmıyordu.

Ama banliyölerde, diye sözünü sürdürüyordu Toni (o zamanlar hiç kuşkusuz annemle babamı anlamama yardım ediyordu) insan cinsel alacakaranlığın garip bir ara bölgesinde bulunuyor. Banliyöler – sözgelimi, Metroland – erotik olarak uyutucu bir yer olarak düşünülebilir; ne var ki büyük kaşıntı en akla gelmeyecek insanları bile harekete geçiriyordu. Nerede olduğunuzu hiçbir zaman bilmiyordunuz: bir piliç sizi tersleyebilirdi; bir golfçu karısı sizden izin istemeden okul üniformanızı sıyırabilir ve size tuhaf, sapık şeyler yapabilirdi; tezgahtar kızlar üzerinize saldırabilirdi. Papa, rahibelerin banliyölerde yaşamalarını resmen yasaklamıştı; Toni bundan tamamen emindi. Gerçekten ilginç seks olaylarının burada olup bittiğini ileri sürüyordu.

O akşam düşündüm de, bu Kuram'da belki de bir şeyler olabilirdi.

4. *Seks Yolculuk mu?*

Marion'la ben Arthur Amca'yı birkaç aydır görmemiştik ki Nigel telefon edip öldüğünü söyledi. Ailenin karalar bağladığını iddia edecek değilim; hepimiz de kederden çok şaşkınlık duyduk. Son onbeş yıl, içimde ona karşı daha fazla sevecenlik uyandırmamıştı; denebilecek tek şey onun benden hoşlanmama içtenliğine sonunda saygı duymayı ve sapkın kendi kendine yeterliliğine değer vermeyi öğrenmiştim.

Arthur yaşlandıkça daha şeffaf ve daha hakaret edercesine yalancılaşmıştı. Eskiden, küçük dümenleri her zaman dikkatle hazırlanıyordu: omuriliğinin incinirliğinden ya da dizindeki ona yaşlı bir asker yürüyüşü veren sertlikten uzun uzun yakınırdı: içten gözüken sert bakışlarından onun bu konuda yalan söylüyor olabileceğinden şüphelenirdiniz, ama emin olamazdınız. Ancak daha sonra bu çelik gibi sırtların ya da tik ağacı misali kaskatı dizlerin yerine getiremeyeceği bir işin adını anardı. İşte o zaman yenilginize gülümserdiniz.

Ancak daha sonraki yıllarda Arthur böyle küçük inceliklere itibar etmez oldu. Görgü kurallarına ya da nezakete hiç ödün vermiyordu. 'Biraz çay ister miydiniz?' diye başlardı sözüne; sonra da, ona bir gizlenme görevi yeri sağlayan koltuğunun yastıklarından sadece üç beş santim doğrularak, tembel tembel bir 'Offf!' sesi çıkarır ve koltuğuna yeniden çökerdi.

'Benim bu lanet olasıca dizim/ayağım/karaciğerim çok azap çektiriyor bana,' diye yakınıyordu Marion'a, ve sonra da Marion kalkıp mutfağa gittiğinde, teşekkür üzerine teşekkür etmeye bile kalkışmıyordu artık (oysa eskiden bu ona büyük bir haz verirdi). Öteki fiziksel kusurları – bazıları sık sık yinelenen düşler gibi daimi, bazıları ise bir

öğlesonrasının kaprisleri kadar gelip geçiciydi – onu, atan sigortaları değiştirmekten, yüksek raflara uzanmaktan, giysilerini onarmaktan, bulaşık yıkamaktan ya da bizi uğurlamaktan alıkoyuyordu. Bir gün, yarım saat içinde, artiritli bir başparmaktan, bulanık gören gözlerinden ve belki de kangren olmuş bir ayağı olduğundan yakınınca, Marion bir doktor çağırmayı önerdi.

'Sizin parama kastınız mı var? Onların hepsi de at kasabı. Hasta olmanız onların çıkarlarına, bir aptal bile bunu anlayabilir. Böylelikle Sağlık Bakanlığı komiserlerinden daha fazla para talep edebilirler.

'Ama, Arthur Amca,' diye itiraz eder gibi yapmıştı Marion, 'belki de ciddi bir şeydir.'

'Bir başka yastığın (bir başka yastık almayı istiyormuş gibi yapmıştı) uuuuu uuuu, sağol delikanlı, iyileştiremeyeceği bir şey değil.' Sonra, görev bilinciyle, 'Lanet olasıca diz,' diye eklemişti.

Önceleri koket bir görünüm altında kamufle edilen pintiliği, yavaş yavaş gizlenmeye gerek duyulmayan bir haz halini almıştı. Köpeği Ferdinand, Arthur'un köpek mamasında gereğinden çok miktarda et bulunduğuna karar vermesinden kısa bir süre sonra ölmüştü. Yüzde 50 Pal ve yüzde 50 talaş karışımı Ferdinand'ın işini bitirmişti. Nasıl yapacağını bilse köpeğinin suyunu da keserdi Arthur.

Yaşlandıkça dostlarını yitirdi. Artık bahçe çitlerini onarmıyor, perdelerini hiç çekmiyor ve komşularını bitmek bilmeyen kaşınma nöbetleriyle taciz etmekten hoşlanıyordu. Gönderdiği Noel kartları hep yeniden kullanılıyor, önceki gönderenin imzasının üzerine göstermelik bir kağıt yapıştırılıyordu; kimi zamanlar, huysuz bir oyunbazlıkla, Marion ile benim ona Noel'de gönderdiğimiz kartı bize geri gönderiyordu.

Yazışmalarının geri kalan bölümü, esas olarak, çok etkili bir biçimde aldatmayı becerdiği postayla satış şirketlerinin

yöneticileriyleydi. Tekniği, deneme amacıyla kendisine mal göndertmeye dayanıyordu; mallar geldiklerinde, bir ay bekliyor, bir çek gönderiyor ve hemen bankasına bu çeki ödememeleri talimatını veriyordu. Söz konusu firmadan bir açıklama talebi geldiğinde, onlara hemen bir mektup yazıyor (ama mektuba iki gün öncesinin tarihini atıp, postada gecikmiş olduğu izlenimini yaratıyordu), malların kalitesinden yakınıyor ve elindeki defolu malı geri göndermeksizin değiştirilmesini talep ediyor, posta ve paketleme ücretlerinin de peşin olarak geri ödenmesini istiyordu. Daha Bizansvari başka geciktirme numaraları da vardı, ve sık sık, buharla eski zarflardan çıkarılmış birkaç pul ya da yeniden kullanılan birkaç zarf karşılığında, sağlam bir deniz subayı parkası ya da plastik saplı, kendi kendini bileyen bir bahçıvan makası sahibi oluyordu sonunda.

Bununla birlikte, Arthur'un rahatsızlıklarının bazıları, hakiki olmuş olsa gerek – gerçi aradaki farkı kendisinin bilip bilmediğini merak ediyorum – ve bu rahatsızlıklar, sonunda ölümcül bir kalp krizine yol açacak biçimde bir araya gelmiş olmalılar. Ölmüş olması beni çok fazla etkilemedi; kendi seçmiş olduğu o yalnızlık hali de beni etkilemiş sayılmaz. Buna karşılık, Nigel ile bungalovu temizlemek için oraya gittiğimizde beni altüst eden, eşyaların yaydığı sarsıcı duygu oldu. Nigel, ölme olayının kendisini ilgilendiren hortlaksı yanları hakkında gevezelik ederken ben, her ölüm olayının dikkatimizi üzerine çektiği şu tamamlanmamış şeyleri düşünerek melankoliye kapıldım. Kirli tabak yığınları Arthur için normal bir şeydi, çünkü o bir seferinde, sadece onbeş günde bir bulaşık yıkadığı ve artan suyu da güllerini sulamak için kullandığı gerekçesiyle su parasında indirim yapmaları üzere başvuruda bulunmuştu. Ama evin her yanında gözüme çarpan, daha yeni terk edilmiş, bırakılmış, bir yana atılmış eşyalar içime işliyordu. İçinden biri sarkmış – bundan sonra kullanacağı – yarı yarıya boş bir pipo

temizleyicisi paketi. Hüzünlü bir biçimde Arthur'un bir daha hiç okumayamayacağı (umurumda olduğundan değil, bir anlamda) sayfaları gösteren kitap ayraçları (daha doğrusu, gazete kesikleri). Başkalarının kullanmayıp atacağı ama Arthur'un daha beş yıl tepe tepe giyeceği elbiseler. Yeniden kurulmadıklarından ötürü duracak olan saatler. Ve 23 Haziranda kalmış bir duvar takvimi.

Ölünün yakılması ailenin bir araya geldiği bir Noel kutlamasından, ya da gönülsüz katılmış olduğunuz bir ragbi takımıyla bir soyunma odasında bir araya gelmekten daha kötü olmadı. Sonra, Arthur'un ölümünün bir araya getirmeyi başardığı bir düzine kadar yas tutan kişi, birbirimizin arkasından dışarıya çıktık ve öğlesonrasının sıcaklığıyla karşılaştık. Orada, gönderilmiş olan çelenklerin üzerindeki yazıları okuyarak ve birbirimizin arabaları hakkında yorumlar yaparak, beceriksiz beceriksiz dikildik. Bazı çelenklerin üzerinde gönderenin adının bulunmadığı dikkatimi çekti; belki de bu çelenkler, törene katılan az sayıdaki cemaat kalabalığına bakıp sıkıntı duymayalım diye, mezarlıklar müdürlüğü tarafından bir katkı olarak gönderilmişlerdi.

Marion'un sürdüğü arabayla eve dönerken, Amy'yi kollarımda tuttum ve kimliklerini pek çıkaramadığım aileden bir çiftin arka koltuk gevezeliklerini dinledim. Arthur'un ölümü hakkında, onun artık apaçık olan varolmayışı hakkında kendimi birtakım düşüncelere kaptırdım; ve sonra beynimin, gelecekteki kendi varolmayışım üzerinde şöyle bir konaklamasına izin verdim. Bu konuyu yıllardır düşünmemiştim. Derken birdenbire onu neredeyse korku duymaksızın aklıma getirdiğimi fark ettim. Bu kez daha ciddi olarak, dehşet ve panikten oluşan o bildik tepkiyi mazoşistçe uyandırmaya çabalayarak, yeniden başladım. Ama hiçbir şey olmadı; kendimi sakin hissediyordum; Amy arabanın sarsıntısına ve uğultusuna yanıt verircesine mutlu mutlu

sesler çıkarıyordu. Kızılderililerin çekip gittikleri an gibiydi bu.

O akşam, Marion dikiş dikiyor ve ben de oturmuş kitap okuyorken, Toni ile bahçede yapmış olduğum konuşma yine aklıma geldi. Ölümümün benden ne kadar uzakta olduğunu merak ettim: otuz, kırk, elli yıl? Ve ölmeden önce karımdan başka biriyle yatacak mıydım? 'Karının düzülmesini istemiyorsan, düzüşme,' diye dalgasını geçmişti Toni. Ama elli yıl boyunca olabilir miydi bu? Ve şu an'a değin, karımla sevişmekten hâlâ zevk aldığım için mi (niye bu 'hâlâ') ona sadık kalmıştım? Sadakat yalnızca cinsel hazzın bir işlevi miydi? Eğer arzu azalırsa, ya da *timor mortis*[i] başgösterirse, o zaman ne olacaktı? Ve eğer günün birinde, bir arkadaş grubunuzdan birdenbire sıkılacak olursanız ne olacaktı? Seks, ne de olsa, yolculuktur?

'Tim Penny'nin partisini anımsıyor musun?' Toni'nin evliliğimiz hakkındaki görüşlerinden bazılarının yanlış olduğunu kanıtlamanın zamanı geldi, diye düşünüyordum.

'Mmmn.' Marion titizlikle dikişini sürdürüyordu.

'Şey diyecektim, orada bir şey oldu.' (Ama kendimi niye sinirli hissediyordum?)

'Mmmn?'

'Beni ... tavlamak isteyen bir kızla tanıştım.' Marion sorgulayıcı bir bakış attı bana, sonra yeniden dikişine döndü.

'Seni çekici bulan tek kişi olmadığıma memnun oldum.'

'Hayır, gerçekten de bayağı asıldı demek istiyorum.'

'Onu kınadığımı söyleyemem.'

Tuhaf. Marion'la ne zaman ciddi meselelerden konuşmaya başlasak konuşmanın ne yöne gideceğini kestiremiyorum. Beni anlamadığını söylemek istemiyorum; belki de beni fazlasıyla iyi anlıyor; ama kendimi hep altedilmiş hissediyorum – ve onun beni altetmediğini biliyorum.

---

i (Lat.) Ölüm korkusu.

'Demek istiyorum ki, onu arzulamadım.'

'...'

'Gerçekte, oldukça hoştu.'

'...'

'Bu durum biraz canımı sıkmış gibi sadece, hepsi bu.' Allah kahretsin, zayıf karakterli biri gibi görünüyordum.

'Chris, daha yetişkin biri gibi davran. Onu sadece arzuladın, hepsi bu.'

'Hayır arzulamadım – sanırım sadece şeyi düşünüyordum ... şimdi her ikimiz de otuzlarımızda olduğumuza göre – bütün bunları gerçekte genel olarak söylüyorum, anlıyorsun – günün birinde başka kişilerle yatıp yatmayacağımız merak ediyordum sanırım.

'Bunu merak ettiğini söylemek istiyorsun ha.' Kurduğunuzu sandığınız bir sofrayı birinin sürekli olarak yeniden kurduğunu gömek gibi bir şeydi bu. 'Ve bunun yanıtı, elbette ki yatacaksın,' dedi gözlerini bana doğru kaldırarak.

'Ah, hadi canım ...' Ama niye gözlerimi öteye çevirmiştim? Sanki bana, yaptığım lamba-lumba'ların Polaroid fotoğraflarını sakin sakin gösteriyormuş gibi, kendimi şimdiden suçlu hissediyordum.

'Elbette ki yapacaksın bunu. Demek istiyorum ki, elbette şimdi değil, burada değil; Tanrı'dan dilerim asla bu evde değil. Ama bir gün yapacaksın bunu. Bundan hiç kuşkum yok. Bir gün. Yapmamak çok ilginç olurdu.'

'Ama denemedim bile, istemedim bile.' Kendimi suçlu olduğum kadar üzgün de hissediyordum; ama, doğrusunu söylemek gerekirse, aynı zamanda da, her şeyi önceden hissetmeyi istemiyordum; belki de, gizli gizli, bütün heyecanları – hatta en az hoş olanları bile – daha sonraya saklamak istiyordum.'

'Pekala, Chris. Sen evliliğe bir bakire bulacağını bekleyerek kalkışmadın ve ben de evliliğe tepeden tırnağa sadık bir koca

bulacağımı bekleyerek kalkışmadım. Cinsel bir usancın nasıl bir şey olduğunu hayal edemediğimi düşünme sakın.' Allah kahretsin!: şimdi her şey kontrolden çıkıyordu. Bu lafların hiçbirini işitmek istemiyordum.

'Dürüst konuşmak gerekirse, sevgilim, pek genel olarak düşünüyordum – aslında, biliyorsun, adeta ahlaksal açıdan, ee,' (zayıf bir sesle), 'felsefi açıdan düşünüyordum. Ve özellikle de kendi hakkımda düşünmüyordum. Her ikimiz hakkında ... herkes hakkında düşünüyordum.'

'Düşünmüyordun, Chris, yoksa bana daha önce sorular sorardın.'

'...?'

'Ama, sen bana sormasan bile, yanıtın Evet olduğunu pekala bilirsin, evet bir kez yaptım, Evet yalnızca bir kez oldu, Hayır o zamanlar bizim için fark etmiyordu çünkü zaten aramız çok iyi değildi, ve Hayır, özellikle pişman değilim bundan, ve Hayır, onunla karşılaşmış ya da adını duymuş da değilsin.'

Tanrım! Allah kahretsin! Lanet olsun! Marion bana, sakin gözlerle, doğrudan ve içten bir bakış attı. Gözlerimi çeviren bendim. Her şey ters gidiyordu.

'Ve o zamandan beri hiç baştan çıkmadım ve şimdi Amy ile baştan çıkacağımı da sanmıyorum, şimdi her şey iyi, Chris, gerçekten her şey iyi.'

Lanet olsun! Bok canına olsun! Siktir! Pekala, şimdi git de dibini dövdür! Sanırım, bu sorumu bir çeşit yanıtlıyordu.

'Sanırım bu sorumu yanıtlıyor,' dedim kendimi bombok hissederek. Marion yanıma yaklaştı ve yumuşakca boynumun arkasını okşadı. Bundan hoşlandım.

Neler hissetmem gerekiyordu? Ne hissediyordum? Gerçekte her şeyin bayağı komik olduğunu. Aynı zamanda, ilginç olduğunu. Aynı zamanda, Marion'un beni hâlâ şaşırtabiliyor olmasından neredeyse gurur duyduğumu.

Kıskançlık, kızgınlık, hırçınlık mı? Bunlar birazcık yersiz kaçarlardı. Bunlar daha sonraya kalabilirlerdi.

O gece Marion'la ateşli bir tutkuyla seviştim. Sonuçta, oldukça da iyi bir sevişmeydi. Sonunda, uykuya dalarken, bir kez daha şaşırttı beni Marion.

'Daha iyi miydi?'

'Neden daha iyi?'

'Tim Penny'lerin partisindeki şu kızdan?' Nasıl oluyor da şey ... şey olduğunda benimle bu konuda dalga geçebiliyordu ... Ama yeniden, bunu yapabilmiş olmasından ve yapmasından adeta memnunluk duydum.

'Şey, fena değildi, doğrusu. Aslında gençten biri için fena değildi. Ama ben her zaman şunu söylerim, insan kalite bir Bordeau şarabı içebilecekken ne diye ucuz bir şarabı içmeyi istesin ki?'

'Ayyaş,' diye kıkırdadı.

'Gurme,' diye düzelttim onu; ve uykumuz gelmiş bir halde, birbirimize mutlu aşk mırıltıları çıkardık. Belki de gerçekten her şey iyiydi?

5. İftihar Listesi

Tim Penny'nin eski okul arkadaşları onuruna verdiği akşam yemeği davetini kabul ettiğimde, bunu büyük ölçüde alaycı bir merak esprisiyle yaptım. Onları son görüşümden bu yana, oniki, onüç yıl kadar geçtikten sonra acaba hepsi de neye benzemişlerdi? Kimler gelecekti, kimleri tanıyacaktım? Ondört yaşımdayken, bütün bir yıl boyunca önümde oturmuş olan Barton, sol kulağının üstündeki o kıkırdakımsı yumruyu hâlâ taşıyor muydu; yoksa bu yumru katlı bir saç kesiminin üzerine ustalıklı bir taramayla kamufle mi edilmişti? Acaba Steinway yine durup dururken çabuk tarafından bir el arabası yapmak için helaya gitmek isteyecek, ve sonra da oradan kayıtsız ama tatmin olmuş bir edayla geri mi dönecekti? Acaba Gilchrist yine elleriyle şak şak diye gürültüler çıkaracak mıydı (BBC ses efektleri bölümüne mi girmişti?). Aralarından kaçı kelleşmiş olacaktı? Ölmüş olan var mıydı?

Okulda bizlere – ne? Sulu sherry mi? – ikram etmelerinden önce, öldürülecek iki saat vaktim vardı, bu yüzden Toni'yi bir yerlerde bir iki kadeh içmeye davet ettim. Ona National Gallery'de buluşmamızı – çünkü Harlow Tewson'dan sadece iki üç dakika uzaklıktaydı – önerdim; ama Toni artık mezarlıkları ziyaret etmediğini söyledi. Bu yüzden onunla buluşmadan önce orada tek başıma bir çeyrek saat geçirdim.

'Yeni mezar taşları var mı?' diye merakla sordu Toni, gözlerini kısmasına yol açan şu eski sırıtışıyla; oturmuş içkilerimizi içiyorduk (ben beyaz şarap, o ise viski ve yanında parlatma niyetine bir Guiness).

'Güzel bir Seurat ödünç alınmış. Ve şu yeni Rousseau. Gerçi onlara pek yakından bakamadım.' (Toni homurdandı

ve üst dudağında beyaz bir bıyık izi bırakan Guiness'ten bir yudum aldı.) 'Oraya gittiğimde hep sola döndüğümü fark ettim: Piero, Crivelli, Bellini, bugünlerde onlar için gidiyorum oraya.'

'Çok doğru: mezarlıklarda canlı bir şey aramanın anlamı yok. İnsan pekala ölülerin düzüşmesine de bakabilir.'

'Oraya girmek için ölü olmak gerekir, öyle mi?'

'Bazıları canlı taklidi yapıyor. Ama tamamen nesli tükenmiş bir çerçeve içinde çalışan yaşlı budalalar – o zaman gerçekten teknik ve o tür şeyler üzerinde yoğunlaşabilirsin. Crivelli – evvet.'

Crivelli'nin azizlerini ve din şehitlerini – kadidi çıkmış Gotik yüzler, üç boyutlu şu mücevherler – gerçekte oldukça dokunaklı bulduğumu ona söylememeyi yeğledim.

'Oradaki budalaca deneyimlerimizi anımsıyor musun?' Toni'nin bu soruma nasıl yanıt vereceği bilmek ilgimi çekiyordu.

'Onlarda bu kadar budalaca ne vardı yahu?' Toni'nin ne kadar çabuk parladığını hep unutuyordum. 'Demek istiyorum ki, doğru iz üzerindeydik biz, öyle değil mi? Örnek seçimimizde temelden yanlış yola saptırıldığımızı kabul ediyorum: eviyle işi arasında mekik dokuyan banliyölülerle orada karşılaştığımız el arabacılarında bir yanıt kıvılcımı aramak hemen hemen bir hadımdan ereksiyon beklemek kadar boş bir şey. Ama hiç olmazsa biz arıyorduk, hiç olmazsa sanatın olan bitenlerle bir ilgisi olduğuna, sadece entelektüel bir mastürbasyon olmadığına inanıyorduk.'

'Hımmm.'

'Hımmm diyerek ne demek istiyorsun?'

'Zaman zaman, olan biten her şeyin bundan ibaret olup olmadığını merak etmiyor musun sen?'

'Chris ...' Şaşırmış, hayal kırıklığına uğramış görünüyordu; az çok beklediğim gibi kızgın ya da küçümseyici değildi. 'Hadi, Chris, sen de yapma bunu. Demek istiyorum

ki, sana çok saldırdığımı biliyorum. Ama, gerçekte öyle düşünmüyorsun, değil mi?'

İlk kez olarak incinebilir biri gibi gözüküyordu; ve benim de ilk kez olarak onu yatıştırmak içimden gelmiyordu. Marion ve iliklerimi sünger gibi emmekle ilgili olarak söylediği o cümleyi anımsadım. 'Bilmiyorum. Bildiğimi sanırdım eskiden. Her şeyi eskisi kadar seviyorum. okuyorum, tiyatroya gidiyorum, resimlerden zevk alıyorum ...'

'Ölü yarık resimleri.'

'Eski resimler, kabul. Ben bunların hepsini seviyorum; her zaman sevdim. Ama onlarla benim aramda herhangi bir doğrudan bağ olup olmadığını, kendimizi inandırmaya çalıştığımız bu bağın gerçekten olup olmadığını bilmiyorum.

'Bana Wagner ve Naziler örneğini verme, rica ederim.'

'Pekala, ama bütün bunlar biraz da katedral ve din aldatmacaları gibi değil mi? Sanatın kendi için çok şeyi hak olarak iddia etmesi bu iddiaların doğru olduğu anlamına gelmez.'

'Haaaaayıır,' dedi Toni sanki bir çocukla konuşuyormuşcasına.

'Ve içtenlikle konuşmak gerekirse deney diye adlandırdığımız şeylerin çok fazla bir şey gösterdiğine inanmıyorum.'

'Haaaaayıır.'

'Demek oluyor ki, kendi deyişinle bütün bunların entelektüel otuzbir olup olmadığını anlamak için bakabileceğin tek yer, kendi için oluyor.'

'Evveeeeet.'

'Şey ... bana öyle geliyor ki, bakmaya başladığımızdan beri ben gitgide daha az inanır oldum.' Toni'nin asık suratlı bir yüz ifadesine bürünüşünü bekleyerek, gözlerimi yukarı kaldırdım; kaşlarını çatmıştı, ıstıraplı görünüyordu. 'Demek istiyorum ki, bütün bunların şey ... olduğunu yadsımıyorum.' Yeniden, sinirli bir şekilde, yukarı doğru baktım. '...

eğlenceli olduğunu, ve biliyor musun, hareketli ve aynı zamanda, *ilginç* de. Ama gerçekte *yaptıkları* açısından, ne diyebilirsin? National Gallery lehine gerçekte ne söyleyebilirsin?'

'Hepsi bokluk, sanırım.'

'Hayır – sanacaksan gerekçelerle san. Sevdiğin bütün şeylerle, uğruna kendi yaşamını olmasa bile, en azından başka birkaç kişinin yaşamını feda etmeye hazır olabileceğin bütün şu şeylerle doldur onu – ve böyle yapsan bile, ne geçer eline? İnsanları sokaklarda sürtmekten alıkoyması; ve National Gallery'nin içinde saldırı, ensest ve silahlı soygun gibi olayların oldukça düşük bir oranda olması gibi şeyler dışında lehine ne söyleyebilirsin onun?'

'Birazcık dar görüşlü olmuyor musun? Benimle sanki Sovyet sanat komiserleri gibi konuşuyorsun – "Herr sannat esseri anında iyyi birr ettki bırrakmalıdır." '

'Hayır, çünkü besbelli ki bunlar da birer zırva.'

'Peki o zaman değişen ne? Sanat değişmedi, koçum. Bunu rahatlıkla söyleyebilirim sana. Sanat bana teslim bayrağını çekme gibi geliyor.'

'Çok budalaca bir yorum bu.'

'Peki, sana ne oldu? Demek istiyorum ki, sen Paris'teyken bile ...'

'On yıl geçti aradan. Yani bütün yetişkinlik yaşamım.'

'Ah – yeni bir 'yetişkin' tanımı: insanın boyun eğdiği zaman süresi.'

'Sana söyledim – geçen hafta bahçede – sanatın herhangi bir şeyi varedebildiğini anlayamıyorum. Rönesans'ın gerçekleşmiş olması ve bütün bunlar bizim için çok güzel; ama gerçekte bunlar bencillik ve saldırganlıktan başka bir şey değil, anlıyor musun?'

Toni yeniden pedagog sesiyle konuşmaya başladı.

'Etkinin gitgide artabileceğini düşünmüyor musun?'

'Böyle olabileceğini anlıyorum; ama bu onu daha az kuramsal kılmıyor. Şu ya da bu biçimde bir inanç edimine bağlı gözüküyor bu – ve ben şimdilik inancımı yitirdim.'

'Ezici burjuva silindiri için bir zafer daha,' dedi Toni, adeta kendi kendine konuşuyormuş gibi hüzünle. '*Pantoufles*'larınla yolculuk ediyorsun, değil mi?'

'Yanılıyorsun.'

'Karı, bebek, güvenilir iş, ev kredisi, *çiçek* bahçesi,' (bunu horgörüyle vurguladı), 'beni aldatamaz.'

'Neyi kanıtlıyor bu? Sen kendin Rimbaud değilsin, öyle değil mi?'

'Peki bu gece için programın nedir?' Toni keyifleniyordu. 'Eski okulumuza dönüş mü? Quattrocento kadar ölü yarığı çabucak bir ziyaret ve sonra da dosdoğru eski okul? Bana sorarsan burjuvanın kıçını yalamak gibi bir şey bu.'

'Hayır, öyle değil. Ben şimdi mutluyum. Kim yaşamamıştır bunu?'

'Ama kanıtlar sana karşı,'

'O zaman beni iyi tanıyan sen, bunu çok daha iyi bilmelisin.'

'Şimdi senden bir inanç edimi isteyen kim?'

Okulun ön merdiveninin basamakları, çevrelerinde birbirine sarınmış, ağızları açık demir yılan balıkları bulunan, yükselen bir lamba direkleri sırasıyla çevrilmişti. Başımı otomatik olarak, eskiden müdürün sert bir edayla geç gelen oğlanları gözetlediği odasının yüksek pencerelerine doğru çevirdim. Tim ile ben, CCF'un[1] eski başkanı Albay Barker tarafından resmi bir biçimde okul kütüphanesine alındık; Albay Barker şişman, sağı solu belli olmadığı için korkulan birisiydi. Yeleğinin ikinci ve üçüncü düğmelerinin arasında, kızıl renkte bir kordelayla boynunun etrafından

[1] Combined Cadet Force (Birleşik Askeri Öğrenci Gücü).

geçirilerek takılmış, yıldız şeklinde koskoca bir madalya vardı. Acaba bu, eskiden okulda bize, yabancı bir toprağı fethetmiş olmaya uygun bir lisanla anons edilen, onun ünlü İngiliz İmparatorluğu Liyakat Nişanı mı, diye merak ettim. Bir İngiliz madalyası olamayacak kadar büyük ve parlak gözüküyordu; belki de savaş sırasında sürgünde kurulan bir hükümet tarafından verilmişti ona.

'Hoş geldin, Lloyd,' dedi bana sert bir tonda. Bana soyadımla hitap etmiş olması, sesindeki dostça bir tınıya karşın, içimde yeniden eski korkuları canlandırdı: talim sahasındaki cezalar, tüfek yağlama, ıslak yerlere oturma, taşaklarınızın haşat olması korkusu. 'Sürüye hoş geldiniz. Sizlere sürüden ayrılanlar söylevi falan çekmeyeceğim ... Ah, Penny, karın nasıl? Peki ya küçük péniler ve penicikler? İyi. İyi.'

Onca 'etüd' saatimizi geçirmiş olduğumuz kütüphane (amiralbattılar, sözcük oyunları, *Spick*'in yıpranmış sayıları) banliyö sakinlerinin ve işadamlarının rengi olan gri-beyaz karışımı bir renkteydi. Bir iki kırmızımsı yüz yurtdışındaki sıcak ülkeleri akla getiriyordu; ama çoğu, yüksek binalarla çevrili yerlerde, kuşkonmaz bitkileri gibi toprağa yarı yarıya gömülü yaşamaktan kaynaklanan, soluk ve belirsiz çehreler taşıyorlardı. Şu karşıdaki, Bradshaw değil miydi? Ve Voss? Ve herkesin gerçekten kalın kafalı olduğunu düşündüğü, ama yine de sınıf başkanı yapılan şu oğlan – Gurley? Gowley? Gurney? Ve – aman Tanrım! – Yine mi? – papaz yakalığı takmış olan Renton; eskisi kadar dehşet verici biçimde çoşkulu görünüyordu; heyecanlı iğrenç ufak gözleri size farklı bir şeyler yapmanız gerektiğini ima ediyordu. Odanın etrafında şuradan buradan, yad edilen uzak okul kamplarının ve sahneye konan piyeslerin anımsandığı küçük onay nidaları kulaklara çalınıyordu.

Hep birlikte, zemin kattaki yemekhaneye indik, yemek masasının gençliğimdeki açık renkli çamı zamanla ve dökülen

yemeklerle kararmıştı; iftihar listeleri duvarları sarmaşıklar gibi kaplamışlardı; uzun masalar bana eğip büktüğümüz çatal bıçakları ve tıpkı kovboy filmlerinde gönderilen içkiler gibi tuzlukları masanın bir ucundan öteki ucuna gönderdiğimiz yemek vakitlerini anımsatıyordu. Belleğimin derinliklerinden komünal yemek pişirme olayının buharlı kokuları ve madeni bir kutunun içine atılan binlerce çatal bıçağın takırtılı sesi geliyordu.

Albay Parker baştaki öğretmenler masasından bize bir kez daha resmi biçimde hoş geldin dileklerini iletir ve sanki talim sahasındaymış gibi *'Bon appetit!'*[i] diye bağırırken, ben Penny ile Simmons'ın arasındaki yere oturdum. Simmons bunca yıldan sonra oldukça normal bir görünümle karşımıza çıkmıştı: kulakları bile başına daha yaklaşmış gibi görünüyordu. Demiryolu dünyasının girdisi çıktısı üzerine de çok şey bildiğini fark ettim: kullanılmayan istasyonlar, Conan Doyle'un yapıtlarındaki gibi, insanların varlığını unuttukları tüneller; Yıldırım Harekatı sırasında metroda geçirilen gecelere ilişkin hikayeler. Penny ile ben, içkilerimizi içerek, iyi-bilinen-kişilere-yerlere ilişkin şu sohbetlerden birine dalıp hoş vakit geçirdik. Masanın karşı tarafında, onlara eski zamanların belirsiz yüz çizgilerini ve yumuşak yanaklarını vererek belleğimde yeniden kurmuştum, Lowkes'un, Leigh'in, Evans'ın ve Pook'un çehreleri olarak seçtiğim çehreler duruyordu. Gilchrist'a (şarap ticaretine atılmıştı), Hilton'a (cam ve çelikten inşa edilen şu üniversitelerden birinde akademisyendi) ve Lennox'a (lisede öğretmenlik yapmaya dönmüştü) ilişkin haberler aldık. Thorne ortadan kaybolmuştu; Waterfield ise muhabbet tellallığı suçundan altı aydır bir Fransız hapisanesinde yatıyordu.

---

i (Fr.) Afiyet olsun.

Horgörüm önceleri otomatik olarak harekete geçiyordu: vurucu mevkide oynayan bir beyzbol oyuncusu gibi, uzaklığa bakmaksızın her topun arkasından gidiyordum. Ancak akşam yemeği ilerledikçe, neredeyse zevk aldığımı fark ettim. Belki de okuldan ve onun etkilerinden kahramanca olarak gördüğünüz çabalar sonucu kaçtıktan sonra, başkalarına aynı direşkenliği, aynı cesur özerkliği tanımakta güçlük çekiyorsunuz. Bazılarının bunu sizden daha kolay ve daha az kahramanca bir süreç olarak bulabilmiş olmaları fikri daha az kabul edilebilir bir şey.

'Yayıncılık yapıyormuşsun, duyduğum kadarıyla?' diye bağırdı Leigh masanın öte yanından (eskiden Öf takma adıyla tanınırdı Leigh), o bu soruyu yöneltirken ben katı bir tarafına rastlar mıyım diye pudingimde jeolojik bir araştırmaya girişmiştim. Leigh'in hiçbir zaman hoşlanmadığım ağlamaklı, anlaşılır olmayan bir ses tonu vardı; insanın kulağına ilkin yöresel bir ses tonu değişikliği gibi gelen şeyin yalnızca bir telaffuz kusurundan kaynaklandığı anlaşılıyordu.

'Aşağı yukarı; biraz araştırma da yapıyorum. Harlow Tewson adlı bir firma için.'

'Elbette, elbette. Bende senin bahçecilik kitabın var. Çok iyi bir kitap gerçekten; tek sorun, kitap o kadar kalın ki, bahçeye çıkarabilmek için insanın bir el arabasına ihtiyacı oluyor.'

Banliyö sakinlerine özgü bu küçük espri için ona daha-önce-duymuştum gibisinden gülümsedim. Söz konusu kitabın tik ağacı taklidi bir malzemeyle ciltlenmiş, bayağı ağır bir kitap olduğunu itiraf ediyorum; ama ancak bir mankafa onu ev dışında bir yerde kullanmayı düşünebilirdi.

'Evet, evet,' diye sürdürdü sözünü, yine-bu-kitaba-dönelim bakışı atarak, 'onu bir öğlesonrası dışarda bırakmıştım ki birdenbire aklıma şu geldi: kök salmadan bir an önce gidip alsam iyi ederim, yoksa onu bir daha

tanımayaveririm de bakarsın toprağa falan dikmeye kalkışırım. Ha ha. Bizde senin mutfak kitabın da var.

Bu kalın, kare şeklinde, bir çeşit alüminyum kağıtla ciltlenmiş ve ön kapağında Kraliçe'nin bir portresi bulunan bir kitaptı; Taç Giyme töreni sırasında satılan şu pasta kutularına benzer şekilde tasarlanmıştı.

'Evet, içinde bisküvi var mı diye onu birçok kez şöyle bir sallamışımdır. Ha ha. Acaba günümüzde insanlar ne diye hep başka şeylere benzeyen şeyler yapıyorlar dersin? Gerçeklerden kaçmak için derin bir arzu mu var içlerinde sence? Nedenlerin ekonomik mi yoksa psikolojik mi olduğunu düşünüyorsun?'

'Sen ne yapıyorsun?' (Bu boktan meselenin tartışmasına hiç girmek istemiyorum, çok sağ ol.)

'Ah, aynı türden bir iş aslında. Hidebound Books adlı küçük bir firma işletiyorum.'

Ne, Leigh mi? Ben her nasılsa sanmıştım ki küçük ... şey, özel bir şey değil, ama bir sürü olasılık yelpazesi. Demek Toni ile tahmin ettiğimiz gibi hepsi de banka yöneticileri olmamışlardı.

'Küçük bir yayıneviyiz biz, ama ...'

'Hiç kuşkusuz – Toni'nin *Boğuk Yıkımlar*'ını yayımladınız.

Hidebound Books[i] – yayınevinin adı çifte bir ironi içermek üzere tasarlanmıştı – çeşitli konularda özenle hazırlanmış mukavva kaplı küçük kitaplar yayımlıyordu; bazıları yayıncılıktaki kimi boşlukları doldurmak üzere yayımlanıyordu; bazıları akıllıca yeniden basımlardı; ama büyük ölçüde de özgün metinler vardı. Toni'nin monografisi – Orwell'den yola çıkarak – *Keyfime Göre* adı verilen bir dizide yer alıyordu. Bu kitabında Toni, bütün önemli kitapların ilk basımlarında, övülseler de yerilseler de, büyük

i Hidebound sözcüğü hem 'deriyle ciltlenmiş' hem de 'dar kafalı' anlamlarına gelmektedir.

yanlış anlamaların kurbanı olduklarını ileri sürüyordu. Kitaplar yerilirlerse, her zaman zehir zemberek toplumsal bir tartışmaya hazırdılar; ama eğer övülecek olurlarsa, o zaman da eleştirmenlerin yanlışlarına kimse aldırış etmiyordu. Flaubert başarının her zaman bir yanlış anlama olduğunu söylemişti. *Madam Bovary*'yi başarıya kavuşturan ondaki fars benzeri yanlardı. Toni'ye göre, başarıya yanlış nedenlerle alkış tutanların psikolojisi, onu yanlış nedenlerle yerenlerin psikolojisinden daha bile ilginçti.

'Evet, yayımladık. Pek fazla yazı çıkmadı hakkında, ama çıkmasını da bekleyemezdiniz: eleştiri kurumunun el atamayacağı denli sıcak bir konuyu işliyordu. Ben çok hoşlandım kitaptan.'

Leigh daha sonra bana, 'yaratıcı iflas' adını verdiği şeyden çok esinlenmiş görünen iş ilkelerini açıkladı

'Hayır – gerçekte, iyi yoldayız. Şu sıralar yeni bir dizi hazırlıyoruz. Dizinin adını Leş Kitapları koyacağız. Dönemlerine damgalarını vuracak kadar önemli ve verimli kitapların çevirileri – biliyorsunuz, bu kitaplara 'seminal'[i] yapıtlar deniyor. Esas olarak Fransızca çeviriler olacak, sanırım.

'Eğlenceli gözüküyor.'

'Seni çekiyor mu?'

'Nasıl yani?'

'Bu diziyi yönetecek birine ihtiyacımız var. Sen iyi bir eğitim aldın.' Elini yemekhanenin çevresinde söyle bir salladı (yirmi yıl önceki kadar gürültücü bir şekilde) ve bana gayriticari gibi görünen bir tebessümle gülümsedi. 'Maaşını

---

i Özgün metinde 'dönemlerine damgasını vuran' anlamında kullanılan spunkbooks terimiyle yazar, argoda 'semen' anlamına gelen spunk ile 'önemli' anlamına gelen seminal terimi arasında bağ kurarak sözcük oyunu yapıyor.

ayarlarız; yolculuklar yaparsın; birkaç *penseurs*[i] ile tanışma olanağı bulursun.'

'Harlow Tewson maaşımı ödediği zamanlar iflas tehlikesiyle karşı karşıya kalmıyor.'

'İflas edeceğimizi sanmıyorum. Bak, bir kartım bile var. (Adının ilk harflerinin çevresine bir sarmaşık gibi dolanan lalelerle süslenmiş, fantezi bir Kate Greenaway kartı) 'Beni bir ara.'

Başımla evetledim Gevşemiş peynir, kahve ve brendi ile birlikte (sadece kahveye karıştırmaya uygun) akşam sonuna yaklaşmaya başlamıştı. Albay Barker ayağa kalktı, ve birdenbire fiil çekimlerini yanlış yaptığımızda, onun kulaklarımızı karşıt doğrultularda sertçe çektiğini anımsayıverdim. Ancak eski öğrencilerinin sakinleşmelerini bekleyerek orada ayakta dururken, göbeğinin üzerinde sallanıp zaman zaman ışıltılar saçan madalyasıyla, artık hiç kimseyi korkutamazmış gibi görünüyordu bana; trende kalkıp yerinizi verebileceğiniz türden bir kişi olmuştu.

'Beyler,' diye başladı sözüne, 'Sizlere 'Delikanlılar' diyecektim, ama şimdi hepiniz de benden daha irisiniz – Beyler, bu akşam yemeklerine ne zaman gelecek olsam, olayların şu gazeteci bozuntularının bize inandırmak istediği kadar kötü olmadığını düşünüyorum hep. Gerçekten de böyle düşünüyorum. Bu akşam aranızdan birçoğunuzla konuştum ve mübalağasız şunu söylemek isterim ki, Okul sizlerle göğsünü gere gere gurur duyabilir (Birbirine vurulan çatal kaşık sesleri, ayakların güm güm yere vurulması – adeta okul takımının kazandığı bir zaferin anonsu gibiydi) 'belli bir müddet boyunca başarılı olmuş her şeyi çekiştirmenin günümüzde bir moda olduğunu biliyorum, ama kendi hesabıma ben bunu yapmayacağım. Sanıyorum ki bir şey belli bir müddet boyunca başarılı

---

i (Fr.) Düşünür.

olmuşsa, iyi olduğu için başarıya erişmiştir.' (Yine yere vurulan ayak sesleri) 'Ancak, politika yapmayacağım, sizi çanta sırtta zorunlu yürüyüşlere çıkarmayacağım, *düşündüklerimle* vaktinizi boş yere harcamayacağım. Sadece şunu söyleyeceğim. Sizler de benim yaşıma geldiğinizde,' ('Hadi canım!' ve 'Yuh!' bağırışları; Barker gülümsedi; sesi daha kısılıp sıcak bir hal aldı) 'benim neler hissettiklerimi anlayacaksınız. Ellerimden çok öğrencinin geçtiğini gördüm ben: tıpkı güçlü bir delikanlılar ırmağının büyük yetişkinlik denizine kavuşmasını seyretmek gibi bir şeydir bu. Ve biz hocalar biraz da ırmak bekçileri gibiyizdir. Kıyıları denetleriz; ırmak trafiğini kontrol ederiz; ve arada sırada da' (ciddi görünüyordu) 'ırmağa atlayıp birilerini dışarıya çekmemiz bile gerekebilir. Ve su zaman zaman dalgalı olsa da, bu güçlü delikanlılar ırmağının sonunda denize kavuşacağını biliyoruz. Bu gece kendi mütevazi çabalarımın sizin adınıza ödülsüz kalmadığından eminim. Irmak bekçisi kulübeme gurur duyarak çekilebileceğim. Sizlere teşekkür ederim. Şimdi bu ihtiyar adam kahvenizi rahatça içebilesiniz diye sizi serbest bırakacak.'

Eve sarhoşca döndüm (Tim ile Baker Street'deki gar barında bir tek attık ve Barker'ın konuşmasına kıs kıs güldük) ama neşeliydim. Marion, elinde külçe gibi ağır bir Bloomsbury biyografisi, yatağa girmişti bile. Ayakkabılarımın bağcıklarını çözdüm, yatağa çıktım ve elimi geceliğinin önündeki aralıktan kaydırdım.

'Nasıl olduklarını unutmuşum,' diye mırıldandım.

'O zaman sarhoş olmalısın,' diye yanıt verdi Marion, ama sesinde bir kınama tonu yoktu.

Elimi olduğu yerden çıkardım, geceliğinin önünü kendime doğru çektim ve içeriye doğru bir göz atarak ağır ağır soludum.

'Eğer uç yeşil yanarsa ... Evet, oldu. Haklısın, sevgilim, her zamanki gibi. *Bana*,' (diz çöker konumda doğrularak ve

karısından çok hoşlanan bir koca gözüyle bakarak) *'bana* bu akşam Düşüktaşak Leigh tarafından bir iş önerisinde bulunuldu.'

'Ne olarak?' Marion durmadan güvenle aynı noktaya dönen elimi, geceliğinin önünden uzaklaştırdı. 'Ne olarak?'

'Düşüktaşak o, Düşüktaşak,' diye yaşlılık döneminde kendisiyle röportaj yapılan bir ihtiyarın tonunda sözümü sürdürdüm, 'çünkü okuldayken çıplak yüzmeye gittiğimizde, son sınıfa kadar böyle yaptık, bununla artık son sınıfta hiç yüzmeye gitmediğimizi söylemek istiyorum, ama daha önce gittiğimizde, hep çıplak giderdik, tamamen çıplak, ve Leigh, anımsıyorum, sanırım kendi kuşağımdan herkes de anımsayacaktır bunu, eğer bana inanmazsan Penny'ye telefon ederiz, o doğrulayacaktır bunu, evet, Leigh'in, biri daha aşağıda olan bir taşağı vardı, ah, şey, belleğim bana oyun etmiş olabilir, ama diyebilirim ki, Leigh'in biri ötekinden dört beş santim kadar aşağıda bir taşağı vardı. Elastik kenarlı botların moda olduğu bir dönemdi o zamanlar, ve bizler, arkadaşlarım ve ben yani, Düşüktaşağın dünyada elastik kenarlı sidik torbası olan tek oğlan olduğunu söylerdik hep. Ve şimdi Düşüktaşak bana bir iş önerisinde bulunuyor. Anlayamıyorum bunu. Benim bir işim yok mu?

Bu konuşma sürerken elimi yatak örtülerinin altına sokmayı becerip öteki yönden Marion'un geceliğini kurcalamaya başladım.

'Ne olarak?'

Ama o noktada elim – daha büyük olmasa bile (kim bilebilir ki?) ona daha önce reddedilenle eş değerde bir yere erişti.

'Aygır mı?' diye yanıt verdim sadece, kafam karışmış bir halde.

6. Eşya İlişkileri

'Demek böyle ha?' demişti Toni, hinoğluhin bir edayla orada dikilmiş sebze bahçemle dalgasını geçerken. Yanıt vermemiştim; kendinizi kınarken bir başka kişinin size bu çeşit kınamalar yöneltmesine niye izin veresiniz ki? *Bunu* yapabilmek için arkadaşlara ihtiyacınız yok. Bahçenin ön tarafında duran arabamı güderiyle parlatırken ve yüzünü şöyle böyle tanıdığım adamın biri evin önünden geçerken gülümsediğinde ve bastonunu onaylarcasına kaldırıp evin duvarını hızla istila eden budanmamış sarmaşığa işaret ettiğinde, sanmayın ki hepimizin de kafatasımızın bir köşesinde boş bir yer ayırdığımız şu sesi işitemiyorum: 'Çok iyi, pek iyi, tamam, ama bir başkası – siz olmuş olabilecek birisi – şimdi Rusya'daki bir kayın ormanının içinden, ardısıra kurtlar tarafından takip edilerek, bir kızağın üstünde geçiyor. Cumartesi öğleden sonraları, çim biçme makinasını eğimli çimenliğimiz boyunca dikkatli dikkatli sürerken, daha önce üzerinden geçtiğim çim şeridinin yine üzerinden geçmeye çalışarak, motorun hızını artırır, yavaşlar, fren yapar, döner ve hızı yeniden artırırken sanmayın ki size Mallarmé'nin şiirlerinden ezbere dizeler okuyamam artık.

Ama bu tür yakınmalar, insanın kendi karakterine karşı amaçsız bir aşırılık ve sadakatsizlik göstermesi dışında, bizi neye zorluyorlar? Duygu karmaşası ve sevgi yitiminden başka neyi vaat olarak sunuyorlar? Aşırılıklarda bu kadar çekici olan ne; ve eylemin sahte cazibesi konusunda niye böylesine bir suç duygusu oluşuyor? Rimbaud Kahire'ye ayak bastı ve annesine ne yazdı: '*La vie d'ici m'ennuie et coute*

trop.'[i] Şu kızak -ve-kurt hikayesine gelince: dünyanın hiçbir yerinde bir kurdun bir insanı öldürmüş olduğuna ilişkin bir kanıt yok. Bu çeşit eğretilemelere hiçbir zaman güvenilemez.

Ben kendimi mutlu bir adam olarak görüyorum; biraz öğütçüysem de, bu gururdan değil, mütevazi bir hoşnutluk duygusundan kaynaklanıyor. Günümüzde mutluluğun niçin küçümsendiğini merak ediyorum: mutluluk tepeden bakan bir tavırla rahatlık ya da kendinden hoşnutlukla karıştırılıyor; sosyal – hatta teknolojik – ilerlemenin bir düşmanı olarak değerlendiriliyor.

İnsanlar onu kendi gözleriyle gördüklerinde çoğu kez ona inanmayı reddediyorlar; ya da onu sadece talih eseri, sadece genetik bir şey olarak görüp dışlıyorlar: birkaç damla bundan, küçük bir doz şundan, beyindeki iki sinir noktasının talihli bir raslantı eseri birbirine bağlanması sonucu oluşmuş bir şey adeta. Bir başarı edimi değil.

A noir, E blanc, I rouge ...?[ii] Faturalarınızı ödeyin, demişti Auden.

Dün gece, Amy uyandı ve sesini fazla yükseltmeden ağlamaya başladı. Marion hemen kımıldadı, ama ben omzuna hafifçe dokunup uyumasını söyledim.

'Neyi var ben bakarım.'

Yatağın içinden çıktım ve Amy'nin sesini işitebilelim diye aralık bıraktığımız kapıya doğru yöneldim. Biraz ağırlaşmış olan beynimin halıyı, kaloriferi, çifte camları memnuniyetle düşündüğünü fark ettim.. Huzurumdan, bu maddi rahatlıktan duyduğum hazdan utanmak üzereydim ki; derken şöyle düşündüm, niye canımı sıkıyorum ben?

Odasına vardığımda Amy susmuştu. Biraz kaygılandım. Ağladığı zamanlar onun için korkuyorum ve sustuğunda da

---

i (Fr.) Burada yaşam beni sıkıyor ve çok pahalı.
ii (Fr.) A siyah, E beyaz, I kırmızı ...

yine korkuyorum. Belki de bu yüzden insan kendini kalorifer sıcaklığını memnuniyetle düşünürken yakalıyor.

Ne var ki Amy normal şekilde soluk alıyordu ve güven içinde yatıyordu. İstemdışı olarak onun yatak örtülerine çeki düzen verdim ve sonra aşağı kata indim; şimdi kendimi tamamen uyanmış hissediyordum. Oturma odasına girdim, bir kül tablasını boşalttım, çıplak ayağımın büyük başparmağıyla kanapeyi arkaya doğru ittim (bunu yaparken kendi kendime ironik olarak şu reklam sloganını yineliyordum: 'Ah! Şu Dokunkay kanepe tekercikleri!'). Sokak kapısındaki mektup kutusuna göz atarak (Hep 'Oda 101' diye düşünüyorum) holde yürüdüm ve mutfağa girdim. Yerdeki mantar kaplama insanın ayağına sıcak, hatta halıdan daha sıcak geliyor. Bambu bar taburelerimizden birinin üzerine – alçak bir sırt dayama yeri olan türden – tünedim ve yalpalamama karşın, gördüğüm her şeyin hakimi hissediyorum kendimi.

Dışarıda yolda, turuncu ışığı ön bahçedeki genç bir köknar ağacının dalları arasından süzülerek holü, mutfağı ve Amy'nin yatak odasını tatlı tatlı aydınlatan bir sodyum lambası var. Amy belediyenin bu gece ışığından hoşlanıyor ve perdeler açık uyumayı yeğliyor. Eğer uyanırsa ve odasını kaplayan turuncu ışık da olmazsa (lambalar bir zaman tarifesine göre çalıştırılıyor ve sabahleyin ikide sönüyorlar) huzursuzlaşıyor.

Üstümde pijamam, bar taburemde oturuyor, evyeyi ellerimle kavrıyor ve taburenin iki ayağı üzerinde arkaya doğru kaykılıyorum. Derken ağırlık merkezimi değiştiriyorum ve dengemi taburenin kauçuk kaplı tek bir ayağı üzerinde kurmaya girişiyorum. Dengemi yitirmeksizin bunları yapabilmekten bir çeşit tembelce haz duyuyorum. Önümdeki paslanmaz çeliğin düz, temiz, kuru genişliğini seyretmekten de bir çeşit tembelce haz duyuyorum. Bir elimle evyeye sıkı sıkıya tutunarak

taburenin tek ayağı üzerinde kendi çevremde dönüyorum, derken öteki elimi sırtımın arkasından geçirerek her iki elimle evyeyi yeniden kavrıyorum. Şimdi yüzüm odaya doğru dönük. Kahvaltı için sofra hazırlanmış, kancalarına asılı duran düzgün fincan dizisi, asılı sepetleri içinde hafif bir ışıltı yayan soğanlar: her şey düzen içinde, rahatlatıcı ve garip bir biçimde canlı. Çukur kahvaltı tabağımın yanında duran kaşık, kesilip buzdolabında bekleyen ve şekerin yüzeyinde şimdiden bir kabuk oluşturacak biçimde katılaştığı greyfrutu akla getiriyor. Varolmayan insanları düşündüren başka eşyalar da var. Combourg şatosunun (Chateaubriand'ın yetiştiği yer) duvara özenle iğnelenmiş bir posteri bana dört yıl önce yapılmış bir tatili anlatıyor. Bir rafın üzerine yerleştirilmiş bir düzine bardaktan oluşan dizi on kadar arkadaşa işaret ediyor. Bir büfenin en üstüne konmuş bir biberon, ikinci bir bebeği muştuluyor. Büfenin hemen yanında yerde, Amy'yi eğlendirmek için aldığımız, üzerine parlak bir çıkartma yapıştırılmış plastik bir yolculuk çantası var: ortasında bir aslan resmiyle, 'Longleat'ın Aslanları' yazıyor üstünde.

Garip bir şekilde rahatlamış olarak, yeniden sallanıyorum ve yüzümü pencereye doğru çeviriyorum. Turuncu ışık pijamamdaki çizgileri kahverengiye çevirmiş. Özgün renklerinin ne olduğunu bile anımsayamıyorum: hepsi de aynı genişlikte çizgileri olan, farklı renklerde birkaç çift pijamam var ve hepsi de bu ışıkta çamurumsu kahverengi bir renk alıyorlar. Belli bir sonuç çıkarmaksızın, bunun üzerinde birkaç saniye düşünüyorum. Düşüncelerim ışığın doğası konusunda azçok fanteziye yaklaşan bir yönelim kazanıyorlar: sodyumlu ışığın, gücü ve yakınlığıyla, dolunayın ışığının etkisini bile gölgede bırakabileceğini; ama ayın yine de varolmaya devam ettiğini; ve bunda ... şeyin, hiç kuşkusuz, bir şeyin simgesinin görülebileceğini düşünüyorum. Ancak bu düşünceyi çok ciddi olarak daha

ileriye götürmüyorum: nesnelerin üzerine gerçekte var olmayan anlamlar yakıştırmaya uğraşmanın hiçbir yararı yok.

Birkaç dakika daha, mutfak penceresinden dışarı, köknar ağacının yaprak örtüsü arasından ışıltılar saçan sokak lambasına uzun uzun bakıyorum. Saat iki oluyor. Lamba sönüyor ve söndükten sonra bile gözümün önünde eşkenar mavi-yeşil bir görüntüyle baş başa kalıyorum. Bakmaya devam ediyorum; görüntü belirsizleşiyor ve derken o da, sakin bir şekilde, gözden kayboluyor.